

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

Gizem KORKUT

HAZİRAN 2019

ELAZIĞ YÖRESİ AĞIZLARININ İSİM SÖZ VARLIĞININ TEMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ (SES, YAPI, KÖKEN)

GİZEM KORKUT

TARAFINDAN

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE
SUNULAN TEZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

_____

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

_____

Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederim.

_____

Dr. Öğr. Üyesi Hülya GÖKÇE

Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri

Asil Üyeler

Dr. Öğr. Üyesi Hülya GÖKÇE (Danışman) (AYBÜ) .....

Doç. Dr. Akartürk KARAHAN (AYBÜ) .....

Dr. Öğr. Üyesi Aziz GÖKÇE (ZBEÜ) .....

İNTİHAL

Bu tez içerisinde bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Gizem KORKUT

ÖZET

ELAZIĞ YÖRESİ AĞIZLARININ İSİM SÖZ VARLIĞININ TEMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ
(SES, YAPI, KÖKEN)

Korkut, Gizem

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Hülya GÖKÇE

Haziran 2019, XVII+192 sayfa

Doğu Grubu ağızlarının içinde yer alan Elazığ ağzının daha önce derlenmiş metinlerden yola çıkılarak tematik isim söz varlığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde; dil, dil ve kültür ilişkisine, ağız terimine, yöre ağzıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Tezin birinci bölümünde; kitapların, tezlerin ve makalelerin taranmasıyla elde edilen sözcüklerin aile ve topluluk, araç ve gereç, giysi, kap-kacak ve mutfak aletleri, meslek, organ, ölçü, tedavi ve hastalık, yer ve mekân, zaman temaları altında toplanmış ve 1766 sözcük listelenmiştir. Tespit edilen bu sözcükler tezin ikinci bölümünde ses, ses uyumları, ses olayları açısından incelenmiştir. Tezin üçüncü bölümünde; sözcüklerin oluşturulma yollarına göre basit, türemiş ve sözcük grubu olarak üç başlık altında incelenmiştir. Tezin dördüncü bölümünde; yöre ağzındaki sözcüklerin köken incelemesi yapılmış ve yabancı kökenli sözcüklerin dağılımı tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde; yöre

ağzının dört başlıkta yapılan incelemesinin sonuçları maddeler halinde sıralanmıştır. Bağlı olduğu üst dil konumundaki standart Türkçeden farklılıkları ve Eski Anadolu Türkçesinin benzer ve farklı yönlerine de sonuç bölümünde yer verilmiştir. Tezin bölümlerinden elde edilen bulguların bir arada görülebilmesi ve daha anlaşılabilir olması açısından sonuçlar grafik hâline getirilerek şekiller başlığı altında verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elazığ ağzı, söz varlığı, ses bilgisi, yapı bilgisi, köken bilgisi.

ABSTRACT

THEMATIC EXAMINATION OF THE NOUN VOCABULARY OF ELAZIG REGION DIALECT

Korkut, Gizem

MA, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Hülya GÖKÇE

Haziran 2019, XVII+192 pages

Elazığ region, which is located within the dialect of the Eastern Group, has been tried to reveal the thematic vocabulary by starting from the previously compiled texts. In the introduction part of the study; language, the relationship between language and culture, dialect and culture term replace the dialect. In the first part of the thesis, the words defined by scanning books, theses and articles are listed under family and society, tools, clothing, cookware and bakeware, professional body, measurement, treatment and disease, place and time. In the third part of the thesis, according to the ways in which words are created, they are simple form, derived form and studied under three titles as a group of words. In the fourth part of the thesis, the original analysis of the words in the dialect of the region was made and the distribution of the words of foreign origin was determined. In the result section; the results of the analysis of the region's dialect in four titles are listed as materials. The result section includes similarities in the dialect of the region and differences in Turkish standard language and old Anatolian Turkish. The results obtained from the sections of the thesis are given in the tables so that all the results can be seen together and understood.

Key words: Dialect of Elazığ, vocabulary, phonetics, morphology, etimology.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana rehberlik eden saygı değer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hülya GÖKÇE'ye katkıları, destekleri ve yönlendirmeleri için teşekkür ederim.

Danışman hocamla yaptığım tez görüşmelerinde görüşlerini esirgemeyen sayın Dr. Öğr. Üyesi Aziz GÖKÇE'ye, yüksek lisans ders eğitimim boyunca verdikleri emeklerden dolayı sayın hocalarım Prof. Dr. Funda TOPRAK'a ve Doç. Dr. Akartürk KARAHAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam süresince burs sağlayarak çalışmama katkıda bulunan Türk Dil Kurumu'na teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatımın her aşamasında yanımda olan ve beni destekleyen sevgili annem Belma KORKUT'a ve sevgili babam Erbay KORKUT'a gönülden teşekkür ederim.

Sevgili arkadaşlarım Müge IŞIKLI'ya, Rabia ŞENTÜRK'e, Şeyma HASDEMİR'e ve Vildan ÇAKMAK'a içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

ÖZET.....**İV**

ABSTRACT.....**Vİ**

TEŞEKKÜR.....**Vİİİ**

İÇİNDEKİLER.....**İX**

ŞEKİLLER LİSTESİ.....**Xİİİ**

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....**XİV**

KISALTMALAR LİSTESİ.....**XVİ**

GİRİŞ.....**1**

I. BÖLÜM.....**6**

1. ELAZIĞ YÖRESİ AĞZININ TEMATİK İSİM SÖZ VARLIĞI İNCELEMESİ.....**6**

1.1. Aile ve Akraba Adları.....7

1.2. Araç ve Gereç Adları.....12

1.3. Giysi Adları 34

1.4. Kap Kacak ve Mutfak Eşyaları 41

1.5. Meslek Adları 45

1.6. Organ Adları 49

1.7. Ölçü Adları 54

1.8. Tedavi ve Hastalık Adları 59

1.9. Yer Adları 64

1.10. Zaman Adları 75

II. BÖLÜM 80

2. ELAZIĞ YÖRESİ AĞZININ İSİM SÖZ VARLIĞININ SES BİLGİSİ İNCELEMESİ 80

2.1. Ünlüler 80

2.1.1. Ses Uyumları 83

2.1.1.1. Kalınlık ve İncelik Uyumu 83

2.1.1.2. Düzlük ve Yuvarlaklık Uyumu 85

2.1.2. Ünlü Değişmeleri 87

2.1.2.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi 87

2.1.2.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması 90

2.1.2.3. Geniş Ünlülerin Daralması 93

2.1.2.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi 94

2.1.2.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması 96

2.1.2.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi 98

2.1.3. Ünlü Düşmesi 99

2.1.4. Ünlü Türemesi 100

2.1.5. Hece Düşmesi 101

2.2.Ünsüzler 101

2.2.1. Ünsüz İlişkileri 104
2.2.1.1. Ünsüz Benzeşmesi 104
2.2.1.1.1. İlerleyici Benzeşme Yoluyla Gerçekleşen Ünlü Benzeşmeleri 104
2.2.1.1.2. Gerileyici Benzeşme Yoluyla Gerçekleşen Ünlü Benzeşmeleri 105
2.2.1.2. Ünsüz Uyumu 105
2.2.2. Ünsüz Değişmeleri 105
2.2.2.1. Tonlulaşma 106
2.2.2.2. Yarı Tonlulaşma 109
2.2.2.3. Tonsuzlaşma 110
2.2.2.4. Süreklileşme 111
2.2.2.5. Süreksizleşme 117
2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi 119
2.2.4. Ünsüz Tekleşmesi 119
2.2.5. Ünsüz Düşmesi 120
2.2.6. Ünsüz Türemesi 121
2.2.7. Göçüşme 122

III. BÖLÜM 124

3. ELAZIĞ YÖRESİ AĞIZLARIN İSİM SÖZ VARLIĞININ YAPI BİLGİSİ İNCELEMESİ 124

3.1. Basit Yapıda Oluşturulmuş Sözcükler 124

3.2. Türemiş Sözcükler 133
3.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler 133
3.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler 142

3.3. Sözcük Grubu Şeklinde Oluşturulmuş Sözcükler 150
3.3.1. Tamlamalar 150
3.3.2. Birleşik İsim Grubu 153
3.3.3. Edat Grubu 154
3.3.4. Fiilimsi Grupları 155
3.3.5. Ünlem Grubu 156

3.3.6. Tekrar Grupları 156

IV. BÖLÜM 159

4. ELAZIĞ YÖRESİ İSİM SÖZ VARLIĞININ KÖKEN BİLGİSİ İNCELEMESİ 159

4.1. Tek Sözcük Kuruluşunda Olan İsim Söz Varlığının Köken İncelemesi 159
4.1.1. Türkçe 159
4.1.2. Arapça 167
4.1.3. Farsça 169
4.1.4. Ermenice 171
4.1.5. Yunanca 173
4.1.6. İtalyanca 174
4.1.7. Rusça 174
4.1.8. Moğolca 174
4.1.9. Rumca 175
4.1.10. Macarca 175
4.1.11. Bulgarca 175
4.1.12. İngilizce 175
4.1.13. Soğdca 175

4.2. Sözcük Grubu Kuruluşunda Oluşmuş İsim Söz Varlığının Köken İncelemesi 176
4.2.1. Türkçe + Türkçe 176
4.2.2. Arapça + Farsça 177
4.2.3. Farsça + Türkçe 178
4.2.4. Arapça + Türkçe 178
4.2.5. Arapça + Arapça 178
4.2.6. Fransızca + Türkçe 178
4.2.7. Ermenice + Türkçe 179
4.2.8. Farsça + Arapça 179

SONUÇ 180

KAYNAKÇA 188

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yöresi Ağızlarında İsim Söz Varlığının Dağılımı 183
Şekil 2. Yöre Ağızlarında Sözcüklerin Yapı Bakımından Dağılımı 183
Şekil 3. Yöre Ağızlarında Kullanılan İsimden İsim Yapım Eklerinin Dağılımı .. 184
Şekil 4. Yöre Ağızlarında Kullanılan Fiilden İsim Eklerinin Dağılımı **.....** 184
Şekil 5. Yöre Ağızlarında Sözcük Grubu Şeklindeki Sözcüklerin Dağılımı 185
Şekil 6. Yöre Ağızlarında Tek Sözcük Kuruluşundaki Sözcüklerin Kökeni 185
Şekil 7. Yöre Ağızlarında Sözcük Grubu Kuruluşundaki Sözcüklerin Kökeni ... 186

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ā Normalden uzun /a/ sesi

á /a/ ile /e/ arasında yarı kalın yarı ince bir ses

à /a/ ile /ı/ arasında yarı dar bir ses

ė /e/ ile /i/ arasında ince ve kapalı bir ses

e˚ /e/ ile /ö/ arasında, hafifçe yuvarlak bir ses

í /ı/ ile /i/ arasında yarı ince, yarı kalın

ı˚ /ı/ ile /u/ arasında yarı yuvarlak bir ünlü

î Normalden uzun /i/ sesi

i˚ /i/ ile /ü/ arasında yarı yuvarlak bir ünlü

ó /o/ ile /ö/ arasında yarı ince, yarı kalın bir ses

o˚ /o/ ile /u/ arasında yarı dar, yarı geniş bir ses

ú /u/ ile /ü/ arasında yarı ince, yarı kalın ses

ů /u/ ile /o/ arasında yarı geniş ve kalın ses

ü˚ /ü/ ile /ö/ arasında ince ve yarı geniş bir ses

Ç /c/ ile /ç/ arasında yer alan yarı tonlu bir ses

ġ Arka damak /g/ ünsüzü

ḫ gırtlak ünsüzü /h/

ḳ Arka damak /k/ ünsüzü

K /k/ ile /g/ arasında yarı tonlu bir ses

ñ Geniz /n/'si

P /b/ ile /p/ arasında yarı tonlu bir ses

T /d/ ile /t/ arasında yarı tonlu bir ses

(′) Kalın ünlüler üzerinde yarı inceltme işareti

(˚) Yuvarlaklaştırma belirten işaret

(‿) Ulama işareti

(◡) İkiz ünlü işareti

(~) Eş değer işaretiiki

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e. Adı geçen eser

ATÜBİA *Ak Topraklar Üzerinde Bir İlçe Ağın*

AYA *Arıcak Yöresi Ağızları*

bkz. Bakınız

C. Cilt

DBA *Dünden Bugüne Ağın*

DFAHA *Dil Folkloru Açısından Harput Ağzı*

DGAÜA *Doğu ve Güneydoğu Üzerine Araştırmalar*

DS *Derleme Sözlüğü*

E *Elazığca*

GDİAT *Güney Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar*

EİA *Elazığ İli Ağızları*

EYAD *Elazığ Yöresi Ağızlarından Derlemeler*

EYATS *Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri Sözlüğü*

EYSV *Elazığ Yöresi Söz Varlığı*

HA *Harput Ağzı*

KA *Kovancılar Ağzı*

KBAYA *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*

S. Sayı

ss. Sayfa sayısı

SYA *Sivrice Yöresi Ağızları*

TS *Türkçe Sözlük*

vb. Ve benzeri

GİRİŞ

Dil; kültürün devamlılığını, aktarımını en önemli araçtır. Dil, devamlılığın haricinde bir milletin geçmişten günümüze; yaşayışlarını, düşünüşlerini veren en önemli göstergedir. Araştırmacılar ***dil*** kavramını kendi görüşleri, düşünceleri doğrultusunda tanımlamışlardır. Zeynep Korkmaz dili; insanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan, duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü gelişmiş bir sistem olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 112). Doğan Aksan; insanda dil yeteneğinin olmasını insanın ayrıcalık belgesi olarak nitelendirmiş ve dil teriminin anlam taşıyan belli ses birleşimlerinden, sözcük ve morfemlerden oluşan ve bir toplumun, ulusun bireyleri arasında anlaşma sağlayan yerleşik dizge adı olarak tanımlamıştır (Aksan, 2015a: 51). Tahsin Banguoğlu dili; insanların meramlarını anlamakta kullandıkları sesli işaret sistemi olarak tanımlamıştır (Banguoğlu, 2011: 9). Muharrem Ergin dili; insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta, kendine has kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde gelişen canlı varlık, bilinmeyen zamandan temeli atılmış gizli antlaşma sistemi, seslerden örülü sosyal bir kurum olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 3). Vecihe Hatipoğlu dili; insanların duygu ve düşüncelerini bildirmek üzere sözcüklere veya gereçlerle yaptıkları anlaşma şekli olarak tanımlamıştır (Hatipoğlu, 1978: 39). Bedia Akarsu dilin; günlük yaşamdaki en basit olaylardan başlayıp yaşamın bütün alanlarında, bilimin temelinde, göreneklerde, törede, inançlarda ortaya çıktığını; her türlü maddesel yaşamın, tekniğin, ekonominin koşulu olduğunu; dinde, hukukta, felsefe ve sanatta da önemli yerinin olduğunu belirtmiştir (Akarsu, 1998: 79). Süer Eker dili; toplumsal yaşamın bir parçası olarak, anlam boyutları taşımada ve iletmede sınırsız olan, insana ait olgularla kesişen bulunan akustik ve grafik işaretler dizgisi olarak tanımlamıştır (Eker, 2017: 3). Bu tanımlardan yola çıkarak özetle; sosyal yaşantımızdaki kendimizi ifade etme isteğimizden doğan, düşünce ile beslenen, temelinde insanın ve toplumun olduğu doğal bir araç olarak dili tanımlayabiliriz.

Dil; toplumu tamamlayan birlikte yaşamalarına, anlaşabilmelerine zemin hazırlayan ve toplumun kültürü, sanatı, bilimi, dünya algısını kucaklayarak toplumu bir arada tutma işlevini de yüklenmiş bir araçtır. Toplumun konuşuru olduğu dildeki kavramlar; toplumun kültürünün ve dünya görüşlerinin yansıtıcısıdır. Dil konuşurları etraflarındaki olayları kendince görür ve algılar, bunları kendi dillerinde ifade eder. Doğan Aksan bir dilin söz varlığını, o dilin tarihine büyük ölçüde ışık tuttuğunu, zaman içinde ortaya çıkan ses, biçim, söz dizimi ve anlam değişikliklerini ortaya koyduğunu, hangi dillerin etkisiyle ne türden değişimlerin olduğunu algılamamıza yardımcı olabildiğini belirtmiştir (Aksan, 2012: 19). Doğan Aksan Humboldt'un; bir ulusun dilinden o ulusun kültürünün kavranarak onların dünya görüşüne inilebileceğini savunduğunu, bir ulusun dilinin dış görünüşü olduğunu belirttiğini söylemiş ve "ulusun dilinin ruhu; ruhu da dili" demek olduğunu eklemiştir (Aksan, 2015a: 65). Fatih Özkan; Harris ve Taylor'un dilin yalnızca sözcüklerin ve nesnelerin birbirine bağlanması değil, aynı zamanda milli kimlik biçimlendirmede de önemli bir araç olduğunu belirttiklerini aktarmıştır (Özkan, 2012: 118).

Her milletin söz varlığında yaşadıkları coğrafyanın, iklimin izleri vardır. Bu farklılıklar o coğrafyanın sembolik özellikleridir. Bu yüzden bölgesel ve yöresel farklılar ile karşılaşmak doğaldır. Bu coğrafyadan kaynaklı bölgesel farklılıklar ***ağız*** özelliklerini oluşturmuştur. Zeynep Korkmaz ağız bilgisi terimini; bir dilin veya bir lehçenin yazı diline nazaran ses, şekil, anlam ve söz varlığı bakımından birbirinden az çok farklılık göstererek ayrılan yerel konuşma biçimi olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 67). Vecihe Hatipoğlu ağız terimini; tarihi gelişimin ve bölgenin etkisiyle, bir anadilin lehçesinde ses ve yapı bakımından görülen küçük ayrılıklar olarak tanımlamış ve İstanbul ağzı, Rumeli ağzı, Anadolu ağızları gibi örnekler vermiştir (Hatipoğlu, 1978: 11). Süer Eker ağız terimini; bir dilin veya lehçenin daha küçük bir bölgesinde yazı dilinden farklılık gösteren ve konuşma dilinden özellikle ses farklılıkları sebebiyle ayrılan, bölgeler arasında görülen dayanan kolu, konuşma biçimi olarak tanımlamıştır (Eker, 2017: 41). Nurettin Demir birçok araştırmacının tanımlarına çalışmasında yer verdikten sonra kendi görüşünü belirttiği "Ağız Terimi Üzerine" adlı makalesinde ağız terimini; aynı kökten geldiği bir üst standart dile bağlı, doğal olarak ortaya çıkmış, aile ve dost çevresinde; okuryazarlığın az bulunduğu ortamlarda, yaşadığı coğrafyadan uzun süre ayrılmamış, resmi ortamlarda genellikle kullanılmayı tercih edilmeyen, sözlü bir gelenek halinde oluşmuş, iletişim alanı sınırlı,

bağlı olduğu üst dille karşılıklı anlaşılabilirlik oranı yüksek, standart dile nazaran saygınlığı düşük yerel konuşma biçimi olarak tanımlamıştır (Demir, 2002: 10).

Standart Türkçede kullanımdan düşmüş *apar-* "götürmek" eyleminden türetilen *apart* "nehri geçmek için kullanılan ilkel sal" (KBAYA, 184), *emcek* "kadın memesi" (EYSV, 65), gibi sözcüklerle yöre ağzında karşılaşabiliyoruz. Tuncer Gülensoy Elazığ yöresi ağızlarındaki eski Türkçe sözcükleri; bölge coğrafyasının 1071'den önce Türk boyları tarafından iskân edilmiş olduğunu ve özellikle Saka Türklerinin yörede uzun yıllar hâkimiyet kurduklarını, bu sebeple yöre ağzında eski Türkçe sözcüklerle ve eski Türkçe eklerle karşılaşmanın çok doğal olduğunu belirtmiştir (Gülensoy, 1993: 10).

Ağız konuşurunun olduğu bölgede; göçlerin gerçekleşmesi veya çeşitli toplumlarla bir arada yaşanmasından kaynaklı birçok farklılıklar mevcuttur. Ağızların kaybolmasından ziyade teknolojiyle, kentleşmeyle, eğitimle bağlı olarak söz varlığında değişmeler ortaya çıkmıştır. Yöre ağzında; birincil zamanlardan farklı olarak *liver, telezyon, tėlfün, telsüz, vidyo* gibi sözcükler de kullanılmaya başlamıştır. Örnekler incelendiğinde; yöre ağzına giren ve çok da hâkim olunmayan yabancı kökenli sözcüklerin başarılı bir şekilde sessel olarak bölgenin ağız özelliklerine adapte edildiği anlaşılabilir.

Ağızlardaki sözcükler, söyleyiş farklılığı sebebiyle bağlı olduğu üst dilden daha çeşitli söz varlığına sahiptir. Yöre ağzından bir örnek vermek gerekirse *sopa* anlamına gelen *zompa, zopa, zopba, zoppa* birebir aynı anlamı taşıyan ancak farklı ağız bölgelerindeki söyleyiş farklılığından dolayı dört farklı sözcük hâline gelmiştir. Ağız bölgelerini birçok araştırmacı sınıflandırma girişiminde bulunmuşlardır.

Bu çalışmada Leyla Karahan'ın "Doğu Grubu, Kuzeydoğu Grubu ve Batı Grubu" olmak üzere üç grupta incelediği çalışma temel alınacaktır. Bu tasnife göre Elazığ yöresi ağızları Doğu grubunda bulunmakla birlikte; Ağrı, Artvin merkez ve Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Tunceli, Birecik ve Halfeti hariç Şanlıurfa, Van ağızları olmak üzere aynı grupta yer almıştır (Karahan, 2017: 1).

Bu çalışmada yöre ağzında temalara ait söz varlığı incelendiğinden dolayı yöre ağızlarının alt birimlerinin yalnızca kapsam alanlarından söz edilecektir. Yöre ağzı, bölge olarak kendi içinde beş bölgeye ayrılmıştır. Birinci ağız bölgesini Elazığ merkez ağzı; ikinci ağız bölgesini, Ağın'ın merkezi ve köyleri, Baskil'in belirli köyleri (Kaleköy, Kumlutarla,

Tabanbükü, Höyük), Keban'ın belirli köyleri (Denizli, Bayındır, Pınarlar); üçüncü ağız bölgesini, Keban'ın merkezi ve köyleri; dördüncü ağız bölgesini, Baskil, Sivrice; beşinci ağız bölgesini ise Palu, Karakoçan, Maden ve Sivrice'nin bazı köyleri oluşturur (Buran ve Oğraş, 2003: 15, 21).

Yöre ağzı gerek merkez gerek ilçe ağızları olmak üzere birçok bildiri, makale, kitap ve tez çalışmalarına konu olmuştur. Yöre ağzında henüz çalışılmamış konuların tespitine yardımcı olmak amacıyla ve gelecek çalışmalara biraz da olsa ışık tutmak adına bölge ağzını lisansüstü seviyede konu edinmiş tezlerden bahsetmek gerekmektedir. Yöre ağzında yapılmış tek doktora tezi Mustafa Şenel'in "Elazığ İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme" adlı çalışmasıdır. Yöre ağzında yüksek lisans tezi olarak; Murat Doğan "Kovancılar Ağzı", Erhan Özbay "Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri", Zafer Şaştım "Arıcak (Elazığ) ve Yöresi Ağızları", Şerife Oğraş "Elazığ İli Ağızları", Şahin Kara "Elazığ Yöresi Kişi Adları (1940-1990)", Muhammed Kaymaz "Sivrice Yöresi Ağızları (Metin-İnceleme-Sözlük)" çalışmıştır.

Bu çalışmada ise, Elazığ yöresi ağızlarında yer alan sözcükler alfabetik şekilde; aile ve akraba, araç ve gereç, giysi, kap kacak ve mutfak eşyaları, meslek, organ, ölçü, hastalık ve tedavi, yer ve zaman adları olmak üzere 10 tema başlığı altında listelenmiştir. Çalışmaya öncelikle *Elazığ Yöresi Söz Varlığı* adlı kitabın taranmasıyla başlanmış ve kitapta yaygın olarak yer alan sözcüklerin toplandıkları temalar tespit edilmiştir. Çalışmada çoğunlukla eş zamanlı ve karşılaştırmalı yöntem kullanılmakla birlikte Eski Anadolu Türkçesiyle karşılaştırma yapılarak art zamanlı yöntemden de faydalanılmıştır.

Elazığ Yöresi Söz Varlığı adlı kitap hariç; *Elazığ Yöresi Ağızlarından Derlemeler*, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üzerine Araştırmalar II. (Ağızlar), Harput Ağzı*, *Güneydoğu İlleri Ağızlarından Toplamalar*, *Dil Folkloru Açısından Harput Ağzı, Elazığca*, *Dünden Bugüne Ağın*, *Ak Topraklar Üzerinde Bir İlçe Ağın*, *Elazığ İli Ağızları*, *Konuşan Harput ve Derleme Sözlüğü* olmak üzere on iki kitabın, "*Kovancılar Ağzı" , "Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri", "Arıcak (Elazığ) ve Yöresi Ağızları", "Elazığ İli Ağızları", "Sivrice Yöresi Ağızları (Metin-İnceleme-Sözlük)"* olmak üzere beş tezin, *"Şahsuvar (Elazığ) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar I-II"* olmak üzere iki makalenin taranması sonucu elde edilen sözcüklerin ilgili tema başlıklarına eklenmesiyle listeleme işlemi tamamlanmıştır.

Çalışmanın ses bilgisi bölümünde; yöre ağzındaki ünlüler ve standart Türkçede yer almayan ünsüzlere yer verilmiş, sesler üzerinde meydana gelen değişimler ele alınmıştır. Yapı bilgisi bölümünde; sözcükler basit, türemiş ve birleşik olmak üzere incelenmiştir. Türkçe kökenli olmayan ve Türkçe yapım eki almamış sözcükler basit başlığı altında değerlendirilmiştir. Sözcüğün türetilmesini sağlayan ekler; isimden isim yapan ve fiilden isim yapan ekler olmak üzere türemiş başlığı altında incelenmiştir. Sözcük grubuyla türetilmiş olan başlığı altında sözcükler; bir araya gelme yollarına göre tamlamalar, birleşik isim grubu, edat grubu, filimsi grupları, ünlem grubu, tekrar grupları olmak üzere altı alt başlık şeklinde incelenmiştir. Çalışmanın köken bilgisi kısmında basit ve türemiş sözcüklerin kökenleri incelenmiştir. Birleşik sözcüklerin köken incelemesi; bir araya gelen iki sözcüğün kökeninin ayrı ayrı verilmesiyle gösterilmiştir. Sonuç bölümünde ise; ana başlıklardan elde edilen tespitler maddeler halinde verilmiştir.

I. BÖLÜM

1. ELAZIĞ YÖRESİ AĞZININ TEMATİK İSİM SÖZ VARLIĞI İNCELEMESİ

Söz varlığının; dildeki bütün sözcükleri kapsadığını, toplumla sıkı ilişkisinin olduğunu ve kültürle birlikte varolduğunu söyleyebiliriz. Dildeki bütün sözcükleri kapsamasını; dilin kullanım alanının her bir bağlamda farklı oluşundan ve geniş bir kullanım ağının olmasından dolayı bütün sözcükleri kapsadığını belirtebiliriz. Her nesil dile eklemelerde bulunarak dilin canlılığına katkı sağlar. Bu sebepten dolayı da dil; tarih ve kültürle harmanlanmış bir köklü bir kurumdur. Zeynep Korkmaz söz varlığını; bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 174). Doğan Aksan söz varlığını; dildeki deyimler, kalıplaşmış ifadeler dâhil bütün sözcüklerinin oluşturduğu bir bütün olarak tanımlamıştır ve o dili konuşan toplumun kavram dünyasının, maddi ve manevi kültür yapısının, dünya görüşünün bir parçası olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir (Aksan, 2018: 15).

Tezin başlığında da kullanılan "tematik" sözcüğünü bazı araştırmacılar; kavram alanı, sözcük alanı gibi farklı terimler kullanmayı tercih etmiştir. Kamil İmer vd. sözcük alanı için; sözcüklerin anlam açısından oluşturduğu grup olarak tanımlamıştır (İmer, Kocaman, Özsoy, 2011: 229). Doğan Aksan *kavram* terimini kullanmış olup; ortak nitelikleri olan nesnelere verilen ad olarak tanımlamıştır (Aksan, 2015c: 157). Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*'te *tema* sözcüğünü; "asıl konu, temel motif, ana konu" (TS, 2019: 2315) olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada *tema* kendi başına da bir birim olan yöre ağzındaki sözcüklerin bir araya gelip ana bir konu etrafında toplanacak olmasından dolayı *tema* sözcüğü seçilmiştir. Bu başlık altında yöre ağzındaki; aile ve akrabalık adları, araç-gereç adları, giysi adları, kap-kacak ve mutfak gereçleri adları, meslek adları, organ adları, ölçü adları, tedavi ve hastalık adları, yer ve mekân adları, zaman adları olmak üzere 10 başlık altında incelenecektir.

1.1. Aile ve Akraba Adları

Yöre ağzında, aile ve akraba söz varlığı temasında 138 aile ve akraba adı tespit edilmiştir. Genellikle *anne*, *baba*, *abi*, *kardeş* gibi yakın akrabalık ifade eden sözcüklerin yöre ağzında büyük yer tuttuğu görülmüştür. Yöre ağzından derlenenen metinlerin taranması aşamasında; *gakkoş*, *anoş*, *baboş* gibi küçülme eki eklenerek yapılan sevgi sözcüklerine sıkça rastlanılmıştır.

aba: Anne, nine (DS, 3), (EYAD, 231), (DBA, 342), (EYSV, 1).
abė: Ağabey, büyük kardeş (AYA, 143), (KBAYA, 88), (KA, 172), (EYSV, 3).
ağa: Baba, baba derecesinde sevilip sayılan kimse, ağabey (HA, 50), (E, 11), (SYA, 202), (DBA, 342), (EYSV 2).
ağik: Baba (DBA, 342).
ahbap: Ahbap, dost (KBAYA, 183).
aḫçik: Ermeni kızı, genç kız (E, 11), (EYSV, 3).
ak tenli: Güzel kadın (EYSV, 4).
ana: bkz. ano (KBAYA, 183).
anaḳarı: İhtiyar kadın, teyze (EYSV, 6).
analıḫ: Analık, üvey anne (HA, 127), (DS, 250), (EYSV, 6).
anė: bkz. ano (KA, 232).
ano: Anne (E, 11), (DGAÜA, 32), (EYSV, 6).
anoş: bkz. ano (EYSV, 6).
anuḳo: Anne (DFAHA, 51), (E, 11), (DGAÜA, 31), (EYSV, 7).
anukom: Anneciğim (E, 11).
arvat: Kadın, avrat (DS, 338), (EYSV, 8).
ate: Anne (EYSV, 9).
ayle: Aile (E, 11), (AYA, 144), (EYSV, 11).
azab: Evlenmemiş, yaşı ilerlemiş bekâr, bekâr kız (EYSV, 12).
anukom: Anneciğim (E, 11).

baboş: Yiğit, delikanlı, çocuk ve gençlere sevgi ifade eden hitap; kardeş gibi yakın arkadaş (E, 14), (DS, 447), (EYSV, 13).

bacı: bkz. baci (GDİAT, 264), (HA, 128).

baci: Kardeş, abla, bacı (EYSV, 13).

bağırlaḫ: Çok ağlayan çocuk (DS, 480), (EYSV, 14).

balduz: Baldız (DS, 503), (EYSV, 14).

bars: Oğul (KA, 232).

bava: Baba (KBAYA, 126).

beġ: Bey, bay (GDİAT, 264).

bıra: Birader, kardeş (KBAYA, 101), (EYSV, 20).

bibi: Hala, babanın kız kardeşi (E, 13), (SYA, 203), (DBA, 342), (DS, 677), (AYA, 144), (EYSV, 21).

bubalıḫ: bkz. babalıḫ (EYSV, 24).

cellik cüllük: Çoluk çocuk (HA, 130), (DS, 878), (EYAD, 232), (EYSV, 28).

cello: Ufak tefek, çocuk (KBAYA, 186), (DFAHA, 54), (EYSV, 28).

cırte: Şirret kadın (EYAD, 32), (EYSV, 31).

ciger: Yakın akraba, eş ve çocuklar, can ciğer (HA, 131), (EYSV, 31).

cilbaḫan: Cilveli kadın (EYAD, 232), (EYSV, 31).

cilbat: Soy, cibilliyet (KBAYA, 113), (EYSV, 31).

cin cücügü: Küçük çelimsiz fakat zeki ve yaramaz çocuk (HA, 131), (EYSV, 31).

cino: Güzel kız, yavuklu (E, 15), (EYSV, 31).

cüllo: bkz. cello (EYSV, 32).

çağa çoluḫ: Çocuk çoluk (KBAYA, 104), (Güzel, 2012: 71), (EYSV, 35).

çağa: Bebek, çocuk (E, 17), (SYA, 131), (DS, 1033), (EYAD, 232), (EYSV, 35).

çağalıḫ: Çocukluk (EYSV, 35).

çeçe: Ağabey (DS, 1102), (DBA, 343), (EYSV, 38).

çele: Büyük kardeş (DS, 1118), (EYSV, 38).

çellik çüllük: bkz. cellik cücük (EYSV, 38).

çiçe: Bacı (EYSV, 42).

çocıḫ: Çocuk (KBAYA, 126).

da‿i: Dayı (KA, 129).

dėzā: bkz. diyeze (KBAYA, 142).

dığa: Gayrimüslim erken çocuğu (HA, 136).

dığasgen: Loğusa, yeni doğum yapmış kadın (HA, 136), (DFAHA, 58), (E, 20), (EYAD, 232), (EYSV, 54).

diyeze: Teyze (E, 18), (DS, 1387), (EYSV, 57).

dust: Dost (KBAYA, 189).

dühür: Dünür, düğün alayı, gelin almaya gidenler; gelin alma töreni (HA, 137), (EYSV, 60).

eḫali: Ahali, halk (AYA, 147).

eḫbab: Ahbap, dost (AYA, 147).

eke: Büyük, yetişkin olgun; evde kalmış kız (HA, 137), (EYSV, 63).

elti: Erkek kardeşlerin eşleri (HA, 137), (EYSV, 65).

emce: bkz. emmi (AYA, 147).

emi: bkz. emmi (AYA, 148), (DBA, 343).

emmi: Amca (KBAYA, 190), (DFAHA, 60), (DS, 1740), (EYSV, 65).

er: Koca, eş, zevce (GDİAT, 276).

esgetek: Kadın için kullanılır, zavallı ve çaresiz kadın (DFAHA, 60), (E, 21), (SYA, 215), (DGDÜA, 35), (DS, 1687), (EYAD, 233), (DBA, 343), (EYSV, 67).

esgötek: bkz. esgetek (EYSV, 67).

eşret: Aşiret, soy, cet, ata (AYA, 148).

ezbet: Hısım, akraba, sülale (HA, 138).

eze: Teyze (HA, 138), (E, 21), (SYA, 215), (DGAÜA, 35), (DS, 1828), (EYSV, 70).

fırçık: Arsız çocuk (DS, 1854), (EYSV, 73).

fingilli: Sevecen tatlı dilli, şirin kız çocuğu (E, 23), (EYSV, 74).

fingirdek: Aşırı oynak, kırıtkan cilveli kadın (HA, 23).

ġadün: Kadın (KBAYA, 103).

ġaḳġo: Ağabey, büyük kardeş (DFAHA, 63), (E, 24), (SYA, 205), (DGAÜA, 36), (DS, 1896), (EYSV, 78).

ġaḳġoş: Daha ziyade büyüklerin küçüklere taltif için kullandıkları ifade, küçük erkek kardeş (DFAHA, 63), (EYAD, 233), (EYSV, 78).

gakko: bkz. ġaḳġo (EYSV, 78).

ganik: Küçük çocuk (DS, 1914), (EYSV, 80).

gapatma: Metres (HA, 140).

gapi gonşi: Konu komşu (Güzel, 2012: 73).

gardaş: Kardeş (GDİAT, 281), (KBAYA, 85).

ġarı: Karı, hanım, eş (KBAYA, 170), (EYSV, 81).

gari guri: Kadın taifesi (Güzel, 2012: 73).

gari: bkz. ġarı (AYA, 149), (EYSV, 81).

gayınna: Kaynana, kayın valide (DS, 1946), (EYSV, 83).

gaynana: bkz. gayınna (DBA, 344).

gaynata: Kayınbaba (DBA, 344).

gelinbacı: Yenge (EYAD, 233), (EYSV, 84).

gız: Kız (HA, 24).

gişi: Koca, eş (HA, 142), (DS, 2085), (EYAD, 234), (GDİAT, 286), (EYSV, 90).

gonşu: Komşu (KBAYA, 131), (GDİAT, 284), (EYSV, 91).

görüm: Kocanın kız kardeşi, görümce (DS, 2163), (EYSV, 93).

guma: Çok kadınla evli erkeğin karılarından biri, ortak (DS, 2184).

güvegi: Damat (HA, 143), (E, 24), (DS, 2238), (EYAD, 234), (GDİAT, 287), (EYSV, 99).

haççuk: Yenge (DFAHA, 66), (EYSV, 101).

ẖaẖ: Halk, yabancı, el, başkası, akraba olmayan (DFAHA, 66), (E, 31), (SYA, 130), (HA, 144), (DS, 2252), (EYAD, 102), (EYSV, 101).

hahçuk: Teyze (DS, 2252), (EYSV, 101).

ẖalo: Dayı (KA, 233).

helalın: Kocan (E, 30).

ẖelg: Halk (GDİAT, 290).

herif: Erkek, eş, koca (HA, 145), (SYA, 216), (EYSV, 107).

hınamı: Evlilikten dolayı akraba, birbirleriyle evli akrabalar, dünür (HA, 145), (DFAHA, 67), (E, 30), (EYSV, 109).

ẖısım: Akraba (KBAYA, 97).

ẖoranta: Çoluk çocuk (EYAD, 234), (EYSV, 113).

inci: Yenge (DFAHA, 68), (EYSV, 121).

isan: İnsan (KBAYA, 176), (AYA, 152), (EYSV, 121).

ķaķa: bkz. ġakġo (EYSV, 123).

kakko: bkz. ġakġo (EYSV, 123).

ķari: Kadın (AYA, 152), (KA, 219).

keçik: Kız çocuğu (DGAÜA, 37), (EYSV, 126).

keko: bkz. kako (EYSV, 126).

kelhe: Nüfus, çocuk (Güzel, 2013: 17).

köceg: Kök, soy (KBAYA, 98), (EYSV, 136).

kök köceg: Soy sop (HA, 150), (EYSV, 137).

köken: Soy, asıl, ata (DS, 2952), (EYSV, 137).

küvre: Sünnet olan çocuğun elini, kolunu tutan ve çocuk üzerinde babaya yakın hak taşıyan kimse, kirve (HA, 150), (EYSV, 142).

nene ġarı: Yaşlı kadın (EYAD, 39), (EYSV, 156).

nene: Anne (DS, 3246), (EYSV, 156).

ḫalallıḫ: Helallik (AYA, 150).

ôl: Oğul (GDİAT, 299).

ôlan: Oğlan (GDİAT, 299).

ortancıl: Ortanca, ortanca çocuk (KBAYA, 85).

ögey: Üvey (HA, 67), (EYAD, 237), (DBA, 346), (KBAYA, 176). (EYSV, 163).

ösgüz: Öksüz (KBAYA, 201).

paşa: Büyük kardeş, ağabey (DS, 3405), (EYSV, 169).

peder: Baba (AYA, 158).

pirçek: Kök, soy (DS, 3457), (EYSV, 172).

savduç: Sağdıç (EYAD, 215).

sebi: Çocuk (HA, 44).

sevgülü: Sevgili (HA, 43).

sinsile: Silsile, sülale (HA, 158), (EYSV, 187).

şoşbin: Sağdıç (KBAYA, 204), (EYSV, 197).

tango: Modaya uygun giyinen, başı açık kadın, sosyete (HA, 160), (E, 47), (EYSV, 200).

tata: Evin büyüğüne verilen ad; amca bey (EYAD, 238), (EYSV, 201).

toruntaḫ: bkz. toruntaḫt (EYSV, 208).

toruntaḫt: Torununun torununu gören yaşlı kişi (HA, 161), (DFAHA, 89), (SYA, 211), (Güzel, 2012: 79), (EYSV, 208).

uşaḫ: Uşak, hizmetçi; çocuk, evlat (KBAYA, 98), (DFAHA, 90), (EYSV, 214).

vanda: Çocuk (DS, 4089), (EYSV, 219).

yavuḫlu: Sözlü, nişanlı (HA, 84), (EYSV, 224).

1.2. Araç ve Gereç Adları

Yöre ağzında 528 sözcükle en kalabalık söz varlığına sahip olan tema, araç-gereç adlarıdır. Bunun sebebi araç-gereç adlarının diğer temalara göre daha kapsamlı olmasıdır. Hayatımızın her alanında kullandığımız araç-gereç adlarının yöre ağzında da en yoğun tema olarak karşımıza çıkması şaşırtıcı değildir. Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük'ünde araç* sözcüğü; "bir işi yapmada veya tamamlamada gücünden yaralanılan nesne ve taşıt" olarak verilmiştir (TS, 2019: 141). Aynı kaynağa gereç sözcüğü için gidildiğinde "belirli işi yapmada kullanılan malzeme, materyal" tanımının tek madde halinde verildiği görülmüştür (TS, 2019: 932). Yöre ağzında; taşıma, tarım, hayvancılık, avlanma gibi birçok farklı alanda kullanılan araç ve gereç anlamında sözcükler tespit edilmiştir.

açacaḫ: Anahtar (DS, 56), (EYSV, 1).
ağşaḫ: İğin ucundaki makara (DBA, 342), (EYSV, 2).
alat: Alet (AYA, 143).
alışturacaḫ: Odunu kolay tutuşturmak için arasına konulan çalı çırpı, yonga (DS, 220), (EYSV, 4).
anadot: Ekini toplamak için kullanılan ağaç tarım aleti, tırmık (EYAD, 231), (EYSV, 6).
apart: Nehri geçmek için kullanılan ilkel sal (KBAYA, 184).
apat: Irmakta ağaç ve hayvan taşınan sal (DBA, 342).
ateşlik: Ağızlığın sigaraya takılan ucuna geçirilen madensel halka (DS, 368), (EYSV, 9).
ayaḫcaḫ: Merdiven, merdiven basamağı (E, 11), (SYA, 213), (EİA, 187), (GDİAT, 263), (HA, 127), (DGAÜA, 32), (DS, 388), (EYAD, 231), (DBA, 342), (KBAYA, 184), (EYSV, 10).
ayakcak: bkz. ayaḫcaḫ (DFAHA, 51).
ayancaḫ: bkz. ayaḫçaḫ (EİA, 187).
ayar: Eyer, at eyeri (KBAYA, 132), (EYSV, 11).
aylıncak: Salıncak (DS, 425), (EYSV, 11).
barmahcıl: Çorap vb. dikerken iğnenin parmağa batmasını engellemek amacıyla işaret parmağına takılan deri kılıf (Güzel, 2012: 71).

baş ġazuḫ: Keklik avında birbirine bağlı 80-100 adet tuzağın bağlı olduğu asıl kazık (EYATS, 74).

belleme: Binek hayvanı soğuktan korumak için beline sarılan veya eyerin altına konulan keçe, meşinlenmiş keçe (DS, 621), (EYSV, 18).

besi ġafesi: Ev kekliğinin içinde beslendiği devamlı içinde kaldığı kafes (EYATS, 75).

bėşli: Tüfek, beş mermi atan tüfek (KBAYA, 185), (EYAD, 231), (EYSV, 19).

bıçkı: Testere (E, 14), (HA, 128), (DS, 657), (EYSV, 19).

bıḫcı: bkz. bıçkı (HA, 129).

bıḫçı: bkz. bıçkı (EYSV, 19).

bıḫşı: bkz. bıçkı (EYSV, 19).

bışḫı: bkz. bıçkı (EYSV, 20).

bızbilik: İnce söğüt dalından yapılan ağaç düdük, kaval (DS, 674), (EYAD, 231), (DBA, 342), (KBAYA, 185), (EYSV, 20).

bibilik: Fesin püskül takılan yeri (DS, 678), (EYSV, 21).

bizilik: bkz. mozik (DFAHA, 53).

boncuḫ: Boncuk (E, 14).

bubilik: Bir eşyanın çıkıntısı, halkası veya püsküllü veya saçağı gibi asılacak yeri (HA, 130), (EYSV, 24).

büküle: Eskiden pamuk eğirmek için kullanılan çıkrıklarda ipin ileri geri gitmesini engellemek için yapılan kelepçe (SYA, 120), (EYSV, 25).

büküre: Çıkrık cağlarının üzerine geçirilen, tornada yapılmış ağaçtan dalgalı masura (DS, 818), (EYSV, 26).

cağ: Çorap ve hırka dokumak için şiş (HA, 130), (EİA, 189), (KBAYA, 186), (EYAD, 232).

cağ: Kağnıda yükün düşmemesi için konulan kenar korkuluğu, parmaklık (DS, 841), (DBA, 343), (DFAHA, 53), (EYSV, 27).

cağ: Lavabo, banyo, çarḫ (DS, 841), (EYSV, 27).

cağlıḫ: Kağnıda yük düşmemesi için kenar korkuluğu (HA, 130).

can ġurtaran: Ambulans (KBAYA, 108), (EYSV, 27).

cansız můhre: Ördek avında yabani ördekleri aldatıp, av yerine çekmek için kullanılan plastikten yapılmış, oyuncak ördek (EYATS, 76).

carıt: Ateş küreği (E, 15), (SYA, 213), (HA, 130), (DGAÜA, 33), (DS, 863), (DFAHA, 54).

carit: bkz. carıt (KBAYA, 186).

carut: bkz. carıt (AYA, 145).

cecim: İnce halat (DS, 873), (EYSV, 28).

cecim: Kilim (DFAHA, 54), (KBAYA, 186).

cecit: Yeni, kullanılmamış eşya (HA, 130).

cerük: Orak, tahıl dermeye yarayan demirden yapılmış alet (SYA, 135), (EYSV, 29).

cesim: bkz. cecim (EYSV, 29).

cığcığa: Parlak yaldızlı kâğıt (DS, 898), (EYSV, 29).

cılfıstik: Ceviz dallarından yapılan emme basma biçiminde su fışkıran bir oyuncak (DS, 910), (DBA, 343), (EYSV, 30).

cıngıraḫ: Dip oltasında, balığın yemi yediğinin anlaşılmasını sağlayan zil (EYATS, 77).

cıngırik: Bir çeşit tahterevalli; çıngırak (DS, 922), (DBA, 343), (EYSV, 30).

cınik: Tenekeden yapılan şişesiz gaz lambası (DFAHA, 54), (E, 15), (EYSV, 30).

cırcır: Pamuk kozalarının pamuğunu ve çekirdeğini birbirinden ayıran çıkrık (DS, 927), (EYSV, 31).

cırıt: Cirit (GDİAT, 269).

cırik: Suyu az akan çeşme, az akan su (HA, 131).

cibar: Yakı (DFAHA, 54), (E, 15).

cisir: Dam için kullanılan kalın, yuvarlak, uzun kereste (E, 15), (DFAHA, 54), (GDİAT, 269), (EYSV, 32).

cüce: İdare lambası (DS, 1021), (EYSV, 32).

cüre: Ufak gaz lambası (SYA, 213), (EYSV, 33).

çaḫmaḫ: Çakmak (KBAYA, 187).

çalğı: Çalgı, müzik aleti (KBAYA, 187).

çangal: Çengel (E, 18), (EYSV, 36).

çardaḫ: Çardak (E, 18).

çarḫ: Çark, lavabo, evin bir köşesindeki banyo (KBAYA, 187), (DFAHA, 55), (E, 17), (HA, 132), (DS, 842), (EYAD, 232), (EYSV, 37).

çark: bkz. çarḫ (DFAHA, 55).

çatal_ağacı: Harmanda kullanılan iki dallı ağaç, yaba (KBAYA, 187), (EYAD, 232), (EİA, 189), (EYSV, 37).

çatma: Yağ çıkarmak amacıyla tulukun asıldığı çapraz dayanmış üç ağaç ya da üç ayaktan kurulu düzenek (DFAHA, 55), (HA, 32), (EYSV, 37).

çavlu: Meyve toplamak için bezden yapılmış sepet (DS, 1094), (EYSV, 37).

çekeç: Makara, su çekme aleti (DFAHA, 77), (EYSV, 38).

çeküç: Çekiç (KBAYA, 187), (EYSV, 38).

çendik: Koltuk, torba (DFAHA, 55), (EYSV, 39).

çeper: Çeper, dikenli engel, çalı yahut başka dikenli ağaçlarla bahçe ve tarlanın etrafına dikilen çit (HA, 133), (DFAHA, 56), (E, 17), (KBAYA, 187), (DS, 1142), (EYAD, 45), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 39).

çerçife: Çerçeve (E, 18), (EYSV, 39).

çığırtma: Kartal kemiğinden yapılan, flüt sesi veren nefesli bir halk çalgısı (DFAHA, 56), (E, 18), (EYSV, 40).

çıḫın: Bohça, azık bohçası (E, 18), (KBAYA, 142), (EYSV, 40).

çıra: Çıra, eskiden gazlı bir aydınlatma aracı, kandil (DS, 1184), (EYSV, 41).

çırpı: Küçük ince ve tutuşturucu odun (E, 17), (EYSV, 41).

çıyrıḫ: Çıkrık, pamuk eğirme aracı (DBA, 343).

çifte: İki namlulu tüfek (KBAYA, 88), (EYSV, 42).

çit: bkz. çeper (DFAHA, 57).

çoluḫ: Büyük baş hayvanların boynuna takılan halka (DBA, 343), (EYSV, 44).

çombağ: Davul tokmağı (EİA, 190), (EYAD, 232).

çortin: Damlarda suyu akıtmaya yarayan oluk, üstü açık dam veya oluk (KBAYA, 187), (E, 17), (SYA, 214), (DFAHA, 57), (DS, 1293), (EYAD, 232), (EYSV, 45).

çortun: bkz. çortin (E, 17), (HA, 134), (ATÜBİA, 40), (GDİAT, 271).

çögenek: Ucu eğri baston, çevgen (HA, 134), (DGAÜA, 34), (DS, 1279), (EYSV, 45).

çöplü ġafes: Kapısı ince bir çubukla ikiye bölünmüş keklik kafesi (EYATS, 82).

çual: Çuval (KBAYA, 188), (GDİAT, 271).

çubuḫlu ġafes: bkz. çöplü ġafes (EYATS, 82).

çul: Eşek semeri, palan (HA, 134), (EYSV, 46).

çul: Kıldan dokunmuş kaba yer sergisi (E, 17), (EYSV, 46).

çul-çapüt: Paçavra, bez (KBAYA, 118), (EYSV, 46).

çüt: Çift, saban (HA, 134), (AYA, 146).

daban olTası: Olta çeşidi (EYATS, 83).

daban: Döşeme (DS, 1312), (EYSV, 49).

dabanca: Tabanca (E, 19).

dabara: bkz. daraba (EYSV, 49).

dabulbaz: Davulbaz, ocak etekliği (DS, 1340), (EYSV, 49).

dahra: Bir çeşit budama bıçağı, orağa benzer ağaç budama aleti (DS, 1328), (DBA, 343), (EYAD, 164), (EYSV, 50).

daldalıḫ: Gölgelik, perde (DS, 1587), (EYSV, 50).

daraba: Kepenk, dükkân kepengi (DFAHA, 58), (KBAYA, 188), (HA, 135), (E, 18), (EYSV, 51).

daraḫ: Tarak (KBAYA, 166), (EYSV, 51).

davıl: bkz. davol (GDİAT, 272).

davol: Davul (KBAYA, 114), (EYSV, 51).

davraza: Büyük bahçe ya da giriş kapısı, büyük kapı (E, 18), (EYSV, 52).

def: Tef (E, 19), (HA, 50), (EYSV, 52).

degenek: Değnek, sopa (KBAYA, 142), (E, 19), (EYSV, 52).

değirmi: bkz. çit (DFAHA, 59).

dehre: bkz. dahra (SYA, 214), (DS, 1329), (DBA, 343).

demek: Havuzun su salınacak deliği, delik (HA, 135), (DS, 1415), (DFAHA, 58), (EYAD, 232), (EYSV, 53).

denk: Döğme yapılan taş değirmen (EYSV, 53).

depicek: Bel denilen tarım aracının ayakla basılacak tahta kısmı (DS, 1428), (EYSV, 54).

destıḫon: El basması sofra veya masa örtüsü (E, 20), (EYSV, 54).

deveme: Topaç (DS, 1408), (EYSV, 54).

deynek: bkz. degenek (GDİAT, 273).

dımbılik: Tef (DBA, 343), (EYSV, 55).

dındik: Gaz lambası, teneke kandil, idare lambası (DFAHA, 58), (E, 18), (SYA, 204), (HA, 136), (DS, 1500), (EİA, 190), (EYAD, 232), (EYSV, 55).

dıngılafısdo: bkz. dıngılafıstik (HA, 136).

dıngılafıstik: Tahterevalli (DFAHA, 58), (DS, 1464), (EYSV, 55).

dınk: bkz. dink (EYSV, 55).

dırmıḫ: Bir tarım aracı, tırmık (EYSV, 55).

dıstar: El değirmeni (KA, 232).

dibçek: Dipçik (KBAYA, 189).

dil: Kapı mandalı (DS, 1480), (EYSV, 56).

dink: Bulgur dövme taşı (büyük yuvarlak taş, atla çekerek döndürülür, değirmen, değirmen taşı) (HA, 136), (KBAYA, 188), (DFAHA, 58), (E, 20), (EYAD, 233), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 57).

diP oltası: bkz. daban oltası (EYATS, 84).

dipçek: Teştin altına koyulan ottan bir tür simit (DFAHA, 58), (EYSV, 57).

dişekli: Değirmen taşının yeni dişlenmiş hali (DS, 1521), (EYSV, 57).

doğanak: Yük bağlanan iplerin ucuna takılan ağaç çengel, değnek (DS, 1537), (EYSV, 58).

dolma: Bir çeşit tüfek, eskiden el ile doldurulan bir tüfek (KBAYA, 88), (EYSV, 58).

dolu: Av için hazırlanmış fişek (EYATS, 85).

dotdilik mama: Kukla, bir çubuk üzerine çaput geçirilerek yapılan basit kukla, bostan korkuluğu (Güzel, 2012: 72)

dögeç: Çamaşırı döğerek yıkamaya yarayan ağaç tokaç (DS, 1568), (EYSV, 59).

dömbek: Darbuka (E, 18), (SYA, 214), (EİA, 191), (DS, 1580), (EYAD, 233), (HA, 136), (DBA, 343), (KBAYA, 114), (EYSV, 59).

dömbelek: bkz. dömbek (E, 18), (HA, 136).

düğdüğü: Balta, keser, kazama gibi aletlerin çivi ya da kazık çakmaya yarayan kısmı (HA, 136), (EYSV, 60).

düğen: Döven (DS, 1620), (KBAYA, 189), (EYSV, 60).

düldül: Dürbün (DFAHA, 60), (DBA, 343), (EYSV, 61).

düllüce: Oyuncak düdük ve kavala verilen ad (DS, 1628), (DBA, 343), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 61).

eğenk: Sabanın el ile tutulan kısmı, tutak (DS, 1675), (EYSV, 63).

eğiç: bkz. eğiş (EYSV, 63).

eğiş: Ekmeği tandırdan almaya yarayan şiş, ateş küreği (DBA, 343), (EYSV, 63).

el ġundağı kilidi: El kundağının namlu üzerinde sabit durmasını sağlayan kilit (EYATS, 86).

elbene: Bir tür def (Güzel, 2013: 17).

elce: Küçük sepet (DS, 2704), (EYSV, 64).

elcek: Yemeniciler yemeni dikerken ip elleri kesmesin diye parmaklarına geçirdikleri meşin parmaklık (DS, 1724), (EYSV, 64).

eldaş: Değirmen (EYSV, 64).

elicek: Çıkrık kolu (DBA, 343), (EYSV, 64).

ellice: Bir tür küçük sepet (DFAHA, 60), (DS, 1722), (EYSV, 64).

emniyet düğmesi: Av tüfeği parçası (EYATS, 87).

enek: Aşık oyunlarında dizilen veya ortaya konulan aşıklara vurmak için kullanılır (HA, 137), (SYA, 214), (EYSV, 65).

eyakcak: İki üç basamaklı küçük merdiven (DS, 1818), (DBA, 343), (EYSV, 69).

ėyre: Ödünç alınmış mal, kullananın kendi malı olmayan eşya, eğreti (HA, 138), (EYSV, 69).

fak: Kapan, tuzak (DFAHA, 61), (E, 23), (EYSV, 71).

fanos: bkz. fenos (KBAYA, 190).

fenos: Gemici feneri, fanus, ışıldak (HA, 138), (DFAHA, 62), (E, 23), (DGAÜA, 35), (GDİAT, 278), (DS, 1844), (DBA, 344), (EYSV, 72).

fırfırik: Fırıldak, rüzgârgülü, pervane, fırıldak (HA, 138), (DFAHA, 62), (E, 23), (DS, 1854), (EYAD, 233), (DBA, 344), (EYSV, 73).

filinç: Tahtalık olarak kesilmiş kavak testeresi (HA, 138), (SYA, 215), (EYSV, 74).

filisbit: Bisiklet (DBA, 344), (EYSV, 74).

filke: Şamdan (DS, 1866), (EYSV, 74).

firengi: Kapı kilidi (KBAYA, 191), (HA, 138), (DFAHA, 62), (E, 23), (EYSV, 74).

firfirik: bkz. fırfırik (KBAYA, 191), (EYSV, 74).

fiske: İdare lambası, kandil (DS, 1872), (EYSV, 74).

foturaf: Fotoğraf (KBAYA, 181), (EYSV, 75).

fölt: Küçük tüfek demirlerinden yapılan uydurma tüfek (ATÜBİA, 41).

gab bezi: Bulaşık bezi (Güzel, 2012: 73).

gagguza: Topaç (Güzel, 2012: 73).

ġaḳġaz: Kanca (EYAD, 233), (EİA, 191), (EYSV, 78).

galdırhop: Tahterevalli (DS, 1999), (EYSV, 79).

galem: Kalem (EYSV, 79).

galle: Kumbara, kasa (DS, 1903), (EYSV, 79).

gamilder: Dövenin oku (DS, 1908), (EYSV, 79).

gamut: Düveni boyunduruğa bağlayan araç (DBA, 344), (EYSV, 79).

gangılik: Dam, çatı kapısının üstüne yağmuru karı önlemek için yapılan örme, eski evlerde dama bırakılan mutfak penceresi (Güzel, 2012: 73).

gāni: Kağnı arabası (GDİAT, 280).

gapaḫ: Kapak (GDİAT, 280).

ġapılı ġafes: bkz. çubuḫlu ġafes (EYATS, 91).

gapu: Kapı (E, 25), (GDİAT, 280).

gapuçalıḫ: Bahçe kapısı (DS, 1917), (EYSV, 80).

garğa burnu: Sivri uçlu mandal (DS, 1925), (EYSV, 80).

garıḫ: Bahçe ve bostanlarda sulama için açılan ark, su arkı (E, 25), (DS, 1926), (DBA, 344), (EYSV, 81).

garyola: Karyola (GDİAT, 281).

ġasnaḫ: Üzerine misina sarılı, yuvarlak simit şeklinde elle tutulması için belirli bir bölgesi olan balık avı malzemesi (EYATS, 92).

gaş: Semerin ön ve arka kısımdan ip geçirmeye yarayan çatal ağaçlar (DS, 1933), (EYSV, 82).

gayuh: Kayık (E, 28).

gazil: Kıldan yapılan ip (DS, 1954), (EYSV, 83).

gazzuḫ: Kazık, toprağa çakılan sivri tahta (EYSV, 83).

gege: Meyve dallarını eğmek ya da davarları yakalamak için kullanılan ucu çengelli uzun sırık (DS, 1968), (EYSV, 83).

gelberi: Kar küreme küreği (DBA, 344), (EYSV, 83).

gelem: Kalem (GDİAT, 283).

gelinlik göre: Oğlan tarafından nişanlı kıza götürdükleri hediye (DS, 1981), (EYSV, 84).

gem isgembesi: Bilhassa gem sürerken üzerinde oturulan küçük tabure (HA, 141), (EYSV, 84).

gem: Atın ağzına takılan alet (KBAYA, 191), (HA, 141), (DS, 1985), (EYSV, 84).

gemi: Sal (DS, 1986), (EYSV, 84).

gerd: Balık avında kullanılan olta ucundaki kanca (EYATS, 93).

germe ağ: Balık ağı çeşidi (EYATS, 93).

gıḫbeşlik: Kırkbeşlik, eski bir aydınlatma aracı (KBAYA, 183), (EYSV, 86).

gıldırik: Küçük çan (HA, 141), (DFAHA, 64), (E, 26), (EYSV, 87).

gılgıl süpürge: Gilgil tanesi gibi taneleri olan bitkiden yapılan süpürge (DS, 2042), (EYSV, 87).

gılınç: Kılıç (EYSV, 87).

gınare: Kasap çengeli (HA, 142), (DFAHA, 2046), (EYSV, 88).

ġırḫınç: Koyun yününü kırkmada kullanılan makas (EYSV, 88).

gırḫlıḫ: Koyun kırkma makası (HA, 142).

gırlent: Büyük, divan yastığı (DFAHA, 64).

ġırnap: İnce sicim (HA, 142), (EYSV, 89).

ġırnata: Klarnet (KBAYA, 193), (HA, 142), (E, 24), (EİA, 192), (EYAD, 233), (EYSV, 89).

gıygı: Bir çeşit keman (DS, 2066), (EYSV, 89).

gıyıḫ: bkz. kıyıḫ (KBAYA, 183), (HA, 142), (DS, 2066), (DBA, 344), (EYSV,89).

godik: Tahıl ölçme aracı (DBA, 344), (ATÜBİA, 41).

gollik: Kesik, yarısı kopmuş değnek, massa veya kürek, bel, kazma vs. sapı (HA, 142).

ġolon: Av sırasında avcının fişeklerinin dizili olduğu kemer (EYATS, 95).

goltuḫ: Koltuk (GDİAT, 284).

gopbuz: Kopuz (HA,142), (EYSV, 91).

gorḫuluḫ: Bostan ve bağlara kuşların zarar vermemeleri için dikilen korkuluk (DS, 2105), (EYSV, 91).

görümcelik: Nişanlanan kızı ilk kez görmeye gidildiğinde oğlan tarafından kıza takılan ya da verilen hediye (DS, 2163), (EYSV, 93).

götürge: Bir ucunun bağlı olduğu bir nokta etrafında dönen kol, kaldıraç manivela (DS, 1266), (EYSV 93).

gözgü: Ayna (DFAHA, 65), (DS, 2243), (EYSV, 94).

gözmek: Çeşme (DS, 2183), (EYSV, 94).

ġurşun: 1. Balık avı malzemesi. 2. Tüfek mermisi (EYATS, 97).

gullep: Kapı sürgüsü, menteşe (DS, 2182), (EYSV, 95).

gurguşum: Kurşun, mermi (DS, 2188), (EYSV, 96).

ġuş gözü: Keklik avı için kullanılan tuzaklarda çırnaḫ ipinin uçunda bulunan küçük demir halka (EYATS, 97).

ġuşluḫ: Avcının av sırasında vurduğu keklik veya bıldırcınları asmak için kullandığı askılık (EYATS, 97).

güzgü: bkz. gözgü (EYSV, 99).

hacet: El aleti (E, 28), (EYSV, 102).

haçah: Nacak (E, 39).

ḫalta: Tazı avında tazıların boynundaki tasmaya takılan üç demir halkadan her biri (EYATS, 99).

hapenk: 1. Ev ve dükkân kapılarındaki kapak, kepenk (DS, 2341), 2. Dama çıkılan merdivenin üst kısmındaki kapalı yer ve kapak, dam kapısı (DFAHA, 66), (E, 30), (HA, 144), (DBA, 344), (EYSV, 103).

haperik: Dam kapısı (KBAYA, 185), (EYSV, 103).

ḫarar: bkz. ḫarer (KBAYA, 195), (ATÜBİA, 41).

ḫarer: Kıl, yün veya pamuktan el örmesi büyük çuval (HA, 144), (DFAHA, 66), (E, 30), (DGAÜA, 35), (AYA, 150), (EYSV, 103).

harığ: Ark, su arkı (EİA, 193), (KBAYA, 194).

harmançalıḫ: Harman zamanı harmanlarda toplanan sadaka (DS, 2282), (EYSV, 104).

hasavan: Ağaçlardaki olgun meyveleri silkeleyerek toplamada kullanılan büyük bez (KBAYA, 185), (HA, 144), (E, 28), (SYA, 115), (DS, 2298), (EYAD, 234), (EYSV, 104).

ḫaşa: Büyük çuval (EYAD, 234), (EİA, 193), (EYSV, 104).

hatıl: Havan (DFAHA, 66).

hatil: İnşaat yapımında kullanılan ince uzun ağaç (KBAYA, 185), (E, 30), (EYSV, 105).

hazne eğişi: Sabana bulaşan çamurları kazımak için üvendirenin ucuna takılan demir araç (DS, 2323), (EYSV, 106).

heçirge: Ateş ocağında kullanılan ocak boyundaki yassı demir çubuk (EYAD, 234), (EİA, 193), (EYSV, 106).

hedik: Karda yürümek, kara batmamak için ayağa takılan, ağaçtan yapılmış bir alet (EYSV, 106).

ḫepenk: Evin damına açılan tel kapı (EYAD, 234).

herek: Asma fasulye gibi sarılgan bitkilerin tutunması için yanlarına dikilen değnek (DFAHA, 67), (EYSV, 107).

hezan: Damların üzerine döşenen kalın ve büyük ağaç, kişir (DS, 2356), (DBA, 345), (EYSV, 108).

ḫırçik: Eski püskü eşya (DFAHA, 68).

ḫırḫırık: İki cevizi delip ip geçirerek yapılan bir çeşit oyuncak (DS, 2368), (EYSV, 110).

ḫışto: bkz. ḫışt (HA, 146), (EYSV, 111).

hiltik: Başlık ve şapkaları çene altında bağlamaya yarayan bağ (DS, 2385), (EYSV, 112).

ḫolta: Olta (EYAD, 234), (EYSV, 112).

ışıḫlıḫ: Pencere (E, 32).

idare: Küçük gaz lambası (DGAÜA, 36), (EYSV, 119).

ig: Yün eğirmeye yarayan alet, çıkrıklarda ipin sarıldığı demir (HA, 147), (DFAHA, 68), (KBAYA, 196), (EYSV, 119).

ilik: Düğme (DS, 2523), (EYSV, 120).

ilincaḫ: Salıncak (HA, 147), (SYA, 217), (DS, 2472), (EYAD, 235), (DBA, 345), (ATÜBİA, 42), (EYSV, 120).

inne: İğne (GDİAT, 292), (KBAYA, 196), (EYSV, 121).

irbik: İbrik (E, 32).

isgembe: İskemle, sandalye (HA, 147).

isgenbe: bkz. isgembe (HA, 147).

iteği: Sac ekmeği yapılırken üstüne un serilen deri, post (EYAD, 235), (EYSV, 122).

kamilder: Dövenle boyunduruğu birbirine bağlayan ağaç (DS, 2616), (EYSV, 124).

kanfez: Keklik kafesi (EYATS, 103).

ḳapak: Değirmen çarkına basınçlı su gönderen ortası delik tahta (DS, 2629), (EYSV, 124).

ḳapuçalıḫ: Çitten ya da aralıklı çakılan tahtalardan yapılmış bahçe kapısı (DS, 2635), (EYSV, 124).

ḳaş: Semerin iki yanındaki ağaçlar (DS, 2677), (EYSV, 125).

kavluk: Küçük bohça (DS, 2690), (EYSV, 125).

ḳazil: Kıldan yapılmış iplik, sicim (DGAÜA, 36), (DS, 2712), (EYAD, 235), (EYSV, 126).

keküç: Çekiç (HA, 148), (DFAHA, 71), (EYSV, 126).

kelek: Hayvanların boynuna takılan büyük çan, çıngırak (DS, 2726), (DFAHA, 71), (EYSV, 127).

kelep: Büyük iplik çilesi (E, 33), (HA, 23), (EYSV, 127).

kelepçe: İpliği çile yapmaya yarayan ağaç araç (DS, 2728), (EYSV, 127).

kem: Çivi, mıh (DS, 2736), (DBA, 345), (EYSV, 127).

kemik: Koyun ve keçinin dizinden çıkan ve aşık oyununda kullanılan kemik, aşık (HA, 137), (EYSV, 127).

kendir: Kendir ipi, ip (KBAYA, 197).

keran: Kalın ağaçtan tavan direği ve kirişi, salma; cisirin kalını, uzun kalın kereste (DS, 2751), (EYSV, 128).

keri: Tuluğa geçirilen yaklaşık bir metre uzunluğunda üç-beş cm. genişliğinde sopa (Güzel, 2012: 76).

keşgere: Taş, kum, toprak vb. taşımaya yarayan sedye biçiminde bir araç (HA, 148), (KBAYA, 198), (DFAHA, 72), (EYAD, 235), (DBA, 345), (EYSV, 129).

keşkere: bkz. keşgere (EİA, 195), (EYAD, 235), (EYSV, 130).

kırba: Deriden yapılmış su kabı, matara (EYATS, 111).

ḳırısdik: Pamuk ipliği üzerine bal mumu sürerek yapılan ve lamba olarak kullanılan bir aydınlatma aracı (HA, 149), (EYSV, 131).

ḳırıstik: bkz. ḳırısdik (DBA, 345), (EYSV, 131).

kırlent: Büyük divan yastığı (HA, 19), (DFAHA, 64), (EYSV, 131).

ḳısḳaç: bkz. ḳıskaç (EİA, 195).

ḳıskaç: Cımbız (EYAD, 235), (EYSV, 132).

ḳıyıḫ: Yorgan iğnesi (DFAHA, 73), (E, 34), (DS, 2855), (EYSV, 132).

kildan: Bakırdan yapılma, kalaylı ve kapağı kubbeli, altı süzgeçli bir araç (DFAHA, 73), (EYSV, 133).

kiliT ġaması: Tüfeği kitlemeye yarayan çelikten yapılmış tüfek parçası (EYATS, 111).

kiliT yayı: Kilit kamasına hareketi sağlayan, aynı zamanda kilit kamasını sabitleyen tüfek parçası (EYATS, 111).

kiri: Tuluğun eleğine ip bağlayabilmek için takılan ağaç parçası (SYA, 119), (EYSV, 133).

kirman: İplik eğirmek için bir alet (HA, 149), (EYSV, 133).

kisek: Ahşap yapıda tavan döşemesi olarak kullanılan düzgün ağaç (DBA, 345), (EYSV, 133).

kol ipi: Serpme ağı ipi (EYATS, 112).

Kolan: Av fişeklerinin üzerinde bulunduğu fişekliğin boyundan asılmasını sağlayan deri kemer (EYATS, 112).

korik: Körük (HA, 149), (EYSV, 135).

korzavul: Kara sabanda oku boyunduruğa bağlayan parça (DS, 2929), (DBA, 345), (EYSV, 136).

kos: Kapıya içeriden verilen destek (DBA, 345), (EYSV, 136).

kozmik: Baca, tandırda ateşin yanmasını sağlayan hava deliği (HA, 150), (EYSV, 136).

köc: Asma kilit (KBAYA, 197), (HA, 150), (E, 33), (DFAHA, 74), (DS, 2947), (EYSV, 136).

köcek: Kapı, dolap ya da sandık kilidi (DS, 2947), (EYSV, 136).

köç: bkz. köc (EYSV, 136).

kök: Düğün davetiyesi (EYAD, 235), (EYSV, 137).

köpüç: Tokaç, çamaşır tokacı (DFAHA, 74), (E, 33), (HA, 150), (DS, 2961), (DBA, 345), (KBAYA, 198), (EYSV, 137).

kös: Kapı sürgüsü; sokak kapısının arkadaşına vurulan ağaç dayak (DS, 2970), (DFAHA, 74), (EYSV, 138).

kösegi: Ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun; yanmış, kararmış şey; yarı yanmış odun (DFAHA, 74), (E, 34), (KBAYA, 198), (DS, 2971), (EYAD, 235), (EYSV, 138).

kösevi: bkz. kösegi (EYSV, 138).

köstek: Bağlı keklik avında ev kekliğinin, ocağın içinde yere çakılı olan sikkeye bağlanmasını sağlayan örme ip (EYATS, 113).

köz ġafesi: Ev kekliğinin ava götürülürken ve av esnasında içine konulduğu kafes türü (EYATS, 113).

közmelek: Havuzu veya göleti boşaltma deliği (EYAD, 235), (EİA, 196), (EYSV, 139).

ḳumḳuma: Mürekkep hokkası (DFAHA, 75), (EYSV, 139).

Kurma Kolu: Tüfeğin kasası üzerinde bulunan namluların açılmasına dolayısıyla atış yapıldıktan sonra fişeklerin değiştirilmesini sağlayan tüfek parçası (EYATS, 114).

kurun: 1. Çeşme yalağı, oluk (DS, 3012). 2. İçinde üzüm ezilen tekne (DS, 3012), (EYSV, 140).

ġuşluḫ: Avcının av sırasında vurduğu keklik veya bıldırcınları asmak için kullandığı askılık (EYATS, 98).

külbe: Küçük çapa; çapa yapılan küçük kazma (E, 33), (DGAÜA, 38), (HA, 150), (DS, 3042), (DBA, 345), (EYSV, 140).

külhan: Hamam ocaklığı (DFAHA, 76), (EYSV, 141).

küllük: Kül tablası (E, 33).

künk: İri, kaba; geniş veya büyük kanal, boru (DFAHA, 76), (EYSV, 141).

kürbe: bkz. külbe (EYSV, 141).

küregi: Harman küremeye yarayan alet (HA, 150), (EYSV, 141).

kürtün: Yük hayvanlarına vurulan iri ve hantal semer, palan (DFAHA, 76), (EYSV, 141).

kürün: Küçük havuz, hayvanların su içmesi için hazırlanmış küçük su göleti, çeşme önündeki su yalağı (KBAYA, 198), (HA, 150), (DBA, 345), (EYSV, 142).

kütüklük: Av fişeklerinin sırayla üzerine dizildiği, gözlerden oluşan kemer (EYATS, 114).

küze: Testi benzeri ve pişirilmiş topraktan yapılma, ince uzun ev aracı (SYA, 208), (GDİAT, 294), (DFAHA, 76), (EYSV, 142).

labut: Öküzleri dürtmekte kullanılan massasın (üvendire) ucundaki yassı demir, sabana yapışan çamurları temizlemeye yarar, küçük kürek (HA, 150), (SYA, 208), (DS, 3057), (EYSV, 143).

lambe: Lamba (AYA, 154).

lebleki: Kenarı yüzlek tabak (EYAD, 236), (EYSV, 143).

lengeri: Leğen (DFAHA, 77).

leveş: Zincir yular (EYSV, 144).

liver: Silah, tabanca (DBA, 345), (EYSV, 144).

lobut: bkz. labut (HA, 150), (EYSV, 146).

loğ taşı: bkz. loğ (EYSV, 145).

loğ: Kerpiç evlerin damlarını bastırmak sıkıştırmak ve düzeltmek için kullanılan silindir biçimindeki taş (KBAYA, 198), (DFAHA, 77), (DS, 3082), (EYAD, 236), (DBA, 345), (HA, 151), (EİA, 196), (EYSV, 145).

longa: Tahterevalli (Güzel, 2012: 76).

lüle: Çeşmede suyun aktığı demir boru (HA, 151), (SYA, 218), (EYSV, 146).

lüle: Pipo (EYAD, 236).

lülük: Çaydanlığın musluğu, ibrik, su akıtan musluksuz boru, ibriğin su akıtan borusu, toprak ibrik (DFAHA, 77), (KBAYA, 198), (HA, 151), (E, 36), (DS, 3094), (EYSV, 146).

lülük: Pipo (KBAYA, 198).

lüver: bkz. liver (HA, 151), (EYSV, 146).

macrafa: Ekilmiş yahut ekilecek tarlada evlek yapma, su yolu açma işine yarayan alet, maşrapa (HA, 151), (EYSV, 147).

mahrama: Havlu, peçete veya mendil (HA, 151), (E, 37), (DFAHA, 78), (DBA, 346), (EYSV, 147).

makat: Sedir, divan (HA, 152), (KBAYA, 199), (EYAD, 236), (EİA, 197), (EYSV, 147).

mam: Çocukların mam bekleme oyununda daire içine koydukları yumurta büyüklüğündeki taş (EYSV, 148).

mandal: Demir ya da tahtadan yapılmış kapı sürgüsü (DS, 3119), (EYSV, 148).

mantar: Balık ağlarını suyun üstünde tutmaya yarayan balık avı malzemesi (EYATS, 115).

marhama: Yüz ve hamam havlusu (DS, 3129), (E, 37), (EİA, 197), (EYAD, 236), (EYSV, 148).

marşaf: Yatak örtüsü, çarşaf (DFAHA, 78), (E, 37), (EYSV, 148).

massa: Üvendire, çifte, arabaya veya geme koşulan öküz ve mandaları sürmek için kullanılan ucu çivili uzun değnek (HA, 152), (DS, 3132), (EYAD, 236), (DBA, 346), (EYSV, 148).

masta: Öküzle çift sürülürken kullanılan ucu çivili uzun değnek (KBAYA, 199), (DS, 3132), (EYSV, 148).

matara: Avcının av esnasında kullandığı su kabı (EYATS, 117).

mavzar: Mavzer (KBAYA, 122), (EYSV, 149).

meç: Bilye (EYAD, 236), (EİA, 197).

mele: Duvar aracı, mala (DS, 3154), (EYSV, 149).

mereke: Hayvan eyeri (DFAHA, 78), (EYSV, 150).

meres: Bir ucu avcının elinde olan tazının bağlı olduğu ip (EYATS, 117).

mertek: Yuvarlak ince, uzun kereste, uzun ince inşaat ağacı (KBAYA, 37), (E, 37), (EYSV, 150).

meses: bkz. massa (EYAD, 236), (EYSV, 150).

mıḫ: Çivi (HA, 153), (SYA, 218), (DFAHA, 79), (GDİAT, 297), (EYSV, 151).

mılla potik: Bostana zarar veren kuşları korkutup kaçırmak için eski palto veya ceket giydirilerek bostana dikilen çarmıh şeklindeki ağaç; çocukların yağmur duasına çıkardıkları yapma kukla (HA, 153), (E, 37), (EYSV, 152).

mısandıra: bkz. musandıra (EYSV, 152).

mıtel: Döşek (EİA, 197), (KBAYA, 199).

mikāb: Mikâp, örtü (KBAYA, 199).

misine: Oltaların ve kurşunların üzerinde olduğu kasnağa sarılı dayanıklı naylon ip (EYATS, 119).

mitel: Yatak, eskimiş yüzsüz yatak, döşeğin iç bez astarı, yüz geçirilmemiş döşek, minder, yorgan (KBAYA, 199), (HA, 153), (DFAHA, 79), (DS, 3193), (EYAD, 236), (DBA, 346), (EYSV, 153).

motor: Traktör (AYA, 156).

mozik: Topaç (KBAYA, 199), (HA, 154), (DFAHA, 79), (E, 37), (SYA, 218), (DGAÜA, 38), (EYAD, 236), (EYSV, 153).

musandıra: Yük dolabı, yüklük, evlerde yatak yorgan konulan büyük dolap, musandıra (HA, 153), (DFAHA, 79), (SYA, 218), (EYSV, 154).

müşabag: İnce ahşap çatıların birbirine çakılmasıyla meydana getirilmiş, dış kapıya veya pencerelere havalandırma bakımından takılan kafes (EYSV, 154).

nacaḫ: Nacak, küçük balta (KBAYA, 200), (DFAHA, 80), (EYSV, 155).

nalçe: Topuk demiri (EYAD, 236), (EYSV, 155).

nezük: İplikleri yumak yapmaya yarayan dokumacı çıkrığı (EYSV, 156).

ocaḫ: Keklik avında kullanılan "U" şeklinde taşla örülü düzenek (EYATS, 120).

olta: Balık avlamaya yarayan alet (EYATS, 120).

orcik: Tente (DS, 3287), (EYSV, 160).

otobos: Otobüs (KBAYA, 200).

otopus: bkz. otobos (AYA, 158).

otort: Bağ çubuğu (EİA, 198).

oturaḫ: İskemle (EYAD, 237).

oturaḫ: Soba kazanı (HA, 154), (EYSV, 160).

ölçeg: bkz. ölçek (AYA, 158).

ölçek: Ölçek, buğday ölçmede kullanılan bir araç (KBAYA, 201), (EYSV, 163).

ölke: Ülke (AYA, 158).

örek: Çocuğun düşmemesi için beşik ve salıncak üstü bağı (DFAHA, 80), (DBA, 346), (ATÜBİA, 43), (EYSV, 164).

örken: Hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip, urgan, halat ya da zincir (KBAYA, 102), (HA, 154), (E, 40), (SYA, 218), (EİA, 198), (DGAÜA, 300), (DS, 3347), (DBA, 346), (EYSV, 164).

örnek: Kadınların el işi (KBAYA, 102), (EYSV, 164).

örtme: Kapı saçağı (EİA, 198), (EYAD, 237).

örtü: Yatak (HA, 154), (KBAYA, 201).

paca: Baca (DGAÜA, 301).

pağa: Tahtadan yapılmış bağ, bahçe ve ahır kapısı (DS, 3378), (EYSV, 167).

palan: Semer (E, 41), (EYSV, 167).

palas: Büyük ve uzun yolluk, kilim (KBAYA, 201), (DFAHA, 81), (E, 42), (SYA, 218), (EYSV, 168).

palasKa: Avcıların bellerine bağladıkları veya göğüslerine çaprazlama taktıkları, üzerinde fişek, bıçak, kuşluk vb. koymak için yerleri bulunan genellikle köseleden yapılmış kayış (EYATS, 121).

palaz: bkz. palas (KBAYA, 201), (DS, 3384), (DBA, 346), (DFAHA, 81), (EYSV, 168).

paldum: Semeri hayvana bağlayan kayış (DFAHA, 81), (EYSV, 168).

patpatik: Ağaç çubuğundan yapılmış ortası delik oyuncak, tabanca gibi ses çıkaran bir çocuk oyuncağı (E, 41), (DS, 3412), (EYSV, 169).

payton: Fayton (E, 42).

peşker: bkz. pėşkir (DFAHA, 82), (EYSV, 170).

pėşkir: Havlu (KBAYA, 202), (DFAHA, 82), (EYAD, 237), (EYSV, 170).

pıḫarik: Baca, bacanın ocağa yakın geniş kısmı, baca veya açık ocak (HA, 155), (DFAHA, 82), (DS, 3483), (EYAD, 237), (EYSV, 171).

pıḫėrik: bkz. pıḫarik (HA, 155), (EİA, 198), (EYAD, 237).

pıḫirik: bkz. pıḫarik (EYSV, 171).

pıncik: Tırmık (EYAD, 237).

poğarenk: bkz. puḫarenk (EYSV, 173).

pompalı TüfeK: Arka arkaya en fazla iki atış yapabilen tüfek çeşidi (EYATS, 123).

pornek: bkz. puḫarenk (EYSV, 174).

pörk: Direk üstlüğü (EİA, 199), (EYAD, 237).

puḫarenk: Su borusu (DFAHA, 83).

radyon: Radyo (E, 42).

saḫavel: Çalı süpürgesi (DS, 3515), (DBA, 346), (EYSV, 180).

sakga: Koyunun dizinden çıkan ve aşık oyununda kullanılan kemik, enek (HA, 137), (SYA, 219), (EYSV, 180).

sakgara: Balık avlamak için yapılan tuzak (DS, 3519), (DBA, 346), (EYSV, 180).

sal: Hayvan ya da saman vb. araçları yağmur ve güneşten korumak için tahtadan yapılan çatı (DS, 3520), (HA, 79), (EYSV, 180).

salacaḫ: Havuz ve göletlerde suyun aktarıldığı deliğe konarak suyu tutmaya veya boşaltmaya yarayan ağaç (EYSV, 180).

salk: İçinde üzüm sıkılan, ağaçtan oyulmuş küvet şeklindeki ağaç, betondan yapılanına da denir (HA, 157), (DFAHA, 83), (DS, 3526), (DBA, 346), (EYSV, 181).

sami: Boyunduruğa öküzleri bağlamak için kullanılan ağaç veya demir çubuk (EİA, 199), (DFAHA, 83), (KBAYA, 202).

sanduḫ: Sandık (KBAYA, 164), (EYSV, 181).

sarap: bkz. sarat (EYSV, 181).

sarat: Büyük delikli kalbur (KBAYA, 203), (DGAÜA, 40), (DS, 3543), (DFAHA, 84), (EYSV, 181).

savacaḫ: Değirmen suyunu başka yöne çevirmek için oluk önüne konulan tahta (DS, 3551), (EYSV, 182).

sedir: Divan (HA, 157), (DFAHA, 84), (DGAÜA, 40), (EYSV, 182).

sekü: Sedir, kerevet (DS, 3569), (HA, 158), (EYSV, 183).

sele: Ağzı geniş, kulpsuz, yayvan çamaşır sepeti (DS, 3574), (HA, 158), (EYSV, 183).

serat: bkz. sarat (EYSV, 184).

sergi: Kilim, yaygı vb. (DFAHA, 84), (EYSV, 184).

serik: Yayık ağzına kapatılarak bağlanan deri kapak; tüyü alınmış ince deri (HA, 158), (DFAHA, 84), (E, 43), (DBA, 347), (EYSV, 184).

serpene: Dala destek verilen ağaç, dik durması, yayılmaması için üzüm teveği dallarına verilen destek (KBAYA, 203), (HA, 158), (DFAHA, 84), (E, 43), (DS, 3590), (EYAD, 237), (EİA, 199), (DBA, 347), (EYSV, 184).

sıḫ: Çuvalların hayvan üstünde birbirine takılıp denk yapılmasını sağlayan ucu sivri küçük çubuk, meşeden yapılmış çubuk (HA, 158), (DS, 3604), (EYAD, 238), (EYSV, 185).

soku: İçinde bulgur, kuru dut vs. dövülen büyük oyuk taş (KBAYA, 203), (DFAHA, 84), (E, 44), (HA, 159), (EİA, 199), (SYA, 210), (DS, 3659), (EYAD, 238), (EYSV, 187).

sosik: Pipo; sigara ağızlığı (DS, 3367), (EYAD, 238), (EİA, 199), (DBA, 347), (EYSV, 188).

susak: Omuzda su taşıma aracı (DBA, 347), (EYSV, 189).

sündürme: Kar küreği (DFAHA, 85), (EYSV, 190).

sürütme: Kar küremek için kullanılan tahtadan yapılmış alet (KBAYA, 203), (HA, 159), (E, 43), (EİA, 199), (DS, 3724), (EYAD, 238), (EYSV, 190).

süsük: Düdük (DS, 3726), (EYSV, 191).

süvgel: Dam düzlemede kullanılan taş silindir, loğ (DS, 3728), (EYSV, 191).

süzek: Süzgeç, süzme aleti (KBAYA, 203), (EİA, 200), (DFAHA, 85), (DS, 3730), (EYAD, 238), (ATÜBİA, 44), (EYSV, 191).

şahra ağacı: Ekin saplarını taşımak için semer üstüne takılan ağaç (DS, 3735), (EYSV, 193).

şamandıra: bkz. mantar (EYATS, 129).

şavrotin: Ayı ve domuz avında kullanılan, içinde nohut büyüklüğünde dokuz tane gülle bulunan mermi çeşidi (EYATS, 129).

şelte: Döşek, minder, şilte (DGAÜA, 40), (EYSV, 194).

şerit: Halat (KA, 234).

şıkırik: Oyuncak (DFAHA, 86), (EYSV, 195).

şıplik: İnce, yaş çubuk (DBA, 347), (EYSV, 196).

şüşüg: bkz. şüşük (EYSV, 198).

şüşük: Söğüt dalından çıkarılan dilli düdük (EYSV, 198).

tabla: Seyyar satıcıların kullandıkları el arabası veya eşyaların üzerine konduğu şey (EYSV, 199).

tablı: Ateşin üstünü kapamaya yarayan demir kapak (DS, 3798), (EYSV 199).

tağar: Torba, büyük torba (HA, 160), (EYSV, 199).

taḫdik: Basamak, odalarda pencere ve davlumbaz kenarındaki raf (DS, 3801), (DBA, 347), (EYSV, 199).

tahtabaşı: Sergen, raf (DS, 3803), (EYSV, 199).

taka: Pencere, duvara yapılmış kapaksız gömme dolap (KBAYA, 204), (DFAHA, 86), (E, 46), (SYA, 220), (HA, 160), (DS, 3804), (EYAD, 238), (EYSV, 199).

taka tuka: Çoban çakmağı (DS, 3807), (EYSV, 199).

takka: bkz. taka (EYSV, 199).

taktuka: Kafesin önüne konulan kekliklerin yem yemesi için yapılmış tahta yemlik (EYATS, 130).

tapa: Tıpa (HA, 160).

tapan: Tarla sürerken saban veya pulluğun izlerini kapatmak ve tarlayı düzeltmek için kullanılan ağaç (KBAYA, 205), (DFAHA, 86), (EYAD, 238), (EYSV, 200).

tay: Çuval (EİA, 200), (EYAD, 238).

tekçağ: Dantel tığı (E, 46).

tekne: Keklik kafesinin ve yemliğin üzerine oturtulduğu ağaçtan yapılan kaide (EYATS, 129).

tel: Telgraf (E, 47).

telefon: bkz. tėlfün (E, 46).

telezyon: Televizyon (E, 46).

tėlfün: Telefon (KBAYA, 205).

telis: Büyük çuval (KBAYA, 205), (E, 47), (SYA, 211), (DFAHA, 87), (DS, 3871), (EYSV, 203).

telsüz: Telsiz (E, 46).

tepçek: Bel sapına geçirilen tahta ayakçak (DS, 3881), (EYSV, 203).

terke: bkz. terki (E, 47), (DFAHA, 87), (EYSV, 204).

terki: Atın eyerine takılan küçük heybe (DFAHA, 87), (KBAYA, 98), (EYSV, 204).

teşi: Yün eğirmeye yarayan tahta araç, iğ, taşiğ (DS, 3897), (EYSV, 204).

teşt: Büyük çamaşır leğeni, büyük leğen (HA, 161), (DFAHA, 88), (KBAYA, 205), (E, 46), (SYA, 211), (DGAÜA, 41), (DS, 3897).

tetik: Av tüfeğinin namlusundaki fişeklerin atılmasını sağlayan mekanizmayı harekete geçiren av tüfeği parçası (EYATS, 134).

tetik korkuluğu: Tetikleri çevreleyen tüfek parçası (EYATS, 133).

tetik köprüsü: bkz. tetik korkuluğu (EYATS, 134).

tetik: Tabanca ve tüfek tetiği (HA, 161).

tıkaç: Tıpa, tapa (E, 47), (EYSV, 205).

Tırnaḫ: Atım yatağında bulunan, atış yapıldıktan sonra fişeğin, atım yatağından çıkartılmasını sağlayan av tüfeği parçası (EYATS, 134).

TırnaK manivelası: Fişek atıldıktan sonra fişeğin namludan rahat bir şekilde çıkarılmasını sağlayan yarım ay şeklinde çelikten yapılan tüfek parçası (EYATS, 134).

tírėn: Tren (KBAYA, 205).

tiyare: Tayyare, uçak (E, 46).

toḳaç: Köpüç, çamaşırı yıkarken dövmeye yarayan ağaç (EİA, 200), (EYAD, 238).

tola: Tas (EYSV, 207).

topti: Çengelli iğne, toplu iğne (DS, 3965), (EYSV, 208).

tor: Balık ağı, balıkçılıkta kullanılan ağ ve ağla balık avlama yöntemi (KBAYA, 89), (DFAHA, 89), (DS, 3967), (EYSV, 208).

turik: Torba, dilenci, torbası (KBAYA, 205), (HA, 162), (DFAHA, 89), (E, 46), (EYSV, 210).

turit: bkz. turik (EYAD, 238), (EYSV, 210).

tutaḫ: Mutfakta sıcak kapları tutmak için yapılan bez (HA, 162), (DS, 3997), (EYSV, 210).

tutaḫ: Sabanın tutulacak yeri (HA, 162), (DS, 3997), (EYSV, 210).

tutamaḫ: Ateş üstündeki kabı tutup indirmek için bez vb. şeylerden yapılan tutacak (EYSV, 210).

Tuzaḫ bağı: Keklik avında kullanılan tuzakları bir arada tutmaya yarayan deri parçası (EYATS, 135).

Tuzaḫ ġayişi: bkz. Tuzaḫ bağı (EYATS, 136).

Tuzaḫ ġazığı: Keklik avında kullanılacak tuzakları toprağa çakmak için kullanılan küçük kazık (EYATS, 136).

Tuzaḫ: Av hayvanını yakalamak için kurulmuş düzenek (EYATS, 136).

tüfe: Dokuma tezgahlarında tarağı tutan ve mekik ipliklerini sıkıştırmaya yarayan araç (DS, 4004), (EYSV, 211).

tüfeng: Tüfek (KBAYA, 205), (E, 46), (EYAD, 238).

tüle damı: Kekliğin tüyünü değiştirmesi için hazırlanmış büyük kafes (EYATS, 136).

tüle ġafesi: bkz. tüle damı (EYATS, 136).

tüssü: Tütsü (E, 47).

ůrğan: Yorgan (KBAYA, 206).

uşġur ipi: Serpme ağın alt kısmında bulunan kurşunların üzerine dizildiği kalın ip (EYATS, 137).

üğrümbeç: Beşiğin üstünde, örtüyü yüksek tutmaya yarayan ağaç kol (DS, 4060), (EYSV, 215).

ük: Yük (E, 48), (EYAD, 239), (EYSV, 215).

üzerik: bkz. üzerlik (EYSV, 217).

üzerlik: Nazardan korunmak için kullanılan eşya, tütsünün nazara iyi geldiğine inanılır (DFAHA, 90), (E, 48), (SYA, 221), (DS, 4085), (EYSV, 217).

varan gelen: Maden ocaklarında taşıma yapmakta kullanılan elektrikli, tel üstünde çalışan araç (DS, 4091), (EYSV, 218).

vidyo: Video (E, 48).

vitik: Askerlik çağı pusulası, bitig (EYAD, 239), (EYSV, 220).

volta: Olta (KBAYA, 88), (EYSV, 220).

yaba: Ekini toplamaya yarayan üç dişli tahtadan yapılmış büyük çatal (KA, 235), (EYSV, 221).

yasduḫ: Yastık (DGAÜA, 42), (EYSV, 223).

yastıḫ: Keklik avına giderken veya avdan sonra tuzakların bozulmaması için üzerine geçirildiği deriden yapılmış içi talaş veya pamuklu doldurulmuş tuzak kılıfı (EYATS, 140).

yastuḫ: bkz. yasduḫ (E, 49).

yaygı: Hasır, çul, kilim, halı gibi serilen şeyler (DS, 4215), (EYSV, 224).

yayma: Hayvan sırtına iki taraflı konulan büyük çuval (DS, 4213), (DBA, 347), (ATÜBİA, 44), (EYSV, 224).

yazılık: Kalem (EYSV, 224).

yelincek tüfek: Ağırlık bakımından diğer tüfeklere göre hafif olan tüfek çeşidi (EYATS, 140).

yengi: Karasabanla boyunduruğa takılan ve öküzlerin boynunu bağlamaya yarayan ağaç ya da demir (EYSV, 226).

yırbıḫ: bkz. irbik (E, 49).

yüklük: Evlerde yatak yorganların konduğu büyük dolap (EYSV, 229).

yüzlük: Kılıf, örtü (KBAYA, 209), (DFAHA, 93), (EİA, 202), (EYAD, 239), (EYSV, 230).

zahman: Üzengi kayışı (DS, 4344), (EYSV,231).

zaht: bkz. zahut (KBAYA, 209), (EYSV, 231).

zahut: Massanın ucundaki çivi, ucunda çivi bulunan uzun sopa (HA, 164), (DFAHA, 93), (E, 51), (DS, 4344), (KBAYA, 209), (EYSV, 231).

zengi: Üzengi (DS, 4360), (EYSV, 232).

zengü: bkz. zengi (EYSV, 232).

zığza: Kapı kilidi (HA, 164), (EYSV, 232).

zırva: bkz. zırza (EİA, 202).

zırza: Kapı kilidi, büyük tahta anahtar (KBAYA, 209), (DFAHA, 93), (SYA, 221), (EYAD, 239), (EYSV, 232).

zoba: bkz. zobba (HA, 164).

zoġnaḫ: Kapı kilidi, kapının ağaç sürgüsü (EYAD, 239), (EİA, 203), (DS, 4392), (DBA, 347), (EYSV, 233).

zoğna: bkz. zoġnaḫ (ATÜBİA, 44), (EYSV, 233).

zomp: Balyoz, taş kırmakta kullanılan büyük çekiç (HA, 164), (DS, 4393), (EYSV, 233).

zompa: Sopa (HA, 164), (EYAD, 239), (EYSV, 233).

zopa: bkz. zompa (ATÜBİA, 44).

zopba: bkz. zompa (HA, 164).

zoppa: bkz. zompa (EİA, 203), (EYSV, 234), (EYAD, 239).

zoppa: Soba (DS, 4391), (KA, 235), (EYSV, 234).

zornaḳ: Tahta kapı tokmağı, büyük ağaç kilit (KBAYA, 209), (DFAHA, 93), (EYSV, 234).

1.3. Giysi Adları

Yöre ağzında 174 giysi söz varlığı tespit edilmiştir. Yöre ağzında tespit edilen sözcüklerin tamamına yakını kadın giysilerini tanımlamada kullanmıştır. Erkek giysileri neredeye yok diyebileceğimiz bir oranda olup olan sözcükler de sezdirilerek verilmiştir. Genellikle başörtü, yazma, tülbent gibi çeşitli örtü türlerinin yöre ağzının söz varlığında ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Kalın kumaşlar ve kalın giysilerin söz varlığında geniş yer tutmasının sebebini coğrafyanın söz varlığı üzerindeki etkisi olarak açıklayabiliriz.

aba: Nine, paltoya benzer kalın üstlük (DBA, 342).
adamlıḫ: Düğün ve bayramlarda giyilen elbise, yabanlık, dışarı elbisesi (DS, 63), (EYSV, 2).
aḫma: Mücevherat, kadınların süs eşyası olarak kullandıkları altın dizisi (DS, 133), (KBAYA, 183), (EYSV, 3).
amarat: Altın gümüş gibi ziynet eşyası (DS, 237), (EYSV, 5).
arağçın: bkz. araḫçın (DFAHA, 51).
araḫçın: Takke, bereye benzeyen, şapka içine veya yalnız olarak giyilen takke (DS, 284), (DFAHA, 51), (EYSV, 7).
asbap: Elbise, esbap (E, 12), (DGAÜA, 32), (DFAHA, 61), (EYSV, 8).
aşurma: Pantolon askısı (DS, 356), (EYSV, 9).
ayaḫ: Kadife (DS, 388), (EYSV, 10).
ayaḳavı: bkz. ayaḳḳabı (KBAYA, 184).
ayaḳḳavı: Ayakkabı (EYSV, 11).
babuç: Ayakkabı, pabuç, bir çeşit terlik (DS, 454), (EYSV, 13).
belbağı: Kuşak, kemer (DS, 606), (EYSV, 17).
belek: Kundak, çocuk bezi (EYAD, 231), (EİA, 188), (KBAYA, 101), (EYSV, 17).
bezek: Süs (GDİAT, 266).
boru: Kadınların saçlarına taktıkları zincir (DS, 741), (EYSV, 23).
boyama: Boyanmış bez, şalvar, başörtüsü (DS, 745), (EYSV, 23).
bölük: Saç örgüsü (KBAYA, 185), (E, 14), (EYSV, 23).

burma: Altın bilezik (DS, 800), (DFAHA, 53), (EYSV, 25).

bülezük: Bilezik (E, 14).

bürüg: bkz. bürük (KBAYA, 186), (EYSV, 26).

bürük: Düğünde geline giydirilen bir elbise, baş örtüsü, çarşaf (EYAD, 232), (KBAYA, 124), (EYSV, 26).

cızma: Çizme (E, 15).

cici bici: Süslü elbise, eşya (E, 16).

çantik: Çanta, küçük torba (KBAYA, 187), (DS, 1072), (DBA, 343), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 36).

çapık: Pantolon ve don genişlemesi için iki bacak arasına eklenen parça (DS, 1075), (EYSV, 36).

çarıḫ: Çarık (E, 17).

çedik: Keçi derisinden yapılan yumuşak mest, çorabın yarısına kadar üstten dikilen meşin (DFAHA, 55), (DS, 1106), (EYSV, 38).

çelek: Başörtüsü (DFAHA, 55), (EYSV, 38).

çente: Çanta (E, 17).

çevre: Başörtüsü veya mendil, yemeni (E, 18), (HA, 56), (DFAHA, 56), (EYSV, 39).

çıllıḫ: Eski püskü elbise (EYSV, 40).

çit: Kenarları oyalı yazma, yemeni, başörtüsü, kadınların başlarına örttükleri örtü (DS, 1240), (HA, 134), (EİA, 189), (EYAD, 232), (E, 17), (SYA, 214), (DGAÜA, 34), (EYSV, 44).

çitare: Özel bir pamuklu dokuma (DFAHA, 57), (E, 18), (EYSV, 44).

çuha: Tüysüz dümdüz ve ince dokunmuş yün kumaş (DFAHA, 57), (EYSV, 45).

çul çaput: Paçavra, eski püskü bez veya giysi (Güzel, 2013: 72).

çül: Eşeklerin üstüne serilen, kıldan yapılmış bir tür kumaş (KA, 232).

daraz daraz: Yıpranarak incelip seyrelmiş, yırtılmış kumaş; iyi dokunmamış, seyrek aralıklı dokunmuş (HA, 135), (EYSV, 51).

dışarlıḫ: Dışarıda giyilen temiz, iyi elbise (HA, 136), (EYSV, 55).

dimi: Bez şalvar (DS, 1488), (EYSV, 56).

dizlik: Dize kadar uzanan uzun konçlu çorap (DS, 1531), (EYSV, 57).

dolaḫ: Boyun atkısı, fular, kaşkol, kuşak (DS, 1524), (HA, 136), (EİA, 190), (DFAHA, 58), (E, 18), (EYAD, 233), (EYSV, 58).

dolak: bkz. dolaḫ (DFAHA, 59), (EYSV, 58).

don: Külot, iç çamaşırı, giysi, elbise (E, 19), (AYA 147), (KBAYA, 175), (EYSV, 58).

dögün: Vücut derisi altına işlenen nakış (DS, 1572), (EYSV, 59).

dölbent: Tülbent (E, 19).

ebriḳo: Elbise (GDİAT, 275).

ellik: Eldiven (DS, 1723), (EYSV, 64).

emaret: Ziynet eşyası, altın ve elmas gibi takınacak kıymetli süs eşyası (HA, 137), (DFAHA, 60), (E, 21), (DS, 1734), (EYSV, 65).

emeret: bkz. emaret (EYSV, 65).

fanilya: Kazak (KBAYA, 180), (EYSV, 71).

fırkete: U şeklinde küçük saç tokası (E, 23), (EYSV, 73).

fistan: Elbise, entari (DGAÜA, 35), (E, 23), (KA, 232), (EYSV, 74).

gabaḫan: Başa vurulan geniş şapka (EYAD, 233), (EYSV, 77).

gabin: Dış tarafı şayaktan, içi deriden yapılmış yağmurluk (DS, 1886), (EYSV, 78).

gadife: Kadife (E, 25).

ġalıñ: Kalın, başlık (KBAYA, 192).

gallık: Karlık, büyük, kalın yün çorap (KBAYA, 182), (EYAD, 233), (EYSV, 79).

galoş: Bir tür ayakkabı (DFAHA, 63), (HA, 63), (E, 27), (EYSV, 79).

ġara don: Kadınların iş yaparken giydikleri şalvar (HA, 140), (E, 27), (EİA, 191), (SYA, 215), (EYAD, 233), (EYSV, 80).

gara tuman: Kadınların iş yaparken giydikleri şalvar (DS, 1921), (HA, 140), (EYSV, 80).

gavaltaḫ: Pamuk, yün, saman gibi şeylerin basılmamış kabarık durma hali; bol, geniş, kabarık duran elbise (HA, 140), (EYSV, 82).

gaytan: Palana bağlanan kemer (E, 26), (EYSV, 83).

gèyme: Kadınların karadon üzerine giydikleri iş elbisesi, bluz (DS, 2016), (HA, 141), (DFAHA, 63), (E, 23), (EYSV, 85).

gılefet: bkz. gıyafet (HA, 141), (EYSV, 87).

gıremse: Boyna takılan beşibirlikten daha ince bir altın (DS, 2055), (EYSV, 88).

gırh dügme: Yarım kollu, çok düğmeli erkek yeleği (Güzel, 2012: 74).

gıyafet: Kıyafet; heybet, görünüş (HA, 141), (SYA, 216), (EYSV, 89).

golçaḫ: Ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk, ekmeği tandırda yapan kişinin koluna taktığı kolluk (DS, 2087), (SYA, 200), (EYSV, 91).

goncuk: Cep (DS, 2100), (DBA, 344), (EYSV, 91).

gopça: Düğme (HA, 142), (DFAHA, 64), (E, 24), (EYAD, 235), (EYSV, 91).

ġora: Çorap (KBAYA, 193).

gön: Kösele (EYSV, 93).

gönç: Çorapların bilek kısmı (ATÜBİA, 41).

göynek: İç çamaşırı (DS, 2172), (EYSV, 93).

gulunç yelegi: İç yelek (Güzel, 2013: 74).

ġuşaḫ: Kuşak (KBAYA, 194), (E, 26).

ḫabıḳ: Arkası basılmış ayakkabı (EYAD, 234), (EYSV, 101).

hameyli: Boyuna takılan muska (DS, 2264), (HA, 1442), (EYSV, 102).

haşilli: Kullanılmamış elbise, hiç kullanılmamış şeyler için söylenir, yıkanmamış bez (HA, 144), (E, 31), (DS, 2303), (EYSV, 104).

hatem: Yüzük (E, 31), (EYSV, 104).

ḫelat: Takı (HA, 232).

ḫıla: Mutfak önlüğü, çocuk önlüğü (DS, 2358), (HA, 145), (E, 30), (KBAYA, 185), (DBA, 345), (EYSV, 108).

ḫırçik: Eski, yırtık, lime lime olmuş elbise ya da kumaş, paçavra, eski püskü şey (DS, 2368), (HA, 146), (KBAYA, 185), (DFAHA, 67), (E, 28), (SYA, 216), (DBA, 345), (EYSV, 110).

ḫırig: Eskimiş ayakkabı, pabuç (DS, 2388), (KBAYA, 185), (HA, 146), (E 28), (SYA, 216), (DGAÜA, 36), (EYAD, 234), (DBA, 345), (EYSV, 110).

ḫırpel: Çok eski, yamalı giysi ve böyle giyinen kişi (HA, 146), (EYSV, 111).

ḫırrık: bkz. ḫırig (EİA, 194).

ḫıştek: Dar olmaması amacıyla elbiseye eklenen parça (DFAHA, 67), (EYSV, 111).

hiltik: Başlık ve şapkaları çene altında bağlamaya yarayan bağ (DS, 2385), (EYSV, 112).

hindi: Baş örtüsü, yemeni (DS, 2386), (EYSV, 112).

ḫiştek: 1. Koltuk altı. 2. Elbisede kol altına konulan üçgen biçimindeki parça (DS, 2388), (EYSV, 112).

humayin: Amerikan bezi, bez, patiska (HA, 146), (EYSV, 115).

ilik: Düğme (DS, 2523), (EYSV, 120).

işlig: Gömlek (KBAYA, 464), (EYAD, 235), (EİA, 194), (DS, 2564), (ATÜBİA, 42), (EYSV, 122).

izar: Kadınların başlarına ve vücutlarına örttükleri şal, örtü (AYA, 152), (EYSV, 122).

ḳaçik: Baş bağlamanın bir türü, kızların başörtüsü (HA, 148), (KBAYA, 70), (DFAHA, 70), (EYSV, 123).

ḳalık: bkz. ḳalik (EİA, 194).

ḳalıng: Başlık (KBAYA, 197).

ḳalik: Çocuk ayakkabısı, eski ayakkabı (HA, 148), (DFAHA, 70), (E, 34), (EYAD, 235), (DBA, 345), (ATÜBİA, 42), (EYSV, 123).

ḳaratuman: Kadın şalvarı (EİA, 195), (EYAD, 235).

kecik: Kıldan ve yünden yapılmış ince kuşak (DS, 2715), (DBA, 345), (EYSV, 126).

keçe: Çobanların omuzlarına attığı keçeden yapılmış kolsuz giysi, aba (Güzel, 2013: 17).

keşik: Elle örülmüş kemer (EYAD, 235), (EYSV, 129).

ḳıras: İç çamaşırı, atlet (EİA, 195).

kispat: Kılık, elbise, kispet (KBAYA, 102), (EYSV, 133).

kolbağ: Bilezik (DFAHA, 74), (EYSV, 134).

kolçaḫ: bkz. golçaḫ (EYSV, 134).

koncik: Cep, yelek cebi, para torbası (DS, 2916), (HA, 150), (DFAHA, 74), (E, 34), (GDİAT, 302), (DS, 2916), (EYSV, 134).

koyun: Göğüste bulunan iç cep (DS, 2943), (EYSV, 136).

kömlak: bkz. köynek (KBAYA, 198).

köynek: Gömlek, iç gömleği (E, 34), (SYA, 217), (GDİAT, 294), (DGAÜA, 37), (EYAD, 235), (DBA, 345), (ATÜBİA, 42), (EYSV, 139).

ḳullik: Külah, başlık, kulak üstünden başa sarılan örtü (DS, 2996), (HA, 150), (E, 33), (DGAÜA, 37), (EYSV, 139).

ḳuncik: bkz. koncik (HA, 150), (EYSV, 139).

lahur: Bir şal türü (HA, 99), (EYSV, 143).

leçek: Tülbent, başörtü, özellikle gelinlere örtülen oyasız başörtüsü (DS, 3039), (EYSV, 143).

lenger: Fötr şapka (HA, 151), (EYSV, 144).

mereme: Mendil (EİA, 197).

mirat: Ölü çamaşırı veya metrukatı (DFAHA, 79).

miso: Kadın iç çamaşırı, özellikle de kombinezona verilen ad (DFAHA, 79), (E, 37), (SYA, 218), (EYSV, 153).

nalın: Takunya (EYSV, 155).

neçek: Bezden, tülbentten yapılmış başörtüsü (DS, 3243), (EİA, 197), (EYAD, 236), (EYSV, 156).

oyalı çit: İki yanı oyalı yazma (EYSV, 160).

örtük: Baş örtüsü, yazma, tülbent (HA, 155), (KBAYA, 102), (DFAHA, 81), (EYSV, 164).

pantantif: Broş, kadınların süs olarak taktıkları iğne, rozet (EYSV, 168).

pantol: Pantolon (E, 41).

papik: Çocuk ayakkabısı (KBAYA, 201), (DFAHA, 81), (E, 41), (EYSV, 168).

patik: Çorabın üstüne giyilen yünden örülmüş konçsuz çorap, tozluk (DS, 3410), (EYSV, 169).

pavuç: Terlik, ayakkabı (DGAÜA, 39), (EYSV, 169).

pèş: Etek (AYA, 158), (EYSV, 170).

peştımal Peştamal (EYAD, 43).

peyhas: Özenli ve modaya uygun giyim (DFAHA, 82), (EYSV, 170).

pine: Ayakkabı altına çakılan kösele parçası, pençe, kundura yaması, yama (KBAYA, 202), (HA, 156), (DFAHA, 82), (DBA, 346), (EYAD, 237), (EYSV, 172).

ping: Yemeni parçası (ATÜBİA, 43).

poro: Peruk, perçem (DFAHA, 82), (EYSV, 174).

postal: Ayağa giyilen ayakkabı (GDİAT, 302), (E, 41).

pörk: Börk, keçeden yapılan başlık, takke de denilir (DS, 3479), (DFAHA, 82), (EYSV, 174).

puçik: Bir tür ayakkabı, yemeni (DFAHA, 83), (EYSV, 175).

puşu: Bir tür başörtüsü (DFAHA, 83), (EYSV, 175).

sako: bkz. seko (KBAYA, 202), (EYSV, 181).

salta: Cepken (DFAHA, 83), (EYSV, 181).

seko: Palto, gocuk; ince palto, pardösü veya ceket (KBAYA, 202), (DFAHA, 83), (E, 43), (SYA, 219), (HA, 157), (EYSV, 183).

serkul: Çoban keçesinin şapkası (Güzel, 2012: 78).

sızı: Ayakkabı deliklerine konan yama (DS, 3628), (EYSV, 186).

soyẖa: Ölünün üstünden çıkan giysi (HA, 159), (E, 43), (SYA, 210), (DBA, 347), (EYSV, 188).

susma: Baş örtüsü (EYAD, 238), (EYSV, 189).

şaklak: Çocukların başına bağlanan tülbent (DS, 3737), (EYSV, 193).

şavka: Şapka (KBAYA, 204), (EYSV, 194).

şavlar: Şalvar (E, 45).

şeve: Camdan yapılmış bilezik (HA, 159), (E, 45), (DGAÜA, 40), (DFAHA, 86), (EYAD, 238), (EYSV, 195).

şirdan: Gerdanlık dizisi (DFAHA, 86), (EYSV, 196).

şovka: Şapka (E, 45).

taḫik: Namaz kılarken giyilen takke, bere (DS, 3801), (DBA, 347), (EYSV, 199).

tentene: Dantel (KBAYA, 205), (DFAHA, 87), (E, 46), (EİA, 200), (DS, 3881), (EYAD, 238), (EYSV, 203).

tenzif: Kadınların süs olarak özellikle feslerine taktıkları gümüş zincir, altın dizisi vb. şeyler (DS, 3881), (EYSV, 203).

terlik: Beyaz patiskadan dikilen ya da yünden örülen takke (DS, 3893), (EYSV, 204).

tölbent: Tülbent (E, 46).

tuman: Don, genelde giyecek özelde ise don (DS, 3989), (HA, 162), (DFAHA, 89), (ATÜBİA, 44), (EYSV, 210).

turik: Torba, dilenci torbası (KBAYA, 205), (HA, 162), (DFAHA, 89), (E, 46), (EYSV, 210).

turit: Torba, dilenci torbası (KBAYA, 205), (HA, 162), (DFAHA, 89), (E, 46), (EYSV, 210).

ulaḫ: Saça takılan ek saç ya da bağ (DS, 4032), (EYSV, 213).

üçetek: Eskiden erkeklerin, şimdi kimi kadınların giydiği bir çeşit giysi (DS, 4056), (EYSV, 215).

üsbaş: Elbise (HA, 163), (EYSV, 216).

üst: Elbise (HA, 163), (EYSV, 216).

üzüK: Yüzük (EYAD, 239), (KBAYA, 113), (E, 48), (EİA, 201), (EYSV, 218).

yağlık: Mendil (DFAHA, 91), (EYSV, 220).

yamalıḫ: Yama yapmaya yarayan bez parçası (DS, 4152), (EYSV, 222).

yazma: Kadın baş örtüsü (DS, 4218), (KBAYA, 212), (DFAHA, 92), (EYSV, 225).

yèdek: Bilezik, madensel bilezik (DS, 4220), (HA, 163), (EYSV, 225).

yemeni: Ayakkabı, kundura (KBAYA, 208), (DFAHA, 92), (EYSV, 225).

yorak: Ayakkabının üstüne veya alt kısmına yapılan yama (HA, 164), (DFAHA, 93), (DS, 4295), (EYSV, 228).

yordam: Kılık, giyiniş (DS, 4297), (EYSV, 228).

zıbka: Ağzı geniş paçaları dar bir çeşit şalvar (DS, 4375), (EYSV, 232).
zığve: Dar giyecek (EYAD, 239).
zubun: Üç parça etekli özel bir giysi; bilhassa çocuk elbisesi (DFAHA, 93), (EYSV, 234).

1.4. Kap Kacak ve Mutfak Eşyaları

Bu başlık altındaki söz varlığı araç ve gereç temasına da dâhil edilebilirdi ancak mutfak eşyalarının da yoğun olması sebebiyle ayrı bir başlık altında sınıflandırılma tercih edilmiştir. Bu tema başlığı altında 118 sözcük tespit edilmiştir. Bakır mutfak araç gereçlerinin, toprak kapların, büyük kazanların söz varlığında önemli bir yeri olduğu tespit edilmiştir.

badye: Ağzı geniş büyük kap (EİA, 187), (EYAD, 231).
bardaḫ: Toprak testi, küçük testi (E, 13), (DS, 528), (GDİAT, 264), (KA, 173), (EYSV, 15).
baroş: bkz. beroş (DBA, 342), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 15).
barzın: Süt süzeceği (EYSV, 15).
bellor: bkz. billor (EİA, 188), (EYAD, 231).
beroş: Kazan, küçük kazan; büyük tencere (KBAYA, 185), (E, 13), (SYA, 203), (EİA, 188), (DFAHA, 52), (GDİAT, 266), (DS, 536), (EYAD, 231), (DBA, 342), (HA, 128), (EYSV, 18).
bilavi: Bıçak bileme aleti, bileği (EYSV, 21).
billor: Bardak, cam su bardağı (KBAYA, 185), (DFAHA, 53), (DGAÜA, 32), (EYSV, 21).
billur: bkz. billor (GDİAT, 266).
bodik: Küçük testi (EYAD, 231), (EİA, 188), (EYSV, 22).
cenger: Bakır tepsi (DGAÜA, 33), (EYSV, 28).
corik: Ağzı geniş, su akacak kısmı dışa doğru geniş ve uzun olan çinko veya bakırdan yapılmış ibrik (HA, 132), (E, 15), (DFAHA, 54), (DS, 1001), (EYSV, 32).
calḫatun: Saplı su tası (EYAD, 232), (EİA, 189), (EYSV, 27).
çanaḫ: Porselen tabak, topraktan yapılmış tabak, saksı (HA, 132).
çavlu: Meyve toplamak için bezden yapılmış sepet (DS, 1094), (EYSV, 37).

çaydan: Çaydanlık (AYA, 145).

çemçe: Kepçe (HA, 132), (SYA, 214), (GDİAT, 270), (DGAÜA, 34), (DS, 1284), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 39).

çini: Büyük ve kulplu kase, bakraç (DFAHA, 57), (E, 18).

çömçe: Kepçe, büyük tahta kaşık (KBAYA, 188), (E, 17), (EİA, 190), (EYAD, 232), (EYSV, 45).

çömlek: Toprak tencere (DFAHA, 57).

dabulbaz: Davlumbaz, ocak etekliği (DS, 1340), (EYSV, 49).

desdi: Testi (E, 19), (GDİAT, 273).

destıḫon: El basması sofra veya masa örtüsü (E, 20), (EYSV, 54).

dibek: İçinde kahve ve benzeri şeylerin dövüldüğü büyük havan (KBAYA, 188), (EYAD, 233), (EYSV, 56).

dolçe: Büyük su tası (EYAD, 233), (EİA, 190), (EYSV, 58).

dollik: İçine su konan bir çeşit tas (EYAD, 233), (EYSV, 58).

eğiş: Ekmeği tandırdan almaya yarayan şiş (DS, 1672), (GDİAT, 276), (EYSV, 63).

ellice: Bir tür küçük sepet (DFAHA, 60), (DS, 1722), (EYSV, 64).

firenk ocağı: Toprak maltız (DFAHA, 62).

gab bezi: Bulaşık bezi (Güzel, 2012: 73).

gal: Kaşık (DFAHA, 63), (EYSV, 78).

gaşuḫ: Kaşık (GDİAT, 281).

ġazan: Kazan (KBAYA, 193), (GDİAT, 282).

gazanparçı: Maşrapa (DFAHA, 63), (EYSV, 83).

godik: bkz. kodik (EYSV, 90).

gufa: Sepet, küçük üzüm sepeti (HA, 143), (EYSV, 95).

gurnık: Küçük kazan (DS, 2200), (EYSV, 96).

ġuşḫana: Tencere, küçük tencere, kulpsuz bakraç (KBAYA, 184), (HA, 143), (E, 24), (SYA, 215), (DS, 2202), (EİA, 193), (EYAD, 234), (DBA, 344), (AYA, 150), (EYSV, 97).

gutu: Kutu (GDİAT, 285).

gügüm: Su testisi; bakır su ibriği (KBAYA, 191), (DS, 2216), (EYSV, 98).

güğüm: bkz. gügüm (DFAHA, 65).

güveç: Toprak tencere; kap (DFAHA, 66).

ḫalbur: Kalbur, kasnağı tahtadan yapılmış içi ip veya deriyle dokunmuş kevgir (DS, 2258), (GDİAT, 289), (E, 29), (EYSV, 102).

haranı: Tencere (DS, 2284), (EYSV, 103).

ḫaz: Hab yapılırken kullanılan süt ölçme çöpü (DBA, 345), (EYSV, 106).

hebene: Testi (DS, 2246), (EYSV, 106).

ḫerez: Su testisi (EYSV, 107).

ḫışt: Ucu sivri büyük bıçak, bir tür kama (HA, 146), (E, 30), (EYSV, 111).

ḫonça: Üzerinde yemek yenen veya hamur açmada kullanılan tahta, sofra (EYSV, 113).

ilistir: Süzgeç, kevgir (DS, 2527), (EYSV, 120).

irbiḳ: İbrik (E, 32).

isgele: Tandır ekmeğinin konulup muhafazası için köşelerinden tavana asılan dörtgen tahta (HA, 147), (EYSV, 121).

kāmus: bkz. kemis (DBA, 345).

ḳaşuḫ: Kaşık (AYA, 153).

ḳazıl: bkz. ḳazik (EİA, 195).

kazik: Küçük kazan (DGAÜA, 37), (DS, 2712), (EYAD, 235), (EYSV, 126).

kedene: Topraktan yapılmış su bardağı (SYA, 190), (EYSV, 126).

kelgür: Kevgir (SYA, 217), (EYSV, 127).

kemis: Süzgeç, kevgir (SYA, 217), (DS, 2616), (DBA, 345), (EYSV, 127).

ker: Bıçak, çakı (DS, 2751), (EYSV, 128).

keraz: Testi, su testisi (E, 34), (HA, 148), (DS, 2751), (DFAHA, 72), (GDİAT, 293), (EYAD, 235), (EYSV, 128).

kerez: bkz. keraz (HA, 148), (EYAD, 235), (EYSV, 128).

kersen: Topraktan yapılmış leğen (EYAD, 235), (EİA, 195), (EYSV, 128).

ketgir: bkz. kevgir (EYAD, 235).

ketkir: Kevgir (EİA, 195).

ḳodik: Havan; pekmez, şıra gibi şeyleri saklamak için kullanılan ağzı kapaklı tahtadan mutfak aracı (DFAHA, 73), (EYSV, 134).

kōr: Kesmeyen bıçak (HA, 149), (EYSV, 135).

köç: Üzerinde et kıyılan tahta, et tahtası (DS, 2947), (EYSV, 136).

köpürgöz: Korla dolu mangal (DS, 2962), (EYSV, 137).

kufa: Sepet, küfe (KBAYA, 198), (DGAÜA, 37), (EYSV, 139).

ḳuşḫana: Küçük tencere (DFAHA, 75), (DGAÜA, 38), (EYSV, 140).

külek: Bal, yoğurt, pekmez gibi şeyleri saklamaya yarayan derin ve kulplu tahta kap, ağaç kova (EYAD, 236), (EİA, 196), (DFAHA, 76), (GDİAT, 294). (EYSV, 141).

küp: Testi (KBAYA, 198), (EYSV, 141).

lamlik: Sapı kırılmış bıçak, eskimiş bıçak (HA, 150), (DFAHA, 77), (DS, 3062), (EYSV, 143).

lebleki: Kenarı yüzlek tabak (EYAD, 236), (EİA, 196), (EYSV, 143).

lenger: Geniş tabak, oval biçiminde geniş tabak, bakırdan yapılma büyük servis tabağı (KBAYA, 198), (E, 36), (HA, 151), (SYA, 218), (EYAD, 236), (EİA, 196), (EYSV, 143).

lüleli: Topraktan ibrik (DFAHA,78), (EYSV, 146).

masta: Sivri uçlu bıçak (DFAHA, 78).

merşufe: Su içme kabı (EİA, 197), (EYAD, 236).

nıkıre: Bakırdan yapılmış iki kulplu kazan (DGAÜA, 38), (EYSV, 156).

ohlağlı: Oklava (E, 40).

parç: Maşrapa, bakır su tası (DFAHA, 81), (DS, 3395), (EYAD, 237), (EİA, 198), (EYSV, 168).

Parzın: Bezden yapılmış süzgeç (KA, 234).

piçaḫ: Bıçak (E, 42).

sac: Sac, üzerinde ekmek pişirilen metal levha (KBAYA, 202).

sadır: Satır (HA, 157).

sahan: Büyük geniş tabak, tepsi (KBAYA, 202), (DFAHA, 83), (EYSV, 179).

sahsı: Çanak (E, 43).

saplı: Kepçe vazifesi gören, tava sapı gibi kulp takılmış büyük tas, büyük kepçe (DFAHA, 83), (SYA, 219), (EİA, 199), (DS, 3541), (EYAD, 237), (EYSV, 181).

sarap: bkz. sarat (DFAHA, 84), (EYSV, 181).

sarat: Büyük delikli kalbur (KBAYA, 203), (DGAÜA, 40), (DS, 3543), (EYSV, 181).

sehen: Bakır tabak, sahan (E, 43), (SYA, 219), (DGAÜA, 40), (ATÜBİA, 43), (EYSV, 183).

selepcek: El leğeni (DS, 3576), (EYSV, 183).

serat: bkz. sarat (EYSV, 184).

sıtil: bkz. sitil (KBAYA, 203).

sini: Tepsi, büyük tepsi (SYA, 210), (DGAÜA, 40), (KBAYA, 203), (EYSV, 187).

sitil: Kulplu su kabı, bakraç, kova (HA, 158), (DFAHA, 84), (E, 43), (DS, 3647), (EİA, 199), (EYSV, 187).

soya: Çakı, bıçak (DFAHA, 85), (EYSV, 188).

şapşak: Ağaçtan oyma tas, bardak (DS, 3745), (EYSV, 194).

şüşá: Şişe (KBAYA, 87), (DGAÜA, 307), (EYSV, 197).

tağar: Topraktan yapılmış kavanoz, çömlek (DS, 3799), (HA, 160), (EYSV, 199).

tas: Su içilen bardak (E, 46).

tasik: Küçük, madenden yapılmış tas (DS, 3837), (EYSV, 201).

tehne: Bulaşık bezi (DFAHA, 87), (DS, 3861), (EİA, 200), (EYAD, 238), (DBA, 347), (HA, 160), (EYAD, 238), (EYSV, 202).

tencire: Tencere (DGAÜA, 308).

tepir: 1. Buğdayı üzerinde silkip savurarak taş ve çöpten ayıklamaya yarayan tahta tepsi (HA, 161). 2. Tahtadan yapılan kenarsız tepsi (DFAHA, 87), (E, 46), (EYSV, 203).

tepür: bkz. tepir (HA, 161), (EYSV, 203).

terek: Tahta mutfak rafı, raf (DS, 3889), (EYSV, 203).

tist: Alçak kenarlı büyük kazan, teşt (DFAHA, 88), (EYSV, 207).

tol: Uzun saplı su kabağı (DFAHA, 89), (E, 47), (DS, 3952), (EYAD, 238), (KBAYA, 175), (EYSV, 207).

tola: Tas (EYSV, 207).

tolik: Su kabağı, asma kabağı (DFAHA, 89), (E, 47), (DS, 3953), (DBA 347), (EYSV 207).

tuluḫ: Pekmez, peynir, yağ vb. şeyleri koymaya yarayan ya da yayık olarak kullanılan deri, tulum (SYA, 211), (DS, 3988), (EYSV, 209).

üsgüre: Tas, kâse, derin çorba kâsesi, bakırdan veya topraktan yapılmış çorba tası (KBAYA, 206), (DFAHA, 90), (E, 48), (HA, 163), (SYA, 221), (DGAÜA, 41), (DS, 4074), (EYAD, 239), (EYSV, 216).

üsküre: bkz. üsgüre (DFAHA, 90), (EYSV, 216).

üzerik: bkz. üzerlik (EYSV, 217).

yırbıḫ: bkz. irbik (E, 49).

zaġ: Çok keskin bıçak (DS, 4341), (EYSV, 231).

zembil: Hasırdan örülü sepet (E, 50).

1.5. Meslek Adları

Bu söz varlığı teması altında 101 sözcük tespit edilmiştir. Genellikle yöre ağzında kırsal kesime ait; çiftçilik, ekincilik gibi daha çok tarım ile ilgili meslekleri tespit edilmiştir. Yöre

ağzında tespit edilen meslek adlarının % 16, 83'ünü tarımsal faaliyet içeren meslekler oluşturumuştur. Yörede sanayi ve hizmet sektörünün ilerlemesine rağmen hala tarım önde gelen sektör olarak devam etmektedir[1]. Yaşam ve beslenme şartlarının yöre ağzının söz varlığına olan etkisi açık bir şekilde meslek adlarında görülmektedir.

abugat: Avukat (E, 11).

artiz: Artist (E, 11), (EYSV, 8).

avcı: Avlanmayı seven veya avı kendisine iş edinen kimse (EYATS, 72).

avcıbaşı: Avlanmak için kurulan düzenin (cergenin) en başında bulunan ve diğer avcıları yönlendiren kişi (EYATS, 71).

avcu: Avcı (GDİAT, 263).

ayaḫçaḫcı: Merdivenci, merdiven yapan (EYSV, 10).

aylakçı: Avcıların ağırlığının taşıyan tüfeksiz yardımcı (DS, 424), (EYSV, 11).

baci: Kadın hizmetçi (DGAÜA, 32), (EYSV, 13).

bağman: Bağlara bakan kimse, bağ bekçisi (E, 14), (DS, 484), (EYSV, 14).

bağmancılıḫ: Bağ bekçiliği (EYAD, 51), (EYSV, 14).

bağmançı: Bağlara bakan kimse, bağ bekçisi (DS, 484), (EYSV, 14).

baliḫçi: Balıkçı (EYAD, 196).

baskak: Tahsildar (DS, 541), (EYSV, 15).

baş_efendi: Başçavuş, karakol komutanı (KBAYA, 184), (EYSV, 16).

benne: İnşaat ustası, benna (DFAHA, 52), (EYSV, 18).

besleme: Evde büyüyen ve devamlı evde kalan hizmetçi kız (HA, 128), (E, 14), (DGAÜA, 33), (DFAHA, 52), (EİA, 188), (EYAD, 231), (EYSV, 18).

bezirgan: Tüccar (KA, 173).

bızdık: Kolaycılıkla kap silen çırak (HA, 129).

candarma: Jandarma (E, 15), (KBAYA, 130), (EYSV, 27).

cenderme: bkz. candarma (EYSV, 28).

cıncıḫcı: Züccaciye (E, 15), (EYSV, 30).

cilbant: Sulama işinde kullanılan suyun devamlı ve düzenli akmasını sağlayan su yollarını idare eden memur (DS, 908), (EYSV, 31).

cindar: Büyücü, üfürükçü (DS, 976), (EYSV, 31).

[1] bkz. Tarım hariç yürütülen diğer faaliyetler için. Elazığ Belediyesi, *tarım*, https://www.elazig.bel.tr/tarim-blog-246 [Erişim Tarihi: 29.05.2019].

cüvelek: Toprağı ve hayvanı olmayan işçi (DS, 1029), (EYSV, 33).

çapçı: Dolandırıcı, hilekâr, iki yüzlü (KBAYA, 187), (E, 18), (DS, 1074), (EYSV, 36).

çepçi: Çöpçü (EYSV, 39).

çıḫıḫcı: Kırıkçı, sınıkçı, çıkıkçı (E, 18), (EYSV, 40).

çömez: Acemi, birinin kendi işini öğreterek yetiştirdiği kimse (EYSV, 45).

çulcu: Çul dokuyan kimse; semerci, semer yapan (E, 17), (EYSV, 46).

çütçü: Çiftçi (DS, 1309), (DBA, 343), (EYSV, 47).

dallal: Tellal (KBAYA, 188).

defçi: Tef çalan (HA, 87), (EYSV, 52).

dellal karısı: Bohçacı, ufak tefek eşya satan kadın (DFAHA, 58), (EYSV, 53).

dellek: Tellak (HA, 135), (E, 19), (DS, 1414), (EYSV, 53).

demürcü: Demirci (KBAYA, 72).

devriş: Derviş (AYA, 146), (KBAYA, 131), (EYSV, 54).

deyirmenci: Değirmenci (KA, 167).

dügúnçi: Düğüncü (KBAYA, 170), (EYSV, 60).

dügür: Kız istemeye giden, kimse, elçi (DS, 1632), (EYSV, 60).

emcin: Doktor, operatör, ebe (DS, 1731), (EYSV, 65).

esger: Asker (KBAYA, 118), (HA, 80), (E, 21), (EYSV, 67).

gabar: Demet yapan adam (DS, 1884), (EYSV, 77).

gasteci: Gazeteci (E, 27).

ġeyip bilici: Müneccim, falcı (Güzel, 2012: 74).

gözboyacı: El çabukluğu ile karşısındakileri aldatan, illüzyonist, sihirbaz (E, 28), (DS, 2175), (EYSV, 94).

ġůmutan: Komutan (KBAYA, 193).

halfe: Kalfa (DS, 2258), (EYSV, 102).

heses: İnat; gece bekçisi; ases (DFAHA, 67), (E, 31), (EYSV, 107).

ḫırḫız: Hırsız (HA, 146), (DS, 2368), (E, 30), (EİA, 193), (EYAD, 234), (EYSV, 110).

ḫızmetkar: Ağır ev işlerinde çalışan erkek hizmetçi (E, 30), (EYAD, 73), (EYSV, 111).

ḫodak: Çiftçi yamağı, erkek hizmetçi (DS, 2381), (EYSV, 112).

hon: Ekin biçerken sıralanan işçi takımı, işçi bölüğü (DS, 2401), (DBA, 345), (EYSV, 112).

honcu: Ekin biçen kimse (DS, 2401), (EYSV, 113).

honcubaşı: Ekin biçenlerin başı (DS, 2402), (EYSV, 113).

hök: Hâkim, amir, hükmeden (DFAHA, 69), (EYSV, 114).

ırgat: İşçi, tarım işçisi (KBAYA, 186), (EYSV, 117).

ḳaymaḳam: Kaymakam (KA, 189).

keyveni: Aşçı kadın; evin aşını, yağını, yoğurdunu yapan kadın (DS, 2779), (DBA, 345), (EYSV, 130).

kizir: Harman bekçisi, mendil saklama oyununda ebe (HA, 149), (EYSV, 133).

köşger: Yemenici, kunduracı (HA, 150), (DFAHA, 75), (EYAD, 235), (E, 35), (EİA, 196), (EYSV, 138).

löbetçi: Nöbetçi (EYAD, 236), (EİA, 196), (EYSV, 145).

maraba: Hizmetçi, çiftlikte toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse, yarıcı (KBAYA, 199), (HA, 152), (DS, 3127), (KA, 173), (EYSV, 148).

marabalıḫ: Hizmetçilik, yarıcılık (SYA, 116), (EYSV, 148).

mavén: Muavin, şoför muavini (HA, 152), (EYSV, 149).

mı˚lla: Molla (KBAYA, 199).

mıyendiz: Mühendis (AYA, 156).

mudur: Müdür (KBAYA, 199).

muḫtar: Muhtar (KA, 192).

nacar: Marangoz ustası (DFAHA, 80), (Güzel, 2012: 76), (EYSV, 155).

natır: Kadın tellak (DFAHA, 80), (E, 39), (EYSV, 155).

novatçi: Nöbetçi (KBAYA, 143), (EYSV, 157).

nöker: Hizmetçi (DFAHA, 80), (EYSV, 157).

oḫucu: bkz. oḫuyucu (EİA, 198), (EYSV, 159).

oḫuyucu: Düğün ve nişan törenleri için davetiye taşıyan dağıtan kimse (KBAYA, 200), (DFAHA, 90), (E, 47), (EİA, 198), (EYAD, 236), (EYSV, 159).

pırık: Hoca, pir (DS, 3442), (EYSV, 171).

pırofsor: Profesör (AYA, 159).

raşparlıḫ: Rençberlik, çiftçilik, ırgatlık (KBAYA, 202), (EYSV, 177).

rė‿ėz: Reis (KBAYA, 202).

saka: Eskiden evlere su taşıyan kimse (E, 43), (EYSV, 180).

segmen: Seyis, silahlı koruyucu (DFAHA, 84), (DGAÜA, 40), (EYSV, 183).

sehilbaz: Büyücü, sihirbaz (E, 43), (EYSV, 183).

sekman: bkz. segmen (EYSV, 183).

sertabip: Başhekim (E, 44).

şahane: Eskiden vergi toplayan memurlara verilen ad, öşür toplayıcı kişiler (SYA, 118), (EYSV, 193).

şahna: Nezaretçi, harman nezaretçisi (HA, 159), (EYSV, 130).

şıẖ: Şeyh (AYA, 160).

şofêr: Şoför (KBAYA, 204).

tablacı: Satıcı, tabla veya el arabası ile satış yapan, satıcı (EYSV, 199).

topçi: Topçu (KBAYA, 203).

uğru: Hırsız; düşman askeri (DFAHA, 90), (EYSV, 213).

uẖucu: bkz. oẖuyucu (DFAHA, 90), (EYSV, 213).

uẖucu: Davet eden, çığırtkan (E, 48).

uẖumah: bkz. oẖumaẖ (EYSV, 213).

uşaẖ: Uşak, hizmetçi, çocuk, evlat (DGAÜA, 41), (EYAD, 238), (KBAYA, 206), (DBA, 347), (EYSV, 214).

üfürükçü: Yalancı, sihirbaz (EYSV, 215).

üs_têman: Üsteğmen (KBAYA, 206).

üz başı: Yüzbaşı (KBAYA, 206), (AYA, 163).

üzgeç: İyi yüzen, yüzücü (EYSV, 217).

yarıcı: Tarlayı üzerinden çıkan ürünü tarla sahibine yarı yarıya vermek üzere kiralayan kimse (SYA, 116), (EYSV, 223).

yergat: Irgat (EYAD, 185).

yırğad: Irgat, tarım işçisi (EYSV, 228).

1.6. Organ Adları

Bu söz varlığı teması altında 118 sözcük tespit edilmiştir. Standart Türkçede kullanılmayan *baḳanak* “ayakların arka çıkıntıları” (EYSV, 14), *cıddik parmaẖ* “elin en küçük parmağı”, *ecük* “kasık, yumurtalık” gibi sözcüklerin yöre ağzında kullanımda olduğu tespit edilmiştir. Söyleyiş farklılığından kaynaklanan *cıçce* “meme”, *cijik* “meme” gibi sözcükler de yöre ağzında kullanımdadır.

almacuḫ: Elmacık kemiği (DS, 227), (EYSV, 5).

an: Alın (GDİAT, 262).

annın çatı: Alnının çatı, alnın ortası (DS, 278), (EYSV, 6).

aşuḫ: Aşık kemiği (DS, 362), (EYSV, 9).

avrupa: Bir çeşit saç tıraşı, başın ön tarafında bırakılan saç (DS, 381), (EYSV, 10).

ayaḫ: Ayak (KBAYA, 180), (EYSV, 10).

bacaḫ: Bacak (E, 14).

bağarsuḫ: Bağırsak (DS, 474), (EYSV, 13).

baḳanak: Ayakların arka çıkıntıları (KBAYA, 184), (EYSV, 14).

barmaḫ: Parmak (E, 13), (GDİAT, 265), (EYSV, 15).

bıllik: Erkek çocuk cinsel organı (E, 13), (EYAD, 232), (EYSV, 20).

bıllo: bkz. bıllik (E, 13), (EYSV, 20).

bıngıldaḫ: Bıngıldak, bebelerin başlarının üstündeki yumuşak kısım (E, 13).

bıtdik: bkz. bıttik (EYSV, 20).

bıttik: Kadın cinsel organı (E, 14), (DS, 667), (EYSV, 20).

boccik kemiği: Kuyruk sokumu (DS, 716), (DBA, 342), (EYSV, 22).

bülü: bkz. bıllik (EYSV, 26).

büzük: Kıç, arka (EYSV, 26).

büzzük: bkz. büzük (EYSV, 26).

ceran göz: Ceylan göz (DS, 884), (EYSV, 29).

cıçce: Meme (Güzel, 2013: 16).

cıddik parmaḫ: Elin en küçük parmağı (DS, 897), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 29).

cıllik: Kadının cinsel organı (E, 14), (EYSV, 30).

cırnak: Tırnak, pençe (DS, 936), (EYSV, 31).

cıttik: Küçük parmak (DBA, 343), (EYSV, 31).

cijik: Meme (DS, 959), (EYSV, 31).

cücük: 1. Civciv, tavuk yavrusu (KBAYA, 186), (E, 15), (DGAÜA 34), 2. Küçük çocukların erkeklik organı (EYAD, 232), (EİA, 189). 3. Meme (EİA, 189), (EYSV, 32).

çevreş: Kara göz, kara gözlü (EYSV, 40).

çeye: Çene (HA, 133), (ATÜBİA, 40).

çın: Omuz (DS, 1178), (EYSV, 41).

çırnaḫ: Kuş tırnağı, pençesi; insanın uzamış tırnağı (HA, 133), (E, 18), (EYSV, 41).

çıta parmaḫ: Küçük parmak (DS, 1192), (EYSV, 41).

çiğni: Omuz (DS, 1208), (EYSV, 42).

çin: Omuz (DFAHA, 57), (E, 18), (SYA, 204), (HA, 133), (DGAÜA, 34), (EİA, 189), (EYAD, 232), (EYSV, 43).

çite parmaḫ: Küçük parmak (DS, 1242), (EYSV, 44).

çüçük: Erkeğin cinsellik organı (DS, 839), (EYSV, 46).

daççik: Taşak, erlik bezi (DBA, 343), (EYSV, 49).

dal: 1. Kol (DS, 1333). 2. Sırt, arka (DFAHA, 58), (E, 20), (DGAÜA, 34), (EYSV, 50).

daşşağ: Taşak (E, 19).

dımar: Damar (AYA, 147).

dırnaḫ: Tırnak (E, 20).

dodaḫ: Dudak (EYSV, 57).

döş: Bağır, göğüs (DS, 1588), (EYSV, 60).

ecük: Kasık, yumurtalık; kalça (HA, 137), (E, 21), (DS, 1663), (EYSV, 63).

emcek: Kadın memesi (EYAD, 233), (KBAYA, 190), (EİA, 191), (EYSV, 65).

evcik: Kasık (DS, 1801), (EYSV, 68).

eyaḫ: bkz. ayaḫ (KA, 232).

fıssig: Kıç, arka (EYSV, 73).

gaburga: Kaburga (E, 24).

ġafa: Kafa (KBAYA, 192).

gan: Kan (DS, 1910), (KBAYA, 176), (EYSV, 79).

gaş: Kaş (EYSV, 82).

gemig: bkz. gemük (KBAYA, 191), (EYAD, 55), (EYSV, 84).

gemük: Kemik (DS, 1988), (KBAYA, 140), (EYAD, 55), (EYSV, 84).

gıdık: Gırtlak ile çene arasındaki yer, çene altı, gerdan (E, 27), (KBAYA, 183), (DFAHA, 63), (DS, 2033), (EYSV, 85).

gıjik: Karışık saç, didilmiş, karışık saç (E, 25), (HA, 141), (DS, 2037), (EYSV, 86).

gıjot: Çokça kıvırcık olan saç (DFAHA, 64), (E, 28), (EYSV, 86).

gob: Gözün üst kapağının iç kısmı (DS, 2088), (EYSV, 90).

gocik: Topuk kemiği (DBA, 344).

gösg: Göğüs (KBAYA, 191).

gulaḫ: Kulak (EYSV, 95).

gurçik: Böbrek (KBAYA, 183), (DFAHA, 65), (EYSV, 96).

gurik: Kısa kesilmiş saç (DBA, 344), (EYSV, 96).

gursaḫ: Mide, kursak (DS, 2200), (EYSV, 96).

ġurtçik: bkz. gurçik (EYSV, 96).

hapenek: Burun deliği; geniş oyuk (E, 30), (EYSV, 103).

heyva: Kadın memesi (HA, 80), (EYSV, 108).

ḫıdik: Gıdık (HA, 145), (EYSV, 108).

hıdikluh: Rahim (Güzel, 2013: 17).

ḫırtik: Çene altı, gıdık (DS, 2374), (EYSV, 111).

ḫırtlek: Gırtlak, boğaz (HA, 146), (E, 31), (EİA, 194), (SYA, 216), (EYAD, 234), (EYSV, 111).

ḫırtlik: bkz. ḫırtlek (EYSV, 111).

ḫıştek: 1. Dar olmaması amacıyla elbiseye eklenen parça (DFAHA, 67). 2. Bacak arası (EİA, 194), (EYSV, 111).

ḫiştek: 1. Koltuk altı. 2. Elbisede kol altına konulan üçgen biçimindeki parça (DS, 2388), (EYSV, 112).

kekil: Saç, alına dökülen kısa saç, perçem (DS, 2723), (EYSV, 126).

kelle: Baş, kafa (E, 33).

kenkül: Perçem, alına dökülen kısa saç (HA, 148), (EYSV, 128).

ḳıtırik̟: Kıkırdak, girintili çıkıntılı yer, şey, küçük çıkıntılı nakış, pürüzlü, düz olmayan (HA, 149), (E, 33), (DS, 2848), (DBA, 345), (EYSV, 132).

koto: Diz kapağı (EYAD, 235), (EİA, 195).

kömçek: Köklerdeki emici kıllar (DFAHA, 74), (EYSV, 137).

ḳulunç: Dal, sırt, omuz (KBAYA, 198), (EYSV, 139).

lolik: Erkek çocuğun cinsiyet organı (HA, 151), (EYAD, 236), (EYSV, 145).

lollik: bkz. lolik (EYSV, 145).

lolo: Erkeklik uzvu (çocuklar içi kullanılır) (KBAYA, 198), (E, 36), (DFAHA, 77), (EYSV, 145).

lüle: Alına dökülen halka gibi bükülmüş saç (HA, 151), (EYSV, 146).

memik: Meme (DFAHA, 78), (EYSV, 150).

muruz: Surat, yüz (EYSV, 154).

oturaḫ: Kalça, kıç (HA, 154), (EYSV, 160).

part: Karın, göbek karın boşluğu, işkembe, mide (KBAYA, 201), (HA, 155), (E, 41), (EİA, 198), (DS, 3401), (EYAD, 237), (DBA, 346), (EYSV, 168).

pelo: Zil tarafı dümdüz olan aşık kemiği (Güzel, 2012: 77).

perçem: Saç, zülüf (KBAYA, 201), (E, 41), (EYSV, 170).

pırçik: Kıl, tüy, kılcal kök (KBAYA, 202), (DFAHA, 82), (E, 42), (EİA, 198), (EYSV, 171).

pissıġ: Akciğer (EYAD, 237).

poçik: Kuyruk, kuyruk sokumu (KBAYA, 202), (DFAHA, 82), (E, 41), (EYAD, 237), (EYSV, 175).

porik: Kâkül, perçem, alına dökülen saç (KBAYA, 202), (DFAHA, 82), (E, 41), (SYA, 219), (HA, 156), (DS, 3469), (EYAD, 237), (DBA, 346), (EYSV, 174).

poro: Kâkül, perçem (DFAHA, 82), (EYSV, 174).

pürçek: Şakaklardan sarkan saç, zülüf (E, 41), (EYAD, 237), (EİA, 199), (EYSV, 175).

saḳal: Sakal (KA, 148).

salta: Baldır (EYSV, 181).

ser: Baş (E, 43).

serik: Tüyü alınmış ince deri (DBA, 347), (E, 43).

simél: Bıyık (KBAYA, 203), (DFAHA, 84), (EİA, 199), (E, 44), (EYAD, 238), (EYSV, 186).

sufat: Sıfat, yüz, çevre (KBAYA, 203), (HA, 10), (EİA, 199), (E, 44), (EYSV, 189).

tantah: Kalça (HA, 160), (EYSV, 200).

taraklık: Kaburga (DFAHA, 87), (EYSV, 200).

tısdik: Kıç, kalça (HA, 161), (EYSV, 206).

tiv: Tüy (HA, 161), (E, 47), (EİA, 200), (EYAD, 238), (EYSV, 207).

topbuğ: Topuk (EYSV, 208).

tüv: Tüy (E, 47), (EYSV, 211).

ḳıtıriK: Kıkırdak, girintili çıkıntılı yer, şey (KBAYA, 197).

ürek: Yürek (E, 48), (EİA, 201), (DS, 4068), (EYAD, 239), (EYSV, 215).

üz: Yüz, surat, çehre (E, 48), (SYA, 122), (EİA, 201), (EYAD, 239), (EYSV, 217).

üzengi: Ayak alt çukuru (DS, 4084), (EYSV, 217).

yağır: Sırt (DS, 4117), (EYSV, 221).

yıdar: Sindirim organı (DS, 4261), (EYSV, 227).

zilif: Zülüf, kâkül (HA, 96), (EYSV, 233).

zillik: Kadın cinsel organı (EYSV, 233).

1.7. Ölçü Adları

Bu söz varlığı temasında 155 sözcük tespit edilmiştir. Genellikle yöre ağzındaki ölçü adları; birebir sayısal karşılığı olan ifadelerden ziyade daha göreceli sözcüklerle oluşturulmuştur. *Büyük, küçük, uzun, kısa* gibi sözcükler aynı zamanda boyut anlamı belirtmesi ve bu sözcüklerin yöre ağzında yayın olarak kullanılmasından dolayı bu başlık altında listelenmiştir.

acıcıḫ: Biraz, azıcık, pek az (DS, 42), (EYSV, 1).
açcuḫ: bkz. acıcıḫ (EYSV, 1).
adlım: Adım (DS, 67), (EYSV, 2).
ağızbağız: Ağzına kadar, tamamen dolu (Güzel, 2012: 70).
başaten: Başa kadar, sona kadar (HA, 76), (EYSV, 16).
batman: Ölçü (AYA, 144).
bi çimdik: Biraz, iki parmak ucuyla tutulan miktar kadar (HA, 128), (EYSV, 21).
bi kırtik: Çok az, biraz (HA, 128), (E, 14), (DGAÜA, 33), (EYSV, 21).
bi lohma: Biraz (HA, 54), (Güzel, 2012: 71), (EYSV, 21).
bi pırtik: Bir parça, azıcık, biraz (DS, 686), (HA, 129), (EYSV, 21).
bi soḫum: Bir lokma, biraz (HA, 129).
bi soluḫ: Biraz, azıcık, çabucak (HA, 48), (EYSV, 22).
bi yani: Bir bölümü, bir kısmı (KBAYA, 176), (EYSV, 22).
bi yığın: Çok, çok fazla (Güzel, 2012: 71).
bi çala: Bir an, biraz, şöyle böyle (HA, 128), (EYSV, 21).
biççük: Küçük (KBAYA, 185).
bi kındik: Bir parça, biraz, birazcık (DS, 686), (EYSV, 21).
birez: Biraz (E, 14), (EYSV, 21).
birezim: Biraz, birazcık (DGAÜA, 33), (EYSV, 21), (Güzel, 2012: 71).
bitevü: Tamamen, hepsi, tümden (DS, 708), (EYSV, 22).
bola töke: Bol bol, fazlasıyla (Güzel, 2012: 71).
böyük: Büyük (KBAYA, 185), (EYSV, 24).

buncucuḫ: Biraz, birazcık (SYA, 203), (DS, 792), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 25).

buncuḫ: Biraz, birazcık (DFAHA, 53), (E, 14), (DS, 792), (EYSV, 25).

bunculuḫ: Biraz, birazcık; bu kadarcık (EYSV, 25).

cip: Hep, bütün, çok (DS, 982), (EYSV, 32).

çap: Tahıl ölçeği (DGAÜA, 34), (AYA, 145), (EYSV, 36).

çekerek: Daha küçük, buna göre biraz küçük (HA, 132), (EYSV, 38).

çerik: Besili bir hayvanın etinin dörtte biri kadarı, çeyrek (DFAHA, 56), (EYSV, 39).

çırtik: Küçük, küçücük (EYSV, 41).

çortun: Uzun (EYSV, 45).

dalya: Tahılın beş kilesi, kırk yarım urup tahıl (HA, 135), (EYSV, 51).

dırej: Uzun (EİA, 190).

dilik: Dilim, ekmek dilimi (HA, 136), (EYSV, 56).

düzüm düzüm: Dizi dizi (HA, 137), (EYSV, 61).

ehven: Adi daha az kötü (E, 22).

erşin: Uzunluk ölçüsü, arşın (DS, 1777), (EYSV, 67).

esgük: Eksik (EYSV, 67) ~ **eskük**: Eksik (E, 21).

evlek: 1. Dönüm (KBAYA, 190). 2. Tarlada tohum ve sebze ekmek için bölünen kısımlardan her biri (HA, 138), (E, 21), (DS, 1810), (EYSV, 69).

ėyi: İyi (KBAYA, 190).

ġadar: Kadar (KBAYA, 192), (EYSV, 77).

gambılo: İri, büyük (Güzel, 2012: 73).

garelleme: Karalama, ortalama, tahmini olarak, el yordamı ve göz kararıyla (HA, 140), (EYSV, 80).

gattik: Kısa boylu (DS, 1936), (EYSV, 82).

ġerelleme: bkz. garelleme (Güzel, 2012: 73).

gergili: Uzak (DS, 2001), (EYSV, 84).

gıjagıj: Çok sıcak (Güzel, 2012: 74).

gıl gılına: Tamı tamına, tastamam, mili miline (HA, 141), (EYSV, 87).

ġıram: Gram (KA, 169).

gırat: Altı kiloluk tahıl ölçeği (DS, 2053), (EYSV, 88).

ġırnik: Minyon, ufak tefek (DFAHA, 64), (EYSV, 89).

gıyemet kimin: Çok fazla (Güzel, 2012: 74).

goçavuç: İki avuç dolusu (HA, 142), (DS, 2107), (EYSV, 90).

godalaḫ: Kısa boylu, şişman tostoparlak (HA, 142), (EYSV, 90).

gondur: Büsbüyük, kocaman (DFAHA, 64), (EYSV, 91).

güççük: Küçük (DS, 2207), (KBAYA, 83), (EYSV, 98).

ḫafif: Hafif (KBAYA, 195).

halebi: Altmış beş santimetre boyunda bir uzunluk ölçüsü, arşın (DS, 2258), (DBA, 344), (EYSV, 102).

hama hama: Hemen hemen (Güzel, 2012: 75).

hápı: Hepsi (KBAYA, 194).

háppı: Hepsi (KBAYA, 194).

harç: Denk, eşdeğer (DFAHA, 66), (EYSV, 103).

ḫassa ḫoş: İyi hoş, güzelce (EYSV, 104), (Güzel, 2012: 75).

hassa: İyi güzel (KBAYA, 185), (HA, 144), (DFAHA, 66), (E, 28), (SYA, 207), (DS, 2300), (EYSV, 104).

ḫaz: Hab yapılırken kullanılan süt ölçme çöpü (DBA, 345), (EYSV, 106).

heb: Tane (DS, 2324), (EYSV, 106).

ḫımça: Bir el sıkımı, avuç (HA, 145), (DFAHA, 67), (EYSV, 109).

ılgar: Çok çabuk, hızlı (DS, 2466), (EYSV, 117).

ıraḫ: Uzak (KBAYA, 196), (ATÜBİA, 42).

iccağ: Sıcak (ATÜBİA, 41).

ifaḫ: Ufak, küçük (KBAYA, 217), (SYA, 217), (AYA, 152), (EYSV, 119).

imani billah: Ağzına kadar dolu, tamamen (Güzel, 2012: 75).

kabal: Toptan, götürü, hepsi birden (DS, 2579), (EYSV, 123).

kakamaç: Çok zayıf, cılız, ayakta duramayan (Güzel, 2012: 76).

kert: Bir ölçü türü (DFAHA, 72).

ḳıllo: Ful dolu (KA, 233).

ḳındo: Minyon, ufak tefek (DFAHA, 73), (EYSV, 131).

ḳırtik: Çok küçük parça, parça, azıcık, damla (E, 34), (SYA, 217), (DS 2838), (DBA, 345), (EYSV 131).

ḳıt: Kıt, az bulunan (KBAYA, 197).

kile: Seksen kilogram civarındaki ağırlık ölçüsü, yörede tahıl ölçü birimi (E, 33), (EYSV, 133).

ḳod: Tahtadan yapılmış küçük tahıl ölçeği (HA, 149), (EYSV, 134).

komo: Şişman (Güzel, 2012: 76).

kosto: Kısa, şişman (EYAD, 235), (EYSV, 136).

köki: Hepsi, tamamı (Güzel, 2013: 17).

külte: Yığın, öbek, demet, deste (DFAHA, 76), (EYSV, 141).

kül ufaḫ: Paramparça, un ufak, tuz buz (HA, 150), (EYSV, 141).

külümden: Tamamen (Güzel, 2012: 76).

lokgo: Şişman, hantal (HA, 151), (DFAHA, 77), (E, 36), (EYSV, 145).

lümbür: Şişman, hantal (EYAD, 236), (EYSV, 146).

matra: Metre (AYA, 155).

mucur: Sekiz kilo alabilen bir tahıl ölçeği (DS, 3214), (ATÜBİA, 42), (EYSV, 154).

nece: Nice, pek çok (EYSV, 156).

onca: O denli (çok olan şeyler için) (DS, 3282), (DBA, 346), (EYSV, 159).

oncacıḫ: O denli (çok olan şeyler için) (DS, 3282), (DBA, 346), (EYSV, 159).

oylum: 1.Boşluk, hacim (DFAHA, 80), (EYSV, 161). 2. Kalıp, biçim (DS, 3001), (EYSV, 161).

öğüş: Çok (DS, 3323), (EYSV, 163).

paç: Pay (DS, 3375), (EYSV, 167).

pekey: Pekiyi (E, 42).

pıçik: Küçük, ufak (EYSV, 170).

pırçik: Parça (EYAD 237), (EYSV 171).

pırtik: Azıcık, bir parça (DS, 3445), (EYSV, 171).

pıtte: Kısa, bodur (EYSV, 172).

poncaḫ: Bir avuç, bir tutam, pençe (DS, 3468), (EYSV, 174).

pot: Kısa; budanmış, ucu sivri olmayan, küt (DS, 3473), (EYSV, 174).

potik: Kısa boylu, bodur (KBAYA, 202), (DFAHA, 82), (HA, 156), (DGAÜA, 39), (EYSV, 174).

poto: Kısa boylu, ufak yapılı, cüce (HA, 156), (E, 41), (SYA, 219), (EYAD, 237), (EYSV, 174).

sergān: Yerden yükseklik, düzey (DS, 3587), (EYSV, 184).

sınñık: Az, zerre miktarda (AYA, 160).

sile: Ağzına kadar dolu, silme (HA, 158), (DS, 3633), (EYSV, 186).

sile: Bir tür tahıl ölçeği (DFAHA, 84), (EYSV, 186).

sümbül: Baş parmakla işaret parmağının açık bir vaziyette yere bastırıldığında parmak uçları arasındaki mesafe (EYSV, 190).

sümeye: Ara seviye, tahmini (ATÜBİA, 43).

şıvga: İnce (ATÜBİA, 44).

tamtakır: Bomboş (ATABİA, 44).

tana: Tane, adet (KBAYA, 146), (EYSV, 200).

tavatıl: Aşırı derecede güzel olan şey (DFAHA, 87), (EYSV, 201).

tavatir: Pek çok (ATÜBİA, 44).

tavlu: Şişman (KBAYA, 205), (HA, 160), (EYSV, 201).

tay: Eşit, denk, yaşıt (DS, 3850), (EYSV, 201).

tene: Tane (DS, 3877), (KA, 113), (EYSV, 203).

tıkı tıkına: Tastamam, eşit, tam, uygun (DS, 3911), (EYSV, 205).

timin: Tahıl ölçme birimi (DBA, 347), (EYSV, 206).

tombik: Tombul, şişman (HA, 161), (ATÜBİA, 44), (EYSV, 207).

tombilik: Tombul, şişman (HA, 161), (EYSV, 207).

top: Beş arşın uzunluğunda bez (DS, 3961), (EYSV, 207).

top: Bütün, tüm (DFAHA, 89), (E, 47), (EYSV, 207).

topaḫ: Bir miktarınca olan (EİA, 200).

tosgo: Şişman (HA, 162), (Güzel, 2012: 79). (EYSV, 208).

ucun_ucun: Az az, yavaş yavaş, azar azar, yavaş yavaş (KBAYA, 206), (HA, 162), (SYA, 220), (EİA, 201), (DS, 4020), (EYAD, 238), (EYSV, 213).

urub: Ölçek, çeyrek (EİA, 201), (EYAD, 238), (EYSV, 213).

usul: Yavaş (ATÜBİA, 44).

usulcana: İyice, güzelce, adam akıllı (HA, 162), (EYSV, 214).

usulcana: Yavaşça, sessizce (HA, 162), (EYSV, 214).

uz: İyi, uygun, yararlı, açık (DFAHA, 90), (EYSV, 214).

uzaḫ: Uzak (E, 48).

uzunnik: Uzun, upuzun, uzunca (HA, 162), (EYSV, 214).

üfaḫ: Ufak, küçük (KBAYA, 108), (EYSV, 215).

üzlek: Derin olmayan, sığ (ATÜBİA, 44).

yalpik: Derinliği az (kap kacak için) (DS, 4149), (EYSV, 4149).

yarıbayari: Yarı yarıya (Güzel, 2012: 79).

yarım: Gaz tenekesi oylumunda bir tahıl ölçeği (DS, 4184), (ATÜBİA, 44), (EYSV, 223).

yeğni: Hafif (DFAHA, 92), (EYSV, 225).

yélekcek: Hafif; hızlı (DFAHA, 92), (HA, 79), (E, 49), (EYSV, 225).

yeylik: Hafif (ATÜBİA, 44).

yıraḫ: Uzak, ırak (DS, 4273), (EYSV, 228).

yüsgek: Yüksek (KBAYA, 208), (EYSV, 230).

yüzlek: Derin olmayan, sığ (KBAYA, 208), (DS, 4337), (EYAD, 239), (DBA, 347), (EYSV, 230).

zımazım: Ağzına kadar dolu (Güzel, 2012: 79).

zırnıḫ: Zırnık (E, 50).

ziminezim: Ağzına kadar dolu (HA, 164), (EYSV, 233).

1.8. Tedavi ve Hastalık Adları

Yöre ağzında tedavi ve hastalık adlarıyla ilgili 127 sözcük tespit edilmiştir. Sözcüklerden 122'si hastalık, 5'i tedavi adlarıyla ilgilidir. Cilt hastalıklarının söz varlığında yaygın olarak yer aldığı tespit edilmiştir.

amaliyat: Ameliyat (KBAYA, 183).

argı: Ağrı (AYA, 143), (EYSV, 7).

ataşlanmaḫ: Ateşlenmek, yanmak (EYSV, 9).

baba çıḫa: Vücutta iyileşmeyecek ur ve yaralar çıkmak (DS, 448), (EYSV, 13).

belek beşşik: Benekli, alacalı bulacalı, yüzün yara bere olmuş durumu (Güzel, 2012: 71).

bıjik: bkz. bızik (DBA, 342), (EYSV, 19).

bızik: Kıçtan çıkan ucu sivri yara, çıban, sivilce (HA, 156), (DBA, 342), (EYSV, 20).

bızzik: bkz. bızik (EYSV, 20).

birov: Elde ve ayakta yara çıkması, bir hastalık (EYSV, 22).

bişirük: Kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında ve hayvanlarda ter, pislik ve çamur vs. sebeplerden ileri gelen sulu yara (DS, 656), (EYSV, 22).

bor: Ateşten, mide bozukluğundan, ağız, dil ve dişlerde hasıl olan acılık, sarı tortu (DS, 523), (EYSV, 22).

börkmek: Hastalık sebebiyle yüz değiştirmek (DS, 770), (EYSV, 24).

buḫut: Ağır hastalık hâli, koma (DBA, 342), (EYSV, 24).

burgun: İshal, dizanteri (DS, 798), (EYSV, 25).

cibar: Yakı (HA, 131), (DFAHA, 54), (E, 15), (EYSV, 31).

cidav: Açık büyük yara, yağır (HA, 131), (EYSV, 31).

cihar: Vücut ağrılarını geçirmekte kullanılan, beze sürülmüş kara sakız (DS, 963), (EYSV, 31).

çaḳar: Şaşı (DFAHA, 55), (EYSV, 36).

çalġın: Kötürüm, inmeli, sakat (DS, 1052), (EYSV, 36).

çimiş: Ağrı, sızı (DS, 1223), (EYSV, 43).

çonik: Çolak (E, 18), (DFAHA, 57), (EYSV, 44).

çor değmek: Hastalık istila etmek, hastalıktan tükenmek (Güzel, 2012: 72) ,(EYSV, 44).

çor: Hastalık, salgın, dert, hastalık (Hayvan ve bitkiler hakkında) (KBAYA, 187), (E, 17), (SYA, 114), (EİA, 190), (DS, 1269), (EYAD, 232), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 44).

çorlanmak: Hastalanmak (EYSV, 44).

dabaz: Deri üzerinde olan ve kaşıntı yapan kırmızı kabarcıklar, kurdeşen hastalığı, alerji (KBAYA, 188), (DFAHA, 58), (E, 20), (DS, 1315), (DBA, 343), (EYSV, 49).

dağ: Yanık yarası (KBAYA, 188), (DFAHA, 58), (EYSV, 49).

dağlamaḫ: Yakmak, ateşle tedavi usulü (KBAYA, 188), (EYSV, 50).

defar: Çare, derman (HA, 135), (E, 20), (DS, 1388), (EYSV, 52).

demregi: Temriye, egzama (DS, 1418), (EYSV, 53).

derne: Yüzde, göz göz oluşan yara (Güzel, 2013: 17).

diresgen: Hâlsiz, mecalsiz, hasta (DFAHA, 58), (EYSV, 57).

döndarmek: Midesi bulanmak (AYA, 147), (EYSV, 60).

döşşek yesiri: Yatalak (Güzel, 2012: 73).

em: İlaç, merhem (HA, 137), (DS, 1728), (EYSV, 65).

emel: İshal, sürgün (DBA, 343), (EYSV, 65).

emelyet: bkz. amaliyat (E, 21).

emme: Âmâ, kör (DS, 1740), (EYSV, 65).

eylaşmaḫ: bkz. eyleşmek (EYSV, 69).

eylenmek: Yaranın veya hastalığın iyileşmesi (DFAHA, 61), (EYSV, 69).

ėyleşmek: Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek (HA, 138), (EYSV, 69).

ėyletmek: İyileştirmek, şifa vermek (HA, 66), (EYSV, 69).

fır: Baş dönmesi (DS, 1853), (EYSV, 73).

fısık: Kör, görmez (EYSV, 73).

gada: Bela, dert, hastalık (E, 24), (SYA, 215), (DS, 1888), (DBA, 344), (EYSV, 77).

garagan: Çarpma ya da vurma ile vücutta meydana gelen morarma, biriken pis kan (DS, 1918), (EYSV, 80).

garnağissi: Karın ağrısı, beddua (DS, 1928), (EYAD, 233), (EİA, 192), (DBA, 344), (EYSV, 81).

garneegirsi: bkz. garnağissi (EYSV, 81).

gatmaḫ: Yara kabuğu (HA, 140), (EYSV, 82).

ġıççı: Sakat (EYAD, 233), (EYSV, 85).

ġıran: Kıran, öldürücü hastalık (KBAYA, 183), (EYAD, 235), (EYSV, 88).

gicik: Uyuz hastalığı (DS, 2072), (EYSV, 90).

göğ öksürük: Boğmaca öksürüğü (DS, 2138), (EYSV, 92).

göğermek: Vurma ya da çarpma sonuncunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek (DS, 2128), (EYSV, 92).

göğerti: Vurma ya da çarpma sonucunda vücutta meydana gelen çürük, morartı (DS, 2130), (EYSV, 92).

guluş: Ağrı, yel (DS, 2184), (EYSV, 95).

guvah: Başta olan kepek (DS, 2100), (EYAD, 234), (EİA, 193), (EYSV, 97).

guzik: Kambur, kamburu olan kimse (DFAHA, 65), (HA, 143), (E, 26), (SYA, 215), (DS, 2238), (EYAD, 234), (EİA, 193), (DBA, 344), (EYSV, 98).

guzzik: bkz. guzik (EYSV, 98).

havlamaḫ: Derinin güneşte yanarak soyulması (HA, 144), (EYSV, 105).

hesbi: Kızamık, çiçek gibi hastalıklarda görülen kabarcıklar (DS, 2348), (EYSV, 107).

ḫeste: Hasta (AYA, 150).

ḫırtış: Kepek (DS, 2374), (EYSV, 111).

hızzikli: Nefesi kesilen, nefes almakta zorlana kişi (Güzel, 2012: 73).

ḫorozik: Boğmaca; ses kısıklığı (DS, 2412), (EYSV, 113).

ḫorozzik: bkz. ḫorozik (EYSV, 113).

ḫoşirik: Sulu kaşıntılı, kolay geçmeyen, kaşıntı ve verdiği rahatsızlık, egzama (HA, 146), (KBAYA, 185), (DFAHA, 68), (E, 28), (DS, 2461), (EYAD, 234), (EYSV, 114).

ḫozzik: Kambur (KBAYA, 185), (EYAD, 234), (EYSV, 114).

ısıtma: Sıtma (KBAYA, 196), (EYSV, 117).

iki cannı: Hamile (HA, 147), (SYA, 217), (EYSV, 120).

ilaj: İlaç (AYA, 152).

ilaş: bkz. ilaj (E, 32).

incük: İncinmiş (HA, 10), (EYSV, 121).

irin: Cerehat (DFAHA, 70).

ḳansár: Kanser (KBAYA, 197).

ḳaynaşma: Gözde kaşıntı yapan hastalık (DS, 2705), (EYSV, 126).

kekeç: Kekeme (HA, 148), (EYAD, 235), (EYSV, 126).

ḳıran: bkz. gıran (EYSV, 131).

ḳırısdik: Çok zayıf, bir deri bir kemik kalmış kişi (HA, 149), (EYSV, 131).

kollo: Çolak (DFAHA, 74), (EYSV, 134).

kor: Kör (E, 35), (ATÜBİA, 42).

korkotik: Kötürüm, eli ayağı sakat ve eğri büğrü olmuş kişi (HA, 149), (EYSV, 135).

ḳuaḳ: Saç kepeği (EYAD, 236).

kír: bkz. kor (KBAYA, 197).

lallik: Dilsiz, lal (DBA, 345), (EYSV, 143).

lallo: Lal (E, 36).

mayasıl: Basur (EYSV, 149).

maymaḫ: Ayakları çarpık, dışa ya da içe doğru çapraz basan kişi (HA, 152), (EYSV, 149).

melem: Merhem (KA, 234).

narime: Kör, göremeyen (DFAHA, 80), (EYSV, 155).

nüzül: Felç, inme (E, 39), (EYSV, 157).

nüzüllü: Felçli (E, 39), (EYSV, 157).

ölet: Salgın hastalık, öldürücü hastalık salgını (DFAHA, 80), (DS, 3331), (EYSV, 164).

ötürük: İshal, sürgün (DS, 3360), (ATÜBİA, 43), (EYSV, 165).

parpu: İyileştirici etki; deva, çare (EYSV, 168).

paymak: El ya da ayağında sakatlığı olan kimse (DS, 3415), (EYSV, 169).

pepe: Bir tür kekemelik (DFAHA, 81), (EYSV, 170).

perklik: Kabız (DS, 3431), (EYSV, 170).

pızığ: Sivilce, ucu sivri küçük çıban (HA, 156), (DBA, 346), (EYSV, 172).

pızzik: bkz. pızığ (HA, 156), (EYSV, 172).

sağalmak: İyileşmek (E, 43).

salgın hastalıḫ: Hastalık (KA, 222).

sarı sanci: Bir akciğer hastalığı (Güzel, 2012: 77).

satlıcan: Akciğer zarı yangısı, zatülcenp (E, 44), (DFAHA, 84), (EYSV, 182).

sav: Hastalık, salgın, bulaşıcı hastalıklar (KBAYA, 203), (DFAHA, 84), (HA, 157), (EYAD, 237), (EİA, 199), (EYSV, 182).

şaş beş: Gözün şaşı olması, şaş gözlü (E, 45), (EYSV, 194).

takur: Fıtık hastalığı (DS, 3809), (EYSV, 199).

tat: Peltek konuşan, kekeme, kekeç (HA, 160), (KBAYA, 205), (EİA, 200), (EYAD, 238), (EYSV, 201).

tatdo: bkz. tato (EYSV, 201).

tato: bkz. tat (EYSV, 201).

tebe: Kırk basması, çocukların ölü doğması (EYSV, 202).

terletme: Tifo (DS, 3893), (EYSV, 204).

tırk: Çok cıvık dışkı, ishal, sürgün (HA, 161), (DBA, 347), (EYSV, 206).

tısga: Zayıf, çelimsiz, hastalıklı (HA, 161), (EYSV, 206).

tısgalı: Hastalıklı, kansız (DS, 3925), (EYSV, 206).

tutarga: Sinir hastalığı nöbeti, sara hastalığı (HA, 162), (EYSV, 210).

üşük: Soğuk algınlığı, donmadan sonra el ayak gibi organlarda süren uyuşukluk, kaşınma (DS, 4078), (EYSV, 217).

vırik: İshal, cıvık dışkı (KBAYA, 133), (HA, 163), (DFAHA, 91), (E, 48), (EYSV, 220).

yanıkara: Şarbon hastalığı (DFAHA, 91), (E, 49), (EYSV, 222).

yankeş: Şaşı, gözünün tekini kapatarak bakan (DS, 4170), (EYSV, 222).

yarım yurum: Hastalıklı, sakat (Güzel, 2012: 79).

yatak esiri: Yatalak hasta, felçli (EYSV, 224).

yel girmek: Romatizma ağrısı (HA, 68), (DBA, 347), (EYSV, 225).

yel: Ağrı, romatizma ağrısı (EYSV, 225).

yerligen: Yalın ayak gezenlerin ayaklarının altında çıkan bir yara (DS, 4253), (EYSV, 227).

yiyiciyara: Frengi (DS, 4246), (EYSV, 228).

yüksurmek: Öksürmek (EİA, 202).

züğürte: Nodül (DS, 4401), (EYSV, 234).

1.9. Yer Adları

Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük*'ünde *yer* kavramı; "bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân; gezinilen, ayakla basılan taban; bulunan yaşanılan, oturulan bölge; ülke" (TS, 2019: 2575) olarak verilmiştir. Bu söz varlığı temasında 307 sözcük tespit edilmiştir. Söz varlığında yer alan sözcükler genellikle kapalı alanları tanımlamada kullanıldığı tespit edilmiştir.

abdesthama: Tuvalet, hela (E, 11).
ağbaba: Ak Baba (Keban'ın Nimri köyünde bulunan bir türbenin adıdır.) (KBAYA, 183).
ağdağ: Bir dağ ismi (AYA, 143).
aḫır sekisi: Kışın sıcaklığından faydalanarak oturmak için ahırın bir yanına set halinde yapılan yüksekçe ve sofa genişliğinde oda (DS, 131), (EYAD, 130), (EYSV, 3).
aḫpunluk: Gübre konulan yer, gübrelik (DS, 127), (EYSV, 3).
aḫur: Ahır, hayvan barınağı (AYA, 143), (ATÜBİA, 39).
ajem: Acem (AYA, 143).
andal: Üzüm bağlarında evlek sırası (KBAYA, 183), (EYAD, 231), (EYSV, 6).
ánḳıre: Ankara (AYA, 143).
apartuman: Apartman (E, 11).
apuşma: Bu sözcük Ağın'da bir köy adıdır. Anlamı ise, "yapılmamış" olup olumsuzluk bildirir (ATÜBİA, 39).
aralıḫ: Sofra, hol, koridor, aralık (DS, 287), (DBA, 342), (EYSV, 7).
arıjaḫ: Arıcak (AYA, 143).
arısdaḫ: Tavan (HA, 127), (E, 11), (DS, 323), (DBA, 342), (EYSV, 8).
arıstaḫ: bkz. arısdaḫ (HA, 127), (EYSV, 8).
aş damı: Lokanta (EYSV, 8).
aşevi: Lokanta, yemekhane (EYAD, 231), (EİA, 187), (EYSV, 8).
aşḫana: Lokanta (DS, 353), (EYSV, 8).
avlak: Av yeri, avı çok olan yer (DS, 388), (EYSV, 9).
avlu: Evin girişinde oda ile kapı arasındaki mekan (ATÜBİA, 39).

ayaḫ ġıtlı: Ayak ucu, ayak dibi (DS, 398), (EYSV, 10).

ayaḫ yolu: Tuvalet (DS, 399), (EYAD, 231), (KBAYA, 184), (EİA, 187), (GDİAT, 264), (EYSV, 10).

ayvan: Balkon, önü açık salon, teras, eyvan (KBAYA, 184), (E, 12), (HA, 17), (DS, 433), (ATÜBİA, 39), (EYSV, 11).

ázurum: Erzurum (KBAYA, 184).

babuşlıḫ: Ayakkabı konulan yer (DS, 452), (EYSV, 13).

badan: Kale, sur (KBAYA, 132), (EYSV, 13).

badik: Büyük boşluk, meydan, orta yer (DFAHA, 52), (EYSV, 13).

bağça: Bahçe (E, 13).

bağdemi: Bağda çalı çırpı ile yapılan ev, kulübe (DS, 477), (EYSV, 14).

balhan: Sazlık, bataklık (DS, 507), (EYSV, 14).

barḫ: Mal mülk, ev bark (EYAD, 231), (EİA, 188), (AYA, 144), (EYSV, 15).

barıḫ: Sivri tepeler arasındaki uçurum, yüksek kayalardaki çatlaklıklar (DS, 532), (EYSV, 15).

başgıltı: Yatağın baş tarafı, biri kimsenin başucu, mezarın başucu (DS, 561), (EİA, 188), (EYAD, 231), (EYSV, 16).

bayır: İniş, yamaç yer (KBAYA, 185), (EYSV, 16).

bazar: Belli bir günde her türlü malın satıldığı yer pazar (E, 13), (AYA, 144), (GDİAT, 265), (EYSV, 16).

beden: Dış avlu (GDİAT, 265).

behri yazı: Uzak, ıssız arazi (HA, 128), (EYAD, 231), (EİA, 188), (EYSV, 17).

bek yeri: Üveyik avında, bek yapmak için avcının gizlendiği yer (EYATS, 74).

beri yazi: Uzak, ıssız yer (Güzel, 2013: 16).

bor: İşlenmemiş toprak (HA, 130), (EYAD, 231), (EİA, 188), (EYSV, 23).

bostan: Sebze ekilen yer (AYA, 144).

bölüşük: Bölünme yeri (DS, 768), (EYSV, 24).

bük: Akarsu kenarlarındaki verimli tarlalar, otlak (DS, 815), (DBA, 342), (EYSV, 25).

cılġa: İnce yol, keçiyolu (KBAYA, 186), (DS, 910), (DBA, 343), (EYSV, 30).

cöget: Köşe (DBA, 343).

cünüt: Bataklık, sulu çamurlu yer (KBAYA, 186), (HA, 132), (SYA, 213), (DS, 1027), (DBA, 343), (EYSV, 33).

çağıllı: Çakıllı yer (DS, 1036), (EYSV, 35).

çaḫşan: Av bölgelerinin bazı kesimlerinde rastlanan toprağı az olan çakıllı zemin (EYATS, 78).

çalgan: Taşlık ve meyilli su yatağı (DS, 1051), (EYSV, 36).

çapḫana: Cephane (KBAYA, 186).

çarğ: Eski evlerde kap yıkanan, banyo edilen yer (ATÜBİA, 40).

çat: İki dere veya yolun birleştiği yer (DS, 1086), (EYSV, 37).

çavürluḫ: Çayırlık (KBAYA, 1), (EYSV, 37).

çeket: Sokak (DS, 876), (EYSV, 38).

çevürme: Bahçe duvarı, etrafı duvarla çevrili bahçe (HA, 133), (KBAYA, 187), (EYSV, 40).

çıḫma: bkz. çıkma (E, 18).

çıkma: Cumba (E, 18), (EYSV, 40).

çol: Bataklık yer (KA, 232).

çoraḫ: Verimsiz toprak, bataklık arazi (HA, 134).

çökelge: Çukur yer (DS, 1281), (EYSV, 45).

dalda bicah: Kuytu (Güzel, 2012: 72).

dalda: Siper, gölgelik yer (KBAYA, 188), (DS, 1586), (DBA, 343), (ATÜBİA, 40), (EYSV, 50).

daşaḫır: İçinde ekili yer bulunmayan otlak (DS, 1375), (EYSV, 51).

davraza: Büyük bahçe ya da giriş kapısı, büyük kapı (E, 18), (EYSV, 52).

dayra: Daire, iş yeri (AYA, 146), (KBAYA, 110), (EYSV, 52).

degirman: Değirmen (DS, 1435), (EYSV, 52).

denk: Döğme yapılan taş değirmen (EYSV, 53).

depe: Tepe, dağ (KBAYA, 188).

dezgah: Tezgâh (E, 20).

doğuzluḫ: Su değirmenlerinde çarkın bulunduğu ve döndüğü yer (DS, 1556), (EYSV, 58).

dövlet: Devlet (E, 20).

edene: Adana (AYA, 144).

edliye: Adliye (E, 21).

ekmadgaḫ: İkametgâh (AYA, 147).

ėlça: İlçe (AYA, 147), (KBAYA, 190).

eleziz: Elazığ (KBAYA, 190), (E, 21).

embar: Ambar (AYA, 147).

emcek: Arı kurdunun saklı bulunduğu mumlu korunacak (DS, 1730), (EYSV, 65).

evcik: Çatı ve ġol avında avcının gizlendiği, taşla örülmüş, 7080 cm yüksekliğindeki saklanma yeri (EYATS, 87).

eyvan: Evin oda kapılarının açıldığı salon, balkon, hayat, teras (HA, 138), (EYSV, 70).

eze: Kibritin alev alan kısmı (HA, 138), (EYSV, 70).

faburḫe: Fabrika (AYA, 248).

fehlan: Birkaç kez sürülmüş tarla; nadas, nadasa bırakılmış tarla (HA, 138), (E, 23), (SYA, 215), (DS, 1840), (KBAYA, 180), (EYSV, 71).

felan: bkz. fehlan (KBAYA, 190), (EYSV, 72).

gakgala: Zirve, ağacın tepesi, çıkılabilecek en üst dalı (DFAHA, 63), (HA, 138), (EYSV, 78).

gakkılik: Zirve, tepe (E, 27).

gala: Kale (EYSV, 78).

galhana: Maden eritme yeri (KBAYA, 81), (EYSV, 79).

ġarac: Garaj (KBAYA, 192).

garaçor: Karaçor nahiyesi (E, 26).

garayer: Mezar (E, 23), (EYSV, 80).

garıḫ: Karık, sebze ekilmek için hazırlanmış olan yer (KBAYA, 182), (DBA, 344), (EYSV, 81).

ġarlıḫ: Kar kuyusu, damların karlarının dökülmesi için ayrılan yer (E, 25), (EYSV, 81).

gavşaḫ: Yollar ve derelerin birleştiği yer, kavşak (DS, 1941), (EYSV, 82).

ġavüş: Koğuş (KBAYA, 193).

gedik: Yolların görülebilen yerleri, ufuk, yüksek yer, tepe; sokak (DS, 1966), (HA, 66), (EYSV, 83).

genk: Bir müddet sürülmeyerek boş kalmış ve otla kaplanmış tarla (DS, 1988), (HA, 141), (EYSV, 84).

get güt: Düz olmayan, çukurlu tümsekli olan yer (DS, 2008), (EYSV, 84).

gever: Suyun arka, kanala bağlandığı yer, bahçe ve tarla sularken suyu başka tarafa çevirmek için su yoluna açılan ağız (KBAYA, 181), (HA, 141), (E, 24), (DS, 2008), (EYSV, 84).

gıkgılig: Tepe, zirve, en uç yükseklik, ağacın tepesi (DS, 2027), (EYAD, 233), (EİA, 192), (ATÜBİA, 41), (EYSV, 86).

gıldırım: Uçurumun uç kısmı (ATÜBİA, 41).

ġırba: bkz. evcik (EYATS, 94).

ġıslıḫ: Kekliğin toprakla yıkanması için hazırlanmış, genelde bolca güneş gören kuytu yer (EYATS, 94).

gonaḫ: Konak (KBAYA, 183), (EYSV, 91).

gor: Çukur, mezar (EYAD, 234), (EYSV, 91).

göllek: Küçük su birikintisi, gölet; ağaçları sulamak için kök etrafına açılan çukur (HA, 142), (DS, 2145), (EYSV, 93).

gömeç: Bal peteği (DS, 2148), (EYSV, 93).

gukkulik: bkz. gıkgılig (EYSV, 95).

ġumbiK: Av bölgesinde düz araziye göre hafif çıkıntılı olan av yeri (EYATS, 97).

gumbik: Yüksek küçük tümsek (DFAHA, 65), (HA, 150), (EYAD, 234), (DBA, 344), (EYSV, 95).

ġuraḫ: Dağ kekliğinin avlanma ihtimalinin yüksek olduğu av bölgesi (EYATS, 97).

guyi: İlkel bez tezgâhı (DS, 2203), (EYSV, 97).

guyu: Kuyu (E, 24).

gíze: Su akan yer (AYA, 150).

haban: Bakımsız, körelmiş bağ (DS, 2245), (EYSV, 101).

hakuke: bkz. heküke (EYSV, 102).

ḫarıġ: Su arkı, su yolu (KBAYA, 185), (E, 28), (SYA, 216), (DGAÜA, 35), (DS, 2288), (EYAD, 234), (DBA, 344), (EYSV, 103).

ḫarıḫ: bkz. ḫarıġ (EYSV, 103).

harıh: Kanal (E, 29).

hark: bkz. ḫarıġ (EYSV, 103).

havlu: Avlu, salon, giriş kapısından sonra girilen kapalı veya açık alan (KBAYA, 165), (E, 28), (EYSV, 105).

havul: Avlu, ağıl (DS, 2313), (E, 29), (EYSV, 105).

hayma: Bağ, bahçe ve bostanlarda ağaç ve yapraklarıyla çadır gibi barınak (HA, 144), (E, 31), (SYA, 207), (DS, 2320), (EYSV, 105).

heküke: Üstü taşlarla kapatılmış su yolu, en ve duvar altından geçen su yolu, su kanalı (KBAYA, 184), (HA, 145), (DFAHA, 67), (E, 28), (DS, 2255), (EYSV, 106).

ḫepis: Hapishane (AYA, 150).

ḫevli: Avlu (AYA, 151).

hezan: Tek odalı bağ veya bahçe kulübesi (HA, 145), (DS, 2355), (EYSV, 108).

ḫırçit: Bahçede yapılan küçük ev, sığınak (EYAD, 234), (EYSV, 110).

hırdıç: Bahçe, tarla gibi yerlerde ağaç dalı ile yapılan küçük kulübe (Güzel, 2012: 75).

ḫızan: Bağ evi (DS, 2382), (EYSV, 111).

hint dağı: Çok uzak yer (Güzel, 2013: 17).

hizzan: Kiler (DS, 2380), (EYSV, 112).

ḫoban: Terkedilmiş, bakımsız bağ ve bahçe (HA, 146), (EYSV, 112).

ḫopan: bkz. ḫoban (EYSV, 113).

ḫortik: Çukur yerler (DS, 2414), (EYSV, 113).

ḫozan: Biçilmiş tarla, ekini derilmiş fakat sürülmemiş tarla, anız (KBAYA, 185), (HA, 146), (DFAHA, 68), (E, 30), (DS, 2424), (EYAD, 234), (DBA, 345), (EYSV, 114).

ḫozik: Daracık sokak (DBA, 345), (EYSV, 114).

humba: Duvarda daha çok ocak başlarında olan oyuklar (DS, 2443), (EYSV, 115).

hunk: Bağ evi, haneği (DGAÜA, 36), (EYSV, 115).

imik: Kafa tasının üst kısmı, tepe (DS, 2536), (EYSV, 120).

inkaya: Mağara (DS, 2543), (EYSV, 121).

işiglik: Eşik, kapı eşiği (KBAYA, 168), (EYSV, 122).

it yokuşu: Harput'ta bir mevki adı (EYSV, 122).

iv: Yol veya tarla kenarlarında olan doğal setler (DS, 2570), (EYSV, 122).

ḳabun: Üzeri kapalı su yolu (DS, 2584), (EYSV, 123).

ḳarayer: Cehennemin dibi (DS, 2655), (EYSV, 124).

ḳarlık: Dam arkalarındaki kar atılan yer (DS, 2664), (EYSV, 125).

karşı geçe: Fırat'ın karşı yakası (DBA, 345).

ḳaş: Uçurum, sarp kayalıklar, yokuş, tepe (DGAÜA, 36), (EİA, 195), (EYAD, 235), (EYSV, 125).

kent: Köy (DFAHA, 71), (EYSV, 128).

kerḫana: Genelev (E, 33), (EYSV, 128).

kertik kürtük: Eğri büğrü, çukur, bozuk (EYSV, 128).

kertik: Çukur (KBAYA, 197), (EYSV, 128).

kese: Kestirme, kısa yol (HA, 148), (SYA, 217), (EYSV, 129).

kesek: Kuru iri toprak parçası (DFAHA, 72), (E, 34), (DS, 2761), (EYSV, 129).

kevan: Keban (KBAYA, 197).

ḳıbrız: Kıbrıs (KBAYA, 193).

ḳıngılık: Ağacın doruğu (DS, 2810), (EYSV, 131).

ḳırbıs: bkz. ḳıbrız (KA, 189).

ḳıre: Kır (EİA, 195).

kırra: Taşlaşmış toprak parçası (EYSV, 131).

kiler: Erzak odası (ATÜBİA, 42).

kire: Altında killi ve kireçli tabaka bulunan yerler (DS, 2876), (EYSV, 133).

kom: Ağıl, davar ahırı (KBAYA, 197), (DS, 2913), (EİA, 195), (EYAD, 235), (EYSV, 134).

ḳonaḫ: Konak (KA, 175).

kōr: Mezar (HA, 149), (EYSV, 135).

kort: Uzun süre sürülmemiş toprak (DS, 2927), (EYSV, 135).

kortik: Çukur (E, 33), (ATÜBİA, 42).

ḳoru: Meşelik (EİA, 195).

kostik: Kümes, dar yer (DS, 2898), (EYSV, 136).

ḳot: Çukur (EİA, 195), (EYAD, 235).

kov: bkz. köv (EYSV, 136).

koyak: İki dağın arasında kalan büyük çukur, vadi, dağ üzerinde otu bol olan çukur yer (EYSV, 136).

koz: Evlerin altında bulunan davar ağılı (DS, 2944), (EYSV, 136).

kozmik: Küçük karanlık oda ya da ev, kümes gibi ev (E, 35), (HA, 149), (DFAHA, 74), (EYSV, 136).

kozūk: Keklik avında avcının gizlendiği taşlarla örülmüş saklanma yeri (EYATS, 112).

köm: Ahır (EYSV, 137).

köşg: Ağaçtan yapılan ve üzerinde oturulan veya yatılan yerden yüksekçe yapı, tahta karyola, kerevet, köşk (DS, 2980), (EYSV, 138).

köv: Köy (E, 33), (EYSV, 138).

közmek: bkz. kozmik (EYSV, 139).

ḳulak: Akarsuların karaya giren ve durgunlaşan yerleri (DS, 2994), (EYSV, 139).

ḳuncik: Köşe, bucak (DGAÜA, 37), (EYSV, 139).

kurey: Harput'ta mevki adı (EYSV, 139).

kuşak: Çevre, yer (DS, 3014), (EYSV, 140).

kuz: Güneş görmeyen yer, gölgelik (DFAHA, 75), (E, 35), (EYSV, 140).

küçe: Sokak (E, 33), (EYAD, 236), (AYA, 154), (EYSV, 140).

lıs: Kekliğin akşam yatmaya geldiği yer (EYATS, 114).

list: Kekliğin gece yattığı yer (EYATS, 114).

livas: Su yolu, kanalizasyon (DS, 3080), (EYSV, 144).

lokante: Lokanta (KA, 178).

lolloz: Dağın tepesi (DS, 3085), (EYSV, 145).

mağ: Geniş oda, samanlık veya ahırlarda cisir boyu genişliğindeki bölüm, evlerde iki salmanın arasındaki yer, eski yapılarda oda gibi bir birim, oda (HA, 151), (DFAHA, 78), (DS, 3102), (EYSV, 147).

mağzenk: Çatı avında avcıların gizlendikleri yerde (meteris) dağ kekliği ile ev kekliğinin kavgalarını seyretmek için bıraktıkları küçük boşluk (EYATS, 115).

mahla: Mahalle (KBAYA, 198) ~ **mahle**: Mahalle (E, 37).

maşatlıḫ: Gayr-i Müslim mezarlığı (HA, 152).

mehle: Mahalle (DS, 3151), (AYA, 155), (HA, 9), (DBA, 346), (EYSV, 149).

mekeme: Mahkeme (KBAYA, 130), (EYSV, 149).

melmeket: Memleket (KBAYA, 163), (AYA, 156), (EYSV, 150).

mereg: bkz. merek (EYSV, 150).

merek: Samanlık, ot ya da saman ambarı; ahır, eşek ahırı (DFAHA, 78), (KBAYA, 199), (HA, 152), (E, 37), (SYA, 209), (EYAD, 236), (ATÜBİA, 42), (EYSV, 150).

meteris: Avcıların gizlenme yeri, keklik avlamak için tepe üstünde yapılan avcının gizlendiği çukur (SYA, 209), (KBAYA, 199), (HA, 152), (DFAHA, 78), (E, 37), (EYATS, 115), (EYSV, 151).

meze: Oyun yeri (DS, 3176), (HA, 67), (EYSV, 151).

mezel: Mezar (EYAD, 60), (EYSV, 15).

mezellig: Mezarlık (DGAÜA, 38), (KBAYA, 101), (EYSV, 151).

mezer: bkz. mezel (EYSV, 151).

mezerluḫ: bkz. mezellik (EYSV, 1515).

mezire: bkz. mezre (EİA, 197), (EYSV, 151).

mezre: Mezra, en küçük yerleşim birimi (HA, 153), (E, 37), (EYSV, 151).

mığara: Mağara (AYA, 156).

mıllaköy: Mollakendi kasabası (E, 38).

mişere: Evlek (E, 38), (EYSV, 153).

möḫit: Muhit, alan (AYA, 156).

o_baş: Düğündeki kız evi (KBAYA, 114), (EYSV, 159).

oba: Çadır, geçici süreyle konaklanan yer; yazın hayvanlarla çıkılan yayla, yaylak (KBAYA, 200), (DS, 2359), (DFAHA, 80), (EYSV, 159).

ocaḫ: 1. Ocak, inanca göre sağaltma yapılan ev (DBA, 346), (KBAYA, 131). 2. Ev (EYAD, 236), (EYSV, 159).

ocaḫlıḫ: Mutfak (HA, 67), (DFAHA, 80), (E, 40), (DS, 3263), (EYSV, 159).

onda: Orada (Güzel, 2012: 77).

oylum: 1. Küme, sınırları işaret edilen küçük alan (HA, 154). 2. Arazinin bir parçası (DS, 3301), (EYSV, 161).

ölke: Ülke (KBAYA, 102), (EYSV, 164).

ören: Şehir ya da ev yıkıntısı, kalıntı (DS, 3345), (EYSV, 164).

örtme: Üstü kapalı, önü açık yer (DS, 3350), (EYAD, 237), (EYSV, 164).

öşme: Askeri alay (EYSV, 165).

panga: Banka (KBAYA, 201), (E, 42), (EYSV, 168).

papur yolu: Araba yolu, şose (EYSV, 168).

papur: Yapılı yol (DFAHA, 81), (SYA, 219), (HA, 155), (EYSV, 168).

peg: Harabe, yıkıntı, virane yer, kalıntı yıkılmış ev arsası (E, 41), (KBAYA, 201), (HA, 155), (DFAHA, 81), (SYA, 219), (DS, 3419), (EYAD, 237), (DBA, 346), (ATÜBİA, 43), (EYSV, 169).

petek: Topraktan, çamurdan yapılan tahıl ambarı (DS, 3436), (EYSV, 170).

pıḫarik: Baca, bacanın ocağa yakın geniş kısmı, baca veya açık ocak (HA, 155), (DFAHA, 82), (DS, 3483), (EYAD, 237), (EYSV, 171).

pıḫırik: bkz. pıḫarik (EYSV, 171).

pınes: bkz. pınik (HA, 155), (EYSV, 171).

pınik: Yuva, küçük ev (HA, 155), (EYSV, 171).

pin: Kümes, tavuk kümesi (KBAYA, 82), (DFAHA, 82), (E, 42), (SYA, 219), (DS, 3453), (EYSV, 172).

pingal: bkz. pingel (EİA, 198), (EYSV, 172).

pingel: Folun konulduğu yer, folluk veya fol yumurtası (HA, 156), (KBAYA, 202), (DFAHA, 82), (DS, 3456), (EYAD, 237), (EYSV, 172).

pinig: Yuva, kuş yuvası (EYSV, 172).

poç: Tarlanın köşesi, uç, kuyruk (HA, 156), (EYAD, 237), (EİA, 199), (EYSV, 175).

poşovar: Yeni çimlenmiş ekin tarlası (ATÜBİA, 43).

pun: Tavuk kümesi, kuş yuvası (DGAÜA, 39), (DS, 3485), (EYSV, 175).

rampa: Yokuş (EYSV, 177).

saġa: Saha, alan (EYAD, 237), (EİA, 199), (EYSV, 179).

salaḫana: Mezbaha (HA, 157), (E, 43), (EYSV, 181).

sapa: Tenha yer (KBAYA, 203), (EYSV, 181).

sarap: Üstü kapalı su yolu (DS, 3543), (DBA, 346), (EYSV, 181).

savzu: Sebze ekilmiş yer, sebze tarlası (HA, 157), (EYSV, 182).

sekü: 1. Yamaçtaki bağ bahçe ve tarlalarda yapılan basamaklı düzlükler (HA, 158), (DFAHA, 84), (E, 43), (EİA, 199), (EYAD, 237), (SYA, 134). 2. Toprak üstündeki yükseklik, doğal set (DS, 3568), (EYSV, 183).

sıḫlet: Kalabalık, kalabalık yer, seyrek olmayan, aralıksız, sıkı (HA, 158), (DBA, 347), (EYSV, 185).

silaḫlıḫ: Avcının silahlarını içinde sakladığı ahşap veya metalden yapılmış kilitli dolap (EYATS, 126).

sin: Mezar (EYAD, 237), (EİA, 199), (EYSV, 186).

sinor: İki tarla arasındaki sınır (HA, 158), (SYA, 220), (DBA, 347), (EYSV, 187).

siviñ: bkz. süyünk (EYSV, 187).

sivünk: bkz. süyünk (EYSV, 187).

surfa: Sofra (E, 44).

surye: Suriye (AYA, 160).

süreğen: Dere ve ırmakların çok akıntılı yerleri (DS, 3118), (EYSV, 190).

süyünk: Dam saçağı, dam kenarı (HA, 159), (DS, 3648), (SYA, 220), (EYAD, 238), (DBA, 347), (KBAYA, 203), (DS, 3648), (EYSV, 191).

şahnışen: Şahnişin, odanın sokak tarafına olan çıkıntısı, eski evlerde salon, kapalı balkon (HA, 159), (SYA, 220), (EYSV, 193).

şeher: Şehir (KBAYA, 145), (DGAÜA, 40), (E, 45), (EYSV, 194).

şēr: bkz. şeher (EYSV, 195).

şıḫer: Şehir (KBAYA, 102), (EYSV, 195).

şınaḫ: Şırnak (AYA, 161).

şoraḫ: Verimsiz arazi, çorak (HA, 160), (EYSV, 197).

şorşor: Çağlayan, çağıltılı akan su, Aksaray mahallesinde suyu ile tanınan mevki (DS, 3792), (EYAD, 238), (E, 45), (EYSV, 197).

tahıl: Para ya da para konulan çekmece (DFAHA, 86), (EYSV, 199).

tepelik: Tüle kafesinde, kafesin üst tavan bölümü (EYATS, 133).

terḫane: Yer ismi (AYA, 161).

tersik: Tavan, damları örtmek için cisirlerin üzerine serpilip püşürük denilen çamurla kapatılan ince sırıkla örülmüş tavan (HA, 161), (DS, 3894), (EYAD, 238), (EYSV, 204).

tıkmaca: Su mağarası (DS, 3912), (EYSV, 205).

tımarḫane: Akıl ve ruh hastalıkları hastanesi (EYSV, 205).

tırnik: Yer ismi (AYA, 161).

toptop: Harput'ta bir mevki adı (EYSV, 208).

torpaḫ: Toprak (AYA, 162), (EYSV, 208).

tump: İki tarla arasındaki sınırı belirleyen toprak yükseklik, tepecik, tümsek (HA, 162), (DFAHA, 90), (E, 46), (EİA, 201), (DS, 4991), (EYSV, 210).

tuncėli: Tunceli (KA, 193).

tüken: Dükkan, bakkal (EYSV, 211).

tülbe: Türbe (E, 46).

tüneK: Dağ kekliğinin geceyi geçirdiği yer (EYATS, 136).

tüneme: Üveyiğin ağaç üzerinde, bıldırcının ise yerde gece veya gündüz saklanarak dinlendiği yer (EYATS, 137).

uruç: Orun (AYA, 162).

üklük: Yüklük, yatakların konduğu yer (KBAYA, 206), (EYAD, 239), (EYSV, 215).

üy: Bostan evi, höyük (DS, 4083), (EYSV, 217).

üzlek: Derin olmayan yer, sığ (HA, 163), (EYAD, 239), (EYSV, 217).

üznumara: Tuvalet (EYAD, 61), (EYSV, 218).

velhen: Sürülmüş, ekime hazır tarla (DS, 4094), (EYSV, 219).

veng: Köy adı (EYSV, 219).

yaban: Kır, yazı, yaban; dışarı, uzak yer (KBAYA, 207), (DS, 4111), (SYA, 130), (EYSV, 221).

yağız yėr: Cehennem, sin, kara yer (DS, 4120), (EYSV, 221).

yama: Dik yer, bayır, yokuş (DS, 4150), (EYSV, 222).

yanı yöresi: Çevresi (DS, 4149), (EYSV, 222).

yantuḫ: Tavşanın yattığı yer (EYATS, 139).

yar: Uçurum, derin uçurum (KBAYA, 207), (DFAHA, 91), (EYSV, 223).

yataḫ: bkz. yantuḫ (EYATS, 140).

yaylım: Yayla, hayvan yayılacak yer; dağ yamacı, otlak (KBAYA, 208), (HA, 163), (DS, 4212), (EYSV, 224).

yazı: Kır, ova, boş yer, açık arazi (KBAYA, 208), (HA, 68), (DFAHA, 92), (SYA, 221), (DS, 4216), (EYAD, 239), (EYSV, 224).

yemlik: Hayvanların yeminin konduğu yer (KBAYA, 208), (EYSV, 226).

yetme: Balkon, tahtaboş (DS, 4259), (EYSV, 227).

yoḫarı şeher: Harput (KBAYA, 119), (E, 49), (EYSV, 228).

yolaḫ: Çit, çeper, tel örgü gibi engellerde açılan küçük geçit, keçiyolu (HA, 164), (DBHS, 465), (DS, 4288), (DBA, 347), (EYSV, 228).

yörep: Yokuş, bayır (DS, 4309), (EYSV, 229).

yük: Yüklük (EYSV, 229).

yüzlek: Suyun sığ olduğu yer (EYATS, 141).

zibillik: Çöplük, gübrelik (KBAYA, 209), (DFAHA, 93), (E, 50), (HA, 164), (DS, 4385), (EYSV, 233).

zokaḫ: bkz. zuvaḫ (HA, 164).

zozan: Mahsulü alınmış tarla (DFAHA, 93), (EYSV, 234).

zuġurik: Dar geçit (EYAD, 239), (EYSV 234).

zuvaḫ: Sokak (E, 50), (SYA, 211), (HA, 164), (EYAD, 239), (DBA, 347), (ATÜBİA, 44), (EYSV, 234).

1.10. Zaman Adları

Bu söz varlığı teması altında 116 sözcük tespit edilmiştir. Yöre ağzından tespit edilen zaman söz varlığı içinde; *mevsim, ay* adları gibi belirli zaman ifadeleri bulunmakla birlikte, daha çok belirli olarak zaman ifade etmeyen *az önce, hemen, sonra* gibi sözcüklerin yer aldığı tespit edilmiştir.

abrıl: Nisan (DS, 30), (EYSV, 1).

ahan: İşte, şimdi, hemen (DS, 122), (EYSV, 3).

aḫırı: En sonunda, nihayet (HA, 127), (EYSV, 3).

alarmak: Ham meyve ve benzerlerinin olgunlaşma anı (DBA, 342), (EYSV, 4).

aleş: Öğlen sonu (EYAD, 231), (EİA, 187), (EYSV, 4).

andana: Ondan sonra, sonradan (KBAYA, 183), (EİA, 187), (DFAHA, 51), (DS, 258), (EYSV, 6).

arasat: Sıkışık zaman; ara yer (HA, 127), (EYSV, 7).

ával: Evvel (KBAYA, 184).

ayaḫ üsdü: Azıcık, bir dakika, biraz (HA, 48), (EYSV, 10).

bağsağma: Bağbozumu (DS, 486), (EYSV, 14).

baḫer: Bahar (AYA, 144).

bayaccaḫ: Az önce, biraz önce (EYAD, 231), (EİA, 188), (EYSV, 16).

bayaḫ: Demin, az önce, şimdi (E 14), (SYA, 213), (DS, 576 (DBA, 342), (EYSV, 16).

bayaḫıt: bkz. bayaḫ (EYSV, 16) ~ **beyahıt**: Az önce (E, 14).

bayaḫtan: bkz. bayaḫıt (HA, 128), (EYSV, 16).

belerze: Nevruz, martın yirmi ikisine rastlayan gün (DS, 615), (EYSV, 18).

bıḫarık: Geçen yıl (E, 13), (EYSV, 19).

bıldır: Geçen yıl, geçmiş zaman veya dün; bir yıldır (DFAHA, 52), (E, 13), (SYA, 203), (DGAÜA, 33), (HA, 129), (EİA, 188), (ATÜBİA, 40), (EYAD, 231), (EYSV, 19).

bi ayaḫ: Kısa süre biraz, bir dakika (HA, 48), (EYSV, 20).

birvenk: Şafak sonu (EİA, 188), (EYAD, 231).

bògün Bugün (KBAYA, 130).

boyna: Sürekli, devamlı, her zaman (KBAYA, 185), (EYSV, 23).

bu döne: Bu defa, bu sefer (HA, 50), (EYSV, 24).

bu yana: Beri, sonra (HA, 50), (EYSV, 25).

dagga: bkz. dakga (EYSV, 49).

daḳga: Dakika (HA, 8), (E, 18), (DS, 1321), (EYSV, 50).

dargün: Kötü gün (E, 20).

dayim: Daima, sürekli (AYA, 146).

dayme: Daima, sürekli (AYA, 146).

deraġap: Derhal, hemen (HA, 135), (EYSV, 54).

devirisi: Ertesi, sonraki (DFAHA, 58), (DS, 1445), (KBAYA, 88), (EYSV, 54).

devrüsü: bkz. devrisi (HA, 136), (E, 20), (DFAHA, 58), (EİA, 190), (EYSV, 54).

dünegin: Dün (E 18), (EYSV, 61).

düneyin: bkz. dünegin (KA, 113).

ebedecdad/**ebediecdad**: Atalar, çok eskiden beri (Güzel, 2013: 17).

ebike: Bu kez (EİA, 191), (EYAD, 233).

ecel: Ölüm vakti (AYA, 147).

elde: Hemen, anında (Güzel, 2012: 73).

ėle: Öyle, sonra (E, 21), (KBAYA, 146), (HA, 51), (EYAD, 49), (EYSV, 64).

evel ahır: Baştan beri, her zaman (Güzel, 2012: 73).

eveli: Eski zamanlar (Güzel, 2012: 73).

gaba ġuşluḫ: Sabahla öğle arası (DS, 1882), (EYSV, 77).

ġadime: Sürekli (DFAHA, 63), (EYSV, 77).

ġara ġış: Aralığın son on günü, kışın soğuk günleri (HA, 140), (EYSV, 80) ~ **gara gaş**: Kış (E, 26).

ġereli bayram: Yakınlarını kaybedenlerin, kaybettikleri kişi olmadan geçirdikleri ilk bayram (Güzel, 2013: 17).

ġırnav: Kedilerin çiftleşme zamanı ve isteği belirtisi (HA, 142), (DS, 2835), (EYSV, 89).

gulan: bkz. gülan (EYSV, 95).

ġún Gün (KBAYA, 99).

ġuşluḫ: Sabah öğle arası (DS, 202), (EYSV, 97).

gülan: Mayıs ayı (E, 26), (KBAYA, 183), (DFAHA, 65), (DS, 2217), (EYSV, 98).

gülayı: bkz. gülan (EYSV, 98).

gündúz bkz. gündüz (EYAD, 210).

gündüz: Gündüz (E, 26).

güz: Sonbahar (ATÜBİA, 41).

ha bire: Devamlı, sürekli, ara vermeden (DS, 2247), (HA, 143), (EYSV, 101).

habersüzden: Ansızın, birdenbire (HA, 51), (EYSV, 101).

hallahop: Oldu bitti (E, 31).

hama: Hemen, çabuk (HA, 72), (KBAYA, 116), (SYA, 125), (EYAD, 41), (EYSV, 102).

hapahap: Ansızın, birden bire, aniden (DGAÜA, 35), (EYSV, 103).

hemin: Az önce, şimdi, hemen; henüz, daha, yeni (E, 30), (DFAHA, 66), (DBA, 345), (KBAYA, 184), (EYSV, 107).

her dayım: Her zaman, daima (HA, 145), (EYSV, 107).

herzam: Her zaman (Güzel, 2013: 17).

hetdene: Şimdilik (Güzel, 2012: 75).

hıma: Ama, hemen (KBAYA, 166), (EYSV, 109).

hidi: Şimdi (E, 30).

hindi: Hemen, şimdi (SYA, 206), (DS, 2386), (HA, 52), (SYA, 188), (EYSV, 112).

ilġ: İlk (AYA, 152).

ilkin: İlk önce (AYA, 152).

kelebüzük: Nevruz (EYAD, 235), (EİA, 195), (EYSV, 127).

ḳış: Kış (KA, 138).

mehl: Vakit, zaman (EYAD, 74), (EYSV, 149).

möhlet: Mühlet (EYSV, 153).

oluşi: Oldu olası, başından beri (Güzel, 2012: 77).

ossahat: Hemen, anında, derhal (HA, 155), (EYSV, 160).

ögüni: O gün, geçen gün (Güzel, 2012: 77).

ökündi: İkindi (KBAYA, 89), (EYSV, 163).

öndin: Önce, ilk önce (DS, 3336), (EYSV, 164).

össehet: bkz. ossahat (EYSV, 165).

ötgünç: Tarih (DS, 3357), (EYSV, 165).

övlá: Öğle vakti (KBAYA, 88), (EYSV, 165).

övleyin: Öğleyin (KBAYA, 102), (EYSV, 165).

öyle: bkz. övlá (AYA, 158).

saba: Sabah (KBAYA, 143), (EYSV, 179).

sabatdan: Sabahtan (Güzel, 2012: 77).

sabba: bkz. saba (EYSV, 179).

sabbasi: Ertesi sabah (Güzel, 2012: 77).

sağır ayı: Ağustos ayı (DS, 3513), (EYSV, 179).

sahat: Saat (KBAYA, 202), (E, 43), (EYAD, 96), (EYSV, 180).

sebeḫ: Sabah (AYA, 159).

sıḫat: Saat (KBAYA, 98), (EYSV, 185).

sona: Sonra (AYA, 160), (EYSV, 188).

soni soni: En sonunda, er geç (Güzel, 2012: 78).

subaha: Gelinin yüz açım günü (Güzel, 2012: 78).

subaḫa: Sabah, gerdek gecesinin ertesi günü; gelin yüz açım günü (HA, 159), (Güzel, 2012: 77), (EYSV, 189).

şevün: Yarı gece (EİA, 200).

şimdik: Şimdi (HA, 45), (EYSV, 196).

şincik: Şimdi (EİA, 200).

şindik: Şimdi (E, 45), (HA, 45), (EYAD, 238), (EYSV, 196).

şumdi: Şimdi (KBAYA, 84), (EYSV, 197).

tārî: Tarih (KBAYA, 204).

taza: Taze, yeni, henüz, şimdi (KBAYA, 98), (EYSV, 202).

tezce: Çabucak, hemen (DS, 3905), (EYSV, 205).

tomuz: Temmuz (HA, 10), (EYSV, 207).

vaḫıt: Vakit (E, 48).

veğde: Ömür süresi (AYA, 163).

yari gece: Gece yarısı (Güzel, 2012: 79).

yassı mehli: Yatsı vakti (EYSV, 224).

yassı: Yatsı (AYA, 163), (KBAYA, 208), (EYSV, 223).

yay: Yaz (DS, 4208), (EYSV, 224).

zemheri: bkz. zemperi (ATÜBİA, 44).

zemperi: Zemheri (EYAD, 239), (EİA, 202), (EYSV, 232).

zıḫer: Seher (KBAYA, 101), (EYSV, 232).

zöhör: Sahur (HA, 164), (E, 50), (EYSV, 23).

II. BÖLÜM

2. ELAZIĞ YÖRESİ AĞZININ İSİM SÖZ VARLIĞININ SES BİLGİSİ İNCELEMESİ

Vecihe Hatipoğlu ses bilgisini; bir dilde yer alan sözcüklerin ses yapısını inceleyen bilim dalı olarak tanımlamıştır (Hatipoğlu, 1978: 105). Zeynep Korkmaz ses bilgisini; bir dildeki seslerin oluşumlarını, boğumlanma özelliklerini, kelimelerdeki sıralanışlarını, üstlendiği görevlerini ve geçirmiş oldukları çeşitli değişimleri inceleyen bilim dalı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 207). Günay Karağaç ses bilgisini; genel ses bilgisi ve özel ses bilgisi olarak ikiye ayırıp genel ses bilgisinin ses organlarını, seslerin yapısını, seslerin çıkış yerlerini ve biçimlerini incelediğini, özel ses bilgisinin ise dilin ses yapısıyla, seslerin geçirdikleri değişimlerle ve ses kurallarıyla ilgilenen bir dal olarak tanımlamıştır (Karaağaç, 2017: 18). Süer Eker ses bilgisini; konuşma seslerinin, özelliklerini, türlerini, sözcük içindeki sıralanışlarını, uğradıkları ses değişmelerini araştıran, sınıflandıran ve bir kurama dayalı olmayıp genellikle fiziksel açıdan inceleyen dil bilgisi dalı olarak tanımlamıştır (Eker, 2017: 187). İncelenen tanımlardan yola çıkarak ses bilgisini; bir dildeki sesleri, ses uyumlarını ve ses değişmelerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlayabiliriz.

2.1. Ünlüler

Zeynep Korkmaz ünlü kavramını; ciğerlerden gelen havanın ağız kanallarında herhangi bir engele uğramadan yalnız ses yolundaki daralma veya genişleme ile çeşitlenen, dil ve dudakların oluşturduğu ses olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 239). Elazığ yöresi ve ağızlarında, yazı dilinde ve Türkiye Türkçesi'nde ortak kullanılan *a, e, ı, i, o, ö, u, ü* ünlülerinin yanı sıra *ā, á, ȧ, ė, e˚, í, ı˚, i˚ , î, ò, o˚, ů, ú, ü˚,* ünlüleri kullanılmaktadır

(Buran, 1997: 21). Yazı dilinde transkripsiyon işaretleriyle gösterilen bu sesler, söyleyiş ve sessel nitelikler bakımından Türkiye Türkçesinin standart ünlülerinden farklılıklar gösterir.

***ā* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından standart Türkçedeki *a* sesinden uzun bir ünlüdür. Yöre ağzında *a* uzun ünlüsü; ünsüz düşmesine bağlı olarak ortaya çıkmıştır ya da alıntılandığı dilde de uzun ünlülü şekliyle kullanılmasından dolayı aynı şekil kullanılmaya devam etmiştir. *gāni* "kağnı arabası" (GDİAT, 280), *dėzā* "teyze" (KBAYA, 142), *kāmus* "süzgeç, kevgir" (DBA, 345), *mikāb* "mikâp, örtü" (KBAYA, 199), *sergān* "yerden yükseklik, düzey" (EYSV, 184).

***á* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *a* ile *e* sesi arasında bulunan yarı ince, yarı kalın bir ünlüdür. Genellikle *e* > *a* veya *a* > *e* değişim evresini yansıtan bir sestir. Yöre ağzındaki değişim genellikle *a* > *e* değişimi yönündedir. *árzurum* "Erzurum" (KBAYA, 184), *ával* "evvel" (KBAYA, 184), *dezá* "teyze" (KBAYA, 142), *hapı* "hepsi" (KBAYA, 194) ~ *háppı* "hepsi" (KBAYA, 194), *ḳansár* "kanser" (KBAYA, 197), *şüşá* "şişe" (KBAYA, 87).

***å* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *a* ile *o* sesleri arasında yarı yuvarlak olarak nitelendirilebilen bir ünlüdür. Yaygın olarak Baskil ve yakın çevresinde kullanılan yuvarlaklaşma eğilimindeki bir sestir. *båsKėl* "Baskil" (KBAYA, 128), *ġådi* "kadı" (KBAYA, 153), *ġåvüş* "koğuş" (KBAYA, 193).

***ȧ* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *a* ile *ı* sesleri arasında yarı dar bir ünlüdür. Kullanımı fazla yaygın olmayan bir ses olarak değerlendirebilir.

***ė* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *e* ile *i* sesleri arasında ince ve kapalı bir ünlüdür. Yöre ağzında sık kullanılan bir sestir. *abė* "ağabey" (EYSV, 3), *bėşli* "tüfek" (EYSV, 19), *pėş* "etek" (EYSV, 170), *ėlça* "ilçe" (AYA, 147), *tėlfün* "telefon" (KBAYA, 205), *polės* "polis" (KBAYA, 100), *ėyleşmeḫ* "hastalıktan kurtulmak, iyileşmek" (EYSV, 69), *ėyletmek* "iyileştirmek, şifa vermek" (EYSV, 69), *dėzâ* "teyze" (KBAYA, 142).

***e˚* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *e* ile *ö* sesleri arasında, hafifçe yuvarlaklaşmış ince bir ünlüdür. s*e˚ler* "söyler" (KBAYA 166), *be˚le* "böyle (KBAYA 166).

***í* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *ı* ile *i* sesleri arasında yarı ince, yarı kalın olarak niteleyebileceğimiz düz bir ünlüdür. *sarılmíş* "sarılmış" (KBAYA 139), *ḫababarcisí* "habercisi" (KBAYA 13), *evínda* "evinde" (KBAYA 148), *bizím* "bizim" (KBAYA 149).

***ı˚* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *ı* ile *u* sesleri arasında yarı yuvarlak bir ünlüdür. Kullanımı yaygın olmayıp Baskil yöresi ağızlarında meydana gelen genel yuvarlaklaşmanın bir parçasıdır.

***i˚* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *i* ile *ü* sesleri arasında yarı yuvarlak bir ünlüdür.

***î* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından standart Türkçenin *i* sesinden uzun olarak kullanılan bir ünlüdür. Yöre ağzında sözcük sonundaki *h* sesinin düşmesiyle birlikte kendinden önceki *i* sesinin uzamasıyla meydana gelmiş bir sestir. *tārî* "tarih" (KBAYA, 204).

***ó* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *o* ile *ö* sesleri arasında yarı ince, yarı kalın olarak nitelendirebileceğimiz bir ünlüdür. Bu ses de *o* > *ö* veya *ö* > *o* yönündeki değişmenin ara merhalesindeki ses durumundadır. *dóğdı* "doğdu" (EİA, 29), *dórt* "dört" (KBAYA, 128).

***o˚* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *o* ile *u* sesleri arasında yarı dar, yarı geniş bir ünlüdür. Daha çok Baskil yöresi ağızlarındaki yuvarlaklaşmadan kaynaklı görülen bir sestir. *ro˚m* "Rum" (KBAYA, 23).

***ú* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *u* ile *ü* sesleri arasında yarı ince, yarı kalın bir ses olarak değerlendirilebilir. *dügúnçi* "düğüncü" (KBAYA, 118), *ġún* "gün" (KBAYA, 99), *gündúz* "gündüz" (EYAD, 210), *ökúndi* "ikindi" (KBAYA, 89).

***ů* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *u* ile *o* sesleri arasında yarı geniş ve kalın ses olarak değerlendirilebilir. *ġůmutan* "komutan" (KBAYA, 193), *ůrğan* "yorgan" (KBAYA, 206).

***ü˚* Ünlüsü:** Ses niteliği bakımından *ü* ile *ö* sesleri arasında ince ve yarı geniş bir ünlü olarak değerlendirilebilir. Baskil ve çevre yöresi ağızlarında *ö* > *ü* ve *ü* > *ö* yönünde kesin sebeplere bağlanamayan karakteristik bir ses değişmesi sonucunda oluşmuştur. *bü˚lüg* "bölüg" (KBAYA, 24).

2.1.1. Ses Uyumları

Türkçe sözcüklerdeki seslerin kalınlık ve incelik, düzlük ve yuvarlaklık niteliklerine göre diğer hecelerdeki sesleri etkilemesi sonucunda ortaya çıkan uyumdur.

Zeynep Korkmaz ses uyumlarını; basit veya türetilmiş Türkçe sözcüklerdeki, ünlü veya ünsüz seslerin bir araya gelerek birbirlerini çeşitli bakımlardan kurallı biçimde etkileyerek benzeşmesi olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 234). Muharrem Ergin; Türkçe sözcüklerde uyum olduğunu ve bu uyumun birbirine yakın seslerin bulunmasıyla gerçekleştiğini belirtmiştir (Ergin, 2012: 69).

Türkçe sözcüklerde, ilk hecede bulunan ünlünün kalınlık ve incelik niteliğine göre onu takip eden hecelerde de aynı niteliğin olması kuralına kalınlık-incelik uyumu denir. Düzlük ve yuvarlaklık uyumu ise, Türkçe sözcüklerin ilk hecelerinde bulunan ünlünün düzlük veya yuvarlaklık niteliğine göre diğer eden hecelerdeki seslerin de buna uygun olarak gelmesi kuralıdır. Bu kural göre Türkçe sözcüklerin ilk hecesindeki ünlü; düz ise düz, yuvarlak ise dar-yuvarlak veya düz-geniş şekilde eklenmelidir.

Bu bölümde; yöre ağzında belirli kavram alanı etrafında tespit edilmiş sözcükler kalınlık ve incelik uyumu, düzlük ve yuvarlaklık uyumu açısından incelenecektir.

2.1.1.1. Kalınlık ve İncelik Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde çok kuvvetli olan bu uyum, günümüz Türkçesinin de karakteristik özelliği olup yöre ağzının da temel özelliklerden biridir. Yöre ağzında kalınlık incelik uyumuna genel olarak uyulduğu görülmekle birlikte bu uyumu bozan belirli durumlar vardır. İncelenen sözcüklerden hareketle {+(lIK)}, {+(lAK)}, {+(çA)}, {+(çI)}, eklerinin eklendiği sözcüklerde yaygın olarak kalınlık ve incelik uyumunun bozulduğu tespit edilmiştir. *ɟırtlek* "gırtlak, boğaz" (EİA, 194) ~ *ɟırtlik* "gırtlak, boğaz" (EYSV, 111), *lollik* "erkek çocuğun cinsiyet organı" (EYSV, 145), *gollik* "kesik, yarısı kopmuş değnek,

massa veya kürek, bel, kazma vs. sapı" (HA, 142), *cıçce* "meme" (Güzel, 2013: 16), *cıllik* "kadın cinsel organı" (E, 14), *cıttik* "küçük parmak" (DBA, 343), *bıllik* "erkek çocuk cinsel organı" (EYAD, 232), *bıttik* "kadın cinsel organı" (E, 14), *uzunnik* "uzun, upuzun, uzunca" (HA, 162), *beri yazi* "uzak, ıssız yer" (Güzel, 2013: 16), *ėlça* "ilçe" (AYA, 147), *nalçe* "topuk demiri" (EYAD, 236), *piçaḫ* "bıçak" (E, 42), *novatçi* "nöbetçi" (KBAYA, 143), *dolçe* "büyük su tası" (EYAD, 233), *dollik* "içine su konan bir çeşit tas" (EYAD, 233), *lamlik* "sapı kırılmış bıçak, eskimiş bıçak" (HA, 150), *şıplik* "ince, yaş çubuk" (DBA, 347), *kömlak* "gömlek, iç gömleği" (KBAYA, 198), *eyakcak* "iki üç basamaklı küçük merdiven" (DBA, 343), *degirman* "değirmen" (EYSV, 52), *novatçi* "nöbetçi" (KBAYA, 143), *topçi* "topçu" (KBAYA, 205), *dügúnçi* "düğüncü" (KBAYA, 118), *ḳullik* "başlık, kulak üstünden başa sarılan örtü" (EYSV, 139).

Yöredeki bazı sözcüklerde görülen söz sonundaki *i* yönündeki incelmeden dolayı ünlü uyumsuzlukları oluşmuştur. *ġari* "karı, hanım, eş" (AYA, 149), *baci* "kardeş, abla, bacı" (EYSV, 13), *yassi* "yatsı" (AYA, 163), *gāni* "kağnı arabası" (GDİAT, 280), *soni soni* "en sonunda, er geç" (Güzel, 2012: 78).

Yazı dilinde, tarihsel süreç itibarıyla kalınlık ve incelik uyumundan çıkan sözcükler yöre ağzında uyuma girmiştir. *birez* "biraz" (E, 14), *birezim* "biraz" (DGAÜA, 33), *ġardaş* "kardeş" (KBAYA, 85), *ana* "anne" (KBAYA, 183).

Yöre ağzındaki bazı sözcükler, yazı dilindeki uyum yönünü değiştirerek tamamen kalınlaşmış veya tamamen incelmiştir. *davol* "davul" (KBAYA, 114), *emce* "amca" (AYA, 147), *zilif* "zülüf, kâkül" (HA, 96), *háppı* "hepsi" (KBAYA, 194), *sebeḫ* "sabah" (AYA, 159), *cenderme* "jandarma" (EYSV, 28), *raşparlıḫ* "rençberlik, çiftçilik, ırgatlık" (KBAYA, 202), *zöhör* "sahur" (HA, 164), *mudur* "müdür" (KBAYA, 199), *erşin* "uzunluk ölçüsü, arşın" (EYSV, 67), *matra* "metre" (AYA, 155), *cızma* "çizme" (E, 15).

Yöre ağzında yer alan alıntı sözcükler; benzeşme yoluyla ses yapılarını değiştirmiştir ve alıntı sözcüklerde Türkçenin kalınlık ve incelik uyumu baskın çıkarak sözcükleri uyuma sokmuştur. Bu uyum; ilerleyici benzeşme, gerileyici benzeşme ve ilerleyici-gerileyici benzeşme yolu olmak üzere üç şekilde gerçekleşmiştir. Yöre ağzında yaygın olarak gerileyici benzeşmeden kaynaklı ses değişmelerin olduğu tespit edilmiştir. Leyla Karahan,

Anadolu ağızlarının hepsinde benzeşme yoluyla gerçekleşen ünlü benzeşmelerinin olduğunu ancak her ağız bölgesinde benzeşme şekliyle ilgili eğilimlerin farklı olduğunu belirtmiştir (Karahan, 2017: 3).

2.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme Yoluyla Gerçekleşen Kalınlık ve İncelik Uyumu

otobos "otobüs" (KBAYA, 200), *taza* "taze, yeni, henüz, şimdi" (KBAYA, 98), *alat* "alet" (AYA, 143), *tėlfün* "telefon" (KBAYA, 205), bağça "bahçe" (E, 13), *cıngırik* "bir çeşit tahterevalli, çıngırak" (EYSV, 30), *pırofsor* "profesör" (AYA, 159), *devrüsü* "ertesi" (HA, 136), *dellek* "tellak" (EYSV, 53), *kile* "seksen kilogram civarındaki ağırlık ölçüsü, yörede tahıl ölçü birimi" (E, 33), *zıḫer* "seher" (KBAYA, 101), *şeher* "şehir" (KBAYA, 204), *baş ġazuḫ* "keklik avında birbirine bağlı olan tuzakların bağlı olduğu asıl kazık" (EYATS, 74), *şofėr* "şoför" (KBAYA, 204).

2.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme Yoluyla Gerçekleşen Kalınlık ve İncelik Uyumu

asbap "elbise, esbap" (EYSV, 8), *edliye* "adliye" (E, 21), *mehle* "mahalle" (EYSV, 149), *ḫepis* "hapishane" (AYA, 150), *veğde* "ömür süresi" (AYA, 163), *esger* "asker" (KBAYA, 118), *mekeme* "mahkeme" (KBAYA, 130), *ázurum* "Erzurum" (KBAYA, 184), *ḫızmetkar* "ağır ev işlerinde çalışan erkek hizmetçi" (E, 30), *ġeyip bilici* "müneccim, falcı" (Güzel, 2012: 74), *möhlet* "mühlet" (EYSV, 153), *tölbent* "tülbent" (E, 46).

2.1.1.1.3. İlerleyici-Gerileyici Benzeşme Yoluyla Gerçekleşen Kalınlık ve İncelik Uyumu

ḫalallıḫ "helallik" (AYA, 150), *çapḫana* "cephane" (KBAYA, 186), *eleziz* "Elazığ" (KBAYA, 190), *gılefet* "kıyafet" (HA, 141).

2.1.1.2. Düzlük ve Yuvarlaklık Uyumu

Zeynep Korkmaz düzlük ve yuvarlaklık uyumunu; Türkçe sözcüklerin ilk hecelerinde yer alan ünlülerin düz veya yuvarlak oluşlarına göre diğer hecelerdeki seslerin düz ise düz

ünlülü, yuvarlak ünlülü ise dar yuvarlak veya geniş düz ünlü olarak eklenmesi kuralı olarak belirtmiştir (Korkmaz, 2017: 180). Muharrem Ergin, düzlük ve yuvarlaklık uyumun Türkçenin her döneminde, her sahasında ve her sözcük bünyesinde kuvvetli bir şekilde görülen bir uyum olmadığı belirtmiştir. Eski Türkçede, Eski Anadolu Türkçesinde bu uyumun zayıfken, günümüz Türkiye Türkçesinde bu uyumun kuvvetli bir şekilde uygulandığını belirtmiştir (Ergin, 2012: 72). Yöre ağzında ise düzlük ve yuvarlaklık uyumu kuvvetli değildir. Türkiye Türkçesinde kalınlık ve incelik uyumuna giren bazı sözcükler, yöre ağzındaki yuvarlaklaşmadan kaynaklı uyum dışına çıkmışlardır. *aḫur* "ahır, hayvan barınağı" (AYA, 143), *zöhör* "sahur" (HA, 164), *açcuḫ* "biraz, azıcık, pek az" (EYSV, 1), *esgük* "eksik" (EYSV, 67), *ano* "anne" (EYSV, 6), *ġadün* "kadın" (KBAYA, 103), *çeküç* "çekiç" (KBAYA, 187), *ánkıre* "Ankara" (AYA, 143), *ökündi* "ikindi" (KBAYA, 89), *keküç* "çekiç" (DFAHA 71), *gapu* "kapı" (E, 25), *çavürluḫ* "çayırlık" (EYSV, 37), *devrüsü* "ertesi" (HA, 136), *şumdi* "şimdi" (KBAYA, 84), *sevgülü* "sevgili" (HA, 43), *dervüş* "derviş" (EYAD, 215).

Söz sonunda meydana gelen incelmeden dolayı düzlük ve yuvarlık uyumunun yöre ağzında bozulduğu görülür. *ġari* "karı, hanım, eş" (AYA, 149), *baci* "kardeş, abla, bacı" (EYSV, 13), *yassi* "yatsı" (AYA, 163), *gāni* (GDİAT, 280), *topti* "çengelli iğne, toplu iğne" (EYSV, 208), *soni soni* "en sonunda, er geç" (Güzel, 2012: 78).

Sözcüklerin kökünde meydana gelen değişikliklerden dolayı düzlük ve yuvarlaklık uyumunun bozulduğu durumlar vardır. *baḫer* "bahar" (AYA, 144), *zıḫer* "seher" (KBAYA, 101), *ifaḫ* "ufak, küçük" (KBAYA, 217), *şüşá* "şişe" (KBAYA, 87), *şıḫer* "şehir" (KBAYA, 102), *çocıḫ* "çocuk" (KBAYA, 126), *embar* "ambar" (AYA, 147), *mıyendiz* "mühendis" (AYA, 136), *şumdi* "şimdi" (KBAYA, 84).

Yuvarlak ünlülü sözcüklere düz ünlülü ekler getirildiğinde düzlük ve yuvarlaklık uyumu bozulmuştur. *dollik* "içine su konan bir çeşit tas" (EYAD, 233), *novatçi* "nöbetçi" (KBAYA, 143), *topçi* "topçu" (KBAYA, 205), *demürcü* "demirci" (KBAYA, 72).

Düz ünlülü sözcüklere yuvarlak ünlülü eklerin eklenmesiyle düzlük ve yuvarlaklık uyumu bozulmuştur. *habersüzden* "ansızın, birdenbire" (HA, 151), *mezerluḫ* "mezarlık" (EYSV, 151), *telsüz* "telsiz" (E, 46).

Türkiye Türkçesinde uyuma girmeyip yöre ağzında uyuma giren sözcükler de olmakla birlikte bunların sayısı oldukça azdır. *birez* "biraz" (E, 14), *foturaf* "fotoğraf" (KBAYA, 181), *kile* "seksen kilogram civarındaki ağırlık ölçüsü, yörede tahıl ölçü birimi" (E, 33).

2.1.2. Ünlü Değişmeleri

Zeynep Korkmaz, ünlülerin, ünlüler üzerinde veya ünsüzlerin ünlüler üzerinde yaptığı etki sonucu bir ünlünün nitelik bakımından değişiklik göstermesi olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 239). Ünlü değişmeleri ya komşu hecelerde bulunan diğer ünlülerin ya da bitişiğinde yer alan ünsüzlerin etkisiyle gerçekleşmektedir. Ünlülerin birbirleri üzerinde gösterdiği etki; kalın ünlülerin incelmesi, ince ünlülerin kalınlaşması, geniş ünlülerin daralması, dar ünlülerin genişlemesi, düz ünlülerin yuvarlaklaşması, yuvarlak ünlülerin düzleşmesi olmak üzere altı başlık altında incelenmiştir.

2.1.2.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

Zeynep Korkmaz kalın ünlülerin incelmesi ses değişimini; sözcüğün kendisinde yer alan kalın ünlülerin, bazı ünsüzlerin etkisiyle ünlülerden birinin ince sıraya geçmesi şeklinde tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 240). Ahmet Buran, yöre ağzındaki bazı ünlü ve ünsüzlerin inceltici etkileri sonucu çıktığını, bu tür incelmelerin çoğunun belirli bir kurala bağlı olmadığını ve bu değişimin kişilerin şahsî ağız yapısı ile yaygın bazı temayüllerin rolünden kaynakladığını belirtmiştir (Buran, 1995: 42).

2.1.2.1.1. a > e

Yöre ağzında *a* > *e* değişmesi yöre ağzında en çok görülen ses değişmelerindendir. Bazı alıntı sözcüklerin ilk hecesinde *a* > *e* değişmesi meydana gelmiştir. *eyvan* "evin oda kapılarının açıldığı salon, balkon, hayat, teras" (HA, 138), *mehle* "mahalle" (EYSV, 149), *mekeme* "mahkeme" (KBAYA, 130), *ḫepis* "hapishane" (AYA, 150), *dellek* "tellak" (EYSV, 53), *ḫelg* "halk" (GDİAT, 290), *Eleziz* "Elazığ" (KBAYA, 190), *eḫali* "ahali,

halk" (AYA, 147), *erşin* "uzunluk ölçüsü, arşın" (EYSV, 67), *eḫbab* "ahbap, dost" (AYA, 147), *sebi* "çocuk" (HA, 44), *embar* "ambar" (AYA, 147).

Sözcükteki kalın seslerin üzerinde ince seslerin baskın gelerek onları inceltmesiyle meydana gelen bir değişimdir. *mezer* "mezar" (EYSV, 151), *gılefet* "kıyafet" (HA, 141), *edene* "Adana" (AYA, 144), *eyekcak* "iki üç basamaklı küçük merdiven" (DBA, 343), *birez* "biraz" (E, 14), *birezim* "biraz, birazcık" (DGAÜA, 33).

Bazı alıntı sözcüklerdeki ayın (ع) sesi /e/ şeklinde dönüşmüştür; *esger* "asker" (KBAYA, 118), *edliye* "adliye" (E, 21), *veğde* "ömür süresi" (AYA, 163), *ġeyip bilici* "müneccim, falcı" (Güzel, 2012: 74).

Diş ünsüzlerinden *c, l, n, r* dudak ünsüzü *m* ve akıcı-sızıcı *y* ünsüzü yanlarında bulunan kalın ünlüleri inceltmesiyle meydana gelen bu değişim *amaliyat* "ameliyat" (KBAYA, 183), *gıyemet kimin* "çok fazla" (Güzel, 2012: 74), *cenderme* "jandarma" (EYSV, 28), *lambe* "lamba" (AYA, 154) sözcüklerinde tespit edilmiştir.

Alıntı yapılmış bazı yabancı kökenli sözcüklerde bulunan (ح), (خ) seslerinden dolayı seslerde incelmeler meydana gelmiştir. *halfe* "kalfa" (EYSV, 94), *sehen* "bakır tabak, sahan" (E, 43), *halet* "gelinin kardeşine başlıktan ayrı olarak verilen para veya kıymetli eşya" (EYSV, 102), *baḫer* "bahar" (AYA, 144), *sebeḫ* "sabah" (AYA, 159).

2.1.2.1.2. a > á

Bu ses değişmesi, *a* < *e* değişimi yönündeki incelmenin veya *e* > *a* değişimi yönündeki kalınlaşmanın ara devresindeki ses olarak görülür. *ánḳıre* "Ankara" (AYA, 143).

2.1.2.1.3. a > i

Yöre ağzında çok sık görülen bir değişme değildir. *piçaḫ* "bıçak" (E, 42), *tiyare* "tayyare, uçak" (E, 46).

2.1.2.1.4. ı > i

Ünsüzlerin inceltici etkisiyle meydana gelen söz içi ve söz sonu değişmedir. *sinor* “iki tarla arasındaki sınır” (HA, 158), *şıplik* “ince, yaş çubuk” (DBA, 347), *garnağissi* “karın ağrısı, beddua” (EYSV, 81).

Doğu Anadolu Ağızlarının ortak bir özelliği olan söz sonu *i* yönündeki incelmeden kaynaklı bir değişim gerçekleşmiştir. *yari gece* “gece yarısı” (Güzel, 2012: 79), *gari* “karı, hanım, eş” (EYSV, 81), *baci* “kardeş, abla, bacı” (EYSV, 13), *baliḫçi* “balıkçı” (EYAD, 196), *beri yazi* “uzak, ıssız yer” (Güzel, 2013: 16), *sarı sanci* “bir akciğer hastalığı” (Güzel, 2012: 77), *yassi* “yatsı” (AYA, 163), *topti* “çengelli iğne, toplu iğne” (EYSV, 208), *soni soni* “en sonunda, er geç” (Güzel, 2012: 78).

2.1.2.1.5. ı > e

Düz-geniş ünlülü /y/ akıcı ünsüzü ile ön-damak ünsüzü /g/ arasında kalan kalın-dar /ı/ ünlüsünün, /y/ ünsüzüsün inceltici ve daraltıcı etkisiyle değişmiştir. *yergat* “ırgat” (EYAD, 185).

2.1.2.1.6. o > e

Sözcükteki akıcı /l/ ünsüzün inceltici etkisinden dolayı meydana gelen değişmedir. *kile* “seksen kilogram civarındaki ağırlık ölçüsü, yörede tahıl ölçü birimi” (E, 33).

2.1.2.1.7. u > i

Yöre ağzında örneği çok olmayıp, ünsüzlerin düzleştirici etkisinden kaynaklanmaktadır. *topti* “çengelli iğne, toplu iğne” (EYSV, 208), *ifaḫ* “ufak, küçük” (KBAYA, 217), *topçi* “topçu” (KBAYA, 205).

2.1.2.1.8. u > ü

Söz başında ve söz içinde görülen bir ses değişimidir. *ġavüş* “koğuş” (KBAYA, 193), *üfaḫ* “ufak, küçük” (EYSV, 215).

2.1.2.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

Zeynep Korkmaz; ince ünlülerin, ünsüzlerden veya kalın ünlülerin benzeştirme etkilerinden kaynaklı olarak veya daha başka bir nedenden kaynaklanarak sözcüğün ön, iç ve son sesinde meydana gelen kalınlaşma olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 240). Birol İpek; yöre ağzında hem ünlü benzeşmesinden hem de belirli ünsüzlerin kalınlaştırma etkilerinden kaynaklandığını ve bu ses değişiminin Elazığ ili ağızlarının karakteristik özelliklerinden biri olduğunu belirtmiştir (İpek, 2009: 1564).

2.1.2.2.1. e > a

Yöre ağzındaki en yaygın ünlü değişmelerinden biridir. Çoğu değişim ünlü benzeşmesiyle meydana gelmiştir. *dallal* “tellal” (KBAYA, 188), *alat* “alet” (AYA, 143), *asbap* “elbise, esbap” (DFAHA 61), *taza* “taze, yeni, henüz, şimdi” (KBAYA, 98), *cerangöz* “ceylan göz” (EYSV, 29).

Dudak ünsüzlerinin yanındaki sesi kalınlaştırma eğiliminden dolayı meydana gelen değişmedir. *cızma* “çizme” (E, 15), *matra* “metre” (AYA, 155), *raşparlıḫ* “rençberlik, çiftçilik, ırgatlık” (KBAYA, 202), *kispat* “kılık, elbise, kispet” (KBAYA, 102).

Gırtlak ve art damak ünsüzleriyle diş-diş eti ünsüzleri arasında kalan ünlülerde bu ünsüzlerin kalınlaştırıcı etkisi değişme ile sonuçlanmaktadır (Sağır, 1995: 53). *dahra* “bir çeşit budama bıçağı, orağa benzer ağaç budama aleti” (EYSV, 164), *bağça* “bahçe” (E, 13), *çapḫana* “cephane” (KBAYA, 186), *ataşlanmaḫ* “ateşlenmek” (EYSV, 9), *ḫalallıḫ* “helallik” (AYA, 150).

Türkiye Türkçesi yazı dilinde *e* > *a* değişmesi olarak nitelendirilen bazı örneklerde ise eski şekillerin korunduğu görülür *ana* “anne” (KBAYA, 183), *gardaş* “kardeş” (GDİAT, 281).

2.1.2.2.2. e > á

Değişimin tam olarak tamamlanmadığı gösteren, /a/ ile /e/ sesleri arasında yarı kalın, yarı ince bir ses değişimidir. /e/ ile /a/ arasındaki ara bir değişmedir. *ázurum* “Erzurum” (KBAYA, 184), *hapı* “hepsi” (KBAYA, 194) ~ *háppı* “hepsi” (KBAYA, 194), *şüşá* “şişe” (KBAYA, 87), *ḳansár* “kanser” (KBAYA, 197), *ával* “evvel” (KBAYA, 184).

2.1.2.2.3. e > ı

Yöre ağzında çok rastlanmayan bir değişimdir. Alıntı sözcüklerdeki /ḫ/ sesinin kalınlaştırıcı etkisiyle meydana gelmiş değişmedir. *zıḫer* “seher” (KBAYA, 101), *şıḫ* “şeyh” (AYA, 160).

2.1.2.2.4. i > ı

Ünlü benzeşmesi ve /ḫ/ arka damak ünsüzünün kalınlaştırıcı etkisiyle *i* > *ı* değişimi meydana gelmektedir. *cızma* “çizme” (E, 15), *helalın* “kocan” (E, 30), *ḫızmetkar* “ağır ev işlerinde çalışan erkek hizmetçi” (E, 30), *aḫırı* “en sonunda, nihayet” (HA, 127), *vaḫıt* “vahit” (E, 48), *pırık* “hoca, pir” (EYSV, 171).

2.1.2.2.5. i > ì

i > *ı* değişmesinin tamamlanmadığı gösteren, /i/ ile /ı/ arasında yarı kalın yarı ince bir sestir. *devrìsı* “ertesi, sonraki” (EYAD, 61).

2.1.2.2.6. ö > e

Yuvarlak ünlünün düzleşmesiyle meydana gelen ses değişimidir. Yöre ağzında yalnızca *ėle* “öyle, sonra” (EYSV, 64) sözcüğünde tespit edilmiştir.

2.1.2.2.7. ö > ė

Yuvarlak ünlünün düzleşmesiyle meydana gelen ses değişimidir. Yöre ağzında yalnızca *şofėr* "şoför" (KBAYA, 204) sözcüğünde tespit edilmiştir.

2.1.2.2.8. ö > o

Ünlü ve ünsüzlerin diğer ünlüler üzerindeki etkisi sebebiyle gerçekleşen değişmedir. *korik* "körük" (HA, 149), *kor* "kör" (E, 35), *pırofsor* "profesör" (AYA, 159), *novatçi* "nöbetçi" (KBAYA, 143).

2.1.2.2.9. ü > ı

Yöre ağzında yalnızca *mıyendiz* "mühendis" (AYA, 136) sözcüğünde tespit edilen bir değişmedir.

2.1.2.2.10. ü > u

Benzeşme sonucu ortaya çıkan değişmedir. *otobos* "otobüs" (KBAYA, 200). *mudur* "müdür" (KBAYA, 199) sözcüğünde, diş ünsüzüyle dudak ünsüzün bir arada bulunması ve dudak ünsüzün kalınlaştırıcı etkisinden dolayı ses değişimi gerçekleşmiştir.

2.1.2.2.11. ü > ú

Değişmenin tam olarak tamamlanmaması sebebiyle /ü/ sesinin, yarı kalın yarı ince bir ses olan /ú/ sesine değişmesiyle gerçekleşen ses değişimidir. *ġún* "gün" (KBAYA, 99), *gündúz* "gündüz" (EYAD, 210).

2.1.2.3. Geniş Ünlülerin Daralması

Zeynep Korkmaz; geniş ünlüleri daraltma etkisi yapan bazı ünsüzlerle yan yana bulunan geniş ünlülerin *a > ı, o > u, e > i, ö > ü* daralması biçiminde gerçekleşen ses olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 239). Standart yazı dilindeki mevcut ünlü daralmasına ek olarak yöre ağzında, *a > ı, e > ė, o > u, o > ů, o > ü, ö > ì* şeklinde ünlü daralması değişmeleri tespit edilmiştir. Yöre ağzındaki sözcüklerde meydana gelen geniş ünlülerin daralması ses olayı genellikle ünsüzlerin daraltıcı etkisinden dolayı gerçekleşmiştir.

2.1.2.3.1. a > ı

Damak ve diş ünsüzlerinin etkisiyle ünlü değişimi gerçekleşmiştir. *mığara* "mağara" (AYA, 156), *ánḳıre* "Ankara" (AYA, 143), *peştımal* "peştamal" (EYAD, 43).

2.1.2.3.2. e > ė

Damak ve diş ünsüzlerinin etkisiyle ünlü değişimi gerçekleşmiştir. *üs_tėman* "üsteğmen" (KBAYA, 206), *bėşli* "tüfek, beş mermi atan tüfek" (EYAD, 231).

2.1.2.3.3. o > u

Diş eti ünsüzü olan /l/ ile diş dudak ünsüzü olan /f/ arasında kalan yuvarlak ünlünün darlaşmasıyla gerçekleşen bir değişimdir. *tėlfün* "telefon" (KBAYA, 205)

2.1.2.3.4. o > ů

İnceltici ve daraltıcı etkisi olan /m/ dudak ünsüzünün etkisiyle değişmiştir. *ġůmutan* "komutan" (KBAYA, 193).

2.1.2.3.5. o > ü

Diş damak ve ön damak ünsüzü arasında bulunan /o/ sesinin düzlemesiyle gerçekleşen değişimdir. Yöre ağzında tek bir örnekte görülen bir değişmedir. *foturaf* "fotoğraf" (KBAYA, 181).

2.1.2.3.6. ö > ì

Damak ünsüzü ve diş ünsüzün arasında kalan ö sesinin değişmesiyle gerçekleşen değişimdir. Tespit edilen sözcükler arasında yalnızca *kìr* "kör" (KBAYA, 197) sözcüğünde *ö > ì* değişmesi görülmüştür.

2.1.2.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Zeynep Korkmaz, sözcükteki dar sıradan *ı, i, u, ü* ünlülerinin çeşitli sebeplerden kaynaklanarak geniş sıradan *a, e, o, ö* ünlülerine dönüşmesi olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 240). Yöre ağzında, standart Türkçeye göre ek olarak *i > ė, u > ò* ses değişmesi de görülmüştür.

2.1.2.4.1. ı > a

Yörenin genelinde rastlanan bir değişme değildir. Derleme yapılan kişilerin bireysel ağız farklılıklarından kaynaklanan bir değişmedir. *gara gaş* "kara kış" (E, 26).

2.1.2.4.2. ı > o

Yörenin genelinde rastlanan bir değişme değildir. Kişilerin bireysel ağız farklılıklarından kaynaklanan bir değişme olduğu düşünülmektedir. *sinor* "iki tarla arasındaki sınır" (HA, 158).

2.1.2.4.3. i > e

Yöre ağzında sıklıkla rastlanan bir ünlü değişmesidir. Büyük çoğunluğu benzeşmeden kaynaklı değişmedir. *pekey* "pekiyi" (E, 42), *dibçek* "dipçik" (KBAYA, 189), *sehilbaz* "büyücü, sihirbaz" (EYSV, 183), *eylenmek* "yaranın veya hastalığın iyileşmesi" (EYSV, 69).

2.1.2.4.4. i > ė

Ön seste /ė/ eğilimi yöre ağızında yaygın görülen bir değişmedir. *ėlça* "ilçe" (AYA, 147), *ėyi* "iyi" (KBAYA, 190), *ėyleşmek* "hastalıktan kurtulmak, iyileşmek" (EYSV, 69), *ėyletmek* "iyileştirmek, şifa vermek" (EYSV, 69).

Söz içi ve söz sonu *i* > *ė* değişimi görülse de yaygın olarak söz başında görülen bir değişmedir. *polės* "polis" (KBAYA, 100), *abė* "ağabey, büyük kardeş" (EYSV, 3), *şeher* "şehir" (KBAYA, 145), rė‿ėz "reis" (KBAYA, 202).

2.1.2.4.5. u > o

Dudak ünsüzlerinden kaynaklı bir ünlü değişmesidir. *mohTar* "muhtar" (KBAYA, 129). Diş ünsüzü olan /l/ ve /r/ arasında kalan ses genişlemiştir. *billor* "bardak, cam su bardağı" (DFAHA 53). Dudak ünsüzü /v/ ile diş ünsüzü /l/ arasında kalan /u/ sesi genişleyerek /o/ sesine dönüşmüştür *davol* "davul" (KBAYA, 114).

2.1.2.4.6. u > ò

Dudak ünsüzü olan /b/ sesinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle /u/ sesi /ò/ sesine dönüşmüştür. *bògün* "bugün" (KBAYA, 130).

2.1.2.4.7. u > ö

Dudak ünsüzü *m*'in ünlüler üzerindeki etkisinden kaynaklanarak oluşmuş bir ünlü değişmesidir. *möḫit* "muhit, alan" (AYA, 156).

2.1.2.4.8. ü > o

Dudak ünsüzü ve diş ünsüzü arasında kalan /ü/ sesi genişleyerek /o/ sesine dönüşmüştür. *otobos* "otobüs" (KBAYA, 200).

2.1.2.4.9. ü > ö

Dudak ve ön damak ünsüzlerinin etkisiyle gerçekleşen ünlü değişimleridir. *möhlet* "mühlet" (EYSV, 153), *dölbent* "tülbent" (E, 19), *tölbent* "tülbent" (E, 46), *böyük* "büyük" (KBAYA, 185), *ögey* "üvey" (EYSV, 163), *ölke* "ülke" (AYA, 158).

2.1.2.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Zeynep Korkmaz dün ünlülerin yuvarlaklaşmasını; sözcüklerin ön ve iç sesinde bulunan düz ünlülerin çeşitli fonetik sebeplerle yuvarlak sıraya geçmeleri olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 242). Eski Anadolu Türkçesinde *bülezük* örneğinde olduğu gibi dudak ünsüzlerinin etkisiyle ve *kapıġ > kapu, yazıġ > yazu* örneklerinde görüldüğü gibi sözcüğün sonunda yer alan /ġ/, /g/ ünsüzlerinin düşmesinden kaynaklanan yuvarlaklaşma örneklerine yöre ağzında da rastlanılır[2].

2.1.2.5.1. a > o

Dudak ünsüzlerinin etkisiyle meydana gelen ünlü değişmesidir. *tomuz* "temmuz" (EYSV, 207), *ano* "anne" (EYSV, 6).

[2] Örnekler için bkz. Timurtaş, FK. (1976). "Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri". *Türkiyat Mecmuası*, 18, ss. 335.

2.1.2.5.2. a > ö

Yöre ağzında yalnızca *zöhör* “sahur” (HA, 164) sözcüğünde *a* sesinin *ö* sesine dönüştüğü görülmüştür.

2.1.2.5.3. a > u

Dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle düz /a/ sesi /u/ sesine dönüşmüştür. *bubalıḫ* “üvey baba” (EYSV, 24). Diş ünsüzü arasında kalan düz ünlü yuvarlaklaşmıştır. *foturaf* “fotoğraf” (KBAYA, 181).

2.1.2.5.4 i > ö

Tespit edilen sözcükler arasında yalnızca i > ö değişiminin görüldüğü tek örnek *ökúndi* “ikindi” (KBAYA, 89) sözcüğüdür.

2.1.2.5.5. ı > u

Dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle birlikte /ı/ düz ünlüsü yuvarlaklaşarak /u/ ünlüsüne dönüşmüştür. *aşurma* “pantolon askısı” (EYSV, 9), *savduç* “sağdıç” (EYAD, 215), *avcu* “avcı” (GDİAT, 263), *gapu* “kapı” (E, 25), *zubun* “üç parça etekli özel bir giysi; bilhassa çocuk elbisesi” (DFAHA 93).

Arka damak /ḫ/ sesinden kaynaklanan ünlü yuvarlaklaşması gerçekleşmiştir. *aḫur* “ahır, hayvan barınağı” (AYA, 143), *gaşuḫ* “kaşık” (GDİAT, 281), *açcuḫ* “biraz, azıcık, pek, az” (EYSV, 1), *yasduḫ* “yastık” (DGAÜA, 42).

İki diş ünlüsünün arasında kalan düz ünlü yuvarlaklaşmasıyla /u/ sesine dönüşmüştür. *balduz* “baldız” (EYSV, 14), *boğazsuz* “iştahsız” (HA, 129).

2.1.2.5.6 i > ú

Damak ünsüzü ve diş ünsüzü arasında kalan /i/ düz ünlüsü genişleyerek /ú/ sesine dönüşmüştür. *ökúndi* "ikindi" (KBAYA, 89).

2.1.2.5.7. i > ü

Ünlü benzeşmesi ve ünsüzlerin yanlarındaki ünlüyü kendilerine dönüştürmeleri sebebiyle yöre ağzında sıkça karşılaşılan bir değişmedir. *çevürme* "bahçe duvarı, etrafı duvarla çevrili bahçe" (HA, 133), *şüşá* "şişe" (KBAYA, 87), *herüf* "erkek, eş, koca" (SYA, 216), *küvre* "sünnet olan çocuğun elini tutan kişi, kirve" (EYSV, 142), *sevgülü* "sevgili" (HA, 43), *bülezük* "bilezik" (E, 14), *esgük* "eksik" (EYSV, 67), *habersüzden* "ansızın, birdenbire" (HA, 151), *şumdi* "şimdi" (KBAYA, 84), *telsüz* "telsiz" (E, 46), *keküç* "çekiç" (DFAHA 71), *çeküç* "çekiç" (KBAYA, 187), *çüt* "çift, saban" (HA, 134), *çütçü* "çiftçi" (EYSV, 47), *devrüsü* "ertesi" (HA, 136), *ġadün* "kadın" (KBAYA, 103), *bişirük* "kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında ve hayvanlarda ter, pislik gibi sebeplerden kaynaklanan sulu yara" (EYSV, 22), *incük* "incinmiş" (EYSV, 121).

2.1.2.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Zeynep Korkmaz yuvarlak ünlülerin düzleşmesini; düzlük-yuvarlaklık uyumundan kaynaklanan benzeşmenin, düz ünlülerden sonra yine düz ünlülerin gelmesi gibi çeşitli etkenlere bağlı olarak gerçekleşen düzleşme olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 121).

2.1.2.6.1. o > ı

Yöre ağzında örneği çok görülmeyen ses değişmedir ve bu değişme belirlenen temalara dayalı söz varlığında yalnızca *mı˚lla* "molla" (KBAYA, 199) sözcüğünde görülmüştür.

2.1.2.6.2 o > a

Yöre ağzında örneği çok görülmeyen bir değişmedir ve ve bu değişme belirlenen temalara dayalı söz varlığında yalnızca *ġavüş* “koğuş” (KBAYA, 193) sözcüğünde görülmüştür.

2.1.2.6.3. ü > i

Ünsüzlerin inceltici ve düzleştirici etkisiyle meydana gelen ünlü değişimidir. *çepçi* “çöpçü” (EYSV, 39), *korik* “körük” (HA, 149), *dügünçi* “düğüncü” (KBAYA, 189), *bugin* “bugün” (SYA, 193).

2.1.2.6.4. u > ı

Ünsüzlerin inceltici ve düzleştirici etkisiyle meydana gelen ünlü değişimidir. *çocıḫ* “çocuk” (KBAYA, 126), *davıl* “davul” (GDİAT, 272).

2.1.3. Ünlü Düşmesi

Zeynep Korkmaz ünlü düşmesini; çeşitli ses etkileri altında sözcüklerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesi olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 240). Faruk Kadri Timurtaş, Eski Anadolu Türkçesinde söz başı ünlü düşmesine az rastlandığını ve orta hecelerin vurgusuz olmasından dolayı söz içinde ünlü düşmesine daha sık rastlandığını belirtmiştir (Timurtaş, 1976: 339). Yöre ağzında da tespit edilen sözcükler arasında söz başı ünlü düşmesine rastlanılmamış olup söz içi ünlü düşmesinin yaygın olduğu tespit edilmiştir. Vurgusuz orta heceden kaynaklı ünlü düşmelerine yöre ağzında sıkça rastlanır. *eylenmek* “yaranın veya hastalığın iyileşmesi” (EYSV, 69), *ėyleşmek* “hastalıktan kurtulmak, iyileşmek” (EYSV, 69), *ėyletmek* “iyileştirmek, şifa vermek” (EYSV, 69), *oḫucu* (DFAHA 90), *mehle* “mahalle” (EYSV, 149), *tėlfün* (KBAYA, 205), *açcuḫ* “biraz, azıcık, pek az” (EYSV, 1), *oylum* “boşluk, hacim” (DFAHA 80).

Alıntı sözcüklerin orta hecesindeki dar ünlünün düşmesiyle sözcükte değişme gerçekleşir. *dayme* "daima, sürekli" (AYA, 146), *dayra* "daire, iş yeri" (EYSV, 52), *şēr* "şehir" (EYSV, 195), *daḳga* "dakika" (EYSV, 50), *mehl* "vakit, zaman" (EYAD, 74), *telezyon* "televizyon" (E, 46), *surye* "Suriye" (AYA, 160), *gasteci* "gazeteci" (E, 27), *pekey* "pekiyi" (E, 42).

Türkçe sözcüklerde yan yana çift ünlü bulunmamasından kaynaklı ünlü düşmeleri görülür. *vidyo* "video" (E, 48), *mavèn* "muavin" (EYSV, 149).

Birleşik sözcük oluşturulmasıyla meydana gelen ünlü düşmelerine yöre ağzında sıkça rastlanır. *garnaağissi* "karın ağrısı, beddua" (EYAD, 233), *esgetek* "zavallı ve çaresiz kadın" (EYAD, 233), *gardaş* "kardeş" (GDİAT, 281), *gaynana* "kaynana" (DBA, 344), *gaynata* "kayınbaba" (DBA, 344), *pekey* "pekiyi" (E, 42), *nanca* "ne kadar" (DFAHA 80), *goçavuç* "iki avuç dolusu" (EYSV, 90).

2.1.4. Ünlü Türemesi

Zeynep Korkmaz ünlü türemesini, sözcükte bulunan selerin özelliklerine veya birbirleriyle olan birleşme şartlarına bağlı olan bazı nedenlerle sözcüğün ön, iç ve son sesine ünlü getirilmesi olayı olarak tanımlamıştır. (Korkmaz, 2017: 241). Günay Karaağaç ünlü türemesini; sözcüğün ilk ve son sesleri arasında, çeşitli sebeplerden dolayı, yeni seslerin ortaya çıkışı şeklinde tanımlamıştır ve genellikle sözün çıkarılışını kolaylaştırmak adına ünsüzler arasına ünlü veya ünlüler arasına ünsüz eklenmesi biçiminde görüldüğünü belirtmiştir. (Karağaç, 2017: 95). Türkçede söz başında /r/ ünsüzü ile sözcük başlamadığı için ön türeme gerçeklemesi meydana gelmiştir. *urus* "Rus, moskof" (EYSV, 214).

Sözcüğün başında çift ünsüz bulunması gibi Türkçenin ses yapısına aykırı olan alıntılanmış sözcüklerin arasına bir ünlünün girmesiyle iç seste ünlü türemesinin gerçekleştiği görülür. *pırofsor* "profesör" (AYA, 159), *tìrėn* "tren" (KBAYA, 205), *diyeze* "teyze" (EYSV, 57), *mezire* "mezra, en küçük yerleşim birimi" (EAİ, 197), *devirisi* "ertesi, sonraki" (DFAHA, 58), *degenek* "değnek, sopa" (KBAYA, 142), *salaḫana* "mezbaha" (EYSV, 181).

Yöre ağzında tek sözcükte söz sonunda ünlü türemesi gerçekleşmiştir. *ögüni* “o gün, geçen gün” (Güzel, 2012: 77).

2.1.5. Hece Düşmesi

Zeynep Korkmaz hece düşmesini; sözcükte ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki hecenin zaman içinde biri eriyerek kaybolmasıyla gerçekleşen ses olayı şeklinde tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 151). *herzam* “her zaman” (Güzel, 2013: 17), *ilkin* “ilk önce” (AYA, 152), *mahla* “mahalle” (KBAYA, 198), *mekeme* “mahkeme” (KBAYA, 130), *şēr* “şehir” (EYSV, 195), *açcuḫ* “biraz, azıcık, pek az” (EYSV, 1), *an* “alın” (GDİAT, 262), *telezyon* “televizyon” (E, 46).

2.2.Ünsüzler

Yöre ağzında, Türkiye Türkçesinde olan temel 21 ünsüzün yanı sıra yazı dilinde kullanılmayan ünsüzler de vardır. Oluş biçimleri ve özellikleri bakımından Türkiye Türkçesindeki ünsüzlerden farklılık gösteren sesler bu bölümde incelecektir.

/Ç/

/c/ ile /ç/ arasında yer alan yarı tonlu bir sestir. *genÇ* “genç” (EYAD, 71), *kepÇe* “kepçe” (SYA, 114).

/ġ/

Doğu grubu ağız bölgesinin temel seslerinden olan /ķ/ > /ġ/ değişmesinden dolayı meydana gelen arka damak sesidir. *ġara ġış* “kara kış” (EYSV, 80), *ġuşluḫ* “sabah öğle arası” (EYSV, 97), *ġarı* “hanım, eş” (KBAYA, 170), *ġaķġo* “ağabey” (DFAHA 63), *neneġarı* “yaşlı kadın” (EYSV, 156), *ġeyipbilici* “müceccim” (Güzel 74), *ġůmutan* “komutan” (KBAYA, 193), *ġalıñ* “kalın” (KBAYA, 192), *ġara don* “kadınların iş yaparken giydikleri şalvar” (HA, 140), *ġuşaḫ* “kuşak” (KBAYA, 194), *ġazan* “kazan” (KBAYA, 193), *baş ġazuḫ* “tuzağın bağlı olduğu asıl kazık” (EYATS, 74), *besiġafesi* “ev kekliği kafesi”

(GDİAT, 75), *ġasnaḫ* “balık avı malzemesi” (GDİAT, 92), *ġırnata* “klarnet” (KBAYA, 193), *ġavüş* “koğuş” (KBAYA, 193), *ġuraḫ* “dağ kekliğinin çok bulunduğu av bölgesi” (EYATS, 97).

/ḫ/

Doğu grubu ağız bölgesinin ayırt edici seslerinden olan /ḫ/ yöre ağzında oldukça sık kullanılan bir sestir. /ḳ/, /h/ seslerinin dönüşmesiyle ortaya çıkan ve standart Türkçedeki /h/’ye göre daha baskın ve hırıltılı bir sestir. *ayaḫçaḫcı* “merdivenci, merdiven yapan” (EYSV, 10), *ḫırḫız* “hırsız” (EYSV, 110), *ḫızmetkar* “ağır ev işlerinde çalışan erkek hizmetçi” (E, 30), *ḫodak* “çiftçi yamağı” (EYSV, 112), *oḫuyucu* “düğün ve nişan törenleri için davetiye taşıyan dağıtan kimse” (EYSV, 159), *raşparlıḫ* “rençperlik, çiftçilik, ırgratlık” (KBAYA, 202), *şıḫ* “şeyh” (AYA, 160), *uşaḫ* “uşak, hizmetçi; çocuk, evlat” (EYSV, 214), *bardaḫ* “toprak testi” (EYSV, 15), *çanaḫ* “porselen tabak” (HA, 132), *ḫalbur* “kalbur” (EYSV, 102), *ḫaz* “süt ölçe çöpü” (EYSV, 106), *ḫerez* “su testisi” (EYSV, 107), *ḫışt* “ucu sivri büyük bıçak” (EYSV, 111), *ḫonça* “hamur açma tahtası” (EYSV, 113), *piçaḫ* “bıçak” (E, 42), *ḳaşuḫ* “kaşık” (AYA, 153), *baḫer* “bahar” (AYA, 144), *bayaḫ* “demin” (EYSV, 16), *sebeḫ* “sabah” (AYA, 159), *sıḫat* “saat” (KBAYA, 98), *zıḫer* “seher” (KBAYA, 101), *aḫur*
“ahır” (AYA, 143), *ayaḫġıtlı* “ayak ucu” (EYSV, 10), *ayaḫyolu* “tuvalet” (EYSV, 10), *babuşlıḫ* “ayakkabı konulan yer” (EYSV, 13), *cıncıḫcı* “züccaciye” (EYSV, 30), *çavürluḫ* “çayırlık” (EYSV, 37), *zuvaḫ* “sokak” (EYSV, 234), *açacaḫ* “anahtar” (EYSV, 1), *bışḫı* “testere” (EYSV, 19), *boncuḫ* “boncuk” (E 14), *çaḫmaḫ* “çakmak” (KBAYA, 187), *çardaḫ* “çardak” (E 18), *çarḫ* “lavabo” (EYSV, 37), *dırmıḫ* “tırmık” (EYSV, 55).

/K/

/k/ ile /g/ arasında yarı tonlu bir sestir. *seferberliK* “dünya savaşı” (EYAD, 51), *böyüK* “büyük” (EYAD, 75), *keklüK* “keklik” (EYAD, 76), *mercimeK* “mercimek” (EYAD, 80), *küreK* “kürek” (EYAD, 83), *ekmeK* “ekmek” (EYAD, 159), *yemeK* “yemek” (EYAD, 159), *ġumbiK* “av bölgesindeki düz araziye göre hafif çıkıntı olan av yeri” (EYATS, 97), *Kolan* “av fişeklerinin boyna asılmasını sağlayan deri kemer” (GDİAT, 112), *Kurma Kolu*

“tüfek parçası” (GDİAT, 114), *Tuzaḫ* “hayvan yakalamak için kurulmuş düzenek” (GDİAT, 136).

/ḳ/

Tonsuz, patlamalı arka damak ünsüzü /ḳ/ genellikle söz başında yöre ağzında yaygın olarak kullanılır. *daḳga* “dakika” (EYSV, 50), *ayaḳḳavı* “ayakkabı” (EYSV, 11), *ḫabıḳ* “arkasına basılmış ayakkabı” (EYSV, 101), *ḳaçik* “başörtüsü” (EYSV, 123), *ḳalık* “eski ayakkabı” (EYAD, 235), *ḳaratuman* “kadın şalvarı” (EİA, 195), *ḳullik* “başlık, kulak üstünden başa sarılan örtü” (EYSV, 139), *ḳuncik* “yelek cebi” (EYSV, 139), *ḳındo* “minyon” (EYSV, 131), *ḳırtik* “çok küçük parça” (EYSV, 131), *ḳod* “küçük tahıl ölçeği” (EYSV, 134), *ḳarayer* “cehennemin dibi” (EYSV, 124), *ḳarlık* “dam arkalarındaki kara atılan yer” (EYSV, 125), *ḳıngılık* “ağacın doruğu” (EYSV, 131), *ḳulak* “akarsuların karaya giren ve durgunlaşan yerleri (EYSV, 139), *ḳuncik* “köşe” (EYSV, 139), *ḳıre* “kır” (EİA, 195), *ḳom* “ağıl” (KBAYA, 197), *ḳoru* “meşelik” (EİA, 195), *ḳot* “çukur” (EYAD, 235), *ḳapak* “değirmen çarkına basınçlı su gönderen ortası delik tahta” (EYSV, 124), *ḳapuçalıḫ* “çitten ya da aralıklı çakılan tahtalardan yapılmış bahçe kapısı” (EYSV, 124), *ḳaş* “semerin iki yanındaki ağaçlar” (EYSV, 125), *ḳazil* “kıldan yapılmış iplik” (EYSV, 126), *ḳırısdik* “aydınlatma aracı” (EYSV, 131), *ḳısḳaç* “cımbız” (EİA, 195), *ḳıyıḫ* “yorgan iğnesi” (EYSV, 132), *anaḳarı* “ihtiyar kadın” (EYSV, 6), *anuḳo* “anne” (EYSV, 7), *ḳuşḫana* “küçük tencere” (EYSV, 140).

/ñ/

Türkçenin eski seslerinden beri olan /ñ/ sesi yöre ağzında korunamayıp /n/, /g/ veya iki ses değeri /ng/ şeklinde devam etmiştir. Tespit edilen sözcükler arasından yalnızca *ḳalıñ* “başlık” (EYSV, 123), *sınñık* “az” (AYA, 160) ve *siviñ* “dam kenarı” sözcüklerinde /ñ/ sesi korunmuştur.

/P/

/b/ ile /p/ arasında yarı tonlu bir sestir. *mekteP* "okul" (EYAD, 112), *hepPı* "hepsi" (EYAD, 47), *diPoltası* "olta çeşidi" (GDİAT, 84).

/T/

/d/ ile /t/ arasında yarı tonlu bir sestir. *çifTçi* "çiftçi" (EYAD, 51), *vahT* "zaman" (EYAD, 49), *hasTe* "hasta" (EYAD, 52), *Tabanca* "tabanca" (EYAD, 61), *vakıT* (EYAD, 143), *muḫTar* "muhtar" (EYAD, 127).

2.2.1. Ünsüz İlişkileri

Ünsüz ilişkileri başlığı altında; yöre ağzından tespit edilen isim söz varlığının ünsüz benzeşmesi ve ünsüz uyumlarına bakılmıştır.

2.2.1.1. Ünsüz Benzeşmesi

Zeynep Korkmaz ünlü benzeşmesini; sözcük içinde veya sözcük sonunda *f, l, r* gibi akıcı ve *g, ğ, h, k, y* gibi sızıcı ünsüzlerden kaynaklanarak ünlüleşme ve sızılaşarak kaybolması olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 242).

2.2.1.1.1. İlerleyici Benzeşme Yoluyla Gerçekleşen Ünlü Benzeşmeleri

Zeynep Korkmaz ilerleyici benzeşmeyi; sözcükte yan yana bulunan ünsüzlerin, öncekinin kendinden sonrakini etkileyerek boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen kendisine benzetme olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 160). *ikicannı* "hamile" (EYSV, 120), *zemperi* "zemheri" (EYSV, 232), *háppı* "hepsi" (KBAYA, 194), *ḫırḫız* "hırsız" (EYSV, 110), *desdi* "testi" (GDİAT, 273), *ayaḫüsdü* "azıcık, bir dakika, biraz" (EYSV, 10), *daḳga* "dakika" (EYSV, 49), *esger* "asker" (KBAYA, 118).

2.2.1.1.2. Gerileyici Benzeşme Yoluyla Gerçekleşen Ünlü Benzeşmeleri

Zeynep Korkmaz, gerileyici benzeşmeyi; sözcük içinde önce gelen sesin, sonraki sesi, boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya bütünüyle kendisine benzeşmesi olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 144). *gonşu* "komşu" (EYSV, 91), *kövlü* "köylü" (EYSV, 138), *çemçe* "kepçe" (EYSV, 38), *ketkir* "kevgir" (EİA, 195), *övleyin* "öğleyin" (EYSV, 165), *inne* "iğne" (EYSV, 121), *isgenbe* "işkembe" (HA, 147), *kürbe* "küçük çapa" (EYSV, 141), *macrafa* "maşrafa" (EYSV, 147), *marşaf* "yatak örtüsü" (EYSV, 148), *sahsı* "çanak" (E 43), *annınçatı* "alnının çatı, alnın ortası" (EYSV, 6), *şavka* "şapka" (EYSV, 194), *tüssü* "tütsü" (E, 47), *yassı* "yatsı" (EYSV, 233), *yassımehli* "yatsı vakti" (EYSV, 224).

2.2.1.2. Ünsüz Uyumu

Tonsuz ünlüden sonra tonsuz ünsüzün, tonlu ünsüzden sonra tonlu ünsüzün gelmesiyle oluşan uyumdur. Yöre ağzındaki sözcüklerde tam bir uyumdan söz edilemese de sözcüklerin büyük çoğunluğu ölçüde bu uyuma uymaktadır. *bayaẖtan* "demin" (EYSV, 16), *topçi* "topçu" (KBAYA, 205), *gabbezi* "bulaşık bezi" (Güzel, 2012: 73), *ekmadgaẖ* "ikametgâh" (AYA, 147), *defçi* "tef çalan" (EYSV, 52), *bıẖşı* "testere" (EYSV, 19).

2.2.2. Ünsüz Değişmeleri

Yöre ağzında ünsüzler üzerinde görülen; tonlulaşma, tonsuzlaşma, süreklileşme, süreksizleşme, aykırılaşma, ünsüz ikizleşmesi, ünsüz tekleşmesi, ünsüz düşmesi, ünsüz türemesi ve göçüşme ses değimleri 10 başlık altında incelenecektir.

2.2.2.1. Tonlulaşma

Zeynep Korkmaz tonlulaşmayı; ünsüzlerin boğumlanması sırasında, ciğerlerden gelen havanın ses tellerini titreştirmesi sonucu ton vermesi ve bunun sonucunda ünsüzlerin tonluluk niteliği kazanması olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 228). Yöre ağzında tonlulaşma eğilimi fazladır.

ç > c

Yöre ağzında çok rastlanmamakla birlikte genellikle söz içi ve söz sonunda tonlu /c/ ünsüzüne dönüşme gerçekleşir. *köc* "asma kilit" (EYSV, 136), *köçek* "kapı kilidi" (EYSV, 136), *cızma* "çizme" (E, 15), *cıncıḫcı* "züccaciye" (EYSV, 30), *bağca* "bahçe" (E, 13).

ç > j

Tespit edilen sözcükler içerisinde /c/ ünsüzü /j/ ünsüzüne yalnızca *ilaj* "ilaç" (AYA, 152) sözcüğünde değişmiştir.

k > g

Yöre ağzında yaygın olarak görülen değişmedir. Söz başı, ortası ve sonunda görülebilen ünsüz değişmesidir. Yöre ağzında yaygın olarak *k* > *g* tonlulaşması söz başında görülür.

Söz başında *k* > *g* tonlulaşması; *gara tuman* "kadınların iş yaparken giydikleri şalvar" (EYSV, 80), *golçaḫ* "ceket veya gömlek kollarının kirlenmesine engellemek bilekten dirseğe kadar giyilen kolluk, ekmeği tandırda yapan kişinin koluna taktığı kolluk" (EYSV, 91), *gopça* "düğme" (EYSV, 91), *gulunç yeleği* "iç yelek" (KBAYA, 194), *gapatma* "metres" (HA, 140), *gayınna* "kaynana" (EYSV, 83), *gaynata* "kayınbaba" (DBA, 344), *gız* "kız" (HA, 24), *gonşu* "komşu" (EYSV, 91), *guma* "kuma" (EYSV, 95), *galdırhop* "tahterevalli" (EYSV, 79), *galem* "kalem" (EYSV 79) ~ *gelem* "kalem" (GDİAT, 283),

gāni “kağnı” (GDİAT, 280), *gapaḫ* “kapak” (GDİAT, 280), *gapu* “kapı” (E, 25), *gapuçalıḫ* “bahçe kapısı” (EYSV, 80), *garğaburnu* “sivri uçlu mandal” (EYSV, 80), *garıḫ* “su arkı” (EYSV, 81), *goltuḫ* “koltuk” (GDİAT, 284), *gufa* “sepet” (EYSV, 95), *gutu* “kutu” (GDİAT, 285), *gaşuḫ* “kaşık” (GDİAT, 281), *gabin* “dış tarafı sayaktan, içi deriden yapılmış yağmurluk” (EYSV, 78), *gadife* “kadife” (E, 25), *gırḫdügme* “yarım kollu, çok düğmeli erkek yeleği” (Güzel, 2012: 74), *golçaḫ* “ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk” (EYSV, 91), *gabaġuşluḫ* “sabahla öğle arası” (EYSV, 77), *gala* “kale” (EYSV, 78), *garaçor* “Karaçor nahiyesi” (E, 26), *garyer* “mezar” (EYSV, 80), *garıḫ* “karık, sebze ekilmek için hazırlanmış olan yer” (EYSV, 81), *gavşaḫ* “yollar ve derelerin birleştiği yer, kavşak” (EYSV, 82), *gonaḫ* “konak” (EYSV, 91), *guyu* “kuyu” (E, 24), *gaburga* “kaburga” (E, 24), *gan* “kan” (KBAYA, 176), *gaş* “kaş” (EYSV, 82), *gemük* “kemik” (EYSV, 84).

Söz içinde görülen *k* > *g* tonlulaşması; *esgetek* “zavallı ve çaresiz kadın” (EYAD, 233), *isgembe* “iskembe” (HA, 147), *daḳga* “dakika” (EYSV, 50), *işiglik* “eşik, kapı eşiği” (EYSV, 122), *esger* “asker” (KBAYA, 118), *işiglig* “eşik, kapı eşiği” (EYSV, 122).

Söz sonunda görülen *k* > *g* tonlulaşması; *helg* “halk” (GDİAT, 290), *ölçeg* “ölçü birimi” (AYA, 158), *şüşüg* “söğüt dalından çıkarılan dilli düdük” (EYSV, 198), *işlig* “gömlek” (EYSV, 122), *köşg* “ağaçtan yapılan ve üzerinde oturulan veya yatılan yerden yüksekçe yapı, tahta karyola, kerecet, köşk” (EYSV, 138), *mezellig* “mezarlık” (EYSV, 151), *fissig* “kıç, arka” (EYSV, 73).

ḳ > ġ

Yöre ağzında görülen en yaygın tonlulaşmadır. Değişmeler özellikle söz başında yer alan /ḳ/ ünsüzünde görülür. *ġadün* “kadın” (KBAYA, 103), *ġarı* “hanım, eş” (KBAYA, 170), *nene ġarı* “yaşlı kadın” (EYSV, 156), *ġara don* “kadınların iş yaparken giydikleri şalvar” (EYSV, 80), *ġuşaḫ* “kuşak” (KBAYA, 194), *gaba ġuşluḫ* “sabahla öğle arası” (EYSV, 77), *ġara ġış* “aralığın son on günü, kışın soğuk günleri” (EYSV, 80), *ġuşluḫ* “sabah öğle arası” (EYSV, 97), *ġapılı ġafes* “keklik kafesi” (EYATS, 82), *ġarlıḫ* “kar kuyusu, damların karlarının dökülmesi için ayrılan yer” (EYSV, 81), *ġůmutan* “komutan” (KBAYA, 193), *ġafa* “kafa” (KBAYA, 192), *baş ġazuḫ* “keklik avında birbirine bağlı olan tuzakların bağlı

olduğu asıl kazık" (EYATS, 74), *çöplü ġafes* "keklik kafesi" (EYATS, 82), *el ġundağı kilidi* "namlu kilidi" (GDİAT, 86), *ġadar* "kadar" (EYSV, 77), *ġadime* "sürekli" (EYSV, 77), *ġasnaḫ* "üzerine misina sarılan, elde tutulan bir balık avı malzemesi" (GDİAT, 92), *ġazan* "kazan" (KBAYA, 193), *ġıran* "kıran, öldürücü hastalık" (EYSV, 88), *ġún* "gün" (KBAYA, 99), *ġuraḫ* "dağ kekliğinin çok bulunduğu av bölgesi" (EYATS, 97), *Tuzaḫ ġayişi* "tuzakları bir arada tutmada kullanılan deri kayış" (GDİAT, 136), *Tuzaḫ ġazığı* "keklik avında kullanılacak tuzakları toprağa çakmak için kullanılan küçük kazık" (GDİAT, 136), *ġırḫınç* "koyun yününü kırkmada kullanılan makas" (EYSV, 88), *ġolon* "av sırasında avcının fişeklerinin dizili olduğu kemer (GDAİT, 95), *ġuş gözü* "keklik avı için kullanılan tuzaklarda çırnaḫ ipinin uçunda bulunan küçük demir halka" (GDİAT, 97), *ġuşluḫ* "avcının av sırasında vurduğu keklik veya bıldırcınları asmak için kullandığı askılık" (GDİAT, 97), *ġavüş* "koğuş" (KBAYA, 193), *baş ġazuḫ* "tuzağın bağlı olduğu asıl kazık" (EYATS, 74), *can ġurtaran* "ambulans" (EYSV, 27), *çubuḫlu ġafes* "keklik kafesi" (GDİAT, 217).

Tespit edilen sözcükler arasında söz başında tonlulaşma *ilġ* "ilk" (AYA, 152) sözcüğünde görülmüştür.

p > b

Sözcüğün baş, orta ve sonunda gerçekleşebilen ses değişme hadisesidir. Eski Türkçedeki /b/'li şekillerini bazı sözcükler yöre ağzında korumaya devam etmiştir. *barmahcıl* "iğnenin ele batmasını engellemek için kullanılan deri kılıf" (Güzel, 2012: 71), *babuç* "ayakkabı" (EYSV, 13), *bazar* "belli bir günde her türlü malın satıldığı yer pazar" (EYSV, 16), *barmaḫ* "parmak" (E, 13), *gabbezi* "bulaşık bezi" (Güzel, 2012: 73), *dibçek* "dipçik" (KBAYA, 189), *mikāb* "örtü" (KBAYA, 199), *eḫbab* "ahbap, dost" (AYA, 147).

s > z

Genellikle söz başı ve söz sonunda gerçekleşen ses değişmesidir. *zoba* "soba" (HA, 164), *zompa* "sopa" (EYSV, 233), *zıḫer* "seher" (KBAYA, 101), *zöhör* "sahur" (HA, 164), *ḫıbrız* "Kıbrıs" (KBAYA, 193), *zuvaḫ* "sokak" (EYSV, 234), *artiz* "artist" (EYSV, 8), *mıyendiz* "mühendis" (AYA, 136).

ş > c

Yöre ağzından tespit edilen söz varlığında yalnızca *macrafa* “maşrafa” (EYSV, 147) sözcüğünde görülmüş değişmedir.

t > d

Eski Anadolu Türkçesinde, söz başı *t > d* yaygın olarak görülen bir değişimedir (Akça, 2017: 34). Yöre ağzında da genellikle söz başında görülen bir değişmedir. *dėzâ* “teyze” (KBAYA, 142), *diyeze* “ teyze” (EYSV, 57), *daban* “döşeme” (EYSV, 49), *dabanca* “tabanca” (E, 19), *daraḫ* “tarak” (EYSV, 51), *def* “tef” (EYSV, 52), *dırmıḫ* “tırmık” (EYSV, 55), *desdi* “testi” (GDİAT, 273), *sadır* “satır” (HA, 157), *yasduḫ* “yastık” (DGAÜA, 42), *dölbent* “tülbent” (E, 19), *ayaḫüsdü* “azıcık, bir dakika” (EYSV, 10), *depe* “tepe” (KBAYA, 188), *dezgah* “tezgah” (E, 20), *dallal* “tellal” (KBAYA, 188), *defçi* “tef çalan” (EYSV, 52), *dellalkarısı* “bohçacı, ufak tefek eşya satan kadın” (EYSV, 53), *dellek* “tellak” (EYSV, 53), *dırnaḫ* “tırnak” (E, 20).
Yöre ağzından tespit edilen *ekmadgaḫ* “ikametgâh” (AYA, 147) sözcüğünde söz içi değişme görülmüştür.

2.2.2.2. Yarı Tonlulaşma

Tonlulaşma ses değişimi tam olarak tamamlanmadığı için /t/ ve /d/ arası /T/ sesi, /p/ ve /b/ arası /P/ sesi, /k/ ve /g/ arası /K/ sesi sözcüklerde tespit edilmiştir.

t > T

daban olTası “olta çeşiti” (EYATS, 83), *kiliT yayı* “tüfek parçası” (EYATS, 111), *pompalı TüfeK* “tüfek çeşidi” (EYATS, 123), *TırnaK manivelası* “tüfek parçası” (EYATS, 134), *Tırnaḫ* “av tüfeği parçası” (EYATS, 134), *Tuzaḫ bağı* “keklik avında tuzakları bağlamaya

yarayan deri parçası" (EYATS, 135), *Tuzaḫ ġazığı* "keklik avında kullanılacak tuzakları toprağa çakmaya yarayan küçük kazık" (EYATS, 136), *mohTar* "muhtar" (KBAYA, 129).

p > P

p ünsüzün yarı tonlu *P* sesine yöre ağzından tespit edilen sözcükler içerisinde yalnızda bir örnekte tespit edilmiştir. *diPoltası* "olta çeşidi" (EYATS, 84).

k > K

Kolan "av fişeklerinin boyundan asılmasını sağlayan deri kemer" (EYATS, 112), *Kurma Kolu* "tüfek parçası" (EYATS, 114), *üzüK* "yüzük" (EYSV, 218), *ġumbiK* "av bölgesinde hafif çıkıntılı olan av yeri" (EYATS, 97), *tüneK* "dağ kekliğinin geceyi geçirdiği yer" (EYATS, 136).

2.2.2.3. Tonsuzlaşma

Zeynep Korkmaz tonsuzlaşmayı; ses tellerinin ciğerlerden gelen havayı titreştirmemesi ve ton vermemesi sonucunda; ünsüzlerin boğumlanma esnasında titreşimlerini kaybederek tonsuzluk niteliği kazanması olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 229). Tonlulaşmaya göre yöre ağzında örnekleri daha az görülür.

b > p

Söz başı ve söz içinde geçtiği örnekler tespit edilmiştir. *otopus* "otobüs" (AYA, 158), *piçaḫ* "bıçak" (E, 42), *paca* "baca" (DGAÜA, 301), *pörk* "börk, keçeden yapılan başlık" (EYSV, 174), *ḫopan* "terkedilmiş, bakımsız bağ ve bahçe" (EYSV, 112), *panga* "banka" (EYSV, 165).

g > k

Yöre ağzında görülen genel eğitim *k* > *g* tonlulaşması olmasından dolayı *g* > *k* tonsuzlaşmasına dair yalnızca *kömlak* "gömlek" (KBAYA, 198) sözcüğü tespit edilmiştir.

c > ç

Örneklerine çok rastlanılmayıp genellikle söz içinde görülen bir değişmedir. *çeçe* "ağabey" (DBA, 343), *çapḫana* "cephane" (KBAYA, 186), *aylakçı* "avcıların ağırlığını taşıyan tüfeksiz yardımcı" (EYSV, 11), *bağmançı* "bağlara bakan kimse" (EYSV, 14).

c > s

Tespit edilen söz varlığı arasında *c* > *s* değişimi yalnızca *cesim* "kilim" (EYSV, 29) sözcüğünde tespit edilmiştir.

2.2.2.4. Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin, sürekli ünsüzler hâline gelmesi olayıdır. Sürekli ünsüzler; sızıcı ve akıcı olarak iki gruba ayrıldığı için "sızıcılaşma" ve "akıcılaşma" başlıkları altında sözcükler incelenecektir.

2.2.2.4.1. Sızıcılaşma

Zeynep Korkmaz sızıcılaşmayı; patlayıcı ünsüzlerin çeşitli nedenlerle sızıcı ünsüzlere dönüşmesi olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 214).

k > h

Yöre ağzındaki sözcüklerde; ön, iç ve son seste görülen ses değişikliğidir. *gırh dügme* "yarım kollu, çok düğmeli erkek yeleği" (Güzel, 2012: 74), *halfe* "kalfa" (EYSV, 94), *havlamaḫ* "derinin güneşte yanarak soyulması" (EYSV, 102).

k > ḫ, ḳ > ḫ

Eski Anadolu Türkçesinde çok sık görülmeyen *ḳ* > *ḫ* değişimi söz sonu ve söz içi olmak üzere yöre ağzında yaygın olarak görülür. *analıḫ* "analık" (EYSV, 6), *babalıḫ* "babalık" (EYSV, 13), *bağırlaḫ* "çok ağlayan çocuk" (EYSV, 14), *cilbaḫan* "cilveli kadın" (EYAD, 232), *çağa çoluḫ* "çoluk çocuk" (EYSV, 35), *çağalıḫ* "çocukluk" (EYSV, 35), *çocuḫ* "çocuk" (KBAYA, 126), *kör ocaḫ* "çocuğu olmayan kimse" (EYSV, 138), *uşaḫ* "uşak, hizmetçi; çocuk, evlat" (EYSV, 214), *yavuḫlu* "sözlü, nişanlı" (EYSV, 224), *açacaḫ* "anahtar" (EYSV, 1), *alışturacaḫ* "odun tutuşturmalık çalı çırpı" (EYSV, 4), *ḫuşluḫ* "askılık" (GDİAT, 98), *baş ġazuḫ* "tuzağın bağlı olduğu asıl kazık (EYATS, 74), *boncuḫ* "boncuk" (E, 14), *cağlıḫ* "kağnıdaki kenar korkuluğu" (HA, 130), *çaḫmaḫ* "çakmak" (KBAYA, 187), *çardaḫ* "çardak" (E, 18), *çarḫ* "çark" (EYSV, 37), *çıḫın* "bohça" (EYSV, 40), *çıyrıḫ* "çıkrık" (DBA, 343), *çubuḫlu ġafes* "keklik kafesi" (GDİAT, 217), *gapaḫ* "kapak" (GDİAT, 280), *gapuçalıḫ* "bahçe kapısı" (EYSV, 80), *ġırḫınç* "koyun yününü kırkmada kullanılan makas" (EYSV, 88), *gırḫlıḫ* "koyun kırkma makası" (HA, 142), *ışıḫlıḫ* "pencere" (E, 32), *ilincaḫ* "salıncak" (EYSV, 120), *ḳıyıḫ* "yorgan iğnesi" (ETSV 132), *bardaḫ* "toprak testi" (EYSV, 15), *çanaḫ* "porselen tabak" (HA, 132), *gaşuḫ* "kaşık" (GDİAT, 281), *ḫalbur* "kalbur" (EYSV, 102), *yalaḫ* "kedi ve köpeklerin yemek kabı" (EYSV, 221), *sanduḫ* "sandık" (EYSV, 181), *tutaḫ* "sabanın tutulacak yeri" (EYSV, 210), *adamlıḫ* "düğün ve bayramlarda giyilen elbise" (EYSV, 2), *ayaḫ* "kadife" (EYSV, 10), *çarıḫ* "çarık" (E, 17), *çıllıḫ* "eski püskü elbise" (EYSV, 40), *çoluḫ* "büyükbaş hayvanların boynuna takılan halka" (EYSV, 44), *dışarlıḫ* "dışarıda giyilen temiz, iyi elbise" (EYSV, 55), *yamalıḫ* "yama yapmaya yarayan bez parçası" (EYSV, 222), *ulaḫ* "saça takılan ek saç veya bağ" (EYSV, 213), *ḫıbrız* "Kıbrıs" (KBAYA, 193), *aralıḫ* "sofra, hol, koridor" (EYSV, 7), *arıjaḫ* "Arıcak" (AYA, 143), *arısdaḫ* "tavan" (EYSV, 8), *babuşluḫ* "ayakkabı

konulan yer" (EYSV, 13), *barḫ* "mal mülk, ev bark" (EYSV, 15), *cıncıḫcı* "züccaciye" (EYSV, 30), *bıḫcı* "testere" (EYSV, 19), *çıḫma* "cumba" (E, 18), *çoraḫ* "verimsiz toprak, bataklı arazi" (HA, 134), *doğuzluḫ* "su değirmenlerinde çarkın bulunduğu ve döndüğü yer" (EYSV, 58), *faburḫe* "fabrika" (AYA, 248), *gavşaḫ* "yollar ve derelerin birleştiği yer, kavşak" (EYSV, 82), *ġarlıḫ* "kar kuyusu, damların karlarının dökülmesi için ayrılan yer" (EYSV, 81), *mezerluḫ* "mezarlık" (EYSV, 151), *ocaḫ* "ocak, inanca göre sağaltma yapılan ev" (KBAYA, 131), *ocaḫlıḫ* "mutfak" (EYSV, 159), *ayaḫçaḫcı* "merdivenci, merdiven yapan" (EYSV, 10), *marabalıḫ* "hizmetçilik, yarıcılık" (EYSV, 148), *oḫuyucu* "düğün ve nişan törenleri için davetiye taşıyan dağıtan kimse" (EYSV, 159), *ifaḫ* "ufak, küçük" (KBAYA, 217), *oncacıḫ* "o denli" (EYSV, 159), *topaḫ* "bir miktarınca olan" (EİA, 200), *almacuḫ* "elmacık kemiği" (EYSV, 5), *aşuḫ* "aşık kemiği" (EYSV, 9), *bacaḫ* "bacak" (E, 14), *bağarsuḫ* "bağırsak" (EYSV, 13), *barmaḫ* "parmak" (E, 13), *dodaḫ* "dudak" (EYSV, 57), *dağlamaḫ* "yakmak, ateşle tedavi usulü" (EYSV, 50).

b > v

Eski Anadolu Türkçesindeki *b > v* değişimi yöre ağzında da görülmektedir. *bava* "baba" (KBAYA, 126), *kevan* "Keban" (KBAYA, 97), *novatçi* "nöbetçi" (KBAYA, 143).

ğ > v

Eski Anadolu Türkçesinde yaygın görülmeyen *ğ > v* değişmesi[3] yöre ağzında da yaygın olmayıp, *bilavi* "bıçak bileme aleti, *bilevi*" (EYSV, 21), *övleyin* "öğleyin" (EYSV, 165), *övle* "öğle" (EYSV, 165) örneklerinde tespit edilmiştir.

k > y

k ünsüzün *y* ünsüzüne dönüşmesine yöre ağzında tespit edilmiş sözcükler içerisinde yalnıza tek örnekte tespit edilmiştir. *çıyrıḫ* "çıkrık" (DBA, 343).

[3] Timurtaş, a.g.e., ss. 343.

p > v

p ünsüzün *v* ünsüzüne dönüşmesine yöre ağzında tespit edilmiş sözcükler içerisinde yalnıza tek örnekte tespit edilmiştir. *pavuç* "terlik, ayakkabı" (EYSV, 169).

t > s

t ünsüzün *s* ünsüzüne dönüşmesi *tüssü* "tütsü" (E, 47), *yassımehli* "yatsı vakti" (EYSV, 224), *yassı* "yatsı" (EYSV, 223) örneklerinde tespit edilmiştir.

ğ > v

ğ ünsüzün *v* ünsüzüne dönüşmesine yöre ağzında yalnıza *savduç* "sağdıç" (EYAD, 215) sözcüğünde tespit edilmiştir.

ş > s

İki sızıcı ünsüzün birbirine dönüşmesiyle gerçekleşen değişmedir. *tist* "alçak kenarlı büyük kazan, teşt" (EYSV, 207).

c > j

c ünsüzün *j* ünsüzüne dönüşmesi *arıjaḫ* "Arıcak" (AYA, 143), *gıjagıj* "çok sıcak" (Güzel, 2012: 74), *cijik* "meme" (EYSV, 31) örneklerinde tespit edilmiştir.

ç > s

ç ünsüzün *s* ünsüzüne dönüşmesine yöre ağzında yalnıza *savduç* "sağdıç" (EYAD, 215) sözcüğünde tespit edilmiştir. *kös* "kapı sürgüsü" (EYSV, 138).

ç > ş

ç ünsüzün *ş* ünsüzüne dönüşmesi *bıḫşı* "testere" (EYSV, 19), *işlig* "gömlek" (EYSV, 122), *şoraḫ* "verimsiz arazi, çorak" (EYSV, 197), *ilaş* "ilaç" (E, 32) örneklerinde tespit edilmiştir.

n > y

çeye "çene" (HA, 133) sözcüğünde /y/ yönünde bir değişime uğrayarak söz varlığında yaşamaktadır.

2.2.2.4.2. Akıcılaşma

Zeynep Korkmaz akıcılaşmayı; /b/, /g/, /k/ gibi patlayıcı ünsüzlerden biri ve /ḫ/ gırtlak ünsüzünün /r/, /l/, /m/, /n/, /y/ gibi bol sesli akıcı ünsüzlerden birine dönüşmesi olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 69). Yöre ağzında görülen akıcılaşma değişmeleri *g > ğ, k > ğ, h > y, p > m, m > n, l > n, l > r, r > l* gibi çeşitli görünse de sızıcılaşma ses değişikliği olayının yaygın olduğunu söyleyemeyiz.

g > ğ

g ünsüzün *ğ* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnızca *çalğı* "çalgı, müzik aleti" (KBAYA, 187) örneğinde tespit edilmiştir.

h > y

h ünsüzün *y* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnıza mıyendiz "mühendis" (AYA, 136) sözcüğünde tespit edilmiştir.

k > ğ

k ünsüzün *ğ* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnıza *çombağ* "davul tokmağı" (EYAD, 232) örneğinde tespit edilmiştir.

l > n

Akıcı ünsüz olan /l/'nin diğer bir akıcı ünsüz olan /n/ ile değişmesi sonucunda gerçekleşmiştir. *ikicannı* "hamile" (EYSV, 120), *annınçatı* "alnının çatı, alnın ortası" (EYSV, 6).

l > r

Akıcı ünsüz olan /l/'nin diğer bir akıcı ünsüz olan /r/ ile değişmesi sonucunda gerçekleşmiştir. *kürbe* "küçük çapa" (EYSV, 141).

m > n

Akıcı ünsüz olan /m/'nin diğer bir akıcı ünsüz olan /n/ ile değişmesi sonucunda gerçekleşmiştir. *gonşu* "komşu" (EYSV, 91), *isgenbe* "iskembe" (HA, 147), *şincik* "şimdi" (EİA, 200).

p > m

p ünsüzün *m* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnıza *çemçe* "kepçe" (EYSV, 38), *şavka* "şapka" (EYSV, 194).

r > l

Akıcı ünsüz olan /r/'nin diğer bir akıcı ünsüz olan /l/ ile değişmesi sonucunda gerçekleşmiştir. *mezel* "mezar" (EYSV, 15), *mezellig* "mezarlık" (EYSV, 151), *tülbe* "türbe" (E, 46), *seḫilbaz* "büyücü, sihirbaz" (EYSV, 183).

2.2.2.5. Süreksizleşme

Sızıcı /h/, /f/, /j/, /s/, /ş/, /v/, /y/, /z/ ünsüzlerinin; patlamalı /b/, /c/, /ç/, /d/, /g/, /ġ/, /ķ/, /k/, /t/, /p/ ünsüzlerine dönüşme olayıdır.

j > c

j ünsüzün *c* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında *ġarac* "garaj" (KBAYA, 192), *candarma* "jandarma" (EYSV, 27) örneklerinde tespit edilmiştir.

ğ > g

ğ sesinin *g* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında *ciger* "yakın akraba" (EYSV, 31), *cincücügü* "küçük zeki yaramaz çocuk" (HA, 131), *güvegi* "damat" (EYSV, 99), *degirman* "değirmen" (EYSV, 52), dügünçi "düğüncü" (EYSV, 60) örneklerinde tespit edilmiştir.

f > p

f ünsüzün *p* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında *payton* "fayton" (E, 42) örneğinde tespit edilmiştir.

s > d

s ünsüzün *d* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnızca *süsük* "düdük" (EYSV, 191) örneğinde tespit edilmiştir.

v > b

cilbaɧan "cilveli kadın" (EYAD, 232), *dabulbaz* "davlumbaz" (EYSV, 49), *abugat* "avukat" (E, 11).

v > g

v ünsüzün *g* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnızca *ögey* "üvey" (EYSV, 163).
örneğinde tespit edilmiştir.

v > ğ

v ünsüzün *ğ* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında *düğen* "döven" (EYSV, 60), *kösevi* "ateş karıştırmaya yarayan ucu yanmış odun" (EYSV, 138) örrneklerinde tespit edilmiştir.

v > t

v ünsüzün *t* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnızca *ketgir* "kevgir" (EYAD, 235) örneğinde tespit edilmiştir.

y > ç

y ünsüzün *ç* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnızca *paç* "pay" (EYSV, 167) örneğinde tespit edilmiştir.

y > ġ

y ünsüzün *ġ* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnızca *beġ* "bey" (GDİAT, 264) örneğinde tespit edilmiştir.

z > c

z ünsüzün *c* ünsüzüne dönüşmesi yöre ağzında yalnızca *acıcıḫ* "biraz, azıcık, pek az" (EYSV, 1) örneğinde tespit edilmiştir.

2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

Zeynep Korkmaz ünsüz ikizleşmesini; iç seste bulunan iki ünlü arasındaki ünsüzün ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzlerin etkisi altında, kendi hece sınırlarını aşacak yoğunluktaki boğumlanma sonucunda, söz konusu ünsüzde tekrarlanmaya sebep olan ses olayı şeklinde tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 243). Yöre ağzında ünsüz ikizleşmesi yaygın olarak görülür. *gazzuḫ* "kazık" (EYSV, 83), *össehet* "hemen, anında" (HA, 155) ~ *ossahat* "hemen, anında" (EYSV, 160), *kırra* "taşlaşmış toprak parçası" (EYSV, 131), *biççük* "küçük" (KBAYA, 185), *büzzük* "kıç, arka" (EYSV, 26), *daşşağ* "taşak" (E, 19), *lollik* "erkek çocuğunun cinsiyet organı" (EYSV, 145), *bızzik* "kıçtan çıkan ucu sivri yara, çıban, sivilce" (EYSV, 20), *döşşek yesiri* "yatalak" (Güzel, 2012: 73), *emme* "âmâ kör" (EYSV, 65), *belek beşşik* "benekli, alacalı bulacalı, yüzün yara bere olmuş durumu" (Güzel, 2012: 71).

2.2.4. Ünsüz Tekleşmesi

Alıntılandığı dilde şeddeli yazılan sözcüklerdeki ikiz durumundaki ünsüzün tekleşme durumudur. *tomuz* "temmuz" (EYSV, 207), *tüken* "dükkân, bakkal" (EYSV, 211), *tiyare* "tayyare, uçak" (E, 46).

2.2.5. Ünsüz Düşmesi

Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste /r/, /n/, /l/, /f/ gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile /y/, /g/, /ğ/, /k/, /h/ gibi ünlüleşme ve sızıcılaşarak erime özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayıdır (Korkmaz, 2018: 242). Yöre ağzında yaygın olarak /r/ akıcı ünsüzü ve /y/ sızıcı ünsüzü düşmesi görülür.

/f/ düşmesi

Yöre ağzından tespit edilen temalarda yer alan sözcüklerde *f* düşmesi yalnızca *çütçü* "çiftçi" (EYSV, 47) örneğinde tespit edilmiştir.

/ğ/ düşmesi

Yöre ağzından tespit edilen temalarda yer alan sözcüklerde *ğ* düşmesi *foturaf* "fotoğraf" (KBAYA, 181), *gāni* "kağnı" (GDİAT, 280) örneklerinde tespit edilmiştir.

/r/ düşmesi

Yöre ağzından tespit edilen temalarda yer alan sözcüklerde r düşmesi *gıḫbeşlik* "eski bir aydınlatma aracı" (EYSV, 86), *sona* "sonra" (EYSV, 188), *tārî* "tarih" (KBAYA, 204), *şınaḫ* "Şırnak" (AYA, 161), *bi kırtik* "çok az, biraz" (DGAÜA, 33), *bi lohma* "biraz" (EYSV, 21), *bi pırtik* "bir parça, azıcık, biraz" (HA, 129), *bi soluḫ* "biraz, azıcık, çabucak" (EYSV, 22), *bi soḫum* "bir lokma, biraz" (HA, 129), *bi yani* "bir bölümü, bir kısmı" (EYSV, 22), *bi yığın* "çok, çok fazla" (Güzel, 2012: 71), *bi çala* "bir an, biraz, şöyle böyle" (HA, 128), *bi kındik* "bir parça, biraz, birazcık" (EYSV, 21) örneklerinde tespit edilmiştir.

/s/ düşmesi

Yöre ağzından tespit edilen temalarda yer alan sözcüklerde *s* düşmesi yalnızca *hápı* "hepsi" (KBAYA, 194) örneğinde tespit edilmiştir.

/t/ düşmesi

Yöre ağzından tespit edilen temalarda yer alan sözcüklerde *t* düşmesi *üsbaş* "elbise" (EYSV, 216), *artiz* "artist" (EYSV, 8) örneklerinde tespit edilmiştir.

/v/ düşmesi

Yöre ağzından tespit edilen temalarda yer alan sözcüklerde *v* düşmesi yalnızca *çual* "çuval" (KBAYA, 188) örneğinde tespit edilmiştir.

/y/ düşmesi

Yöre ağzından tespit edilen temalarda yer alan sözcüklerde *y* düşmesi *ůrğan* "yorgan" (KBAYA, 206), *üzüK* "yüzük" (EYSV, 218), *ėle* "öyle, sonra" (EYSV, 64), *üklük* "yüklük, yatakların konulduğu yer" (EYSV, 215), *üzlek* "derin olmayan yer, sığ" (EYSV, 217), *üznumara* "tuvalet" (EYSV, 218), *şıḫ* "şeyh" (AYA, 160), *üzbaşı* "yüzbaşı" (KBAYA, 206), *üzgeç* "iyi yüzen, yüzücü" (EYSV, 217), *ürek* "yürek" (EYAD, 239), *üz* "yüz, surat, çehre" (EİA, 201) örneklerinde tespit edilmiştir.

2.2.6. Ünsüz Türemesi

Zeynep Korkmaz ünsüz türemesini; sözcüğün ön, iç ve son seslerinde, sözcüğün aslında bulunmayan bir ünsüzün türemesi olayı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 243). Yöre ağzında söz başı ve söz içi ünsüz türemesi yaygın olarak görülür. Yöre ağzında yaygın olarak /y/ türemesi gerçekleşmiştir. Talat Tekin, genellikle düz-dar bir ünlü ile başlayan

sözcüklerin başında yarı-ünlü /y/ sesinin türemesinin Türk dillerinde çok rastlanıldığını ve iyi bilinen ses olayı olduğunu belirtmiştir (Tekin, 1994: 51).

Söz Başı Ünsüz Türemesi

ɧolta "olta" (EYSV, 112), *yırbıɧ* "ibrik" (E, 49), *volta* "olta" (EYSV, 220), *havlu* "avlu, salon, giriş kapısından sonra girilen kapalı veya açık alan" (EYSV, 105), *heses* "inat; gece bekçisi; ases" (EYSV, 107), *yırğad* "ırgat, tarım işçisi" (EYSV, 228), *yergat* "ırgat" (EYAD, 185), *yıraɧ* "uzak" (EYSV, 228), *havul* "avlu, ağıl" (EYSV, 105).

Söz İçi Ünsüz Türemesi

kanfez "keklik kafesi" (GDİAT, 103), *zompa* "sopa" (EYSV, 233), *fanilya* "kazak" (EYSV, 71), *herdayım* "her zaman, daima" (EYSV, 107), *sabba* "sabah" (EYSV, 179), *sahat* "saat" (EYSV, 179), *adlım* "adım" (EYSV, 2), *güççük* "küçük" (EYSV, 98), *gopbuz* "kopuz" (EYSV, 91).

Söz Sonunda Ünsüz Türemesi

Yöre ağzında tespit edilen sözcükler arasında yalnızca *şimdik* "şimdi" (EYSV, 196) sözcüğünde söz sonu türemenin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Aylin Koç; "şimdi" sözcüğünün sonunda /k/ ünsüzünü, *ok/ök* kuvvetlendirme edatının bir kalıntısı olarak açıklamıştır (Koç, 2019: 57).

2.2.7. Göçüşme

Zeynep Korkmaz göçüşmeyi; sözcüğün içindeki yakın veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayı olarak tanımlamıştır ve bu ses olayının telaffuz zorluklarını giderme amacına dayandığını daha çok *r* ve *l* akıcı ünsüzlerinin bulunduğu sözcüklerde gerçekleştiğini belirtmiştir (Korkmaz, 2017: 146). Yöre ağzında görülen göçüşme olayı yaygın olarak /l/ ve /r/ akıcı ünsüzlerinin olduğu sözcüklerde komşu seslerin yer değiştirmesiyle gerçekleşmiştir. *irbik* "ibrik" (E, 32), *marɧama* "yüz ve hamam havlusu" (EYSV, 148),

yırbıḫ “ibrik” (E, 49), *şavlar* “şalvar” (E, 45), *melmeket* “memleket” (EYSV, 150), *torpaḫ* “toprak” (EYSV, 208), *tülbe* “türbe” (E, 46), *esgük* “eksik” (EYSV, 67), *yüsgek* “yüksek” (EYSV, 230), *gösg* “göğüs” (KBAYA, 191), *bışḫı* “testere” (EYSV, 19), *surfa* “sofra” (E, 44).

III. BÖLÜM

3. ELAZIĞ YÖRESİ AĞIZLARIN İSİM SÖZ VARLIĞININ YAPI BİLGİSİ İNCELEMESİ

Zeynep Korkmaz yapı bilgisini; dildeki mevcut kök ve eklerin birleşme yollarını, eklerin anlam ve görevlerini, dilin sözcük türetmesini ve sözcüklerin şekilsel yapısını inceleyen dil bilgisi dalı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 220). Muharrem Ergin yapı bilgisini; kelime bünyesinde bulunan ve kelimeye anlam veren şekilleri inceleyen dal olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 97). Süer Eker şekil bilgisi için; *biçim bilgisi* terimini kullanmıştır ve sözcüğü oluşturan ekleri, diğer sözcüklerle olan bağlantısını ele aldığını belirtmiştir (Eker, 2017: 254). Doğan Aksan yapı bilgisinin; sözcükleri oluşturan kök ve ekleri, bu eklerin birleşme biçimini, sözcüklerin türetilişini ve bu konuyla yakından ilişkili olan köken bilgisini incelediğini belirtmiştir (Aksan, 2015b: 82). Tahsin Banguoğlu yapı bilgisinin sınırlarının; sözcüklerin yapısı, uğradıkları anlam ve anlam ilişkileri olduğunu belirtmiştir (Banguoğlu, 2011: 20). Tezin üçüncü bölümünü oluşturan bu başlık altında; basit, türemiş ve sözcük grubundan oluşan sözcükler incelenmiştir.

3.1. Basit Yapıda Oluşturulmuş Sözcükler

Zeynep Korkmaz basit sözcükleri, türetilmiş veya birleşik yapıda olmayan, yapısı daha küçük parçalara ayrılamayan kök durumundaki sözcükler olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 87). Süer Eker basit sözcükler için *kök* terimini tercih etmiş olup, yapı ve anlamı bozulmadan parçalanamayan sözcükler olarak da tanımlamıştır (Eker, 2017: 308). Çalışmanın bu bölümünde; yabancı kökenli olup Türkçe yapım eki almamış sözcükler sıralanmıştır. *aba* “anne, nine” (EYSV, 1), *abė* “ağabey, büyük kardeş” (EYSV, 3), *ağa* “baba, baba derecesinde sevilip sayılan kimse, ağabey” (EYSV, 2), *ahbap* “ahbap, dost” (KBAYA, 183), *aẖçik* “Ermeni kızı, genç kız” (EYSV 3), *ano* “anne” (EYSV, 6), *anuḳo*

“anne” (EYSV, 7), *anukom* “anneciğim” (E, 11), *arvat* “kadın, avrat” (EYSV, 8), *ate* “anne” (EYSV, 9), *ayle* “aile” (EYSV, 11), *azab* “evlenmemiş, yaşı ilerlemiş bekar, bekar kız” (EYSV, 12), *baci* “kardeş, abla, bacı” (EYSV, 13), *balduz* “baldız” (EYSV, 14), *bars* “oğul” (KA, 232), *bava* “baba” (KBAYA, 126), *beġ* “bey, bay” (GDİAT, 264), *bıra* “birader, kardeş” (EYSV, 20), *bibi* “hala, babanın kız kardeşi” (EYSV, 21), *çello* “ufak tefek, çocuk” (EYSV, 28), *cırte* “şirret kadın” (EYSV, 31), *ciger* “yakın akraba, eş ve çocuklar, can ciğer” (EYSV, 31), *cilbat* “soy, cibilliyet” (EYSV, 31), *çağa* “bebek, çocuk” (EYSV, 35), *çiçe* “bacı” (EYSV, 42), *çocıḫ* “çocuk” (KBAYA, 126), *dust* “dost” (KBAYA, 189), *dühür* “dünür, düğün alayı, gelin almaya gidenler; gelin alma töreni” (EYSV, 60), *eḫali* “ahali, halk” (AYA, 147), *eḫbab* “ahbap, dost” (AYA, 147), *eke* “büyük, yetişkin olgun; evde kalmış kız” (EYSV, 63), *elti* “erkek kardeşlerin eşleri” (EYSV, 65), *emmi* “amca” (EYSV, 65), *er* “koca, eş, zevce” (GDİAT 276), *eşret* “aşiret, soy, cet, ata” (AYA, 148), *eze* “teyze” (EYSV, 70), *ġadün* “kadın” (KBAYA, 103), *ġarı* “karı, hanım, eş” (EYSV, 81), *gişi* “koca, eş” (EYSV, 90), *görüm* “kocanın kız kardeşi, görümce” (EYSV, 93), *guma* “çok kadınla evli erkeğin karılarından biri, ortak” (EYSV, 95), *ḫaḫ* “halk, yabancı, el, başkası, akraba olmayan” (EYSV, 101), *herif* “erkek, eş, koca” (EYSV, 107), *hınamı* “evlilikten dolayı akraba, birbirleriyle evli akrabalar, dünür” (EYSV, 109), *ḫoranta* “çoluk çocuk” (EYSV, 113), *inci* “yenge” (EYSV, 121), *isan* “insan” (EYSV, 121), *küvre* “sünnet olan çocuğun elini, kolunu tutan ve çocuk üzerinde babaya yakın hak taşıyan kimse, kirve” (EYSV, 142), *nene* “anne” (EYSV, 156), *ôl* “oğul” (GDİAT, 299), *peder* “baba” (AYA, 158), *sebi* “sübyan, çocuk” (HA, 44), *sinsile* “silsile, sülale” (EYSV, 187), *tata* “evin büyüğüne verilen ad; amca bey” (EYSV, 201), *uşaḫ* “uşak, hizmetçi; çocuk, evlat” (EYSV, 214), *demek* “havuzun su salınacak deliği, delik” (EYSV, 53), *denk* “döğme yapılan taş değirmen (EYSV, 53), *dink* “bulgur dövme taşı (büyük yuvarlak taş, atla çekerek döndürülür, değirmen, değirmen taşı)” (EYSV, 57), *dömbek* “darbuka” (EYSV, 59), *düldül* “dürbün” (EYSV, 61), *eğiş* “ekmeği tandırdan almaya yarayan şiş, ateş küreği” (EYSV, 63), *enek* “aşık oyunlarında dizilen veya ortaya konulan aşıklara vurmak için kullanılır” (EYSV, 65), *fak* “kapan, tuzak” (EYSV, 71), *fenos* “gemici feneri, fanus, ışıldak” (EYSV, 72), *filisbit* “bisiklet” (EYSV, 74), *fiske* “idare lambası, kandil” (EYSV, 74), *foturaf* “fotoğraf” (EYSV, 75), *galem* “kalem” (EYSV, 79), *galle* “kumbara, kasa” (EYSV, 79), *gamut* “düveni boyunduruğa bağlayan araç” (EYSV, 79), *gāni* “kağnı arabası” (GDİAT, 280), *gapu* “kapı” (GDİAT, 280), *garıḫ* “bahçe ve bostanlarda sulama için açılan ark, su arkı” (EYSV, 81), *garyola* “karyola” (GDİAT, 281),

gazil “kıldan yapılan ip” (EYSV, 83), *gem* “atın ağzına takılan alet” (EYSV, 84), *gemi* “sal” (EYSV, 84), *gerd* “balık avında kullanılan oltanın ucundaki kanca” (EYATS, 93), *gırlent* “büyük, divan yastığı” (DFAHA, 64) ~ *kırlent* “büyük divan yastığı” (EYSV, 131), *ġırnap* “ince sicim” (EYSV, 89), *ġırnata* “klarnet” (EYSV, 89), *gıygı* “bir çeşit keman” (EYSV, 89), *ġolon* “av sırasında avcının fişeklerinin dizili olduğu kemer” (EYATS, 95), *gözgü* “ayna” (EYSV, 94), *gullep* “kapı sürgüsü, menteşe” (EYSV, 95), *hacet* “el aleti” (EYSV, 102), *haçak* “nacak” (E, 39), *hatil* “inşaat yapımında kullanılan ince uzun ağaç” (EYSV, 105), *herek* “asma fasulye gibi sarılgan bitkilerin tutunması için yanlarına dikilen değnek” (EYSV, 107), *hezan* “damların üzerine döşenen kalın ve büyük ağaç, kişir” (EYSV, 108), *hiltik* “başlık ve şapkaları çene altında bağlamaya yarayan bağ” (EYSV, 112), *irbik* “ibrik” (E, 32), *isgembe* “iskemle, sandalye” (HA, 147), *kanfez* “keklik kafesi” (GDİAT, 103), *ḳaş* “semerin iki yanındaki ağaçlar” (EYSV, 125), *kelep* “büyük iplik çilesi” (EYSV, 127), *kem* “çivi, mıh” (EYSV, 127), *kemik* “koyun ve keçinin dizinden çıkan ve aşık oyununda kullanılan kemik, aşık” (EYSV, 127), *kendir* “kendir ipi, ip” (KBAYA, 197), *keran* “kalın ağaçtan tavan direği ve kirişi, salma; cisirin kalını, uzun kalın kereste” (EYSV, 128), *kırba* “deriden yapılmış su kabı, matara” (EYATS, 111), *ḳırısdik* “pamuk ipliği üzerine bal mumu sürerek yapılan ve lamba olarak kullanılan bir aydınlatma aracı” (EYSV, 131), *kirman* “iplik eğirmek için bir alet” (EYSV, 133), *Kolan* “av fişeklerinin üzerinde bulunduğu fişekliğin boyundan asılmasını sağlayan deri kemer” (EYATS, 112), *köc* “asma kilit” (EYSV, 136), *kök* “düğün davetiyesi” (EYSV, 137), *kös* “kapı sürgüsü; sokak kapısının arkadaşına vurulan ağaç dayak” (EYSV, 138), *köstek* “bağlı keklik avında ev kekliğinin, ocağın içinde yere çakılı olan sikkeye bağlanmasını sağlayan örme ip” (EYATS, 113), *kurun* “içinde üzüm ezilen tekne” (EYSV, 140), *külbe* “küçük çapa; çapa yapılan küçük kazma” (EYSV, 140), *künk* “iri, kaba; geniş veya büyük kanal, boru” (EYSV, 141), *küze* “testi benzeri ve pişirilmiş topraktan yapılma, ince uzun ev aracı” (EYSV, 142), *labut* “öküzleri dürtmekte kullanılan massasın (üvendire) ucundaki yassı demir, sabana yapışan çamurları temizlemeye yarar, küçük kürek” (EYSV, 143), *lambe* “lamba” (AYA, 154), *lengeri* “leğen” (DFAHA, 77), *loğ* “kerpiç evlerin damlarını bastırmak sıkıştırmak ve düzeltmek için kullanılan silindir biçimindeki taş” (EYSV, 145), *liver* “silah, tabanca” (EYSV, 144), *longa* “tahterevalli” (Güzel, 2012: 76), *lüle* “çeşmede suyun aktığı demir boru” (EYSV, 146), *macrafa* “ekilmiş yahut ekilecek tarlada evlek yapma, su yolu açma işine yarayan alet, maşrapa” (EYSV, 147), *mahrama* “havlu, peçete veya mendil” (EYSV, 147), *makat* “sedir, divan” (EYSV, 147), *mam* “çocukların mam

bekleme oyununda daire içine koydukları yumurta büyüklüğündeki taş; oyuncular buna sallarla atış yapıp bunu daire dışına çıkarmaya çalışırlar" (EYSV, 148), *mandal* "demir ya da tahtadan yapılmış kapı sürgüsü" (EYSV, 148), *mantar* "balık ağlarını suyun üstünde tutmaya yarayan ağa 85 cm aralıklarla bağlanan, içi hava dolu simit şeklindeki plastik balık avı malzemesi" (EYATS, 115), *marşaf* "yatak örtüsü, çarşaf" (EYSV, 148), *massa* "üvendire, çifte, arabaya veya geme koşulan öküz ve mandaları sürmek için kullanılan ucu çivili uzun değnek" (EYSV, 148), *masta* "öküzle çift sürülürken kullanılan ucu çivili uzun değnek" (EYSV, 148), *matara* "avcının av esnasında kullandığı su kabı" (EYATS, 117), *mavzar* "mavzer" (EYSV, 149), *mereke* "hayvan eyeri" (EYSV, 150), *meres* "bir ucu avcının elinde olan tazının bağlı olduğu ip" (EYATS, 117), *mıḫ* "çivi" (EYSV, 151), *mikāb* "mikâp, örtü" (KBAYA, 199), *misine* "oltaların ve kurşunların üzerinde olduğu kasnağa sarılı dayanıklı naylon ip" (EYATS, 119), *misine* "oltaların ve kurşunların üzerinde olduğu kasnağa sarılı dayanıklı naylon ip" (EYATS, 119), *müşabag* "ince ahşap çatıların birbirine çakılmasıyla meydana getirilmiş, dış kapıya veya pencerelere havalandırma bakımından takılan kafes" (EYSV, 154), *nezük* "iplikleri yumak yapmaya yarayan dokumacı çıkrığı" (EYSV, 156), *ocaḫ* "bağlı keklik avında, dağ kekliği ile kavga eden asıl kekliğin ayağından köstekle içine bağlandığı "U" şeklinde taştan örülmüş düzenek" (EYATS, 120), *olta* "çengel iğne şeklinde, üzerine balık yemi takılan, balıklar yemi ağzına aldığı zaman üzerindeki çıkıntı sayesinde balığın ağzına takılan dolayısıyla balığın yakalanmasını sağlayan balık avı malzemesi" (EYATS, 120), *otobos* "otobüs" (KBAYA, 200), *ölke* "ülke" (AYA, 158), *örnek* "kadınların el işi" (EYSV, 164), *paca* "baca" (DGAÜA, 301), *palan* "semer" (EYSV, 167), *palas* "büyük ve uzun yolluk, kilim" (EYSV, 168), *paldum* "semeri hayvana bağlayan kayış" (EYSV, 168), *payton* "fayton" (E, 42), *pėşkir* "havlu" (EYSV, 170), *pörk* "direk üstlüğü" (EYAD, 237), *radyon* "radyo" (E, 42), *sal* "hayvan ya da saman vb. araçları yağmur ve güneşten korumak için tahtadan yapılan çatı" (EYSV, 180), *sal* "yassı büyük taş, çocuk oyunlarında kullanılan yassı taş; kaldırım yapmakta kullanılan yassı ve büyük taş" (EYSV, 180), *salk* "içinde üzüm sıkılan, ağaçtan oyulmuş küvet şeklindeki ağaç, betondan yapılanına da denir" (EYSV, 181), *sami* "boyunduruğa öküzleri bağlamak için kullanılan ağaç veya demir çubuk" (KBAYA, 202), *sanduḫ* "sandık" (EYSV, 181), *sarat* "büyük delikli kalbur" (EYSV, 181), *sedir* "divan" (EYSV, 182), *sekü* "sedir, kerevet" (EYSV, 183), *sele* "ağzı geniş, kulpsuz, yayvan çamaşır sepeti" (EYSV, 183), *soku* "büyük taş havan" (E, 44), *şamandıra* "balık ağlarını suyun üstünde tutmaya yarayan ağa 85 cm aralıklarla bağlanan, içi hava dolu simit şeklindeki plastik balık

avı malzemesi" (EYATS, 129), *şavrotin* "ayı ve domuz avında kullanılan, içinde nohut büyüklüğünde dokuz tane gülle bulunan mermi çeşidi" (EYATS, 129), *şelte* "döşek, minder, şilte" (EYSV, 194), *şerit* "halat" (KA, 234), *tabla* "seyyar satıcıların kullandıkları el arabası veya eşyaların üzerine konduğu şey" (EYSV, 199) *tay* "çuval" (EYAD, 238), *tekne* "keklik kafesinin ve yemliğin üzerine oturtulduğu ağaçtan yapılan kaide" (EYATS, 129), *tel* "telgraf" (E, 47), *telezyon* "televizyon" (E, 46), *tėlfün* "telefon" (KBAYA, 205), *terki* "atın eyerine takılan küçük heybe" (EYSV, 204), *teşi* "yün eğirmeye yarayan tahta araç, iğ, taşiğ" (EYSV, 204), *teşt* "büyük çamaşır leğeni, büyük leğen" (HA, 161), *tetik* "tabanca ve tüfek tetiği" (HA, 161), *tírėn* "tren" (KBAYA, 205), *tiyare* "tayyare, uçak" (E, 46), *tor* "balık ağı, balıkçılıkta kullanılan ağ ve ağla balık avlama yöntemi" (EYSV, 208), *Tuzaḫ* "av hayvanını hile ile yakalamak için kurulmuş düzenek" (EYATS, 136) *yasduḫ* "yastık" (EYSV, 223), *zoba* "soba" (HA, 164), *tüfeng* "tüfek" (EYAD, 238), *aba* "nine, paltoya benzer kalın üstlük" (DBA, 342), *amarat* "altın gümüş gibi ziynet eşyası" (EYSV, 5), *asbap* "elbise, esbap" (EYSV, 8), *ayaḫ* "kadife" (EYSV, 10), *babuç* "ayakkabı, pabuç, bir çeşit terlik" (EYSV, 13), *çapıt* "pantolon ve don genişlemesi için iki bacak arasına eklenen parça" (EYSV, 36), *çit* "kenarları oyalı yazma, yemeni, başörtüsü, kadınların başlarına örttükleri örtü" (EYSV, 44), *çitare* "özel bir pamuklu dokuma" (EYSV, 44), *çuha* "tüysüz dümdüz ve ince dokunmuş yün kumaş" (EYSV, 45), *dimi* "bez şalvar" (EYSV, 56), *don* "külot, iç çamaşırı, giysi, elbise" (EYSV, 58), *fanilya* "kazak" (EYSV, 71), *fırkete* "U şeklinde küçük saç tokası" (EYSV, 73), *fistan* "elbise, entari" (EYSV, 74), *ġalıñ* "kalın, başlık" (KBAYA, 192), *galoş* "bir tür ayakkabı" (EYSV, 79), *gavaltaḫ* "pamuk, yün, saman gibi şeylerin basılmamış kabarık durma hali; bol, geniş, kabarık duran elbise" (EYSV, 82), *gaytan* "palana bağlanan kemer" (EYSV, 83), *gıyafet* "kıyafet; heybet, görünüş" (EYSV, 89), *ġora* "çorap" (KBAYA, 193), *hameyli* "boyuna takılan muska" (EYSV, 102), *hatem* "yüzük" (EYSV, 104), *hindi* "baş örtüsü, yemeni" (EYSV, 112), *humayin* "Amerikan bezi, bez, patiska" (EYSV, 115), *izar* "kadınların başlarına ve vücutlarına örttükleri şal, örtü" (EYSV, 122), *keçe* "çobanların omuzlarına attığı keçeden yapılmış kolsuz giysi, aba (Güzel, 2013: 17), *koyun* "göğüste bulunan iç cep" (EYSV, 136), *lahur* "bir şal türü" (EYSV, 143), *leçek* "tülbent, başörtü, özellikle gelinlere örtülen oyasız başörtüsü" (EYSV, 143), *lenger "*fötr şapka" (EYSV, 144), *nalın "*takunya" (EYSV, 155), *mereme* "mendil" (EİA, 197), *mirat* "ölü çamaşırı veya metrukatı" (DFAHA, 79), *miso* "kadın iç çamaşırı, özellikle de kombinezona verilen ad" (EYSV, 153), *pantantif* "broş, kadınların süs olarak taktıkları iğne, rozet" (EYSV, 168), *papik*

*"*çocuk ayakkabısı" (EYSV, 168), *patik "*çorabın üstüne giyilen yünden örülmüş konçsuz çorap, tozluk" (EYSV, 169), *pavuç* "terlik, ayakkabı" (EYSV, 169), *peş* "etek" (EYSV, 170), *pine* "ayakkabı altına çakılan kösele parçası, pençe, kundura yaması, yama" (EYSV, 172), *postal* "ayağa giyilen ayakkabı" (E, 41), *pörk "*börk, keçeden yapılan başlık, takke de denilir" (EYSV, 174), *puçik* "bir tür ayakkabı, yemeni" (EYSV, 175), *puşu* "bir tür başörtüsü" (EYSV, 175), *sako* "palto, gocuk; ince palto, pardösü veya ceket" (EYSV, 183), *susma* "baş örtüsü" (EYSV, 189), *şaklak* "çocukların başına bağlanan tülbent" (EYSV, 193), *şavka* "şapka" (EYSV, 194), *şeve* "camdan yapılmış bilezik" (EYSV, 195), *tentene* "dantel" (EYSV, 203), *tenzif* "kadınların süs olarak özellikle feslerine taktıkları gümüş zincir, altın dizisi vb. şeyler" (EYSV, 203), *turik* "torba, dilenci torbası" (EYSV, 210), *tuman* "don, genelde giyecek özelde ise don" (EYSV, 210), *zıbka* "ağzı geniş paçaları dar bir çeşit şalvar" (EYSV, 232), *zığve* "dar giyecek" (EYAD, 239), *zubun* "üç parça etekli özel bir giysi; bilhassa çocuk elbisesi" (EYSV, 234), *abugat* "avukat" (E, 11), *artiz* "artist" (EYSV, 8), *candarma* "jandarma" (KBAYA, 130), *baskak* "tahsildar" (EYSV, 15), *benne* "inşaat ustası, benne" (EYSV, 18), *bızdık* "kolaycılıkla kap silen çırak" (HA, 129), *dallal* "tellal" (KBAYA, 188), *dellek* "tellak" (HA, 135), *devriş* "derviş" (KBAYA, 131), *esger* "asker" (KBAYA, 118), *gabar* "demet yapan adam" (EYSV, 77), *halfe* "kalfa" (EYSV, 102), *heses* "inat; gece bekçisi, ases" (EYSV, 107), *ḫırḫız* "hırsız" (EYSV, 110), *dügür* "kız istemeye giden, kimse, elçi" (EYSV, 60), *hon* "ekin biçerken sıralanan işçi takımı, işçi bölüğü" (EYSV, 112), *hök* "hâkim, amir, hükmeden" (EYSV, 114), *ırgat* "işçi, tarım işçisi" (KBAYA, 186), *kizir* "harman bekçisi, mendil saklama oyununda ebe" (EYSV, 133), *maraba* "hizmetçi, çiftlikte toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse, yarıcı" (KBAYA, 199), *nacar* "marangoz ustası" (EYSV, 155), *mudur* "müdür" (KBAYA, 199), *muḫtar* "muhtar" (KA, 192), *nöker* "hizmetçi" (EYSV, 157), *polės* "polis" (KBAYA, 100), *natır* "kadın tellak" (EYSV, 155), *pırofsor* "profesör" (AYA, 159), *rė‿ėz* "reis" (KBAYA, 202), *saka* "eskiden evlere su taşıyan kimse" (EYSV, 180), *şıḫ* "şeyh" (AYA, 160), *şofėr* "şoför" (KBAYA, 204), *bilbant* "sulama işinde kullanılan suyun devamlı ve düzenli akmasını sağlayan su yollarını idare eden memur" (EYSV 31), *cindar* "büyücü, üfürükçü" (EYSV, 31), *ḫızmetkar* "ağır ev işlerinde çalışan erkek hizmetçi" (EYSV, 111), *köşger* "yemenici, kunduracı" (HA, 150), *an* "alın" (GDİAT, 262), *aşuḫ* "aşık kemiği" (EYSV, 9), *avrupa* "bir çeşit saç tıraşı, başın ön tarafında bırakılan saç" (EYSV, 10), *ayaḫ* "ayak" (EYSV, 10), *bacaḫ* "bacak" (E, 14), *barmaḫ* "parmak" (EYSV, 15), *bıllik* "erkek çocuk cinsel organı" (EYSV, 20), *cıllik* "kadının cinsel organı" (EYSV, 30), *cijik* "meme"

(EYSV, 31), *cücük* “küçük çocukların erkeklik organı” (EYAD, 232), *çeye* “çene” (HA, 133), *çın* “omuz” (EYSV, 41), *çiğni* “omuz” (EYSV, 42), *dal* “kol” (EYSV, 50), *dımar* “damar” (AYA, 147), *dodaḫ* “dudak” (EYSV, 57), *ecük* “kasık, yumurtalık; kalça” (EYSV, 63), *ġafa* “kafa” (KBAYA, 192), *gan* “kan” (EYSV, 79), *gaş* “kaş” (EYSV, 82), *gaburga* “kaburga” (E, 24), *gıjik* “karışık saç, didilmiş, karışık saç” (EYSV, 86), *gulaḫ* “kulak” (EYSV, 95), *gocik* “topuk kemiği” (DBA, 344), *gösg* “göğüs” (KBAYA, 191), *hapenek* “burun deliği; geniş oyuk” (EYSV, 103), *heyva* “kadın memesi” (EYSV, 108), *ḫiştek* “koltuk altı” (EYSV, 112), *kekil* “saç, alına dökülen kısa saç, perçem” (EYSV, 126), *kelle* “baş, kafa” (E, 33), *kenkül* “perçem, alına dökülen kısa saç” (EYSV, 128), *ḳulunç* “dal, sırt, omuz” (EYSV, 139), *lüle* “alına dökülen halka gibi bükülmüş saç” (EYSV, 146), *lolo* “erkeklik uzvu (çocuklar içi kullanılır)” (EYSV, 145), *muruz* “surat, yüz” (EYSV, 154), *part* “karın, göbek karın boşluğu, işkembe, mide” (EYSV, 168), *saḳal* “sakal” (KA, 148), salta “baldır” (EYSV, 181), *ser* “baş” (E, 43), *serik* “tüyü alınmış ince deri” (DBA, 347), *sufat* “sıfat, yüz, çevre” (EYSV, 189), *topbuğ* “topuk” (EYSV, 208), *tüv* “tüy” (EYSV, 211), *ürek* “yürek” (EYSV, 215), *üz* “yüz, surat, çehre” (EYSV, 217), *üzengi* “ayak alt çukuru” (EYSV, 217), *yağır* “sırt” (EYSV, 221), *zilif* “zülüf, kâkül” (EYSV, 233), *böyük* “büyük” (EYSV, 24), *cip* “hep, bütün, çok” (EYSV, 32), *çap* “tahıl ölçeği” (EYSV, 36), *çerik* “besili bir hayvanın etinin dörtte biri kadarı, çeyrek” (EYSV, 39), *dalya* “tahılın beş kilesi, kırk yarım urup tahıl” (EYSV, 51), *ehven* “adi daha az kötü” (E, 22), *evlek* “dönüm” (KBAYA, 190), *ėyi* “iyi” (KBAYA, 190), *ġıram* “gram” (KA, 169), *gırat* “altı kiloluk tahıl ölçeği” (EYSV, 88), *harç* “denk, eşdeğer” (EYSV, 103), *hassa* “iyi güzel” (EYSV, 104), *ḫaz* “hab yapılırken kullanılan süt ölçme çöpü” (EYSV, 106), *heb* “tana” (EYSV, 106), *hápı* “hepsi” (KBAYA, 194), *kabal* “toptan, götürü, hepsi birden” (EYSV, 123), *ḳadar* “kadar” (EYSV, 77), *kert* “bir ölçü türü” (DFAHA 72), *kile* “seksen kilogram civarındaki ağırlık ölçüsü, yörede tahıl ölçü birimi” (EYSV, 133), *ḳod* “tahtadan yapılmış küçük tahıl ölçeği” (EYSV, 134), *köki* “hepsi, tamamı” (Güzel, 2013: 17), *külte* “yığın, öbek, demet, deste” (EYSV, 141), *külümden* “tamamen” (Güzel, 2012: 76), *matra* “metre” (AYA, 155), *mucur* “sekiz kilo alabilen bir tahıl ölçeği” (EYSV, 154), *ḫafif* “hafif” (KBAYA, 195), *paç* “pay” (EYSV, 167), *pot* “kısa; budanmış, ucu sivri olmayan, küt” (EYSV, 174), *tana* “tane, adet” (EYSV, 200), *tay* “eşit, denk, yaşıt” (EYSV, 201), *top* “beş arşın uzunluğunda bez” (EYSV, 207), *tosgo* “şişman” (EYSV, 208), *ḳıt* “kıt, az bulunan” (KBAYA, 197), *yeğni* “hafif” (EYSV, 225), *uz* “iyi, uygun, yararlı, açık” (EYSV, 214), *amaliyat* “ameliyat” (KBAYA, 183), *argı* “ağrı” (EYSV, 7), *bor* “ateşten,

mide bozukluğundan, ağız, dil ve dişlerde hâsıl olan acılık, sarı tortu" (EYSV, 22), *cidav* "açık büyük yara, yağır" (EYSV, 31), *cihar* "vücut ağrılarını geçirmekte kullanılan, beze sürülmüş kara sakız" (EYSV, 31), *çor* "hastalık, salgın, dert, hastalık (hayvan ve bitkiler hakkında)" (EYSV, 44), *dabaz* "deri üzerinde olan ve kaşıntı yapan kırmızı kabarcıklar, kurdeşen hastalığı, alerji" (EYSV, 49), *dağ* "yanık yarası" (EYSV, 49), *defar* "çare, derman" (EYSV, 52), *derne* "yüzde, göz göz oluşan yara" (Güzel, 2013: 17), *em* "ilaç, merhem" (EYSV, 65), *emel* "ishal, sürgün" (EYSV, 65), *emme* "âmâ kör" (EYSV, 65), *fir* "baş dönmesi" (EYSV, 73), *gada* "bela, dert, hastalık" (EYSV, 77), *guluş* "ağrı, yel" (EYSV, 95), *ẖeste* "hasta" (AYA, 150), *ẖorozik* "boğmaca; ses kısıklığı" (EYSV, 113), *ẖoşirik* "sulu kaşıntılı, kolay geçmeyen, kaşıntı ve verdiği rahatsızlık, egzama" (EYSV, 114), *ilaj* "ilaç" (AYA, 152), *irin* "cerehat" (DFAHA, 70), *kollo* "çolak" (EYSV, 134), *kor* "kör" (E, 35), *lallo* "lal" (E, 36), *melem* "merhem" (KA, 234), *nüzül* "felç, inme" (EYSV, 157), *parpu* "iyileştirici etki; deva, çare" (EYSV, 168), *pepe* "bir tür kekemelik" (EYSV, 170), *satlıcan* "akciğer zarı yangısı, zatülcenp" (EYSV, 182), *sav* "hastalık, salgın, bulaşıcı hastalıklar" (EYSV, 182), *tat* "peltek konuşan, kekeme, kekeç" (EYSV, 201), *yel* "ağrı, romatizma ağrısı" (EYSV, 225), *ajem* "Acem" (AYA, 143), *aẖur* "ahır, hayvan barınağı" (AYA, 143), *andal* "üzüm bağlarında evlek sırası" (EYSV, 6), *apartuman* "apartman" (E, 11), *arısdaẖ* "tavan" (EYSV, 8), *ayvan* "balkon, önü açık salon, teras, eyvan" (EYSV, 11), *koğuş* "koğuş" (KBAYA, 143), *badan* "kale, sur" (EYSV, 13), *badik* "büyük boşluk, meydan, orta yer" (EYSV, 13), *bağça* "bahçe" (E, 13), *avlu* "evin girişinde oda ile kapı arasındaki mekân" (ATÜBİA, 39) ~ *havlu* "avlu, salon, giriş kapısından sonra girilen kapalı veya açık alan" (EYSV, 135), *bayır* "iniş, yamaç, yer" (EYSV, 16), *bazar* "belli bir günde her türlü malın satıldığı yer pazar (EYSV, 16), *beden* "dış avlu" (GDİAT, 265), *bor* "işlenmemiş toprak" (EYSV, 23), *bostan* "sebze ekilen yer" (AYA, 144), *bük* "akarsu kenarlarındaki verimli tarlalar, otlak" (EYSV, 25), *cılġa* "ince yol, keçiyolu" (EYSV, 30), *cöget* "bataklık, sulu çamurlu yer" (DBA, 343), *çaẖşan* "av bölgelerinin bazı kesimlerinde rastlanan toprağı az olan çakıllı zemin" (EYATS, 78), *çat* "iki dere veya yolun birleştiği yer (EYSV, 37), *çeket* "sokak" (EYSV, 38), *çoraẖ* "verimsiz toprak, bataklık arazi" (HA, 134), *dalda* "siper, gölgelik yer" (EYSV, 50), *davraza* "büyük bahçe ya da giriş kapısı, büyük kapı" (EYSV, 52), *dayra* "daire, iş yeri" (EYSV, 52), *depe* "tepe, dağ" (KBAYA, 188), *dezgah* "tezgah" (E, 20), *dövlet* "devlet" (E, 20), *edene* "Adana" (AYA, 144), *edliye* "adliye" (E, 21), *ekmadgaẖ* "ikametgah" (AYA, 147), *eleziz* "Elazığ" (KBAYA, 190), *embar* "ambar" (AYA, 147), *faburẖe* "fabrika" (AYA, 148), *fehlan* "birkaç kez sürülmüş

tarla; nadas, nadasa bırakılmış tarla" (EYSV, 71), *gala* "kale" (EYSV, 78), *ġarac* "garaj" (KBAYA, 192), *genk* "bir müddet sürülmeyerek boş kalmış ve otla kaplanmış tarla" (EYSV, 84), *gever* "suyun arka, kanala bağlandığı yer, bahçe ve tarla sularken suyu başka tarafa çevirmek için su yoluna açılan ağız" (EYSV, 84), *gor* "mezar" (EYSV, 91), *guyu* "kuyu" (E, 24), *heküke* "üstü taşlarla kapatılmış su yolu, en ve duvar altından geçen su yolu, su kanalı" (EYSV, 106), *hezan* "tek odalı bağ veya bahçe kulübesi" (EYSV, 108) ~ *ḫızan* "bağ evi" (EYSV, 111), *hoban* "terkedilmiş, bakımsız bağ ve bahçe (EYSV, 112), *hunk* "bağ evi, haneği" (EYSV, 120), *ḫıbrız* "Kıbrıs" (KBAYA, 193), *ėlça* "ilçe" (AYA, 147), *eze* "kibritin alev alan kısmı" (EYSV, 70), *imik* "kafa tasının üst kısmı, tepe" (EYSV, 120), *iv* "yol veya tarla kenarlarında olan doğal setler" (EYSV, 122), *ḳaş* "uçurum, sarp kayalıklar, yokuş, tepe" (EYSV, 125), *kent* "köy" (EYSV, 128), *kevan* "Keban" (KBAYA, 197), *kırra* "taşlaşmış toprak parçası" (EYSV, 131), *kom* "ağıl, davar ahırı" (EYSV, 134), *kort* "çukur" (E, 33), *köv* "köy" (EYSV, 138), *koyak* "iki dağın arasında kalan büyük çukur, vadi, dağ üzerinde otu bol olan çukur yer" (EYSV, 136), *koz* "evlerin altında bulunan davar ağılı" (EYSV, 136), *köşg* "ağaçtan yapılan ve üzerinde oturulan veya yatılan yerden yüksekçe yapı, tahta karyola, kerecet, köşk" (EYSV, 138), *kuz* "güneş görmeyen yer, gölgelik" (EYSV, 140), *mahla* "mahalle" (KBAYA, 198), *mekeme* "mahkeme" (KBAYA, 130), *melmeket* "memleket" (EYSV, 150), *merek* "samanlık, ot ya da saman ambarı; ahır, eşek ahırı" (EYSV, 150), *mezel* "mezar" (EYSV, 15), *mezre* "mezra, en küçük yerleşim birimi" (EYSV, 151), *ölke* "ülke" (EYSV, 164), *peg* "harabe, yıkıntı, virane yer, kalıntı yıkılmış ev arsası" (EYSV, 169), *petek* "topraktan, çamurdan yapılan tahıl ambarı" (EYSV, 170), *sin* "mezar" (EYSV, 186), *sinor* "iki tarla arasındaki sınır" (EYSV, 187), *surfa* "sofra" (E, 44), *şeher* "şehir" (KBAYA, 145), *yar* "uçurum, derin uçurum" (EYSV, 223), *yük* "yüklük" (EYSV, 229), *mığara* "mağara" (AYA, 156), *oba* "çadır, geçici süreyle konaklanan yer; yazın hayvanlarla çıkılan yayla, yaylak" (EYSV, 159), *ḫepis* "hapishane" (AYA, 150), *ocaḫ* "ocak, inanca göre sağaltma yapılan ev" (KBAYA, 131), *panga* "banka" (EYSV, 168), *poç* "tarlanın köşesi, uç, kuyruk" (EYSV, 175), *pin* "kümes, tavuk kümesi" (EYSV, 172), *rampa* "yokuş" (EYSV, 177), *saġa* "saha, alan" (EYSV, 179), *sarap* "üstü kapalı su yolu" (EYSV, 181), *sekü* "yamaçtaki bağ bahçe ve tarlalarda yapılan basamaklı düzlükler" (HA, 158), *süyünk* "dam saçağı, dam kenarı" (HA, 159), *torpaḫ* "toprak" (EYSV, 208), *tüken* "dükkân, bakkal" (EYSV, 211), *tülbe* "türbe" (E, 46), *üy* "bostan evi, höyük" (EYSV, 217), *yaban* "kır, yazı, yaban; dışarı, uzak yer" (KBAYA, 207), *yama* "dik yer, bayır, yokuş" (EYSV, 222), *yazı* "kır, ova, boş

yer, açık arazi" (EYSV, 224), *zuvaḫ* "sokak" (EYSV, 234), *abrıl* "nisan" (EYSV, 1), *aḫırı* "en sonunda, nihayet" (EYSV, 3), *andana* "ondan sonra, sonradan" (EYSV, 6), *baḫer* "bahar" (AYA, 144), *bayaḫ* "demin, az önce, şimdi" (EYSV, 16), *boyna* "sürekli, devamlı, her zaman" (EYSV, 23), *daḳga* "dakika" (EYSV, 50), *dayim* "daima, sürekli" (AYA, 146), *devirisi* "ertesi, sonraki" (EYSV, 54), *ecel* "ölüm vakti" (AYA, 147), *elde* "hemen, anında" (Güzel, 2012: 73), *gülan* "mayıs ayı" (EYSV, 98), *gündüz* "gündüz" (E, 26), *güz* "sonbahar" (ATÜBİA, 41), *hemin* "az önce, şimdi, hemen; henüz, daha, yeni" (EYSV, 107), *övlá* "öğle vakti" (EYSV 165), *sebeḫ* "sabah" (AYA, 159), *subaha* "gelinin yüz açım günü" (Güzel, 2012: 78), *şevün* "yarı gece" (EİA, 200), *şimdik* "şimdi" (EYSV, 196), *tārî* "tarih" (KBAYA, 204), *taza* "taze, yeni, henüz, şimdi" (EYSV, 202), *tomuz* "temmuz" (EYSV, 207), *vaḫıt* "vakit" (E, 48), *veğde* "ömür süresi" (AYA, 163), *yay* "yaz" (EYSV, 224), *zıḫer* "seher" (KBAYA, 101), *zöhör* "sahur" (HA, 164).

3.2. Türemiş Sözcükler

Zeynep Korkmaz türemiş sözcük için; isim ve fiil soylu sözcük köklerinin yapım ekiyle genişletilerek eklendiğe sözcüğe yeni anlamlar kazanmış sözcük olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 230). Süer Eker türemiş sözcükler için; *gövde* terimini tercih etmiş ve bir kök ile bir ekin birleşmesiyle oluşan sözcükler olarak tanımlamıştır.

3.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler

İsimlere ve isim soylu sözcüklere eklenerek onların yeni bir anlam kazanmasını sağlayan yapım eki türüdür.

3.2.1.1. {+(Ak)}

Zeynep Korkmaz; *+GAk* küçültme ve kuvvetlendirme ekiyle ilişkisi olan *+(A)k* ekinin genellikle tek heceli kelimelere gelerek benzetme ve küçültme işleviyle az sayıda adlar türeten bir ek olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2009: 35). Yöre ağzında da genellikle küçültme anlamını verecek şekilde kullanılmıştır. *topaḫ* "bir miktarında olan" (EİA, 200), *göllek* "küçük su birikintisi, gölet; ağaçları sulamak için kök etrafına açılan çukur" (EYSV,

93), *çanaḫ* “porselen tabak, topraktan yapılmış tabak, saksı” (HA, 132), *yolaḫ* “çit, çeper, tel örgü gibi engellerde açılan küçük geçit, keçiyolu” (EYSV, 228), *şoraḫ* “verimsiz arazi, çorak” (EYSV, 197).

3.2.1.2. {+(An)}

Zeynep Korkmaz, Eski Türkçede bağlılık, güçlendirme ve çokluk bildiren ekin günümüz Türkçesinde eklendiği sözcüklerle kaynaşarak işlekliğini yitirdiğini söylemiştir (Korkmaz, 2009: 35). *köken* “soy, asıl, ata” (EYSV, 137), *ôlan* “oğlan” (GDİAT, 299).

3.2.1.3. {+(Az)}

Muharrem Ergin, ilgi ifade eden işlek olmayan bir ek olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 177). Zeynep Korkmaz, addan küçültme eki yapan, işlek olmayan, eklendiği sözcüklere kaynaşmış bir ek olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2009: 36). *çömez* “acemi, birinin kendi işini öğreterek yetiştirdiği kimse (EYSV 45).

3.2.1.4. {+(CA)}

Aslında eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma görevinde bir ad çekimi eki olan *+CA* eki, kalıplaşma yoluyla sınıf değiştirerek zamanla bir yapım ekine de dönüşmüştür. Yapım eki alarak sıfat, zarf ve adlar türetir (Korkmaz, 2009: 36). Yöre ağzında yapım eki olarak kullanılmıştır. *kelepçe* “ipliği çile yapmaya yarayan ağaç araç” (EYSV, 132), *nalçe* “topuk demiri” (EYSV, 155), *düllüce* “oyuncak düdük ve kavala verilen ad” (EYSV, 61), *elce* “küçük sepet” (EYSV, 64) ~ *ellice* “bir tür küçük sepet” (EYSV, 64), *tezce* “çabucak, hemen” (EYSV, 205).

3.2.1.5. {+(CI)}, {+(CU)}

Eski Türkçeden günümüz Türkçesine kadar yaygın kullanılan ve meslek adları türetmeye yarayan ek yöre ağzında da yaygın olarak kullanılmaktadır. *çıḫıḫçı* “kırıkçı, sınıkçı,

çıkıkçı" (EYSV, 40), *bağmançı* "bağlara bakan kimse, bağ bekçisi" (EYSV, 14), *ayaḫçaḫcı* "merdivenci, merdiven yapan" (EYSV, 10), *aylakçı* "avcıların ağırlığının taşıyan tüfeksiz yardımcı" (EYSV, 11), *çapçı* "dolandırıcı, hilekâr, iki yüzlü" (EYSV, 36), *çulcu* "çul dokuyan kimse; semerci, semer yapan" (EYSV, 46), *deyirmenci* "değirmenci" (KA, 167), *emcin* "doktor, operatör, ebe" (EYSV, 73), *gasteci* "gazeteci" (E, 27), *honcu* "ekin biçen kimse" (EYSV, 113), *löbetçi* "nöbetçi" (EYAD, 236), *oḫuyucu* "düğün ve nişan törenleri için davetiye taşıyan dağıtan kimse" (EYSV, 159), *tablacı* "satıcı, tabla veya el arabası ile satış yapan, satıcı" (EYSV, 199).

Hamza Zülfikar, Türkçe köklere veya yabancı kökenli sözcüklere eklenen bu ekin tarihî dönemlerde olup da günümüze ulaşamamış veya bazı ses değişikliklerine uğramış örneklerinin olduğunu belirtmiştir (Zülfikar, 2007: 177). Meslek adları türetmede kullanılan ekin, standart Türkçede kullanılan şekillerinin yanı sıra benzeşme ve yuvarlaklaşmadan kaynaklı çeşitlenmeleri yöre ağzında tespit edilmiştir. *avcu* "avcı" (GDİAT, 263), *baliḫçi* "balıkçı" (EYAD, 196), *çepçi* "çöpçü" (EYSV, 39), *çütçü* "çiftçi" (EYSV, 47), *demürcü* "demirci" (KBAYA, 72), *dügúnçi* "düğüncü" (EYSV 60), *topçi* "topçu" (KBAYA 203).

3.2.1.6. {+(CAk)}

Muharrem Ergin *+cak, +cek* ekinin başlıca kullanımının küçültme ve sevgi ifade eden sözcükler türetmek olduğunu belirtmiştir (Ergin, 2012: 165). Zeynep Korkmaz ekin oluşumuyla ilgili *+CA* ve *+ok* pekiştirme ekinin birleşmesinden oluştuğunun küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve ad türettiğini belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 39. Yöre ağzında ise ek pekiştirme anlamıyla kullanılmayıp araç-gereç sözcükleri yapmada yaygın olarak kullanılmıştır. *golçaḫ* "ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk, ekmeği tandırda yapan kişinin koluna taktığı kolluk" (EYSV, 91), *ağşaḫ* "iğin ucundaki makara" (EYSV, 2), *ayaḫcaḫ* "merdiven, merdiven basamağı" (EYSV, 10), *dipçek* "teştin altına koyulan ottan bir tür simit" (EYSV, 57), *elcek* "yemeniciler yemeni dikerken ip elleri kesmesin diye parmaklarına geçirdikleri meşin parmaklık" (EYSV, 64), *elicek* "çıkrık kolu" (EYSV, 64), *emcek* "kadın memesi" (EYSV, 65), *emcek* "arı kurdunun saklı bulunduğu mumlu koruncak" (EYSV, 65).

3.2.1.7. {+(CIk)}, {+(CUk)}

Ünlü ve ünsüz uyumlarına bağlı olan *+CIk, +CUk* eki, adlara ve sıfatlara küçültme, pekiştirme, sevgi ve acıma ifadesi katan bir ektir (Korkmaz, 2009: 42). Eski Anadolu Türkçesinde, küçültme eki ve alet ismi yapmada[4] kullanılan ek yuvarlak şekliyle kullanılırken yöre ağzında düz ve yuvarlak şeklinde kullanılır. *fırçık* "arsız çocuk" (EYSV, 73), *gaççik* "kısa saç örgüsü" (EYSV, 78), *goncuk* "cep" (EYSV, 91), *almacuḫ* "elmacık kemiği" (EYSV, 5), *acıcıḫ* "biraz, azıcık, pek az" (EYSV, 1), *buncucuḫ* "biraz, birazcık" (EYSV, 25), *buncuḫ* "biraz, birazcık" (EYSV, 25), *oncacıḫ* "o denli çok olan şeyler için" (EYSV, 160).

3.2.1.8. {+(CIl)}

Türkiye Türkçesinde kullanımı çok işlek olmayan, genellikle hayvan ve bitki adları oluşturmada veya bir şeye duyulan yatkınlığı, düşkünlüğü ifade etmeye yarayan sözcükler türetmede kullanılan bir ek olup yöre ağzında bu işlevlerinin dışında araç adı türetmede kullanıldığı tespit edilmiştir. *barmahcıl* "çorap vb. dikerken iğnenin parmağa batmasını engellemek amacıyla işaret parmağına takılan deri kılıf" (Güzel, 2012: 71).

3.2.1.9. {+(dAş)}

Zeynep Korkmaz *+dAş* ekinin; ortaklık, beraberlik bildiren sözcükler türeten bir ek olduğunu ve kalın sıradan sözcüklere eklendiğini belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 46). Eski Anadolu Türkçesinde de aynı işlevle ortaklık ve beraberlik bildiren isimler türetir. Eski Anadolu Türkçesinde de yaygın olarak kullanılan bu ek *dindeş, gönüldeş, karındaş* gibi örneklerde görüldüğü üzere ünlü ve ünsüz uyumlarına genellikle uyum sağlamıştır (Gülsevin, 2017: 125). Yöre ağzında belirlenen kavram alanları içerisinde *eldaş*

[4] Örnekler için bkz. Gülsevin G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara, Türk Dil Kurumu, ss. 124-125.

"değirmen" (EYSV, 64), *gardaş* "kardeş" (KBAYA 85) sözcükleri tespit edilmiştir. Yaygın olarak ortaklı ve beraberlik anlamlarının yanı sıra *eldaş* "değirmen" (EYSV, 64) sözcüğünde görüldüğü üzere araç-gereç adı yapmada ek kullanılmıştır.

3.2.1.10. {+(gAn)}

Eski Türkçede, genellikle süreklilik ve abartı anlamında kullanılan ek yöre ağzında kalıcı isim yapmada kullanılmıştır. *yerligen* "yalın ayak gezenlerin ayaklarının altında çıkan bir yara" (EYSV, 227).

3.2.1.11. {+(K)}, {+(ẖ)}

Zeynep Korkmaz, ekin isim kökenli sözcüklere eklenerek küçültme anlamında bazı isim ve sıfatlar oluşturmada, yansıma sözcüklere eklenerek yeni araç-gereç sözcükleri türetmede kullanıldığını belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 86). *şıkırik* "oyuncak" (EYSV, 195), *cıngırik* "bir çeşit tahterevalli; çıngırak" (EYSV, 30), *koncik* "cep, yelek cebi, para torbası" (EYSV, 134), *üzüK "*yüzük" (EYSV, 218), *bürük* "düğünde geline giydirilen bir elbise, baş örtüsü, çarşaf" (EYSV, 26), *çantik* "çanta, küçük torba" (EYSV, 36), *ẖırçik "*eski, yırtık, lime lime olmuş elbise ya da kumaş, paçavra, eski püskü şey" (EYSV, 110), *tasik* "küçük, madenden yapılmış tas" (EYSV, 201), *esgük* "eksik" (EYSV, 67), *ıraẖ* "ufak, küçük" (EYSV, 119), *köcek* "kapı, dolap ya da sandık kilidi" (EYSV, 136), *şüşük* "söğüt dalından çıkarılan dilli düdük" (EYSV, 198), *pırçik* "azıcık, bir parça" (ESYV 117), *ẖırçik* "eski püskü eşya" (DFAHA, 68).

3.2.1.12. {+(l)}

Zeynep Korkmaz, eki benzerlik anlamında ad ve sıfat türetmede kullanıldığını ve ölü bir ek olduğunu belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 49). Türkiye Türkçesindeki *birincil, ikincil, üçüncül* sözcükleri gibi yöre ağzında da *ortancıl* "ortancı, ortancı çocuk" (EYSV, 160) sözcüğü tespit edilmiştir.

3.2.1.13. {+(lAk)}

Zeynep Korkmaz ekin oluşumunu; isimden fiil türeten *-lA* ekiyle fiilden isim yapan *+k* ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ek olarak açıklamıştır (Korkmaz, 2009: 50). Gürer Gülsevin, Eski Türkçe *+lAG* ekinin Doğu Türk lehçelerinde aldığı şekil olduğunu, ödünçleme yolu ile Anadolu Türkçesine girdiğini ve Eski Anadolu Türkçesinde ekin kurallı şeklinin *+lA* olduğunu ifade etmiştir (Gülsevin, 2017: 126). Yöre ağzında da ek *+lAk* şeklinde isim ve sıfat türetmede kullanılmıştır. *avlak* "av yeri, avı çok olan yer" (EYSV, 9), *közmelek* "havuzu veya göleti boşaltma deliği" (EYSV, 139), *kömlak* "gömlek, iç gömleği" (KBAYA, 198), *bağırlaḫ* "çok ağlayan çocuk" (EYSV, 14), *üzlek* "derin olmayan yer, sığ" (EYSV, 217) ~ *yüzlek* "derin olmayan, sığ" (EYSV, 230).

3.2.1.14. {+(lAyIn)}

Eski Türkçe döneminden beri var olan *+lAyIn* eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde de *bunçılayın, şuncılayın, bencileyin* örneklerinde görüldüğü gibi *+lAyIn* şeklinde kullanılmaya devam etmiştir[5]. Pek çok işlevi olan ek, yöre ağzında *övle* "öğle" sözcüğüne eklenerek zaman durumu bildirmiştir[6]. *övleyin* "öğleyin" (EYSV 165).

3.2.1.15. {+(lI)}, {+(lU)}

Muharrem Ergin, ekin işleklik derecesinin çekim eklerine yakın olduğunu ve esas kullanımının aslında sıfat olarak kullanılacak isimler yaptığını ve bu yüzden de sıfat eki olarak adlandırıldığını ifade etmiştir (Ergin, 2012: 159). Zeynep Korkmaz, ekin sıfat yapmada kullanımının yanı sıra; millete, kavime, yere veya kuruluşa ait olmayı bildirmede, yer adı yapmada, sayı isimlerini kullanarak gruplandırmada, ikileme oluşturmada kullanıldığını belirtmiştir (Korkmaz, 2007: 54). Faruk Kadri Timurtaş, ekin Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak ünlülü olduğunu ve isimleri sıfat yapmada kullanıldığını

[5] Gülsevin, a.g.e., ss. 126.
[6] Ayrıntı için bkz. Küçük S., "/+lAyI/, /+lAyU/, /+lAy/ve /+lAyIn/ İsimden İsim Yapım Eki ve İşlevleri". *International Journal of Social Science,* S. 47, ss. 207-213.

belirtmiştir (Timurtaş, 1976: 347). Yöre ağzındaki kullanımına bakıldığında ise ek; genellikle niteleyici sıfat sözcükleri oluşturmada kullanıldığı tespit edilmiştir. *lüleli* "topraktan ibrik" (EYSV, 146), *hızzikli* "nefesi kesilen, nefes almakta zorlana kişi" (Güzel, 2012 73), *üzüllü* "felçli" (EYSV, 157), *çavlu* "meyve toplamak için bezden yapılmış sepet" (EYSV, 37), *yavuḫlu* "sözlü, nişanlı" (EYSV, 224), *ohlağlı* "oklava" (E, 40), *sevgülü* "sevgili" (HA, 43), *fingilli* "sevecen tatlı dilli, şirin kız çocuğu" (EYSV, 74), *bėşli* "tüfek, beş mermi atan tüfek" (EYSV, 19), *dişekli* "değirmen taşının yeni dişlenmiş hali" (EYSV, 57), *saplı* "kepçe vazifesi gören, tava sapı gibi kulp takılmış büyük tas, büyük kepçe" (EYSV, 181), *çağıllı* "çakıllı yer" (EYSV, 35), *nüzüllü* "felçli" (EYSV, 157).

3.2.1.16. {+(lIK)}, {+(lUK)}, {+(lıḫ)},{+(luḫ)}

Eski Türkçe dönemlerinden itibaren kullanılan ve Standart Türkçede çok işlek olarak kullanılan isimden isim yapan yapım ekidir. Yöre ağzında *k* > *g* tonlulaşmasından ve *k* > *ḫ* sızıcılaşmasından kaynaklı ekte çeşitlenme meydana gelmiştir. *analıḫ* "analık, üvey anne" (EYSV, 6), *çağalıḫ* "çocukluk" (EYSV, 35), *ḫalallıḫ* "helallik" (AYA, 150), *adamlıḫ* "düğün ve bayramlarda giyilen elbise, yabanlık, dışarı elbisesi" (EYSV, 2), *çıllıḫ* "eski püskü elbise" (EYSV, 40), *dışarlıḫ* "dışarıda giyilen temiz, iyi elbise" (EYSV, 55), *dizlik* "dize kadar uzanan uzun konçlu çorap" (EYSV, 57), *ellik* "eldiven" (EYSV, 64), *gallık* "karlık, büyük, kalın yün çorap" (EYSV, 79), *işlik* "gömlek" (EYSV, 122), *ḳullik* "külah, başlık, kulak üstünden başa sarılan örtü" (EYSV, 139), *terlik* "beyaz patiskadan dikilen ya da yünden örülen takke" (EYSV, 204), *yağlık "*mendil" (EYSV, 220), *yamalıḫ* "yama yapmaya yarayan bez parçası" (EYSV, 222), *ateşlik* "ağızlığın sigaraya takılan ucuna geçirilen madensel halka" (EYSV, 9), *bızbilik* "ince söğüt dalından yapılan ağaç düdük, kaval" (EYSV, 20), *bibilik* "fesin püskül takılan yeri" (EYSV, 21), *cağlıḫ* "kağnıda yük düşmemesi için kenar korkuluğu" (HA, 130), *daldalıḫ* "gölgelik, perde" (EYSV, 50), *dımbılik* "tef" (EYSV, 55), *gırḫlıḫ* "koyun kırkma makası" (HA, 142), *gollik* "kesik, yarısı kopmuş değnek, massa veya kürek, bel, kazma vs. sapı" (HA, 142), *ġuşluḫ* "avcının av sırasında vurduğu keklik veya bıldırcınları asmak için kullandığı askılık" (EYATS, 97), *ışıḫlıḫ* "pencere" (E, 32), *kavluk* "küçük bohça" (EYSV, 125), *küllük* "kül tablası" (E, 33), *kütüklük* "av fişeklerinin sırayla üzerine dizildiği, gözlerden oluşan kemer" (EYATS, 114), *şıplik* "ince, yaş çubuk" (EYSV, 196), *üzerlik* "nazardan korunmak için kullanılan eşya,

tütsünün nazara iyi geldiğine inanılır" (EYSV, 217), *yazılık* "kalem" (EYSV, 224), *yüklük* "evlerde yatak yorganların konduğu büyük dolap" (EYSV, 229), *yüzlük* "kılıf, örtü" (EYSV, 230), *dollik* "içine su konan bir çeşit tas" (EYSV, 58), *taraklık* "kaburga" (EYSV, 200), *hıdikluh* "rahim" (Güzel, 2013: 17), *taraklık* "kaburga" (EYSV, 200), *aḫpunluk* "gübre konulan yer, gübrelik (EYSV, 3), *aralıḫ* "sofra, hol, koridor, aralık" (EYSV, 7), *babuşlıḫ* "ayakkabı konulan yer" (EYSV, 13), *çavürluḫ* "çayırlık" (EYSV, 37), *doğuzluḫ* "su değirmenlerinde çarkın bulunduğu ve döndüğü yer" (EYSV, 58), *ġarlıḫ* "kar kuyusu, damların karlarının dökülmesi için ayrılan yer" (EYSV, 81) ~ *ḳarlık* "dam arkalarındaki kar atılan yer" (EYSV, 125), *ġıslıḫ* "kekliğin toprakla yıkanması için hazırlanmış, genelde bolca güneş göre kuytu yer (EYATS, 94), *işiglik* "eşik, kapı eşiği" (EYSV, 122), *maşatlıḫ* "gayr-ı Müslim mezarlığı" (HA, 152), *mezellig* "mezarlık" (EYSV, 151), *ocaḫlıḫ* "mutfak" (EYSV, 159), *silaḫlıḫ* "avcının silahlarını içinde sakladığı ahşap veya metalden yapılmış kilitli dolap" (EYATS, 126), *tepelik* "tüle kafesinde, kafesin üst tavan bölümü" (EYATS, 133), *üklük* "yüklük" (EYSV, 215), *yemlik* "hayvanların yeminin konduğu yer" (EYSV, 226), *zibillik* "çöplük, gübrelik" (EYSV, 233), *lallik* "dilsiz, lal" (EYSV, 143), *perklik* "kabız" (EYSV, 170), *tombilik* "tombul, şişman" (KBAYA, 207), *bağmancılıḫ* "bağ bekçiliği" (EYSV, 14), *marabalıḫ* "hizmetçilik, yarıcılık" (EYSV 148).

3.2.1.17. {+(mAn)}

Tahsin Banguoğlu, *+mAn* ekinin Eski Türkçeden beri büyültme ve abartma anlamına sözcükler türettiğini belirtmiştir (Banguoğlu, 2011: 196). Muharrem Ergin, *+mAn* ekinin işlek bir ek olmadığı genellikle abartı ve benzerlik anlamını karşıladığını *kocaman, ḳaraman, aḳman, küçümen* örneklerini göstererek ifade etmiştir (Ergin, 2012: 176). Zeynep Korkmaz, *+mAn* ekini, kişileri niteleyen sıfatlar türettiğini ve eklendiği sözcüğe "abartma, aşırılık" işlevi kattığını belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 58). Ek için yaygın görüş, ekin çok sık kullanılmadığı ve genellikle abartı anlamı veren sözcüklerin türetilmesinde kullanıldığıdır. Yöre ağında tespit edilen *bağman* "bağlara bakan kimse, bağ bekçisi (EYSV, 14), *seğmen* "seyis, silahlı koruyucu" (EYSV, 183) sözcüklerinde ise ek; kişinin yaptığı işi ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

3.2.1.18. {+(rA)}

Eski Türkçe döneminden beri kullanılan ve Eski Anadolu Türkçesinde de *+ra* şeklini korumuş ek, yöre ağzında da varlığını sürdürmektedir. Yöre ağzında *sona* "sonra" (EYSV, 188) sözcüğünde tespit edilen ekin /r/ sesinin düştüğü görülmüştür.

3.2.1.19. {+(sUz)}

Zeynep Korkmaz eki; *+sIz, +sUz* eki, addan "yokluk, eksiklik" bildiren olumsuz anlamda sıfatlar türeten çok işlek bir ektir (Korkmaz, 2009: 64). Eski Anadolu Türkçesinde *+sUz* eki daima yuvarlak olarak kullanılır (Gülsevin, 2017: 129). Yöre ağzında da Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi yuvarlak ünlülü kullanılır. *telsüz* "telsiz" (E, 46), *habersüzden* "ansızın, birdenbire" (EYSV, 101).

3.2.1.20. {+(ş)}

Sözcüklerin sonuna eklenerek sözcüklere sevgi anlamı yükleyen bir ektir. *anoş* "anne" (EYSV, 6), *baboş* "yiğit, delikanlı, çocuk ve gençlere sevgi ifade eden hitap; kardeş gibi yakın arkadaş" (EYSV, 13), *ġaḳġoş* "daha ziyade büyüklerin küçüklere taltif için kullandıkları ifade, küçük erkek kardeş" (EYSV, 78).

3.2.1.21. {+(t)}

Yöre ağzında tek sözcükte tespit edilmiş ve işlek olarak kullanılmayan isimden isim yapma ekidir. *üst* "elbise" (EYSV, 216).

3.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiil köklerine ve gövdelerine eklenip onları isim veya sıfat yapan yapım eki türüdür. Yöre ağzında 21 farklı fiilden isim yapan ek tespit edilmiş olup bu başlık altında incelenecektir.

3.2.2.1. {-(A)}

Eski Türkçeden beri kullanılan *-A* zarf-fiil ekinin kalıplaşmasıyla sözcük türetmesi gerçekleştiren yapım ekidir. *ėyre* "ödünç alınmış mal, kullananın kendi malı olmayan eşya, eğreti" (EYSV, 69), *kese* "kestirme, kısa yol" (EYSV, 129), *büküle* "eskiden pamuk eğirmek için kullanılan çıkrıklarda ipin ileri geri gitmesini engellemek için yapılan kelepçe" (EYSV, 25), *yaba* "ekini toplamaya yarayan üç dişli tahtadan yapılmış büyük çatal" (EYSV, 221), *sapa* "tenha yer" (EYSV, 181), *çevre* "başörtüsü veya mendil, yemeni" (EYSV, 39), *serpene* "dala destek verilen ağaç, dik durması, yayılmaması için üzüm teveği dallarına verilen destek" (EYSV, 184).

3.2.2.2. {-(AcAk)}

Zeynep Korkmaz; gelecek zaman sıfat-fiil ekinin genellikle niteleme sıfatı ve araç-gereç adı türetmede kullanıldığını belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 69). Yöre ağzında da ek araç-gereç adları türetmede kullanılmıştır. *açacaḫ* "anahtar" (EYSV, 1), *alışturacaḫ* "odunu kolay tutuşturmak için arasına konulan çalı çırpı, yonga" (EYSV, 4), *depicek* "bel denilen tarım aracının ayakla basılacak tahta kısmı" (EYSV, 54), *salacaḫ* "havuz ve göletlerde suyun aktarıldığı deliğe konarak suyu tutmaya veya boşaltmaya yarayan ağaç" (EYSV, 180).

3.2.2.3. {-(Aç)}, {-(Uç)}

Eski Anadolu Türkçesinde *kısaç*[7], *güleç, gömeç, umaç*[8] örneklerinde görüldüğü üzere ek standart Türkçede olduğu gibi *-Aç* şekliyle kullanılmıştır. Yöre ağzında ise ek; araç-gereç adlarına *-Aç* ve *-Uç* şeklinde eklenerek alet ismi yapmada kullanılmıştır. *çekeç* "makara, su çekme aleti" (EYSV, 38), *çeküç* "çekiç" (EYSV, 38), *dögeç* "çamaşırı döğerek yıkamaya yarayan ağaç tokaç" (EYSV, 59), *köpüç* "tokaç, çamaşır tokacı" (EYSV, 137), *gömeç* "bal peteği" (EYSV, 93), *toḳaç* "köpüç, çamaşırı yıkarken dövmeye yarayan ağaç" (EYAD, 238).

3.2.2.4. {-(Ak)}, {-(aḫ)}

Zeynep Korkmaz *-Ak* ekinin; yer adları, araç-gereç adları, soyut ve somut adlar türetmede kullanıldığını belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 70). Eski Anadolu Türkçesinde de *-Ak* şeklinde kullanılan ek yöre ağzında *k* > *ḫ* değişiminden kaynaklı *-aḫ* şeklinde çeşitlenme göstermiştir. *cıngıraḫ* "balık avında kullanılan dip oltasında, misinanın suyun dışında kalan kısmının çubukla birleştiği yere asılan, balık oltanın vücudundaki yemi yediği zaman misinayla birlikte sallanıp avcıyı uyaran zil" (EYATS, 77), *oturaḫ* "iskemle" (EYAD, 237), *ölçek* "ölçek, buğday ölçmede kullanılan bir araç" (EYSV, 163), *süzek* "süzgeç, süzme aleti" (EYSV, 191), *tüneK* "dağ kekliğinin geceyi geçirdiği yer" (EYATS, 136), *tutaḫ* "mutfakta sıcak kapları tutmak için yapılan bez" (EYSV, 210), *piçaḫ* "bıçak" (E, 42), *gavşaḫ* "yollar ve derelerin birleştiği yer, kavşak" (EYSV, 82), *gonaḫ* "konak" (EYSV, 91), *ġuraḫ* "dağ kekliğinin avlanma ihtimalinin yüksek olduğu av bölgesi" (EYATS, 97), *uzaḫ* "uzak" (E, 48), *üfaḫ* "ufak, küçük" (EYSV, 215), *yataḫ* "tavşanın yattığı yer" (EYATS, 140), , *dolaḫ* "boyun atkısı, fular, kaşkol, kuşak" (EYSV, 58), *ulaḫ* "saça takılan ek saç ya da bağ" (EYSV, 213), *fingirdek* "aşırı oynak, kırıtkan cilveli kadın" (HA, 23), *belek* "kundak, çocuk bezi" (EYSV, 17), *yorak* "ayakkabının üstüne veya alt kısmına yapılan yama" (EYSV, 228).

[7] Gülsevin, a.g.e., ss. 145.
[8] Timurtaş, a.g.e., ss. 350.

3.2.2.5. {-(An)}

Standart Türkçede, fiillere eklenerek isimleştiren işlek bir sıfat-fiil ekidir. Gürer Gülsevin, ekin Eski Anadolu Türkçesinde de işlek bir ek olduğunu belirtmiştir (Gülsevin, 2017: 135). *örken* "hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip, urgan, halat ya da zincir" (EYSV, 164), *ören* "şehir veya ev yıkıntısı, kalıntı" (EYSV, 164), *ġůmutan* "komutan" (KBAYA, 193), *tapan* "tarla sürerken saban veya pulluğun izlerini kapatmak ve tarlayı düzeltmek için kullanılan ağaç" (EYSV, 200).

3.2.2.6. {-(Ar)}

Fiillere eklenerek fiilleri isim yapan sıfat-fiil ekidir. Faruk Kadri Timurtaş ekin standart Türkçeyle aynı işlevde kullanıldığını belirtmiş ve ekin *-Ar* şeklinin yanı sıra *-Ur* biçiminin de olduğunu belirtmiştir (Timurtaş, 1974: 351). Yöre ağzında ise bir örnekte tespit edilmiş olup Eski Türkçe *çep* "çevirmek, çevrelemek" geniş zaman sıfat-fiil eki *-er* ekinin eklenmesiyle sözcük türetilmiştir. *çeper* "çeper, dikenli engel, çalı yahut başka dikenli ağaçlarla bahçe ve tarlanın etrafına dikilen çit" (EYSV, 39).

3.2.2.7. {-(ArAk)}

Fiillere eklenen zarf-fiil eki olup Eski Anadolu Türkçesinde de işlek olmayıp yöre ağzında da tek sözcükte örneğine rastlanılmıştır. *çekerek* "daha küçük, buna göre biraz küçük" (EYSV, 38).

3.2.2.8. {-(ç)}

Muharrem Ergin, Türkçenin eski dönemlerinden beri kullanılan ve günümüz Türkçesinde de pek çok sözcükte yaşadığını belirtmiştir (Ergin, 2012: 191). Ek yöre ağzında dönüşlü fiil gövdelerine eklenerek sözcük türetmede kullanılmıştır. *kılınç* "kılıç" (EYSV, 87), *ġırḫınç* "koyun yününü kırkmada kullanılan makas" (EYSV, 88).

3.2.2.9. {-(gA)}

Muharrem Ergin eki, Türkçenin eski dönemlerinden itibaren görülen ve eskiden işlek olup günümüzde işlekliğini kaybeden bir ek olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 189). Gürer Gülsevin, ekin Eski Anadolu Türkçesinde hem isim hem de sıfat türettiğini belirtmiştir (Gülsevin, 2017: 145). Ekin yöre ağzında tespit edilen kullanımı Eski Anadolu Türkçesiyle eştir. Ek, tespit edilen sözcüklerin ilkinde isim, ikincisinde ise sıfat görevli sözcük türetmede kullanılmıştır. *götürge* "bir ucunun bağlı olduğu bir nokta etrafında dönen kol, kaldıraç manivela" (EYSV, 93), *çökelge* "çukur yer" (EYSV, 45).

3.2.2.10. {-(gAn)}

Eski Türkçeden itibaren sıkça görülen *–GAn* sıfat-fiil eki; sıfat-fiil eki olarak kullanımın yanı sıra, zaman eki, tarihî ve çağdaş lehçelerde çeşitli görevler üstlenmiş, yaygın kullanımı olan bir ektir (Akar, 104-114). Ergin ekin, *-An* sıfat-fiil ekinden anlam bakımından kuvvetli olması yönüyle ayrıldığını belirtmiştir (Ergin, 2012: 190). Yöre ağzında tek sözcükte tespit edilmiştir. *çalgan* "taşlık ve meyilli su yatağı" (EYSV, 35).

3.2.2.11. {-(geç)}

Muharrem Ergin, Türkçenin eski dönemlerinden itibaren görülen ekin işlekliğinin az olduğunu ve günümüzde *süzgeç, yüzgeç, kıskaç* gibi sözcüklerde yaşadığını belirtmiştir (Ergin, 2012: 190). Gürer Gülsevin, ekin Eski Anadolu Türkçesinde geçişsiz fiillere eklenerek alet isimleri yapmada kullanıldığını belirtmiştir (Gülsevin, 2017: 146). Yöre ağzında yalnızca *üzgeç* "iyi yüzen, yüzücü" (EYSV, 217) örneğinde tespit edilen ek geçişsiz *yüz-* fiiline eklenerek sıfat yapmada kullanılmıştır.

3.2.2.12. {-(GI)}

Mecdut Mansuroğlu, ekin fiillere eklenerek onların hareketlerinden soyut adlar türettiğini, soyut sözcükleri somutlaştırdığını belirtmiştir (Mansuroğlu, 1953: 342). Muharrem Ergin, ekin Eski Türkçede yalnız *-gU* şeklinde kullanıldığını ve eski dönemlerden beri işlek olarak kullanılan bu ekin günümüzde çok örneğinin bulunmadığını belirtmiştir (Ergin, 2012: 189). Gürer Gülsevin, ekin Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü olarak kullanılarak sözcük türetildiğini belirtmiştir (Gülsevin, 2017: 146). Yöre ağzında ise ekin düz ünlülü örneklerine rastlanılmıştır. *güvegi* "damat" (EYSV, 99), *sergi* "kilim, yaygı vb." (EYSV, 184), *yaygı* "hasır, çul, kilim, halı gibi serilen şeyler" (EYSV, 224), *demregi* "temriye, egzama" (EYSV, 53), *küregi* "harman küremeye yarayan alet" (EYSV, 141), *çalğı* "çalgı, müzik aleti" (KBAYA, 187), *bıçkı* "testere" (EYSV, 19).

3.2.2.13. {-(I)}, {-(U)}

Zeynep Korkmaz, ekin genellikle tek heceli fiillere eklenerek, fiilin hareketinin ürünü veya sonucu olan somut ve soyut ad türetmede kullanıldığını belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 82). Muharrem Ergin, Eski Türkçede *-g* ve *-ġ* fiilden isim yapma ekinin Batı Türkçesinde düşmesi sebebiyle yardımcı sesin sözcükte kalarak fiilden isim yapma eki hâline dönüşmesiyle ekin oluştuğunu ve özellikle Eski Anadolu Türkçesinde bu ses düşmesinin izlerinin açık bir biçimde görüldüğünü belirtmiştir (Ergin, 2012: 192). Yöre ağzında ekin yuvarlak ve düz sesli örnekleri tespit edilmiştir. *çırpı* "küçük ince ve tutuşturucu odun" (EYSV, 41), *gonşu* "komşu" (EYSV, 91), *dolu* "av için hazırlanmış fişek" (EYATS, 85), *örtü* "yatak" (KBAYA, 201), *sızı* "ayakkabı deliklerine konan yama" (EYSV, 186).

3.2.2.14. {-(Ik)}, {-(Uk)}

Zeynep Korkmaz, ekin fiillere eklenerek yapılmış, tamamlanmış bir işin ürünü olan sözcükler türetme işlevinde kullanıldığını söylemiştir (Korkmaz, 2009: 86). Gürer Gülsevin, ekin Eski Anadolu Türkçesinde devamlı yuvarlak şekliyle isim ve sıfat türetmede kullanıldığını belirtmiştir (Gülsevin, 2017: 148). Yöre ağzında ekin düz ve yuvarlak ünlülü şekilleri kullanılmıştır. *dilik* "dilim, ekmek dilimi" (EYSV, 56), *ilik* "düğme" (EYSV, 120), *gazzuḫ* "kazık, toprağa çakılan sivri tahta" (EYSV, 83), *örtük "*baş örtüsü, yazma, tülbent" (EYSV, 164), *üşük* "soğuk algınlığı, donmadan sonra el ayak gibi organlarda süren uyuşukluk, kaşınma" (EYSV, 217), *örek* "çocuğun düşmemesi için beşik ve salıncak üstü bağı" (EYSV, 164), *bişirük* "kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında ve hayvanlarda ter, pislik ve çamur vs. sebeplerden ileri gelen sulu yara" (EYSV, 22), *böyük* "büyük" (EYSV 24), *garıḫ* "karık, sebze ekilmek için hazırlanmış olan yer" (EYSV, 81), *ḫarıġ* "su arkı, su yolu" (EYSV, 102).

3.2.2.15. {-(m)}

Faruk Kadri Timurtaş, Eski Anadolu Türkçesinde genellikle *içim, geyim, ölüm, tadım* gibi tek seferde tamamlanan eylemleri isimleştirmede kullanılan bir ek olduğunu ifade etmiştir (Timurtaş, 1974: 350). Geçişli ve geçişsiz fiillere eklenerek isimleştiren bir ektir. *yaylım* "yayla, hayvan yayılacak yer; dağ yamacı, otlak" (EYSV, 224), *adlım* "adım" (EYSV, 2), *oylum* "boşluk, hacim" (EYSV, 161), *yarım* "gaz tenekesi oylumunda bir tahıl ölçeği" (EYSV, 223).

3.2.2.16. {-(mA)}

Zeynep Korkmaz; ekin bir isim-fiil eki olduğunu, yapısı bakımından *-mAk* ekinin son sesi olan *-k* sesinin kaybolmasından oluştuğunu ve işlevinin de eylemin yaptığı hareketi iş

adına çevirme olduğunu belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 91). Faruk Kadri Timurtaş[9] ve Gürer Gülsevin[10] ekin Eski Anadolu Türkçesinde çok işlek kullanılmadığını belirmişlerdir. Yöre ağzında ise ekin kullanımının işlek olduğu tespit edilmiştir. *gapatma* "metres" (HA, 140), *aḫma* "mücevherat, kadınların süs eşyası olarak kullandıkları altın dizisi" (EYSV, 3), *aşurma* "pantolon askısı" (EYSV, 9), *burma* "altın bilezik" (EYSV, 25), *boyama* "boyanmış bez, şalvar, başörtüsü" (EYSV, 23), *gèyme* "kadınların kara don üzerine giydikleri iş elbisesi, bluz" (EYSV, 85), *yazma* "kadın başörtüsü" (EYSV, 225), *belleme* "binek hayvanı soğuktan korumak için beline sarılan veya eyerin altına konulan keçe, meşinlenmiş keçe" (EYSV, 18), *çatma* "yağ çıkarmak amacıyla tulukun asıldığı çapraz dayanmış üç ağaç ya da üç ayaktan kurulu düzenek" (EYSV, 37), *çığırtma* "kartal kemiğinden yapılan, flüt sesi veren nefesli bir halk çalgısı" (EYSV, 40), *deveme* "topaç" (EYSV, 54), *dolma* "bir çeşit tüfek, eskiden el ile doldurulan bir tüfek" (EYSV, 58), *örtme* "kapı saçağı" (EYAD, 237), *sündürme* "kar küreği" (EYSV, 190), *sürütme* "kar sileceği (çatısız kerpiç evlerin damlarında kullanılır, kar küremek için tahtadan yapılan alet)" (EYSV, 190), *yayma* "hayvan sırtına iki taraflı konulan büyük çuval" (EYSV, 224), *çevürme* "bahçe duvarı, etrafı duvarla çevrili bahçe" (EYSV, 40), *çıkma* "cumba" (EYSV, 40), *tüneme* "üveyiğin ağaç üzerinde, bıldırcının ise yerde gece veya gündüz saklanarak dinlendiği yer" (EYATS, 137), *yetme* "balkon, tahtaboş" (EYSV, 227), *ısıtma* "sıtma" (EYSV, 117), *ḳaynaşma* "gözde kaşıntı yapan hastalık" (EYSV, 126), *terletme* "tifo" (EYSV, 204), *garelleme* "karalama, ortalama, tahmini olarak, el yordamı ve göz kararıyla" (EYSV, 80), *besleme* "evde büyüyen ve devamlı evde kalan hizmetçi kız" (EYSV, 18).

3.2.2.17. {-(mAk)}

Zeynep Korkmaz, geçişli ve geçişsiz her türlü fiile eklenerek soyut hareketleri somutlaştıran ve mastar eki olarak adlandırılan bir ek olduğunu belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 95). Yöre ağzında işlek kullanılan bir ektir. *alarmak* "ham meyve ve benzerlerinin olgunlaşma anı" (EYSV, 4), *ataşlanmaḫ* "ateşlenmek, yanmak" (EYSV, 9), *çorlanmak* "hastalanmak" (EYSV, 44), *dağlamaḫ* "yakmak, ateşle tedavi usulü" (EYSV, 50), *döndarmek* "midesi bulanmak" (EYSV, 60), *eylenmek* "yaranın veya hastalığın iyileşmesi" (EYSV, 69), *ėyleşmek* "hastalıktan kurtulmak, iyileşmek" (EYSV, 69), *ėyletmek*

[9] a.g.e. Timurtaş, ss. 350.
[10] a.g.e. Gülsevin, ss. 133.

"iyileştirmek, şifa vermek" (EYSV, 69), *havlamaḫ* "derinin güneşte yanarak soyulması" (EYSV, 105), *göğermek* "vurma ya da çarpma sonuncunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek" (EYSV, 92), *çaḫmaḫ* "çakmak" (KBAYA, 187), *gözmek* "çeşme" (EYSV, 94), *tutamaḫ* "ateş üstündeki kabı tutup indirmek için bez vb. şeylerden yapılan tutacak" (EYSV, 210).

3.2.2.18. {-(mAn)}

Türkçenin eski dönemlerinde de çok işlek kullanılmayan *-mAn* eki, yöre ağzında iki sözcükte tespit edilmiştir. *degirman* "değirmen" (EYSV, 52), *batman* "ölçü" (AYA, 144).

3.2.2.19. {-(p)}

Yöre ağzında yalnızca tek bir sözcükte tespit edilmiştir. *to-* "şişme, kabarma"[11] anlamındaki fiile eklenerek isim soylu sözcük türetmede kullanılmıştır. *tump* "iki tarla arasındaki sınırı belirleyen toprak yükseklik, tepecik, tümsek" (EYSV, 210).

3.2.2.20. {-(sıg)}

Zeynep Korkmaz; ekin Eski Türkçede hem *-sIK* hem de *-sUK* şekillerinde kullanıldığını, sıfat ve ad türetme işlevinde kullanıldığını belirtmiştir (Korkmaz, 2009: 105). Yöre ağzında kullanımı işlek olmayan bir ektir. *yassı* "yatsı" (EYSV, 223).

3.2.2.21. {-(t)}

Muharrem Ergin, ekin eski dönemlerde işlek olarak kullanıldığını ancak günümüzde işlek olmayıp sayılı kelimelerde yaşadığını belirtmiştir (Ergin, 2012: 194). Faruk Kadri Timurtaş, ekin eklendiği sözcüklerde yer ve araç anlamı bildirdiğini belirtmiştir (Timurtaş, 1974: 350). Gürer Gülsevin ekin Eski Anadolu Türkçesinde; *binit, ögüt, yogurt*

[11] Gülensoy T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 932.

örneklerinde görüldüğü gibi geçişli fiillere eklenerek sözcük türettiğini belirtmiştir (Gülsevin, 2017: 149). Yöre ağzında t- eki ile türetilmiş tek örnek olan olan *apart* "nehri geçmek için kullanılan ilkel sal" (KBAYA, 184) sözcüğüdür. Ek, geçişli bir fiile eklenmesi ve sözcüğe araç anlamı yüklemesi bakımından ekin özelliklerini gösteren bir örnektir.

3.3. Sözcük Grubu Şeklinde Oluşturulmuş Sözcükler

Zeynep Korkmaz sözcük grubunu; cümle içinde yer alan kavramların birden çok kelimenin belirli kurallar çerçevesinde yan yana getirilmesiyle oluşan, yapı ve anlamdaki bütünlük sebebiyle cümle içinde yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 174). Süer Eker sözcük grubunu, cümle içinde kavramlar arasında bağlantı kurması amacıyla, sözcüklerin yan yana getirilmesi şeklinde tanımlamıştır (Eker, 2017: 353). Muharrem Ergin sözcük grubunu, tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelime topluluğu olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 374). En az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan sözcük grupları yöre ağzında yeni sözcük türetmede yaygın olarak kullanılmıştır. Bu başlık altında sözcük grupları; tamlama, birleşik isim, edat grubu, sıfat grubu ve tekrar grupları olmak üzere beş ana başlık altında incelecektir.

3.3.1. Tamlamalar

Zeynep Korkmaz tamlamayı, bir tamlayanla bir tamlananın oluşturduğu ve bir adın anlamının tam olarak verilebilmesinde kullanılan kelime grubu olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 223).

3.3.1.1. İsim Tamlamaları

Zeynep Korkmaz, iyelik ekiyle ile birbirine bağlanmış en az iki sözcükten oluşan tamlama olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 66).

3.3.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması

Zeynep Korkmaz belirtili isim tamlamasını; tamlayanı ilgi durumu eki almış bir ad veya zamir, tamlananı teklik 3. teklik şahıs iyelik eki almış olan, belirtme eki taşıyan ve tamlayanla tamlanan arasında uygunluk ve geçici anlam bağı bulunan tamlama olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2012: 89). *annın çatı* "alnının çatı, alnın ortası" (EYSV 6), *yanı yöresi* "çevresi" (EYSV, 222).

3.3.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Zeynep Korkmaz; tamlayanı ek almamış, yalın durumda bulunan, tamlananı üçüncü tekil şahıs iyelik eki almış olan ve tamlayan ile tamlanan arasında anlam bağı bulunan tamlama olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 90). *cin cücügü* "küçük çelimsiz fakat zeki ve yaramaz çocuk" (EYSV 31), *bel bağı* "kuşak, kemer" (EYSV, 17), *gulunç yelegi* "iç yelek" (Güzel, 2013: 74), *gazanparçı* "maşrapa" (EYSV 83), *dellal karısı* "bohçacı, ufak tefek eşya satan kadın" (EYSV 53), *boccik kemiği* "kuyruk sokumu" (EYSV 22), *döşşek yesiri* "yatalak" (Güzel, 2012 73), *yatak esiri* "yatalak hasta, felçli" (EYSV, 224), *gül ayı* "mayıs ayı" (EYSV, 98), *sağır ayı* "ağustos ayı" (EYSV 179), *yassı mehli* "yatsı vakti" (EYSV, 224), *aḫır sekisi* "kışın sıcaklığından faydalanarak oturmak için ahırın bir yanına set halinde yapılan yüksekçe ve sofa genişliğinde oda" (EYSV, 3), *bek yeri* "üveyik avında, bek yapmak için avcının gizlendiği yer" (EYATS, 74), *ġapılı ġafes* "kapısı ince bir çubukla ikiye bölünmüş keklik kafesi" (EYATS, 91), *it yokuşu* "Harput'ta bir mevki adı" (EYSV, 122), *besi ġafesi* "ev kekliğinin içinde beslendiği devamlı içinde kaldığı kafes" (EYATS, 75), *çatal_ağacı* "harmanda kullanılan iki dallı ağaç, yaba" (EYSV, 37), *daban olTası* "bir olta çeşidi" (EYATS, 83), *diP oltası* "bir olta çeşidi" (EYATS, 84), *emniyet düğmesi* "av tüfeği parçası" (EYATS, 87), *gem isgembesi* "bilhassa gem sürerken üzerinde oturulan küçük tabure" (EYSV, 84), *hazne eğişi* "sabana bulaşan çamurları kazımak için üvendirenin ucuna takılan demir araç" (EYSV, 106), *köz ġafesi* "bir keklik kafesi türü" (EYATS, 113), *loğ taşı* "kerpiç evlerin damlarını bastırmak sıkıştırmak ve düzeltmek için kullanılan silindir biçimindeki taş" (EYSV, 145), *tahta başı* "sergen, raf" (EYSV, 199),

tetik köprüsü “tüfek parçası” (EYATS, 134), *TırnaK manivelası* “bir tüfek parçası” (EYATS, 134), *Tuzaḫ bağı* “keklik avında tuzakları bağlamaya yarayan deri parçası” (EYATS, 135), *Tuzaḫ ġayişi* “keklik avında tuzakları bağlamaya yarayan deri parçası” (EYATS, 136), *Tuzaḫ ġazığı* “keklik avında kullanılacak tuzakları toprağa çakmaya yarayan küçük kazık” (EYATS, 136), *tüle damı* “kekliğin tüyünü değiştirmesinde kullanılan büyük kafes” (EYATS, 136), *tüle ġafesi* “kekliğin tüyünü değiştirmesinde kullanılan büyük kafes” (EYATS, 136), *tetik korkuluğu* “tüfek parçası” (EYATS, 133).

3.3.1.1.3. Zincirleme İsim Tamlaması

Zeynep Korkmaz zincirleme isim tamlamasını; tamlayanı, tamlananı veya her ikisi de isim tamlaması şeklinde olduğu ve birbirleri arasında çeşitli ilişkilendirmenin yapılabildiği iç içe geçmiş bir tamlama türü olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 260). Yöre ağzında tespit edilen sözcükler içinde yalnızca tek örnek tespit edilmiştir. *el ġundağı kilidi* “el kundağının namlu üzerinde sabit durmasını sağlayan kilit” (EYATS, 86).

3.3.1.2. Sıfat Tamlaması

Zeynep Korkmaz; somut, soyut adları ve kavramları çeşitli yönleriyle nitelemek veya belirtmek maksadıyla ve ona bağlı sıfatın tamlama dizilişinde oluşturduğu söz grubu olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 212). *ak tenli* “güzel kadın” (EYSV 4), *ana ḳarı* “ihtiyar kadın, teyze” (EYSV 6), *gapi gonşi* “konu komşu” (Güzel, 2012: 73), *gelin bacı* “yenge” (EYSV 84), *nene ġarı* “yaşlı kadın (EYSV 156), *baş_efendi* “başçavuş, karakol komutanı (EYSV 16), *üs_tėman* “üst teğmen” (KBAYA 206), *gırh dügme* “yarım kollu, çok düğmeli erkek yeleği” (Güzel, 2012: 74), *gara tuman* “kadınların iş yaparken giydikleri şalvar” (EYSV, 80), *ġara don* “kadınların iş yaparken giydikleri şalvar” (EYSV, 80), *ceran göz* “ceylan göz” (EYSV 29), *cıddik parmaḫ* “elin en küçük parmağı” (EYSV 29), *çıta parmaḫ* “küçük parmak” (EYSV 41), *bi çimdik* “biraz, iki parmak ucuyla tutulan miktar kadar” (EYSV, 21), *bi kırtik* “çok az, biraz” (EYSV, 21), *bi loḫma* “biraz” (EYSV, 21), *bi pırtik* “bir parça, azıcık, biraz” (EYSV, 21), *bi soluḫ* “biraz, azıcık, çabucak” (EYSV, 22), *bi soḫum* “bir lokma, biraz” (HA, 129), *bi yani* “bir bölümü, bir kısmı” (EYSV, 22), *bi yığın* “çok, çok fazla” (Güzel, 2012: 71), *bi çala* “bir an, biraz, şöyle böyle” (EYSV, 21), *gara*

gan “çarpma ya da vurma ile vücutta meydana gelen morarma, biriken pis kan” (EYSV, 80), *göğ ök*sürük “boğmaca öksürüğü” (EYSV, 92), *iki cannı* “hamile” (EYSV, 120), *salgın hastalıḫ* “hastalık” (KA, 222), *yiyici yara* “frengi” (EYSV, 228), *bi ayaḫ* “kısa süre biraz, bir dakika” (EYSV, 20), *bu döne* “bu defa, bu sefer” (EYSV, 24), *bu yana* “beri, sonra” (EYSV, 25), *dar gün* “kötü gün” (E, 20), *ebedi ecdad* “atalar, çok eskiden beri” (Güzel, 2013: 17), *gaba ġuşluḫ* “sabahla öğle arası” (EYSV, 77), *ġara ġış* “aralığın son on günü, kışın soğuk günleri” (EYSV, 80), *ġereli bayram* “yakınlarını kaybedenlerin, kaybettikleri kişi olmadan geçirdikleri ilk bayram”(Güzel, 2013: 17), *köpür göz* “korla dolu mangal” (EYSV 137), *ağ baba* “Ak Baba” (KBAYA, 183), *ağ dağ* “bir dağ ismi” (AYA, 143), *behri yazı* “uzak, ıssız arazi” (EYSV, 17) ~ *beri yazi* “uzak, ıssız yer” (Güzel, 2013: 16), *daş aḫır* “içinde ekili yer bulunmayan otlak” (EYSV, 51), *gara yer* “mezar” (EYSV, 80), *in kaya* “mağara” (EYSV, 121), *ḳara yer* “cehennemin dibi” (EYSV, 124), *karşı geçe* “Fırat’ın karşı yakası” (DBA, 345), *yağız yėr* “cehennem, sin, kara yer” (EYSV, 221), *yoḫarı şeher* “Harput” (EYSV, 228), *baş ġazuḫ* “keklik avında birbirine bağlı 80-100 adet tuzağın bağlı olduğu asıl kazık” (EYATS, 74), *cansız můhre* “ördek avında yabani ördekleri aldatıp, av yerine çekmek için kullanılan plastikten yapılmış, oyuncak ördek” (EYATS, 76), *çöplü ġafes* “keklik kafesi” (EYATS, 82), *çubuḫlu ġafes* “keklik kafesi” (EYATS, 82), *ġapılı ġafes* “keklik kafesi” (EYATS, 91), *germe ağ* “ balık ağı çeşidi” (EYATS, 93), *gılgıl süpürge* “gilgil tanesi gibi taneleri olan bitkiden yapılan süpürge” (EYSV, 87), *tek çağ* “dantel tığı” (E, 46), *yelincek tüfek* “hafif bir tüfek çeşidi” (EYATS, 140).

3.3.2. Birleşik İsim Grubu

Zeynep Korkmaz birleşik isim grubunu, en az iki sözcükten oluşmuş ve bu sözcüklerin kendi anlamları dışında yeni bir anlamı karşılamak üzere, belirli kurala göre bir araya gelerek oluşturdukları yeni sözcükler olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 93). Süer Eker, iki ya da daha fazla sözcüğün, anlam değişmesi, ses olayı sözcük türü değişmesi gibi yollarla aralarına ek girmeyecek kadar kalıplaşması yoluyla oluşmuş kelime grubu olarak tanımlamıştır (Eker, 2017: 263). Muharrem Ergin, birleşik isim birden fazla yan yana gelerek yeni bir nesnenin ismi olmak üzere oluşturduğu kelime grubu olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 385). *ayaḳḳavı* “ayakkabı” (EYSV, 11), *avcıbaşı* “avlanmak için kurulan

düzenin (cergenin) en başında bulunan ve diğer avcıları yönlendiren kişi" (EYATS, 71), *honcubaşı* "ekin biçenlerin başı" (EYSV 113), *üzbaşı* "yüzbaşı" (KBAYA 206), *garnağissi* "karın ağrısı, beddua" (EYSV, 81), *ögüni* "o gün, geçen gün" (Güzel, 2012: 77), *aşdamı* "lokanta" (EYSV, 8), *aşevi* "lokanta, yemekhane" (EYSV, 8), *ayaḫyolu* "tuvalet" (EYSV, 10), *bağdemi* "bağda çalı çırpı ile yapılan en, kulübe" (EYSV, 14), *cilbaḫan* "cilveli kadın" (EYSV 31), *esgetek* "kadın için kullanılır, zavallı ve çaresiz kadın" (EYSV 67), *gayınna* "kaynana, kayın valide" (EYSV 83), *gaynata* "kayınbaba" (DBA, 344), *toruntaḫt* "torununun torununu gören yaşlı kişi" (EYSV, 208), *ġeyipbilici* "müneccim, falcı (Güzel, 2012: 74), *gözboyacı* "el çabukluğu ile karşısındakileri aldatan, illüzyonist, sihirbaz" (EYSV, 94), *sertabip* "başhekim" (E, 44), *birez* "biraz" (EYSV, 21), *birezim* "biraz, birazcık" (Güzel, 2012: 71), *goçavuç* "iki avuç dolusu" (EYSV, 90), *ḫassaḫoş* "iyi hoş, güzelce" (EYSV, 104), *pekey* "pekiyi" (E, 42), *yanıkara* "şarbon hastalığı" (EYSV, 222), *yankeş* "şaşı, gözünün tekini kapatarak bakan" (EYSV, 222), *ayaḫüsdü* "azıcık, bir dakika, biraz" (EYSV, 10), *bıldır* "geçen yıl, geçmiş zaman veya dün; bir yıldır" (EYSV, 19), *bògün* "bugün" (KBAYA 130), *ossahat* "hemen, anında, derhal" (EYSV, 160), *dünegin* "dün" (EYSV, 61), *abdesthama* "tuvalet, hela" (E, 11), *ayaḫġıtlı* "ayak ucu, ayak dibi" (EYSV, 10), *başgıltı* "yatağın baş tarafı, biri kimsenin başucu, mezarın başucu" (EYSV, 16), *çapḫana* "cephane" (KBAYA, 186), *galhana* "madem eritme yeri" (EYSV, 79), *kerḫana* "genelev" (EYSV, 128), *tımarḫane* "akıl ve ruh hastalıkları hastanesi" (EYSV, 205), *üznumara* "tuvalet" (EYSV, 218), *salaḫana* "mezbaha" (EYSV, 181), *terḫane* "yer ismi" (AYA, 161), *gıḫbeşlik* "kırkbeşlik, eski bir aydınlatma aracı" (EYSV, 86).

3.3.3. Edat Grubu

Zeynep Korkmaz; ad ve ad soylu kelimeden sonra gelen edatın, birlikte oluşturduğu grup olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 123). Süer Eker, ad soylu sözcüğün, ek almamış durumda veya yaklaşma, uzaklaşma, ilgi durumu ekinden birini alarak, bir son çekim edatına bağlanmasıyla oluşan kelime grubu olarak tanımlamıştır. (Eker, 2017: 364). *gıyemet kimin* "çok fazla" (Güzel, 2012: 74).

3.3.4. Fiilimsi Grupları

3.3.4.1. İsim-Fiil Grubu

Zeynep Korkmaz; bir oluş ve kılışı isim olarak anlatan adlarla kurulan ve yargı bildirmeyen kelime grupları olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 66). *yel girmek* "romatizma ağrısı" (EYSV, 225), *bağ sağma* "bağbozumu" (EYSV, 14), *Kurma Kolu* "tüfek parçası" (EYATS, 114).

3.3.4.2. Sıfat-Fiil Grubu

Zeynep Korkmaz sıfat-fiil grubunu; isim, sıfat, zarf gibi görevlerin yanı sıra özne veya nesne olarak da görev alabilen fiil şekillerinin sıfat-fiil eki sıfat işlevinde kullanılan fiil şekilleri olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 211). *can ġurtaran* "ambulans" (EYSV, 27), *varan gelen* "maden ocaklarında taşıma yapmakta kullanılan elektrikli, tel üstünde çalışan araç" (EYSV, 218).

3.3.4.3. Zarf-Fiil Grubu

Zeynep Korkmaz, cümle içinde yüklem görevi üstlenmiş bir zarf-fiil veya ad çekimi ekleriyle genişletilerek zarf görevi yüklenmiş sıfat-fiil ekleri ile bunlara bağlı ögelerden oluşan kelime grubudur (Korkmaz, 2017: 259). Süer Eker, zarf-fiillerle yardımcı ögelerin birlikte oluşturdukları kelime grubu olarak tanımlamıştır (Eker, 2017: 365). Muharrem Ergin zarf-fiil grubunu, bir zarf ile zarfa bağlı unsurlardan meydana gelen kelime grubu olarak tanımlamıştır. (Ergin, 2012: 396). *baba çıḫa* "vücutta iyileşmeyecek ur ve yaralar çıkmak" (EYSV, 13), *karşı geçe* "Fırat'ın karşı yakası" (DBA, 345).

3.3.5. Ünlem Grubu

Zeynep Korkmaz, bir ünlem ile ad ögesinin bir araya gelerek oluşturduğu kelime grubu olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 238). Muharrem Ergin, bir seslenme edatı ve bir ismin bir araya gelmesiyle oluşturduğu kelime grubu olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 390). *ha bire* "devamlı, sürekli, ara vermeden" (EYSV, 101).

3.3.6. Tekrar Grupları

Vecihe Hatipoğlu tekrar gruplarının; anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla kullanıldığını ve aynı sözcüğün tekrar edilmesiyle, yakın anlamlı sözcüğün, zıt anlamlı sözcüğün veya ses bakımından birbirine benzer sözcüklerin yan yana kullanılmasıyla oluştuğunu belirtmiştir (Hatipoğlu, 1981: 9). Zeynep Korkmaz, bir nesneyi, oluşu veya kılışı karşılamak üzere; aynı, yakın ya da zıt anlamlı ve eşit görevli iki kelimenin oluşturduğu kelime grubu şeklinde tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 226). Süer Eker tekrar gruplarını; aynı, yakın ya da karşıt anlamlı iki sözcüğün tek sözcük gibi işlev görmek üzere, yan yana gelmesiyle oluşur (Eker, 2017: 362). Muharrem Ergin tekrar gruplarını; aynı türden iki kelimenin peş peşe gelerek kuvvetlendirme, çokluk ve devamlılık anlamı katan kelime grubu olarak tanımlamıştır (Ergin, 2012: 377).

3.3.6.1. Anlam İlişkisi Bakımından Benzer Olan Tekrar Grupları

Anlam bakımından aynı veya yakın olan sözcüklerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan tekrar gruplarıdır. *kök köceg* "soy sop" (EYSV 137), *çul çaput* "paçavra, eski püskü bez veya giysi" (Güzel, 2013: 72), *belek beşşik* "benekli, alacalı bulacalı, yüzün yara bere olmuş durumu" (Güzel, 2012 71), *kül ufaḫ* "paramparça, un ufak, tuz buz" (EYSV, 141), *bola töke* "bol bol, fazlasıyla" (Güzel, 2012: 71), *üsbaş* "elbise" (EYSV, 216).

3.3.6.2. Bir Sözcüğün Anlamlı Bir Sözcüğün Anlamsız Olduğu Tekrar Grupları

Yöre ağzında bir sözcüğün anlamlı bir sözcüğün anlamsız bir araya gelerek oluşturduğu tekrar grupların hepsinde ilk sözcük anlamlı, ikinci sözcük anlamsız olarak oluşmuştur. *ağız bağız* "ağzına kadar, tamamen dolu" (Güzel, 2012: 70), *cici bici* "süslü elbise, eşya" (E, 16), *yarım yurum* "hastalıklı, sakat" (Güzel, 2012: 79), *kertik kertük* "eğri büğrü, çukur, bozuk" (EYSV, 128), *çağa çoluḫ* "çocuk çoluk" (EYSV 35).

3.3.6.3. Aynı Sözcüğün Tekrarlanmasıyla Oluşan Tekrar Grupları

Aynı sözcüğün birlikte kullanımıyla oluşturulan sözcük gruplarıdır. *daraz daraz* "yıpranarak incelip seyrelmiş, yırtılmış kumaş; iyi dokunmamış, seyrek aralıklı dokunmuş" (EYSV, 51), *düzüm düzüm* "dizi dizi" (EYSV, 61), *ucun_ucun* "az az, yavaş yavaş, azar azar" (EYSV, 213), *hama hama* "hemen hemen" (Güzel, 2012: 75), *soni soni* "en sonunda, er geç" (Güzel, 2012: 78).

3.3.6.4. Sayıca Eş Ses Bulunduran Sözcüklerin Bir Araya Getirilmesiyle Oluşturulan Tekrar Grupları

Bir arada kullanılan sözcüklerin ikisin de eşit sayıda ses bulunmasıyla oluşturulmuş tekrar gruplarıdır. Yöre ağzında tek örneği tespit edilmiştir. *şaş beş* "gözün şaşı olması, şaş gözlü" (EYSV, 194), *taka tuka* "çoban çakmağı" (EYSV, 199), *get güt* "düz olmayan, çukurlu tümsekli yer" (EYSV, 84).

3.3.6.5. Aynı Sözcüğe İsim Hal Ekleri Getirilerek Oluşturulan Tekrar Grupları

Yöre ağzında iki tekrar grubunda yönelme durum eki getirilerek tekrar grubu oluşturulmuştur. *gılı gılına* "tamı tamına, tastamam, mili miline" (EYSV, 87), *tıkı tıkına* "tastamam, eşit, tam, uygun" (EYSV, 205), *ḳum ḳuma* "mürekkep hokkası" (EYSV, 139).

3.3.6.6. İlave Yapılı Tekrar Grupları

Bu tekrar grubu oluşturulurken ilk sözcüğünün kendisine *a* sesi eklenerek sözcük grubu oluşturulur. *hapa hap* “ansızın, birdenbire, aniden” (EYSV, 103).

IV. BÖLÜM

4. ELAZIĞ YÖRESİ İSİM SÖZ VARLIĞININ KÖKEN BİLGİSİ İNCELEMESİ

4.1. Tek Sözcük Kuruluşunda Olan İsim Söz Varlığının Köken İncelemesi

Zeynep Korkmaz köken bilgisini; sözcüklerin dayandığı kökleri, taşıdığı ilk anlamı, zaman içinde meydana gelen anlam değişimlerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2017: 179). Doğan Aksan köken bilgisini; bir sözcüğün hangi köke dayandığını sözcüğün yerli veya yabancı olduğunu, sözcükte tarihsel olarak meydana gelen anlam değişmelerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlamıştır (Aksan, 2015c: 51). Bu bölümde yöre ağzını yansıtan kitaplardan derlenen sözcükler üzerinde köken incelemesi yapılmıştır. Yöre ağzında sözcükler genellikle *Türkçe* kökenli olup sırasıyla; *Arapça, Farsça, Ermenice, Yunanca, Fransızca, İtalyanca, Rusça, Moğolca, Rumca, Macarca, Bulgarca* ve *İngilizce* olmak üzere 12 dilden alıntılama yapılmıştır. Birden fazla sözcükle kurulmuş olan söz varlığında ise; *Türkçe+Türkçe* yapılı kuruluşlar yoğunlukta olup, *Arapça+Farsça, Farsça+Türkçe, Farsça+Türkçe, Arapça+Türkçe, Arapça+Arapça, Fransızca+Türkçe, Ermenice+Türkçe* ve *Farsça+Arapça* kuruluşunda sözcük grupları tespit edilmiştir. Tespit edilen sözcüklerin alıntılandığı dillerin başlık sıralaması yöre ağzında kapladığı alana göre aşağıda listelenmiştir.

4.1.1. Türkçe

Yöre ağzında tespit edilen isim söz varlığının % 48,22'si Türkçe kökenlidir. *aba* "anne, nine" (EYSV, 1), *abė* "ağabey, büyük kardeş" (EYSV, 3), *analıḫ* "analık, üvey anne" (EYSV, 6), *ate* "anne" (EYSV, 9), *baboş* "yiğit, delikanlı, çocuk ve gençlere sevgi ifade eden hitap; kardeş gibi yakın arkadaş" (EYSV, 13), *baci* "kardeş, abla, bacı" (EYSV, 13), *bağırlaḫ* "çok ağlayan çocuk" (EYSV, 14), *balduz* "baldız" (EYSV, 14), *bars* "oğul" (KA,

232), *bava* “baba” (KBAYA, 126), *beġ* “bey, bay” (GDİAT, 264), *bibi* “hala, babanın kız kardeşi” (EYSV, 21), *çağa* “bebek, çocuk” (EYSV, 35), *çağalıḫ* “çocukluk” (EYSV, 35), *çocıḫ* “çocuk” (KBAYA, 126), *dühür* “dünür, düğün alayı, gelin almaya gidenler; gelin alma töreni” (EYSV, 60), *eke* “büyük, yetişkin olgun; evde kalmış kız” (EYSV, 63), *er* “koca, eş, zevce” (GDİAT, 276), *eze* “teyze” (EYSV, 70), *ġadün* “kadın” (KBAYA, 103), *gardaş* “kardeş” (KBAYA, 85), *ġarı* “karı, hanım, eş” (EYSV, 81), *gişi* “kişi” (EYSV, 90), *gişi* “koca, eş” (EYSV, 90), *fırçık* “arsız çocuk” (EYSV, 73), *fingilli* “sevecen tatlı dilli, şirin kız çocuğu” (EYSV, 74), *fingirdek* “aşırı oynak, kırıtkan cilveli kadın” (HA, 23), *ġaḳġo* “ağabey, büyük kardeş” (EYSV, 78), *ġaḳġoş* “daha ziyade büyüklerin küçüklere taltif için kullandıkları ifade, küçük erkek kardeş” (EYSV, 78), *gapatma* “metres” (HA, 140), *gonşu* “komşu” (EYSV, 91), *görüm* “kocanın kız kardeşi, görümce” (EYSV, 93), *güvegi* “damat” (EYSV, 99), *inci* “yenge” (EYSV, 121), *köceg* “kök, soy” (EYSV, 136), *köken* “soy, asıl, ata” (EYSV, 137), *küvre* “sünnet olan çocuğun elini, kolunu tutan ve çocuk üzerinde babaya yakın hak taşıyan kimse, kirve” (EYSV, 142), *nene* “anne” (EYSV, 156), *ôl* “oğul” (GDİAT, 299), *ôlan* “oğlan” (GDİAT, 299), *ortancıl* “ortanca, ortanca çocuk” (KBAYA, 85), *ösgüz* “öksüz” (KBAYA, 201), *pirçek* “kök, soy” (EYSV, 172), *savduç* “sağdıç” (EYAD, 215), *sevgülü* “sevgili” (HA, 43), *uşaḫ* “uşak, hizmetçi; çocuk, evlat” (EYSV, 214), *yavuḫlu* “sözlü, nişanlı” (EYSV, 224), *açacaḫ* “anahtar” (EYSV, 1), *ağşaḫ* “iğin ucundaki makara” (EYSV, 2), *alat* “alet” (AYA, 143), *alışturacaḫ* “odunu kolay tutuşturmak için arasına konulan çalı çırpı, yonga” (EYSV, 4), *apart* “nehri geçmek için kullanılan ilkel sal” (KBAYA, 184), *ayaḫcaḫ* “merdiven, merdiven basamağı (EYSV, 10), *aylıncak* “salıncak” (EYSV, 11), *barmahcıl* “çorap vb. dikerken iğnenin parmağa batmasını engellemek amacıyla işaret parmağına takılan deri kılıf” (Güzel, 2012: 71), *belleme* “binek hayvanı soğuktan korumak için beline sarılan veya eyerin altına konulan keçe, meşinlenmiş keçe” (EYSV, 18), *bèşli* “tüfek, beş mermi atan tüfek” (EYSV, 19), *bıçkı* “testere” (EYSV, 19), *bibilik* “fesin püskül takılan yeri” (EYSV, 21), *büküle* “eskiden pamuk eğirmek için kullanılan çıkrıklarda ipin ileri geri gitmesini engellemek için yapılan kelepçe” (EYSV, 25), *cıngıraḫ* “balık avında kullanılan dip oltasında, misinanın suyun dışında kalan kısmının çubukla birleştiği yere asılan, balık oltanın vücudundaki yemi yediği zaman misinayla birlikte sallanıp avcıyı uyaran zil” (EYATS, 77), *cıngırik* “bir çeşit tahterevalli; çıngırak” (EYSV, 30), *cınik* “tenekeden yapılan şişesiz gaz lambası” (EYSV, 30), *çalğı* “çalgı, müzik aleti” (KBAYA, 187), *çaḫmaḫ* “çakmak” (KBAYA, 187), *çatma* “yağ çıkarmak amacıyla tulukun asıldığı çapraz dayanmış üç ağaç ya da üç ayaktan kurulu

düzenek" (EYSV, 37), *çekeç* "makara, su çekme aleti" (EYSV, 38), *çeküç* "çekiç (EYSV, 38), *çendik* "koltuk, torba" (EYSV, 39), *çeper* "çeper, dikenli engel, çalı yahut başka dikenli ağaçlarla bahçe ve tarlanın etrafına dikilen çit" (EYSV, 39), *çığırtma* "kartal kemiğinden yapılan, flüt sesi veren nefesli bir halk çalgısı" (EYSV, 40), *çırpı* "küçük ince ve tutuşturucu odun" (EYSV, 41), *çıyrıḫ* "çıkrık, pamuk eğirme aracı" (DBA, 343), *daldalıḫ* "gölgelik, perde" (EYSV, 50), *değirmi* "çeper, dikenli engel, çalı yahut başka dikenli ağaçlarla bahçe ve tarlanın etrafına dikilen çit" (DFAHA, 59), *depicek* "bel denilen tarım aracının ayakla basılacak tahta kısmı" (EYSV, 54), *deveme* "topaç" (EYSV, 54), *dımbılik* "tef" (EYSV, 55), *dipçek* "eştin altına koyulan ottan bir tür simit" (EYSV, 57), *dişekli* "değirmen taşının yeni dişlenmiş hali" (EYSV, 57), *dolma* "bir çeşit tüfek, eskiden el ile doldurulan bir tüfek" (EYSV, 58), *dolu* "av için hazırlanmış fişek" (EYATS, 85), *dögeç* "çamaşırı döğerek yıkamaya yarayan ağaç tokaç" (EYSV, 59), *düğen* "döven" (EYSV, 60), *düllüce* "oyuncak düdük ve kavala verilen ad" (EYSV, 61), *elce* "küçük sepet" (EYSV, 64), *elcek* "yemeniciler yemeni dikerken ip elleri kesmesin diye parmaklarına geçirdikleri meşin parmaklık" (EYSV, 64), *elicek* "çıkrık kolu" (EYSV, 64), *ellice* "bir tür küçük sepet" (EYSV, 64) *ėyre* "ödünç alınmış mal, kullananın kendi malı olmayan eşya, eğreti" (EYSV, 69), *fırfırik* "fırıldak, rüzgârgülü, pervane, fırıldak" (EYSV, 73), *gapaḫ* "kapak" (GDİAT, 280), *gazzuḫ* "kazık, toprağa çakılan sivri tahta" (EYSV, 83), *kılınç* "kılıç" (EYSV, 87), *ġırḫınç* "koyun yününü kırkmada kullanılan makas" (EYSV, 88), *gırḫlıḫ* "koyun kırkma makası" (HA, 142), *goltuḫ* "koltuk" (GDİAT, 284), *gopbuz* "kopuz" (EYSV, 91), *gorḫuluḫ* "bostan ve bağlara kuşların zarar vermemeleri için dikilen korkuluk" (EYSV, 91), *götürge* "bir ucunun bağlı olduğu bir nokta etrafında dönen kol, kaldıraç manivela" (EYSV, 93), *gözmek* "çeşme" (EYSV, 94), *ġuşluḫ* "avcının av sırasında vurduğu keklik veya bıldırcınları asmak için kullandığı askılık" (EYATS, 97), *hapenk* "ev ve dükkân kapılarındaki kapak, kepenk" (EYSV, 103), *ḫırçik* "eski püskü eşya" (DFAHA, 68), *ışıḫlıḫ* "pencere" (E, 32), ilik "düğme" (EYSV, 120), *ilincaḫ* "salıncak" (EYSV, 120), *ḳapak* "değirmen çarkına basınçlı su gönderen ortası delik tahta" (EYSV, 124), *kavluk* "küçük bohça" (EYSV, 125), *keküç* "çekiç" (EYSV, 126), *ḳıskaç* "cımbız (EYSV, 132), *köcek* "kapı, dolap ya da sandık kilidi" (EYSV, 136), *köpüç* "tokaç, çamaşır tokacı" (EYSV, 137), *kösegi* "ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun; yanmış, kararmış şey; yarı yanmış odun" (EYSV, 138), *közmelek* "havuzu veya göleti boşaltma deliği" (EYSV, 139), *küllük* "kül tablası" (E, 33), *küregi* "harman küremeye yarayan alet" (EYSV, 141), *kürtün* "yük hayvanlarına vurulan iri ve hantal semer, palan" (EYSV, 141), *kütüklük*

“av fişeklerinin sırayla üzerine dizildiği, gözlerden oluşan kemer” (EYATS, 114), *lülük* “çaydanlığın musluğu, ibrik, su akıtan musluksuz boru, ibriğin su akıtan borusu, toprak ibrik” (EYSV, 146), *oturaḫ* “iskemle” (EYAD, 237), *ölçek* “ölçek, buğday ölçmede kullanılan bir araç” (EYSV, 163), *örek* “çocuğun düşmemesi için beşik ve salıncak üstü bağı” (EYSV, 164), *örken* “hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip, urgan, halat ya da zincir” (EYSV, 164), *örtme* “kapı saçağı” (EYAD, 237), *örtü* “yatak” (KBAYA, 201), *salacaḫ* “havuz ve göletlerde suyun aktarıldığı deliğe konarak suyu tutmaya veya boşaltmaya yarayan ağaç” (EYSV, 180), *sergi* “kilim, yaygı vb.” (EYSV, 184), *serpene* “dala destek verilen ağaç, dik durması, yayılmaması için üzüm teveği dallarına verilen destek” (EYSV, 184), *susak* “omuzda su taşıma aracı” (EYSV, 189), *sündürme* “kar küreği” (EYSV, 190), *sürütme* “kar sileceği (çatısız kerpiç evlerin damlarında kullanılır, kar küremek için tahtadan yapılan alet)” (EYSV, 190), *süzek* “süzgeç, süzme aleti” (EYSV, 191), *şıkırik* “oyuncak” (EYSV, 195), *şıplik* “ince, yaş çubuk” (EYSV, 196), *şüşük* “söğüt dalından çıkarılan dilli düdük” (EYSV, 198), *taka* “pencere, duvara yapılmış kapaksız gömme dolap” (EYSV, 199), *tepçek* “bel sapına geçirilen tahta ayakçak” (EYSV, 203), *tetik* “av tüfeğinin namlusundaki fişeklerin atılmasını sağlayan mekanizmayı harekete geçiren av tüfeği parçası (EYATS, 134), *toḳaç* “köpüç, çamaşırı yıkarken dövmeye yarayan ağaç” (EYAD, 238), *topti* “çengelli iğne, toplu iğne” (EYSV, 208), *tutaḫ* “mutfakta sıcak kapları tutmak için yapılan bez” (EYSV, 210), *tutamaḫ* “ateş üstündeki kabı tutup indirmek için bez vb. şeylerden yapılan tutacak” (EYSV, 210), *ůrğan* “yorgan” (KBAYA, 206), *üğrümbeç* “beşiğin üstünde, örtüyü yüksek tutmaya yarayan ağaç kol” (EYSV, 215), *üzerlik* “nazardan korunmak için kullanılan eşya, tütsünün nazara iyi geldiğine inanılır” (EYSV, 217), *yaba* “ekini toplamaya yarayan üç dişli tahtadan yapılmış büyük çatal” (EYSV, 221), *yaygı* “hasır, çul, kilim, halı gibi serilen şeyler” (EYSV, 224), *yayma* “hayvan sırtına iki taraflı konulan büyük çuval” (EYSV, 224), *yazılık* “kalem” (EYSV, 224), *yüklük* “evlerde yatak yorganların konduğu büyük dolap” (EYSV, 229), *yüzlük* “kılıf, örtü” (EYSV, 230), *ayar* “eyer, at eyeri” (EYSV, 11), *boncuḫ* “boncuk” (E, 14), *çıḫın* “bohça, azık bohçası” (EYSV, 40), *çıra* “çıra, eskiden gazlı bir aydınlatma aracı, kandil” (EYSV, 41), *çifte* “iki namlulu tüfek” (EYSV, 42), *çit* “çeper, dikenli engel, çalı yahut başka dikenli ağaçlarla bahçe ve tarlanın etrafına dikilen çit” (DFAHA, 57), *çögenek* “ucu eğri baston, çevgen” (EYSV, 45), *daban* “döşeme” (EYSV, 49), *daraḫ* “tarak” (EYSV, 51), *degenek* “değnek, sopa” (EYSV, 52), *demek* “havuzun su salınacak deliği, delik” (EYSV, 53), *denk* “döğme yapılan taş değirmen (EYSV, 53), *gāni* “kağnı arabası”

(GDİAT, 280), *gapu* "kapı" (GDİAT, 280), *gemi* "sal" (EYSV, 84), *gıygı* "bir çeşit keman" (EYSV, 89), *gözgü* "ayna" (EYSV, 94), *ilik* "düğme" (EYSV, 120), *ilincaḫ* "salıncak" (EYSV, 121), *ḳaş* "semerin iki yanındaki ağaçlar" (EYSV, 125), *kem* "çivi, mıh" (EYSV, 127), *kemik* "koyun ve keçinin dizinden çıkan ve aşık oyununda kullanılan kemik, aşık" (EYSV, 127), *kendir* "kendir ipi, ip" (KBAYA, 197), *Kolan* "av fişeklerinin üzerinde bulunduğu fişekliğin boyundan asılmasını sağlayan deri kemer" (EYATS, 112), *köc* "asma kilit" (EYSV, 136), *kök* "düğün davetiyesi" (EYSV, 137), *kös* "kapı sürgüsü; sokak kapısının arkadaşına vurulan ağaç dayak" (EYSV, 138), *köstek* "bağlı keklik avında ev kekliğinin, ocağın içinde yere çakılı olan sikkeye bağlanmasını sağlayan örme ip" (EYATS, 113), *kurun* "içinde üzüm ezilen tekne" (EYSV, 140), *mereke* "hayvan eyeri" (EYSV, 150), *nezük* "iplikleri yumak yapmaya yarayan dokumacı çıkrığı" (EYSV, 156), *ocaḫ* "bağlı keklik avında, dağ kekliği ile kavga eden asıl kekliğin ayağından köstekle içine bağlandığı "U" şeklinde taştan örülmüş düzenek" (EYATS, 120), *ölke* "ülke" (AYA, 158), *örnek* "kadınların el işi" (EYSV, 164), *palan* "semer" (EYSV, 167), *pörk* "direk üstlüğü" (EYAD, 237), *sal* "hayvan ya da saman vb. araçları yağmur ve güneşten korumak için tahtadan yapılan çatı" (EYSV, 180), *salk* "içinde üzüm sıkılan, ağaçtan oyulmuş küvet şeklindeki ağaç, betondan yapılanına da denir" (EYSV, 181), *sekü* "sedir, kerevet" (EYSV, 183), *serpene* "dala destek verilen ağaç, dik durması, yayılmaması için üzüm teveği dallarına verilen destek" (EYSV, 184), *soku* "büyük taş havan" (E, 44), *tekne* "keklik kafesinin ve yemliğin üzerine oturtulduğu ağaçtan yapılan kaide" (EYATS, 129), *terki* "atın eyerine takılan küçük heybe" (EYSV, 204), *tetik* "tabanca ve tüfek tetiği" (HA, 161), *tıkaç* "tıpa, tapa" (EYSV, 205), *tiyare* "tayyare, uçak" (E, 46), *tor* "balık ağı, balıkçılıkta kullanılan ağ ve ağla balık avlama yöntemi" (EYSV, 208), *turit* "torba, dilenci torbası" (EYSV, 210), *Tuzaḫ* "av hayvanını hile ile yakalamak için kurulmuş düzenek" (EYATS, 136), *yasduḫ* "yastık" (EYSV, 223), *adamlıḫ* "düğün ve bayramlarda giyilen elbise, yabanlık, dışarı elbisesi" (EYSV, 2), *aşurma* "pantolon askısı" (EYSV, 9), *ayaḫ* "kadife" (EYSV, 10), *çapık* "pantolon ve don genişlemesi için iki bacak arasına eklenen parça" (EYSV, 36), *çedik* "keçi derisinden yapılan yumuşak mest, çorabın yarısına kadar üstten dikilen meşin" (EYSV, 38), *don* "külot, iç çamaşırı, giysi, elbise" (EYSV, 58), *ġalıñ* "kalın, başlık" (KBAYA, 192), *gallıḳ* "karlık, büyük, kalın yün çorap" (EYSV, 79), *ḫabık* "arkası basılmış ayakkabı" (EYSV, 101), *keşik* "elle örülmüş kemer" (EYSV, 129), *koyun* "göğüste bulunan iç cep" (EYSV, 136), *poro* "peruk, perçem" (EYSV, 174), *pörk* "börk, keçeden yapılan başlık, takke de denilir" (EYSV, 174), *susma* "baş örtüsü" (EYSV, 189),

şeve “camdan yapılmış bilezik” (EYSV, 195), *aḫma* “mücevherat, kadınların süs eşyası olarak kullandıkları altın dizisi” (EYSV, 3), *belek* “süs” (GDİAT, 266), *boru “*kadınların saçlarına taktıkları zincir” (EYSV, 23), *boyama* “boyanmış bez, şalvar, başörtüsü” (EYSV, 23), *burma “*altın bilezik” (EYSV, 25), *bölük* “saç örgüsü” (EYSV, 23), *bürük* “düğünde geline giydirilen bir elbise, baş örtüsü, çarşaf” (EYSV, 26), *çantik* “çanta, küçük torba” (EYSV, 36), *çevre* “başörtüsü veya mendil, yemeni” (EYSV, 39), *çıllıḫ* “eski püskü elbise” (EYSV, 40), *dışarlıḫ* “dışarıda giyilen temiz, iyi elbise” (EYSV, 55), *dizlik* “dize kadar uzanan uzun konçlu çorap” (EYSV, 57), *dolaḫ* “boyun atkısı, fular, kaşkol, kuşak” (EYSV, 58), *dögün* “vücut derisi altına işlenen nakış” (EYSV, 59), *ellik* “eldiven” (EYSV, 64), *gabaḫan “*başa vurulan geniş şapka” (EYSV, 77), *gavaltaḫ* “pamuk, yün, saman gibi şeylerin basılmamış kabarık durma hali; bol, geniş, kabarık duran elbise” (EYSV, 82), *gèyme* “kadınların kara don üzerine giydikleri iş elbisesi, bluz” (EYSV, 85), *golçaḫ* “ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk, ekmeği tandırda yapan kişinin koluna taktığı kolluk” (EYSV, 91), *goncuk* “cep” (EYSV, 91), *gopça* “düğme” (EYSV, 91), *göynek* “iç çamaşırı” (EYSV, 93), *ḫırçik* “eski, yırtık, lime lime olmuş elbise ya da kumaş, paçavra, eski püskü şey” (EYSV, 110), *ilik* “düğme” (EYSV, 120), *işlig* “gömlek” (EYSV, 122), *kömlek* “gömlek, iç gömleği” (EYSV, 139), *koncik* “cep, yelek cebi, para torbası” (EYSV, 134), *ḳıras* “iç çamaşırı, atlet” (EİA, 195), *ḳullik* “külah, başlık, kulak üstünden başa sarılan örtü” (EYSV, 139), *keçe* “çobanların omuzlarına attığı keçeden yapılmış kolsuz giysi, aba” (Güzel, 2013: 17), *örtük* “baş örtüsü, yazma, tülbent” (EYSV, 164), *soyḫa* “baş örtüsü, yazma, tülbent” (EYSV, 164), *sızı* “ayakkabı deliklerine konan yama” (EYSV, 186), *terlik* “beyaz patiskadan dikilen ya da yünden örülen takke” (EYSV, 204), *turik* “torba, dilenci torbası” (EYSV, 210), *ulaḫ* “saça takılan ek saç ya da bağ” (EYSV, 213), *üst* “elbise” (EYSV, 216), *üzüK* “yüzük” (EYSV, 218), *yağlık* “mendil” (EYSV, 220), *yamalıḫ* “yama yapmaya yarayan bez parçası” (EYSV, 222), *yazma* “kadın baş örtüsü” (EYSV, 225), *yedek* “bilezik, madensel bilezik” (EYSV, 225), *yorak* “ayakkabının üstüne veya alt kısmına yapılan yama” (EYSV, 228), *yordam* “kılık, giyiniş” (EYSV, 228), *bardaḫ* “toprak testi, küçük testi” (EYSV 15), *bodik* “küçük testi” (EYSV, 22), *corik* “ağzı geniş, su akacak kısmı dışa doğru geniş ve uzun olan çinko veya bakırdan yapılmış ibrik” (EYSV, 32), *çanaḫ* “porselen tabak, topraktan yapılmış tabak, saksı” (HA, 132), *çemçe* “kepçe” (EYSV 39), *çömlek* “toprak tencere” (DFAHA, 57), *dibek* “içinde kahve ve benzeri şeylerin dövüldüğü büyük havan” (EYSV, 56), *dolçe* “büyük su tası” (EYSV, 58), *dollik* “içine su konan bir

çeşit tas" (EYSV, 58), *ellice* "bir tür küçük sepet" (EYSV, 64), *gaşuḫ* "kaşık" (GDİAT, 281), *ġazan* "kazan" (KBAYA, 193), *güveç* "toprak tencere; kap" (DFAHA, 66), *ḫışt* "ucu sivri büyük bıçak, bir tür kama" (EYSV, 111), *ḳodik* "havan; pekmez, şıra gibi şeyleri saklamak için kullanılan ağzı kapaklı tahtadan mutfak aracı" (EYSV, 134), *külek* "bal, yoğurt, pekmez gibi şeyleri saklamaya yarayan derin ve kulplu tahta kap, ağaç kova" (EYSV, 141), *kōr* "kesmeyen bıçak" (EYSV, 135), *köç* "üzerinde et kıyılan tahta, et tahtası" (EYSV, 136), *ohlağlı* "oklava" (E, 40), *piçaḫ* "bıçak" (E, 42), saplı "kepçe vazifesi gören, tava sapı gibi kulp takılmış büyük tas, büyük kepçe" (EYSV, 181), sac "sac, üzerinde ekmek pişirilen metal levha" (KBAYA, 202), *sahan* "büyük geniş tabak, tepsi" (EYSV, 179), sahsı "çanak" (E, 43), tas "su içilen bardak" (E, 46), *selepcek* "el leğeni" (EYSV, 183), soya "çakı, bıçak" (EYSV, 188), *şapşak* "ağaçtan oyma tas, bardak" (EYSV, 194), *tağar* "topraktan yapılmış kavanoz, çömlek" (EYSV, 199), *tasik* "küçük, madenden yapılmış tas" (EYSV, 201), *tepir* "tahtadan yapılan kenarsız tepsi" (EYSV, 203), *terek* "tahta mutfak rafı, raf" (EYSV, 203), *tuluḫ* "pekmez, peynir, yağ vb. şeyleri koymaya yarayan ya da yayık olarak kullanılan deri, tulum" (EYSV, 209), *baskak* "tahsildar" (EYSV, 15), *ḫırḫız* "hırsız" (EYSV, 110), *ġůmutan* "komutan" (KBAYA, 193), *dügür* "kız istemeye giden, kimse, elçi" (EYSV, 60), *kizir* "harman bekçisi, mendil saklama oyununda ebe" (EYSV, 133), *avcu* "avcı" (GDİAT, 263), *ayaḫçaḫcı* "merdivenci, merdiven yapan" (EYSV, 10), *aylakçı* "avcıların ağırlığının taşıyan tüfeksiz yardımcı" (EYSV, 11), *baliḫçi* "balıkçı" (EYAD, 196), *besleme* "evde büyüyen ve devamlı evde kalan hizmetçi kız" (EYSV, 18), *çapçı* "dolandırıcı, hilekâr, iki yüzlü" (EYSV, 36), *çepçi* "çöpçü" (EYSV, 39), *çıḫıḫçı* "kırıkçı, sınıkçı, çıkıkçı" (EYSV, 40), *çömez* "acemi, birinin kendi işini öğreterek yetiştirdiği kimse (EYSV, 45), *demürcü* "demirci" (KBAYA, 72), *deyirmenci* "değirmenci" (KA, 167), *emcin* "doktor, operatör, ebe" (EYSV, 73), *oḫuyucu* "düğün ve nişan törenleri için davetiye taşıyan dağıtan kimse" (EYSV, 159), *almacuḫ* "elmacık kemiği" (EYSV 5), *an* "alın" (GDİAT 262), *aşuḫ* "aşık kemiği" (EYSV 9), *ayaḫ* "ayak" (EYSV 10), *bıngıldaḫ* "bıngıldak, bebelerin başlarının üstündeki yumuşak kısım" (E, 13), *büzük* "kıç, arka" (EYSV, 26), *cırnak* "tırnak, pençe" (EYSV, 31), *daşşağ* "taşak" (E, 19), *dımar* "damar" (AYA, 147), *emcek* "kadın memesi" (EYSV 65), *fıssig* "kıç, arka" (EYSV 73), *gösg* "göğüs" (KBAYA, 191), *gulaḫ* "kulak" (EYSV, 95), *hapenek* "burun deliği; geniş oyuk" (EYSV, 103), *ḫıdik* "gıdık" (EYSV, 108), *hıdikluh* "rahim" (Güzel, 2013: 17), *ḳıtırik* "kıkırdak" (EYSV, 132), *part* "karın, göbek karın boşluğu, işkembe, mide" (EYSV, 168), *pırçik* "kıl, tüy, kılcal kök" (EYSV, 171), *pürçek* "şakaklardan sarkan saç, zülüf"

(EYSV, 175), *lolo* “erkeklik uzvu (çocuklar içi kullanılır)” (EYSV, 145), *memik* “meme” (EYSV, 150), *oturaḫ* “kalça, kıç” (EYSV, 160), *poçik* “kuyruk, kuyruk sokumu” (EYSV, 175), *porik* “kâkül, perçem, alına dökülen saç” (EYSV, 174), *saḳal* “sakal” (KA, 148), *topbuğ* “topuk” (EYSV, 208), *tüv* “tüy” (EYSV, 211), *ürek* “yürek” (EYSV, 215), *üz* “yüz, surat, çehre” (EYSV, 217), *üzengi* “ayak alt çukuru” (EYSV, 217), *taraklık* “kaburga” (EYSV, 200), *tısdik* “kıç, kalça” (EYSV, 206), *yağır* “sırt” (EYSV, 221), *argı* “ağrı” (EYSV, 7), *bızik* “kıçtan çıkan ucu sivri yara, çıban, sivilce” (EYSV, 20), *bişirük* “kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında ve hayvanlarda ter, pislik ve çamur vs, sebeplerden ileri gelen sulu yara” (EYSV, 22), *bor* “ateşten, mide bozukluğundan, ağız, dil ve dişlerde hasıl olan acılık, sarı tortu” (EYSV, 22), *burgun* “ishal, dizanteri” (EYSV, 25), *çaḳar* “şaşı” (EYSV, 36), *çalġın* “kötürüm, inmeli, sakat” (EYSV, 36), *çimiş* “ağrı, sızı” (EYSV, 43), *çonik* “çolak” (EYSV, 44), *çor* “hastalık, salgın, dert, hastalık (Hayvan ve bitkiler hakkında)” (KBAYA, 187), *çorlanmak* “hastalanmak” (EYSV, 44), *demregi* “temriye, egzama” (EYSV, 53), *derne* “yüzde, göz göz oluşan yara” (Güzel, 2013: 17), *diresgen* “hâlsiz, mecalsiz, hasta” (EYSV, 57), *döndarmek* “midesi bulanmak” (EYSV, 60), *em* “ilaç, merhem” (EYSV, 65), *eylenmek* “yaranın veya hastalığın iyileşmesi” (EYSV, 69), *ėyleşmek* “hastalıktan kurtulmak, iyileşmek” (EYSV, 69), *ėyletmek* “iyileştirmek, şifa vermek” (EYSV, 69), *fır* “baş dönmesi” (EYSV, 73), *gatmaḫ* “yara kabuğu” (EYSV, 82), *ġıççı* “sakat” (EYSV, 85), *ġıran* “kıran, öldürücü hastalık” (EYSV, 88), *gicik* “uyuz hastalığı” (EYSV, 90), *göğermek* “vurma ya da çarpma sonuncunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek” (EYSV, 92), *göğerti* “vurma ya da çarpma sonucunda vücutta meydana gelen çürük, morartı” (EYSV, 92), *guvah* “başta olan kepek” (EYSV, 97), *havlamaḫ* “derinin güneşte yanarak soyulması” (EYSV, 105), *ḫırtış* “kepek” (EYSV, 111), *hızzikli* “nefesi kesilen, nefes almakta zorlana kişi” (Güzel, 2012: 73), *ısıtma* “sıtma” (EYSV, 117), *incük* “incinmiş” (EYSV, 121), *irin* “cerehat” (DFAHA, 70), *ḳaynaşma* “gözde kaşıntı yapan hastalık” (EYSV, 126), *kekeç* “kekeme” (EYSV, 126), *ölet* “salgın hastalık, öldürücü hastalık salgını” (EYSV, 164), *ötürük* “ishal, sürgün” (EYSV, 165), *pepe* “bir tür kekemelik” (EYSV, 170), *perklik* “kabız” (EYSV, 170), *pızığ* “sivilce, ucu sivri küçük çıban” (EYSV, 172), *sağalmak* “iyileşmek” (E, 43), *sav* “hastalık, salgın, bulaşıcı hastalıklar” (EYSV, 182), *tat* “peltek konuşan, kekeme, kekeç” (EYSV, 201), *terletme* “tifo” (EYSV, 204), *tırk* “çok cıvık dışkı, ishal, sürgün” (EYSV, 206), *tısga* “zayıf, çelimsiz, hastalıklı” (EYSV, 206), *tısgalı* “hastalıklı, kansız” (EYSV, 206), *tutarga* “sinir hastalığı nöbeti, sara hastalığı” (EYSV, 210), *üşük* “soğuk algınlığı, donmadan sonra

el ayak gibi organlarda süren uyuşukluk, kaşınma" (EYSV, 217), *vırik* "ishal, cıvık dışkı" (EYSV, 220), *yel* "ağrı, romatizma ağrısı" (EYSV, 225), *yerligen* "yalın ayak gezenlerin ayaklarının altında çıkan bir yara" (EYSV, 227), *yüksurmek* "öksürmek" (EİA, 202), *bayaḫ* "demin, az önce, şimdi" (EYSV, 16), *güz* "sonbahar" (ATÜBİA, 41), *yay* "yaz" (EYSV, 224), *ahan* "işte, şimdi, hemen" (EYSV, 3), *alarmak* "ham meyve ve benzerlerinin olgunlaşma anı" (EYSV, 4), *andana* "ondan sonra, sonradan" (EYSV, 6), *boyna* "sürekli, devamlı, her zaman" (EYSV, 23), *devirisi* "ertesi, sonraki" (EYSV, 54), *ġuşluḫ* "sabah öğle arası" (EYSV, 97), *gündüz* "gündüz" (E, 26), *oluşi* "oldu olası, başından beri" (Güzel, 2012: 77), *övlá* "öğle vakti" (EYSV, 165), *övleyin* "öğleyin" (EYSV, 165), *sona* "sonra" (EYSV, 188), *subaha* "gelinin yüz açım günü" (Güzel, 2012: 78), *şimdik* "şimdi" (EYSV, 196), *yassı* "yatsı" (EYSV, 223).

4.1.2. Arapça

Yöre ağzından tespit edilen isim söz varlığının %16,63'ü Arapça kökenlidir. Yöre ağzında, alıntı sözcük yüzdesi en yüksek olan dil Arapçadır. *ahbap* "ahbap, dost" (KBAYA, 183), *arvat* "kadın, avrat" (EYSV, 8), *ayle* "aile" (EYSV, 11), *azab* "evlenmemiş, yaşı ilerlemiş bekar, bekar kız" (EYSV, 12), *cilbat* "soy, cibilliyet" (EYSV, 31), *eḫali* "ahali, halk" (AYA, 147), *eşret* "aşiret, soy, cet, ata" (AYA, 148), *ḫaḫ* "halk, yabancı, el, başkası, akraba olmayan" (EYSV, 101), *herif* "erkek, eş, koca" (EYSV, 107), *ḫalallıḫ* "helallik" (AYA, 150), *isan* "insan" (EYSV, 121), *sebi* "sübyan, çocuk" (HA, 44), *sinsile* "silsile, sülale" (EYSV, 187), *cibar* "yakı" (E, 15), *nalçe* "topuk demiri" (EYSV, 155), *alat* "alet" (AYA, 143), *cecit* "yeni, kullanılmamış eşya" (HA, 130), *cisir* "dam için kullanılan kalın, yuvarlak, uzun kereste" (EYSV, 32), *cüre* "idare lambası" (EYSV, 33), *çul* "eşek semeri, palan" (EYSV, 46), *daraba* "kepenk, dükkân kepengi" (EYSV, 51), *davol* "davul" (EYSV, 51), *fak* "kapan, tuzak (EYSV, 71), *galem* "kalem" (EYSV, 79), *galle* "kumbara, kasa" (EYSV, 79), *gazil* "kıldan yapılan ip" (EYSV, 83), *ġırnap* "ince sicim" (EYSV, 89), *gullep* "kapı sürgüsü, menteşe" (EYSV, 95), *hacet* "el aleti" (EYSV, 102), *hatil* "inşaat yapımında kullanılan ince uzun ağaç" (EYSV, 105), *irbik* "ibrik" (E, 32), *kırba* "deriden yapılmış su kabı, matara" (EYATS, 111), *macrafa* "ekilmiş yahut ekilecek tarlada evlek yapma, su yolu açma işine yarayan alet, maşrapa" (EYSV, 147), *mahrama* "havlu, peçete veya mendil" (EYSV, 147), *makat* "sedir, divan" (EYSV, 147), *mandal* "demir ya da

tahtadan yapılmış kapı sürgüsü" (EYSV, 148), *masta* "öküzle çift sürülürken kullanılan ucu çivili uzun değnek" (EYSV, 148), *matara* "avcının av esnasında kullandığı su kabı" (EYATS, 117), *meres* "bir ucu avcının elinde olan tazının bağlı olduğu ip" (EYATS, 117), *mikāb* "mikâp, örtü" (KBAYA, 199), *mavzar* "mavzer" (EYSV, 149), *müşabag* "ince ahşap çatıların birbirine çakılmasıyla meydana getirilmiş, dış kapıya veya pencerelere havalandırma bakımından takılan kafes" (EYSV, 154), *sanduḫ* "sandık" (EYSV, 181), *sarat* "büyük delikli kalbur" (EYSV, 181), *sedir* "divan" (EYSV, 182), *sele* "ağzı geniş, kulpsuz, yayvan çamaşır sepeti" (EYSV, 183), *şerit* "halat" (KA, 234), *tabla* "seyyar satıcıların kullandıkları el arabası veya eşyaların üzerine konduğu şey" (EYSV, 199), *asbap* "elbise, esbap" (EYSV, 8), *gıyafet* "kıyafet; heybet, görünüş" (EYSV, 89), *hameyli* "boyuna takılan muska" (EYSV, 102), *hatem* "yüzük" (EYSV, 104), *humayin* "Amerikan bezi, bez, patiska" (EYSV, 115), *izar* "kadınların başlarına ve vücutlarına örttükleri şal, örtü" (EYSV, 122), *lahur* "bir şal türü" (EYSV, 143), *nalın* "takunya" (EYSV, 155), *tenzif* "kadınların süs olarak özellikle feslerine taktıkları gümüş zincir, altın dizisi vb. şeyler" (EYSV, 203), *tuman* "don, genelde giyecek özelde ise don" (EYSV, 210), *kispat* "kılık, elbise, kispet" (EYSV, 133), *yemeni* "ayakkabı, kundura" (EYSV, 225), *zubun* "üç parça etekli özel bir giysi; bilhassa çocuk elbisesi" (EYSV, 234), *billor* "bardak, cam su bardağı" (EYSV 21), *irbiḳ* "ibrik" (E, 32), *kazik* "küçük kazan" (EYSV 126), *kedene* "topraktan yapılmış su bardağı" (EYSV 126), *keraz* "testi, su testisi" (EYSV, 128), *kersen* "topraktan yapılmış leğen" (EYSV, 128), *kufa* "sepet, küfe" (EYSV, 139), *masta* "sivri uçlu bıçak" (DFAHA, 78), *ḫaz* "hab yapılırken kullanılan süt ölçme çöpü" (EYSV, 106), *sarat* "büyük delikli kalbur" (EYSV, 181), *sehen* "bakır tabak, sahan" (EYSV, 183), *benne* "inşaat ustası, benne" (EYSV, 18), *dallal* "tellal" (KBAYA, 188), *dellek* "tellak" (HA, 135), *esger* "asker" (KBAYA, 118), *halfe* "kalfa" (EYSV, 102), *heses* "inat; gece bekçisi, ases" (EYSV, 107), *hök* "hâkim, amir, hükmeden" (EYSV, 114), *ırgat* "işçi, tarım işçisi" (KBAYA, 186), *maraba* "hizmetçi, çiftlikte toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse, yarıcı" (KBAYA, 199), *mudur* "müdür" (KBAYA, 199), *muḫtar* "muhtar" (KA, 192), *natır* "kadın tellak" (EYSV, 155), *rė‿ėz* "reis" (KBAYA, 202), *saka* "eskiden evlere su taşıyan kimse" (EYSV, 180), *şıḫ* "şeyh" (AYA, 160), *çulcu* "çul dokuyan kimse; semerci, semer yapan" (EYSV, 46), *marabalıḫ* "hizmetçilik, yarıcılık" (EYSV, 148), *löbetçi* "nöbetçi" (EYAD, 236), *tablacı* "satıcı, tabla veya el arabası ile satış yapan, satıcı" (EYSV, 199), *ḳulunç* "dal, sırt, omuz" (EYSV, 139), *muruz* "surat, yüz" (EYSV, 154), *sufat* "sıfat, yüz, çevre" (EYSV, 189), *ehven* "adi daha az kötü" (E, 22), *gırat* "altı kiloluk

tahıl ölçeği" (EYSV, 88), *hassa* "iyi güzel" (EYSV, 104), *heb* "tana" (EYSV, 106), *kabal* "toptan, götürü, hepsi birden" (EYSV, 123), *kile* "seksen kilogram civarındaki ağırlık ölçüsü, yörede tahıl ölçü birimi" (EYSV, 133), *ḫafif* "hafif" (KBAYA, 195), *amaliyat* "ameliyat" (KBAYA 183), cibar "yakı" (EYSV, 31), *cihar* "vücut ağrılarını geçirmekte kullanılan, beze sürülmüş kara sakız" (EYSV, 31), *defar* "çare, derman" (EYSV, 52), *emel* "ishal, sürgün" (EYSV, 65), *emme* "âmâ, kör" (EYSV, 65), *gada* "bela, dert, hastalık" (EYSV, 77), *guluş* "ağrı, yel" (EYSV, 95), *ilaj* "ilaç" (AYA, 152), *melem* "merhem" (KA, 234), *nüzül* "felç, inme" (EYSV, 157), *nüzüllü* "felçli" (EYSV, 157), *satlıcan* "akciğer zarı yangısı, zatülcenp" (EYSV, 182), *ajem* "Acem" (AYA, 143), *badan* "kale, sur" (EYSV, 13), *beden* "dış avlu" (GDİAT, 265), *dövlet* "devlet" (E, 20), *edliye* "adliye" (E, 21), *gala* "kale" (EYSV, 78), *hayma* "bağ, bahçe ve bostanlarda ağaç ve yapraklarıyla çadır gibi barınak" (HA, 144), *mekeme* "mahkeme" (KBAYA, 130), *melmeket* "memleket" (EYSV, 150), *mahla* "mahalle" (KBAYA, 198), *mezel* "mezar" (EYSV, 15), *mezre* "mezra, en küçük yerleşim birimi" (EYSV, 151), *surfa* "sofra" (E, 44), *mığara* "mağara" (AYA, 156), *ḫepis* "hapishane" (AYA, 150), *saġa* "saha, alan" (EYSV, 179), *tüken* "dükkân, bakkal" (EYSV, 211), *tülbe* "türbe" (E, 46), *zuvaḫ* "sokak" (EYSV, 234), *mezellig* "mezarlık" (EYSV, 151), *maşatlıḫ* "gayr-ı Müslim mezarlığı" (HA, 152), *silaḫlıḫ* "avcının silahlarını içinde sakladığı ahşap veya metalden yapılmış kilitli dolap" (EYATS, 126), *zibillik* "çöplük, gübrelik" (EYSV, 233), *ören* "şehir veya ev yıkıntısı, kalıntı" (EYSV, 164), *sapa* "tenha yer" (EYSV, 181), *sin* "mezar" (EYSV, 186), *daḳga* "dakika" (EYSV, 50), *dayim* "daima, sürekli" (AYA, 146), *ecel* "ölüm vakti" (AYA, 147), *sebeḫ* "sabah" (AYA, 159), *tārî* "tarih" (KBAYA, 204), *tomuz* "temmuz" (EYSV, 207), *vaḫıt* "vakit" (E, 48), *veğde* "ömür süresi" (AYA, 163), *zıḫer* "seher" (KBAYA, 101), *zöhör* "sahur" (HA, 164), *aḫırı* "en sonunda, nihayet" (EYSV, 3), *bayaccaḫ* "az önce, biraz önce" (EYSV, 16), *habersüzden* "ansızın, birdenbire" (EYSV, 101).

4.1.3. Farsça

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin %14,39'u Farsçadan alıntılanmıştır. *bıra* "birader, kardeş" (EYSV, 20), *ciger* "yakın akraba, eş ve çocuklar, can ciğer" (EYSV, 31), *dust* "dost" (KBAYA, 189), *ḫoranta* "çoluk çocuk" (EYSV, 113), *peder* "baba" (AYA, 158), *kelepçe* "ipliği çile yapmaya yarayan ağaç araç" (EYSV, 132), *ateşlik* "ağızlığın sigaraya

takılan ucuna geçirilen madensel halka" (EYSV, 9), *cecim* "kilim" (KBAYA, 186), *çardaḫ* "çardak" (E, 18), *çarḫ* "çark, lavabo, evin bir köşesindeki banyo" (EYSV, 37), *çual* "çuval" (KBAYA, 188), *çüt* "çift, saban" (HA, 134), *dabanca* "tabanca" (E, 19), *dahra* "bir çeşit budama bıçağı, orağa benzer ağaç budama aleti" (EYSV, 50), *davraza* "büyük bahçe ya da giriş kapısı, büyük kapı" (EYSV, 52), *def* "tef" (EYSV, 52), *dink* "bulgur dövme taşı (büyük yuvarlak taş, atla çekerek döndürülür, değirmen, değirmen taşı)" (EYSV, 57), *dömbek* "darbuka" (EYSV, 59), *külhan* "hamam ocaklığı" (EYSV, 141), *garıḫ* "bahçe ve bostanlarda sulama için açılan ark, su arkı" (EYSV, 81), *gerd* "balık avında kullanılan oltanın ucundaki kanca" (EYATS, 93), *haçak* "nacak" (E, 39), *kanfez* "keklik kafesi" (GDİAT, 103), *künk* "iri, kaba; geniş veya büyük kanal, boru" (EYSV, 141), *küze* "testi benzeri ve pişirilmiş topraktan yapılma, ince uzun ev aracı" (EYSV, 142), *lengeri* "leğen" (DFAHA, 77), *lüle* "çeşmede suyun aktığı demir boru" (EYSV, 146), *marşaf* "yatak örtüsü, çarşaf" (EYSV, 148), *massa* "üvendire, çifte, arabaya veya geme koşulan öküz ve mandaları sürmek için kullanılan ucu çivili uzun değnek" (EYSV, 148), *mıḫ* "çivi" (EYSV, 151), *paca* "baca" (DGAÜA, 301), *palas* "büyük ve uzun yolluk, kilim" (EYSV, 168), *paldum* "semeri hayvana bağlayan kayış" (EYSV, 168), *pėşkir* "havlu" (EYSV, 170), *şelte* "döşek, minder, şilte" (EYSV, 194), *teşt* "büyük çamaşır leğeni, büyük leğen" (HA, 161), *tüfeng* "tüfek" (EYAD, 238), *babuç* "ayakkabı, pabuç, bir çeşit terlik" (EYSV, 13), *çitare* "özel bir pamuklu dokuma" (EYSV, 44), *çit* "kenarları oyalı yazma, yemeni, başörtüsü, kadınların başlarına örttükleri örtü" (EYSV, 44), *çuha* "tüysüz dümdüz ve ince dokunmuş yün kumaş" (EYSV, 45), *emaret* "ziynet eşyası, altın ve elmas gibi takınacak kıymetli süs eşyası" (EYSV, 65), *leçek* "tülbent, başörtü, özellikle gelinlere örtülen oyasız başörtüsü" (EYSV, 143), *lenger* "fötr şapka" (EYSV, 144), *peş* "etek" (EYSV, 170), *pine* "ayakkabı altına çakılan kösele parçası, pençe, kundura yaması, yama" (EYSV, 172), *puşu* "bir tür başörtüsü" (EYSV, 175), *şirdan* "gerdanlık dizisi" (EYSV, 196), *badye* "ağzı geniş büyük kap" (EYAD, 231), *cenger* "bakır tepsi" (EYSV, 28), *çavlu* "meyve toplamak için bezden yapılmış sepet" (EYSV, 37), *çaydan* "çaydanlık" (AYA, 145), *desdi* "testi" (GDİAT, 273), *ḫonça* "üzerinde yemek yenen veya hamur açmada kullanılan tahta, sofra" (EYSV, 113), *kelgür* "kevgir" (EYSV, 127), *ker* "bıçak, çakı" (EYSV, 128), *lenger* "geniş tabak, oval biçiminde geniş tabak, bakırdan yapılma büyük servis tabağı" (EYSV, 143), *ḫonça* "üzerinde yemek yenen veya hamur açmada kullanılan tahta, sofra" (EYSV, 113), *lüleli* "topraktan ibrik" (EYSV, 146), *şüşá* "şişe" (EYSV, 197), *tist* "alçak kenarlı büyük kazan, teşt" (EYSV, 207), *üsgüre* "tas, kâse, derin

çorba kâsesi, bakırdan veya topraktan yapılmış çorba tası" (EYSV, 216), *zağ* "çok keskin bıçak" (EYSV, 231), *zembil* "hasırdan örülü sepet" (E, 50), *devriş* "derviş" (KBAYA, 131), *bağman* bağlara bakan kimse, bağ bekçisi" (EYSV, 14), *bağmancılıḫ* "bağ bekçiliği" (EYSV, 14), *bağmançı* "bağlara bakan kimse, bağ bekçisi" (EYSV, 14), *çütçü* "çiftçi" (EYSV, 47), *kekil* "saç, alına dökülen kısa saç, perçem" (EYSV 126), *kelle* "baş, kafa" (E, 33), *lüle* "alına dökülen halka gibi bükülmüş saç" (EYSV, 146), *zilif* "zülüf, kâkül" (EYSV, 233), *paç* "pay" (EYSV, 167), *tana* "tane, adet" (EYSV, 200), *tay* "eşit, denk, yaşıt" (EYSV, 201), *ataşlanmaḫ* "ateşlenmek, yanmak" (EYSV, 9), *dağ* "yanık yarası" (EYSV, 49), *dağlamaḫ* "yakmak, ateşle tedavi usulü" (EYSV, 50), *ḫeste* "hasta" (AYA, 150), *ḫorozik* "boğmaca; ses kısıklığı" (EYSV, 113), *kor* "kör" (E, 35), *lallik* "dilsiz, lal" (EYSV, 143), *lallo* "lal" (E, 36), *parpu* "iyileştirici etki; deva, çare" (EYSV, 168), *aḫur* "ahır, hayvan barınağı" (AYA, 143), *ayvan* "balkon, önü açık salon, teras, eyvan" (EYSV, 11), *bağça* "bahçe" (E, 13), *bazar* "belli bir günde her türlü malın satıldığı yer pazar (EYSV, 16), *bostan* "sebze ekilen yer" (AYA, 144), *çoraḫ* "verimsiz toprak, bataklık arazi" (HA, 134), *davraza* "büyük bahçe ya da giriş kapısı, büyük kapı" (EYSV, 52), *dezgah* "tezgah" (E, 20), *embar* "ambar" (AYA, 147), *gor* "mezar" (EYSV, 91), *hunk* "bağ evi, haneği" (EYSV, 120), *köşg* "ağaçtan yapılan ve üzerinde oturulan veya yatılan yerden yüksekçe yapı, tahta karyola, kerecet, köşk" (EYSV, 138), *sin* "mezar" (EYSV, 186), *şeher* "şehir" (KBAYA, 145), *sarap* "üstü kapalı su yolu" (EYSV, 181), *babuşlıḫ* "ayakkabı konulan yer" (EYSV, 13), *çaḫşan* "av bölgelerinin bazı kesimlerinde rastlanan toprağı az olan çakıllı zemin" (EYATS, 78), *şoraḫ* "verimsiz arazi, çorak" (EYSV, 197), *baḫer* "bahar" (AYA, 144), *gülan* "mayıs ayı" (EYSV, 98), *hemin* "az önce, şimdi, hemen; henüz, daha, yeni" (EYSV, 107), *taza* "taze, yeni, henüz, şimdi" (EYSV, 202), *şevün* "yarı gece" (EİA, 200), *tezce* "çabucak, hemen" (EYSV, 205).

4.1.4. Ermenice

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 4,11'i Ermenice kökenlidir. *aḫçik* "Ermeni kızı, genç kız" (EYSV, 3), *dığasgen* "loğusa, yeni doğum yapmış kadın" (EYSV, 54), *hınamı* "evlilikten dolayı akraba, birbirleriyle evli akrabalar, dünür" (EYSV, 109), *cağ* "kağnıda yükün düşmemesi için konulan kenar korkuluğu, parmaklık" (EYSV, 27), *cağlıḫ* "kağnıda yük düşmemesi için kenar korkuluğu" (HA, 130), *hedik* "karda yürümek, kara batmamak

için ayağa takılan, ağaçtan yapılmış bir alet" (EYSV, 106), *telsüz* "telsiz" (E, 46), *tapan* "tarla sürerken saban veya pulluğun izlerini kapatmak ve tarlayı düzeltmek için kullanılan ağaç" (EYSV, 200), *carıt* "ateş küreği" (HA, 130), *çortin* "damlarda suyu akıtmaya yarayan oluk, üstü açık dam veya oluk" (EYSV, 45), *eğiş* "ekmeği tandırdan almaya yarayan şiş, ateş küreği" (EYSV, 63), *hezan* "damların üzerine döşenen kalın ve büyük ağaç, kişir" (EYSV, 108), *hiltik* "başlık ve şapkaları çene altında bağlamaya yarayan bağ" (EYSV, 112), *keran* "kalın ağaçtan tavan direği ve kirişi, salma; cisirin kalını, uzun kalın kereste" (EYSV, 128), *kirman* "iplik eğirmek için bir alet" (EYSV, 133), *külbe* "küçük çapa; çapa yapılan küçük kazma" (EYSV, 140), *labut* "öküzleri dürtmekte kullanılan massasın (üvendire) ucundaki yassı demir, sabana yapışan çamurları temizlemeye yarar, küçük kürek" (EYSV, 143), *loğ* "kerpiç evlerin damlarını bastırmak sıkıştırmak ve düzeltmek için kullanılan silindir biçimindeki taş" (EYSV, 145), *sal* "yassı büyük taş, çocuk oyunlarında kullanılan yassı taş; kaldırım yapmakta kullanılan yassı ve büyük taş" (EYSV, 180), *sami* "boyunduruğa öküzleri bağlamak için kullanılan ağaç veya demir çubuk" (KBAYA, 202), *teşi* "yün eğirmeye yarayan tahta araç, iğ, taşiğ" (EYSV, 204), *eğiş* "ekmeği tandırdan almaya yarayan şiş" (EYSV, 63), *bızdık* "kolaycılıkla kap silen çırak" (HA, 129), *gabar* "demet yapan adam" (EYSV, 77), *hon* "ekin biçerken sıralanan işçi takımı, işçi bölüğü" (EYSV, 112), *gıjik* "karışık saç, didilmiş, karışık saç" (EYSV, 86), *gob* "gözün üst kapağının iç kısmı" (EYSV, 90), *gocik* "topuk kemiği" (DBA, 344), *ḫıştek* "bacak arası" (EYSV, 111), *serik* "tüyü alınmış ince deri" (DBA, 347), *dabaz* "deri üzerinde olan ve kaşıntı yapan kırmızı kabarcıklar, kurdeşen hastalığı, alerji" (EYSV, 49), *guzik* "kambur, kamburu olan kimse" (EYSV, 98), *ḫoşirik* "sulu kaşıntılı, kolay geçmeyen, kaşıntı ve verdiği rahatsızlık, egzama" (EYSV, 114), *kollo* "çolak" (EYSV, 134), *arısdaḫ* "tavan" (EYSV, 8), *hezan* "tek odalı bağ veya bahçe kulübesi" (EYSV, 108) ~ *ḫızan* "bağ evi" (EYSV, 111), *hoban* "terkedilmiş, bakımsız bağ ve bahçe (EYSV, 112), *kort* "çukur" (E, 33), *peg* "harabe, yıkıntı, virane yer, kalıntı yıkılmış ev arsası" (EYSV, 169), *petek* "topraktan, çamurdan yapılan tahıl ambarı" (EYSV, 170), *poç* "tarlanın köşesi, uç, kuyruk" (EYSV, 175), *pin* "kümes, tavuk kümesi" (EYSV, 172), *aḫpunluk* "gübre konulan yer, gübrelik (EYSV, 3), *süyünk* "dam saçağı, dam kenarı" (HA, 159).

4.1.5. Yunanca

Yöre ağzından tespit edilen isim söz varlığının % 2,14'ü Yunanca kökenlidir. *anadot* "ekini toplamak için kullanılan ağaç tarım aleti" (EYSV, 6), *enek* "aşık oyunlarında dizilen veya ortaya konulan aşıklara vurmak için kullanılır" (EYSV, 65), *fenos* "gemici feneri, fanus, ışıldak" (EYSV, 72), *fiske* "idare lambası, kandil" (EYSV, 74), *gem* "atın ağzına takılan alet" (EYSV, 84), *herek* "asma fasulye gibi sarılgan bitkilerin tutunması için yanlarına dikilen değnek" (EYSV, 107), *isgembe* "iskemle, sandalye" (HA, 147), *lambe* "lamba" (AYA, 154), *mantar* "balık ağlarını suyun üstünde tutmaya yarayan ağa 85 cm aralıklarla bağlanan, içi hava dolu simit şeklindeki plastik balık avı malzemesi" (EYATS, 115), *olta* "çengel iğne şeklinde, üzerine balık yemi takılan, balıklar yemi ağzına aldığı zaman üzerindeki çıkıntı sayesinde balığın ağzına takılan dolayısıyla balığın yakalanmasını sağlayan balık avı malzemesi" (EYATS, 120), *şamandıra* "balık ağlarını suyun üstünde tutmaya yarayan ağa 85 cm aralıklarla bağlanan, içi hava dolu simit şeklindeki plastik balık avı malzemesi" (EYATS, 129), *dimi* "bez şalvar" (EYSV, 56), *fistan* "elbise, entari" (EYSV, 74), *sako* "palto, gocuk; ince palto, pardösü veya ceket" (EYSV, 183), *patik* "çorabın üstüne giyilen yünden örülmüş konçsuz çorap, tozluk" (EYSV, 169), *papik* "çocuk ayakkabısı" (EYSV, 168), *gügüm* "su testisi; bakır su ibriği" (EYSV, 98), *ilistir* "süzgeç, kevgir" (EYSV, 120), *lamlik* "sapı kırılmış bıçak, eskimiş bıçak" (EYSV, 143), *avrupa* "bir çeşit saç tıraşı, başın ön tarafında bırakılan saç" (EYSV, 10), *evlek* "dönüm" (KBAYA, 190), *avlu* "evin girişinde oda ile kapı arasındaki mekan" (ATÜBİA, 39) ~ *havlu* "avlu, salon, giriş kapısından sonra girilen kapalı veya açık alan" (EYSV, 135), *sinor* "iki tarla arasındaki sınır" (EYSV, 187).

4.1.6. Fransızca

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 1,96'sı Fransızca kökenlidir. *gırlent* "büyük, divan yastığı" (DFAHA, 64), *ġırnata* "klarnet" (EYSV, 89), *ġolon* "av sırasında avcının fişeklerinin dizili olduğu kemer" (EYATS, 95), *kırlent* "büyük divan yastığı" (EYSV, 131), *otobos* "otobüs" (KBAYA, 200), *payton* "fayton" (E, 42), *radyon* "radyo" (E, 42), *tel*

"telgraf" (E, 47), *telezyon* "televizyon" (E, 46), *tėlfün* "telefon" (KBAYA, 205), *tírėn* "tren" (KBAYA, 205), *foturaf* "fotoğraf" (EYSV, 75), *gavaltaḫ* "pamuk, yün, saman gibi şeylerin basılmamış kabarık durma hali; bol, geniş, kabarık duran elbise" (EYSV, 82), *galoş* "bir tür ayakkabı" (EYSV, 79), *pantantif* "broş, kadınların süs olarak taktıkları iğne, rozet" (EYSV, 168), *tentene* "dantel" (EYSV, 203), *polės* "polis" (KBAYA, 100), *pırofsor* "profesör" (AYA, 159), *şofėr* "şoför" (KBAYA, 204), *matra* "metre" (AYA, 155), *ġıram* "gram" (KA, 169), *abrıl* "nisan" (EYSV, 1), *ḳansár* "kanser" (KBAYA, 197).

4.1.6. İtalyanca

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 1,49'u İtalyanca kökenlidir. *tapa* "tıpa" (HA, 160), *garyola* "karyola" (GDİAT, 281), *misine* "oltaların ve kurşunların üzerinde olduğu kasnağa sarılı dayanıklı naylon ip" (EYATS, 119), *longa* "tahterevalli" (Güzel, 2012: 76), *fanilya* "kazak" (EYSV, 71), *fırkete* "U şeklinde küçük saç tokası" (EYSV, 73), *isgele* "tandır ekmeğinin konulup muhafazası için köşelerinden tavana asılan dörtgen tahta" (EYSV, 121), *abugat* "avukat" (E, 11), *artiz* "artist" (EYSV, 8), *candarma* "jandarma" (KBAYA, 130), *gasteci* "gazeteci" (E, 27), *salta* "baldır" (EYSV, 181), *dalya* "tahılın beş kilesi, kırk yarım urup tahıl" (EYSV, 51), *faburḫe* "fabrika" (AYA, 148), *panga* "banka" (EYSV, 168), *rampa* "yokuş" (EYSV, 177).

4.1.7. Rusça

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 0,46'sı Rusça kökenlidir. *filisbit* "bisiklet" (EYSV, 74), *gamut* "düveni boyunduruğa bağlayan araç" (EYSV, 79), *şavka* "şapka" (EYSV, 194), *zıbka* "ağzı geniş paçaları dar bir çeşit şalvar" (EYSV, 232).

4.1.8. Moğolca

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 0,46'sı Moğolca kökenlidir. *ağa* "baba, baba derecesinde sevilip sayılan kimse, ağabey" (EYSV, 2), *nöker* "hizmetçi" (EYSV, 157), *cidav* "açık büyük yara, yağır" (EYSV, 31).

4.1.9. Rumca

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 0,46'sı Rumca kökenlidir. *gaytan* "palana bağlanan kemer" (EYSV, 83), *apartuman* "apartman" (E, 11), *ġarac* "garaj" (KBAYA, 192).

4.1.10. Macarca

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 0,18'i Macarca kökenlidir. *palasKa* "avcıların bellerine bağladıkları veya göğüslerine çaprazlama taktıkları, üzerinde fişek, bıçak, kuşluk vb. koymak için yerleri bulunan genellikle köseleden yapılmış kayış" (GDİAT, 121), *zoba* "soba" (HA, 164).

4.1.11. Bulgarca

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerin % 0,09'u Bulgarca kökenlidir. *postal* "ayağa giyilen ayakkabı" (E, 41).

4.1.12. İngilizce

Yöre ağzında tespit edilen sözcüklerin % 0,09'u İngilizce kökenlidir. *vidyo* "video" (E, 48).

4.1.13. Soğdca

Yöre ağzında tespit edilen sözcüklerin % 0,09'u Soğdca kökenlidir. *kent* "köy" (EYSV, 128).

4.2. Sözcük Grubu Kuruluşunda Oluşmuş İsim Söz Varlığının Köken İncelemesi

4.2.1. Türkçe + Türkçe

İki Türkçe kökenli sözcüğün bir araya getirilmesiyle oluşturulan sözcükler yöre ağzının isim söz varlığının % 7,57'sini oluşturmuştur. *anaḳarı* "ihtiyar kadın, teyze" (EYSV, 6), *çağa çoluḫ* "çocuk çoluk" (EYSV, 35), *esgetek* "kadın için kullanılır, zavallı ve çaresiz kadın" (EYSV, 67), *gapi gonşi* "konu komşu" (Güzel, 2012: 73), *gayınna* "kaynana, kayın valide" (EYSV, 83), *gaynata* "kayınbaba" (DBA, 344), *gelinbacı* "yenge" (EYSV, 84), *kök köceg* "soy sop" (EYSV, 137), *nene ġarı* "yaşlı kadın (EYSV, 156), *ayaḳḳavı* "ayakkabı" (EYSV, 11), *belbağı* "kuşak, kemer" (EYSV, 17), *kolbağ* "bilezik" (EYSV, 134), *neçek* "bezden, tülbentten yapılmış başörtüsü" (EYSV, 156), *üçetek* "eskiden erkeklerin, şimdi kimi kadınların giydiği bir çeşit giysi" (EYSV, 215), *üsbaş* "elbise" (EYSV, 216), *gab bezi* "bulaşık bezi" (Güzel, 2012: 73), *gazanparçı* "maşrapa" (EYSV, 83), *köpürgöz* "korla dolu mangal" (EYSV, 137), *sitil* "kulplu su kabı, bakraç, kova" (EYSV, 187), *annın çatı* "alnının çatı, alnın ortası" (EYSV, 6), *ağızbağız* "ağzına kadar, tamamen dolu" (Güzel, 2012: 70), *bi kırtik* "çok az, biraz" (EYSV, 21), *bi pırtik* "bir parça, azıcık, biraz" (EYSV, 21), *bi soluḫ* "biraz, azıcık, çabucak" (EYSV, 22), *bi soḫum* "bir lokma, biraz" (HA, 129), *bi yani* "bir bölümü, bir kısmı" (EYSV, 22), *bi çala* "bir an, biraz, şöyle böyle" (EYSV, 21), *birez* "biraz" (EYSV, 21), *birezim* "biraz, birazcık" (Güzel, 2012: 71), *bola töke* "bol bol, fazlasıyla" (Güzel, 2012: 71), *düzüm düzüm* "dizi dizi" (EYSV, 61), *gılı gılına* "tamı tamına, tastamam, mili miline" (EYSV, 87), *goçavuç* "iki avuç dolusu" (EYSV, 90), *külufaḫ* "paramparça, un ufak, tuz buz" (EYSV, 141), *nanca* "ne kadar, ne çok" (EYSV, 155), *pekey* "pekiyi" (E, 42), *tıkıtıkına* "tastamam, eşit, tam, uygun" (EYSV, 205), *ucun_ucun* "az az, yavaş yavaş, azar azar" (EYSV, 213), *baba çıḫa* "vücutta iyileşmeyecek ur ve yaralar çıkmak" (EYSV, 13), *belek beşşik* "benekli, alacalı bulacalı, yüzün yara bere olmuş durumu" (Güzel, 2012: 71), *çor değmek* "hastalık istila etmek, hastalıktan tükenmek" (EYSV, 44), *garagan* "çarpma ya da vurma ile vücutta meydana gelen morarma, biriken pis kan" (EYSV, 80), *garnağissi* "karın ağrısı, beddua" (EYSV, 81), *göğ öksürük* "boğmaca öksürüğü" (EYSV, 92), *sarı sanci* "bir akciğer hastalığı" (Güzel, 2012: 77), *şaş beş* "gözün şaşı olması, şaş gözlü" (EYSV, 194), *yanıkara* "şarbon hastalığı"

(EYSV, 222), *yarım yurum* “hastalıklı, sakat” (Güzel, 2012: 79), *yel girmek* “romatizma ağrısı” (EYSV, 225), *ağbaba* “Ak Baba” (KBAYA, 183), *ağdağ* “bir dağ ismi” (AYA, 143), *aşdamı* “lokanta” (EYSV, 8), *aşevi* “lokanta, yemekhane” (EYSV, 8), *ayaḫġıtlı* “ayak ucu, ayak dibi” (EYSV, 10), *ayaḫyolu* “tuvalet” (EYSV, 10), *başgıltı* “yatağın baş tarafı, biri kimsenin başucu, mezarın başucu (EYSV, 16), *bek yeri* “üveyik avında, bek yapmak için avcının gizlendiği yer” (EYATS, 74), *garayer* “mezar” (EYSV, 80) ~ *ḳarayer* “cehennemin dibi” (EYSV, 124), *get güt* “düz olmayan, çukurlu tümsekli yer” (EYSV, 84), *inkaya* “mağara” (EYSV, 121), *it yokuşu* “Harput’ta bir mevki adı” (EYSV, 122), *ḳarayer* “cehennemin dibi” (EYSV, 124), *karşı geçe* “Fırat’ın karşı yakası” (DBA, 345), *kertik kertük* “eğri büğrü, çukur, bozuk” (EYSV, 128), *üznumara* “tuvalet” (EYSV, 218), *yağız yėr* “cehennem, sin, kara yer” (EYSV, 221), *yanı yöresi* “çevresi” (EYSV, 222), *top top* “Harput’ta bir mevki adı” (EYSV, 208), *ayaḫüsdü* “azıcık, bir dakika, biraz” (EYSV, 10), *bıldır* “geçen yıl, geçmiş zaman veya dün; bir yıldır” (EYSV, 19), *bi ayaḫ* “kısa süre biraz, bir dakika” (EYSV, 20), *bògün* “bugün” (KBAYA 130), *bu döne* “bu defa, bu sefer” (EYSV, 24), *bu yana* “beri, sonra” (EYSV, 25), *dar gün* “kötü gün” (E, 20), *gaba ġuşluḫ* “sabahla öğle arası” (EYSV, 77), *ġara ġış* “aralığın son on günü, kışın soğuk günleri” (EYSV, 80), *ögüni* “o gün, geçen gün” (Güzel, 2012: 77), *soni soni* “en sonunda, er geç” (Güzel, 2012: 78), *yari gece* “gece yarısı” (Güzel, 2012: 79), *dünegin* “dün” (EYSV, 61), *ha bire* “devamlı, sürekli, ara vermeden” (EYSV, 101), *sağır ayı* “ağustos ayı” (EYSV 179).

4.2.2. Arapça + Farsça

Arapça ve Farsça kökenli sözcüğün bir araya getirilmesiyle oluşturulan sözcükler yöre ağzının isim söz varlığının % 0,56’sını oluşturmuştur. *dabulbaz* “davlumbaz, ocak etekliği” (EYSV 49), *ḫassaḫoş* “iyi hoş, güzelce” (EYSV, 104), *abdesthama* “tuvalet, hela” (E, 11), *çapḫana* “cephane” (KBAYA, 186), *galhana* “madem eritme yeri” (EYSV, 79), *kerḫana* “genelev” (EYSV, 128).

4.2.3. Farsça + Türkçe

Farsça ve Türkçe kökenli sözcüğün bir araya getirilmesiyle oluşturulan sözcükler yöre ağzının isim söz varlığının % 0,37'sini oluşturmuştur. *cilbaḫan* "cilveli kadın" (EYSV, 31), *aḫır sekisi* "kışın sıcaklığından faydalanarak oturmak için ahırın bir yanına set halinde yapılan yüksekçe ve sofa genişliğinde oda" (EYSV, 3), *bağdemi* "bağda çalı çırpı ile yapılan en, kulübe" (EYSV, 14), *behri yazı* "uzak, ıssız arazi" (EYSV, 17) ~ *beri yazi* "uzak, ıssız yer" (Güzel, 2013: 16).

4.2.4. Arapça + Türkçe

Arapça ve Türkçe kökenli sözcüğün bir araya getirilmesiyle oluşturulan sözcükler yöre ağzının isim söz varlığının % 0,37'sini oluşturmuştur. *gulunç yelegi* "iç yelek" (Güzel, 2013: 74), *çul çaput* "paçavra, eski püskü bez veya giysi" (Güzel, 2013: 72), *gıyemet kimin* "çok fazla" (Güzel, 2012: 74), *hallahop* "oldu-bitti" (E, 31).

4.2.5. Arapça + Arapça

İki Arapça kökenli sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmuş yöre ağzında tek örnek tespit edilmiştir. Bu yapıda oluşmuş sözcük, yöre ağzının isim söz varlığının % 0,09'unu oluşturmuştur. *imani billah* "ağzına kadar doldurmak, tamamen" (Güzel, 2012: 75).

4.2.6. Fransızca + Türkçe

Yöre ağzında Fransızca ve Türkçe kökenli sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşturlmuş tek bir sözcük tespit edilmiştir. Bu yapıda oluşmuş sözcük, yöre ağzının % 0,09'unu oluşturmuştur. *firenk ocağı* "toprak maltız" (DFAHA, 62).

4.2.7. Ermenice + Türkçe

Yöre ağzında Ermenice ve Türkçe kökenli sözcüğün bir arada kullanıldığı tek bir örnek tespit edilmiştir. Bu yapıda oluşmuş sözcük, yöre ağzının % 0,09'unu oluşturmuştur. *boccik kemiği* "kuyruk sokumu" (EYSV, 22).

4.2.8. Farsça + Arapça

Yöre ağzında Farsça ve Ermenice kökenli tek bir sözcük tespit edilmiştir. Bu yapıda oluşmuş sözcük, yöre ağzının % 0,09'unu oluşturmuştur. *her dayım* "her zaman, daima" (EYSV, 107).

SONUÇ

Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerle yapılan incelemeler sonucunda elde edilen sonuçlar maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır;

1. Elazığ yöresi ağızlarında önceden yapılmış olan derleme çalışmalarının taranmasıyla belirlenen temalar çerçevesinde 1766 sözcük tespit edilmiştir. Kapsam bakımından en geniş temanın araç ve gereç adları olmasından dolayı, yöre ağzında da en çok söz varlığını içeren tema araç ve gereç adları olmuştur. Aile ve toplum temasında akrabaların detaylı bir şekilde söz varlığında yer edinmesi yörenin akrabalık ilişkileri hakkında fikir edinmemizi sağlamıştır. Araç ve gereç adlarında kullanılan araç gereçler bize yörenin sosyal yaşantısına ilişkin bilgi vermiştir. Birçok ateşli silahın bulunuyor oluşu yörede geniş açık arazilerin olduğuna işaret eder. Olta, germe ağ, balık yemlerinin söz varlığında geniş yer tutması yörede balıkçılık faaliyetlerinin gelişmiş olduğunun göstergesidir. Giysi adlarında genellikle kalın kumaşlar ve kalın kumaşlardan yapılan *gocuk, palto* gibi giysilerin geniş bir yer tuttuğu tespit edilmiş ve bu sayede yörenin iklimindeki karasallığı söz varlığında da görebilmemizi sağlamıştır. Meslek adlarında yörede tarımsal faaliyet içeren mesleklerin diğer mesleklere göre ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Giriş bölümünde ifade edilen toplum yaşantısının dili büyük ölçüde etkilediği ve şekillendirdiğni yöre ağzında yapılan incelemeyle de ortaya konulmuştur.

2. Yöre ağzı, standart Türkçeye ek olarak *ā, á, ȧ, ė, e˚, í, ı˚, î, i˚ ,ȯ ,ȯ, ů, ú, ü˚* sesleri olmak üzere 13 ünlüye daha sahip olduğu tespit edilmiştir.

3. Yöre ağzında aslî uzunluk bulunmamakla birlikte; ünsüz düşmesi, hece düşmesi gibi sebeplere bağlı olarak uzun ünlülerin varlığı tespit edilmiştir. Genellikle yöre ağzında alıntılanmış sözcüklerde uzun ünlüler kısaltılarak kullanılmıştır.

4. Türkçenin karakteristik özelliklerinden biri olan ünlü uyumları; yöre ağzında da benzer şekilde işlemektedir. Ancak standart Türkçede uyuma girmeyen *birez, ġardaş, ana* gibi sözcükler yöre ağzında uyuma girmiş olup standart Türkçede uyum halindeki *ġari, baci* gibi sözcükler de uyumdan çıktığı görülmüştür. Alıntı sözcüklerin de genellikle yöre ağzında uyuma sokulduğu tespit edilmiştir.

5. Ünlü değişmelerinin; sözcüklerin kök ve gövdelerinde kalınlaşma yönünde, eklerde ise incelme yönünde olduğu tespit edilmiştir. Yöre ağzından tespit edilen sözcüklerden yola çıkılarak, yöre ağzındaki bu değişimlerin genellikle gerileyici benzeşme yoluyla gerçekleştiği tespit edilmiştir.

6. Yöre ağzındaki sözcüklerin sonunda /i/ yönünde bir incelme gerçekleştiği tespit edilmiştir.

7. Yöre ağzında standart Türkçede olan ünlülerin yanı sıra farklı /Ç/, /ġ/, /ḫ/, /K/, /ḳ/, /ñ/, /P/, /T/ ünsüzleri tespit edilmiştir.

8. Yörenin dâhil olduğu Doğu grubu ağızları itibariyle /ñ/ sesi genellikle /n/ ünsüzüne dönüşmüştür. Ancak yöre ağzında istisna olarak üç sözcükte /ñ/ sesi tespit edilmiştir. Bu istisnai durum, konuşurun bireysel farklılığından kaynaklı bir durum olarak açıklanabilir.

9. Ön seste bulunan tonsuz ünsüzlerin genellikle tonlulaşma eğilimde olduğu tespit edilmiştir. En çok görülen tonlulaşma örneği *ḳ* > *ġ* değişimidir.

10. Eski Anadolu Türkçesinde yaygın bir değişim olmayan *ḳ* > *ḫ* sızıcılaşması yöre ağzında, sıkça görülmesi sebebiyle farklılık göstermiştir.

11. Standart Türkçede düşme eğilimi diğer ünsüzlere göre daha kolay olan /r/ ve /y/ ünsüzü yöre ağzındaki birçok örnekte de düştüğü tespit edilmiştir.

12. Yöre ağzındaki birçok sözcükte ön seste /y/ türemesi tespit edilmiştir.

13. Tezin yapı bilgisi bölümünde basit, türemiş ve sözcük gruplarıyla oluşmuş sözcükler incelenmiştir. Yöre ağzındaki sözcüklerin % 58,37 oranında basit olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Basit sözcükleri; % 26, 23'lük oranıyla türemiş, % 15,39 oranıyla sözcük gruplarından oluşmuş sözcükler takip etmiştir.

14. Türkiye Türkçesinde de işlek olarak kullanılan {+(lIK)} eki % 37,33 oranında yöre ağzında kullanılan en işlek ektir. Tespit edilen eklerin içinde işlek kullanılan diğer bir ek % 13,33 oranındaki {+(CI)} ekidir.

15. Yöre ağzındaki ünlü ve ünsüz benzeşmelerinden kaynaklı en çok çeşitlenme gösteren ekin {+(lIK)} olduğu tespit edilmiştir. Ekin *+lık* ve *+lik* kullanımının yanı sıra, yöre ağzında *+lıg, +lıɦ, +luɦ* şekillerine dönüşerek çeşitlenme göstermiştir.

16. Yöre ağzında görev ve kullanım olarak Eski Anadolu Türkçesi ve standart Türkçeden farklı kullanıma sahip ekler tespit edilmiştir. *+çAk* eki Türkiye Türkçesinde genellikle küçültme anlamıyla kullanılırken yöre ağzında ekin yaygın olarak araç-gereç sözcükleri türetmede kullanıldığı görülmüştür.

17. Türkiye Türkçesinde hayvan ve bitki adları oluşturmada kullanılan *+çIl* eki yöre ağzında işlevinin dışında araç-gereç anlamı türetmede kullanılmıştır.

18. Türkiye Türkçesinde genellikle özel isimlerin sonuna sevgi belirtmek veya lakap oluşturmak için eklenen *+ş* eki yöre ağzında kalıplaşarak yeni sözcük türetmede kullanılmıştır.

19. Yöre ağzında; {-(A)}, {-(AcAk)}, {-(Aç)}, {-(Ak)}, {-(An)}, {-(Ar)}, {-(ArAk)}, {-(ç)}, {-(gA)}, {-(gAn)}, {-(geç)}, {-(GI)}, {-(I)}, {-(Ik)}, {-(m)}, {-(mA)}, {-(mAk)}, {-(mAn)}, {-(p)}, {-(sıg)}, {-(t)} ekleri olmak üzere 21 fiilden isim yapan ek tespit edilmiştir. Yöre ağzında en işlek kullanılan fiilden isim eki % 20,66 oranıyla {-(mA)} ekidir. Yöre ağzında bir diğer işlek Türkiye Türkçesinden farklı olarak yöre ağzında {-(Ak)} ekidir. Fiilden isim yapan {-(Ak)}eki Türkiye Türkçesinden farklı olarak *k > ɦ* değişimine bağlı olarak çeşitlenme göstermiştir.

20. Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak kullanımlı olan *-GU* eki yöre ağzında düz ünlülü *-GI* şekliyle kullanılarak farklılık göstermiştir.

21. Eski Anadolu Türkçesinde *-mA* eki işlek kullanılmayan bir ek olup yöre ağzında işlek kullanılan bir ektir.

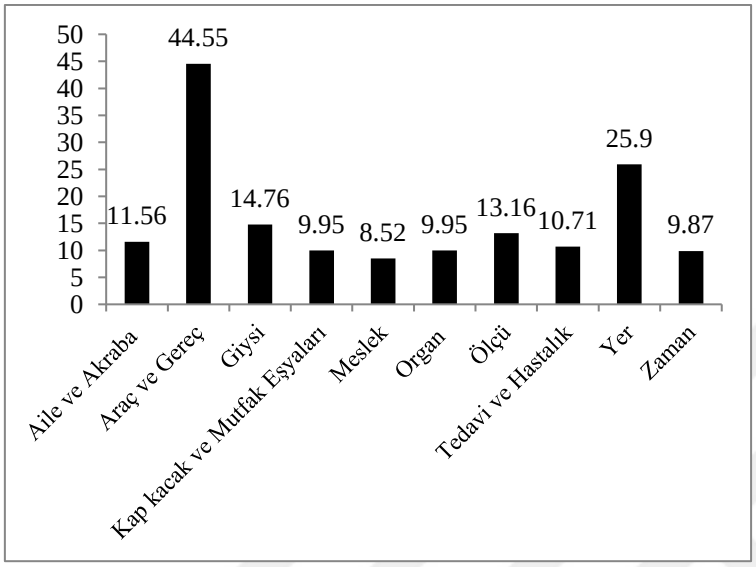
22. Yöre ağzında yer alan sözcük gruplarının; % 1,25'i belirtili isim tamlaması, % 20,12'si belirtisiz isim tamlaması, % 33,07'si sıfat tamlaması, % 26,41'i birleşik isim, % 0,62'si edat grubu, % 1,25'i isim fiil, % 1,25'i zarf-fiil grubu, % 0,62'si ünlem grubu ve % 14,46'sı tekrar grubu şeklinde oluşturulduğu tespit edilmiştir.

23. En yaygın kullanılan sözcük grubu; sıfat tamlamasıdır. Birleşik sözcük grubu şeklinde oluşmuş sözcüklere bakıldığında genellikle niteleyici özellik taşımalarından dolayı yöre ağzında niteleyici grupların diğer sözcük gruplarına göre daha yaygın kullanımda olduğunu tespit edilmiştir. *esgetek* "kadın için kullanılır, zavallı ve çaresiz kadın" (EYSV 67), *birez* "biraz" (EYSV, 21), *birezim* "biraz, birazcık" (Güzel, 2012: 71), *goçavuç* "iki avuç dolusu" (EYSV, 90), *ayaḫġıtlı* "ayak ucu, ayak dibi" (EYSV, 10), *bògün* "bugün" (KBAYA 130), *ossahat* "hemen, anında, derhal" (EYSV, 160), *başgıltı* "yatağın baş tarafı, biri kimsenin başucu, mezarın başucu" (EYSV, 16).

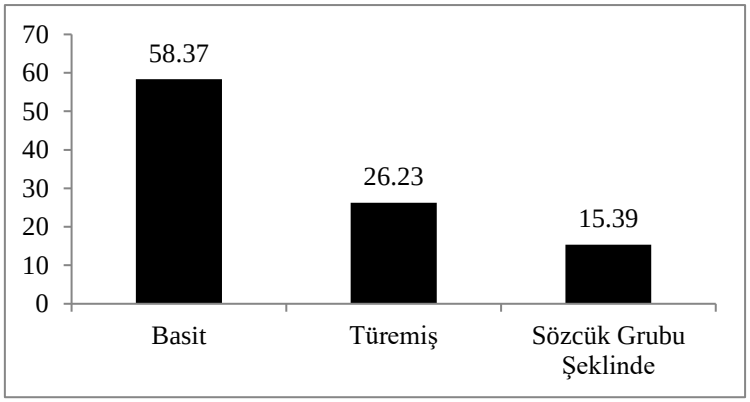
24. Yöre ağzında tekrar gruplarıyla da sıkça sözcük oluşturulmuştur. Yaygın olarak sözcük oluşturmada, anlam ilişkisi bakımından benzer iki sözcüğün birlikte kullanıldığı tekrar grubu kullanılmıştır.

25. Elazığ yöresi ağızlarında tespit edilen isim söz varlığının köken dağılımı sırasıyla; Türkçe, Arapça, Farsça, Türkçe+Türkçe, Ermenice, Yunanca, Fransızca, İtalyanca, Arapça+Farsça, Moğolca, Rusça, Arapça+Türkçe, Macarca, Arapça+Arapça, Bulgarca, Ermenice+Türkçe, Farsça+Arapça, İngilizce ve Soğdca şeklindedir. Yöre ağzında kullanılan sözcüklerin neredeyse yarısı diyebileceğimiz oranı Türkçe sözcük köklerinden meydana gelmiştir.

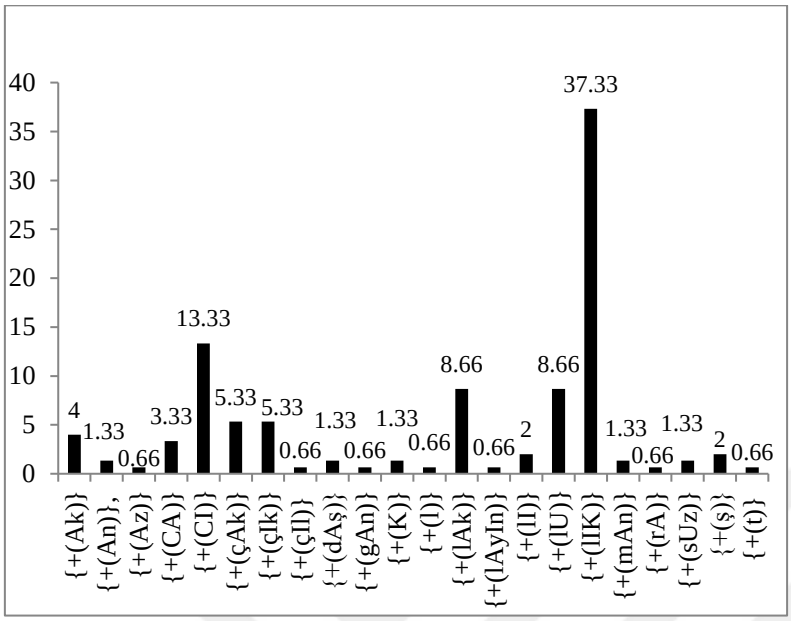
ŞEKİLLER

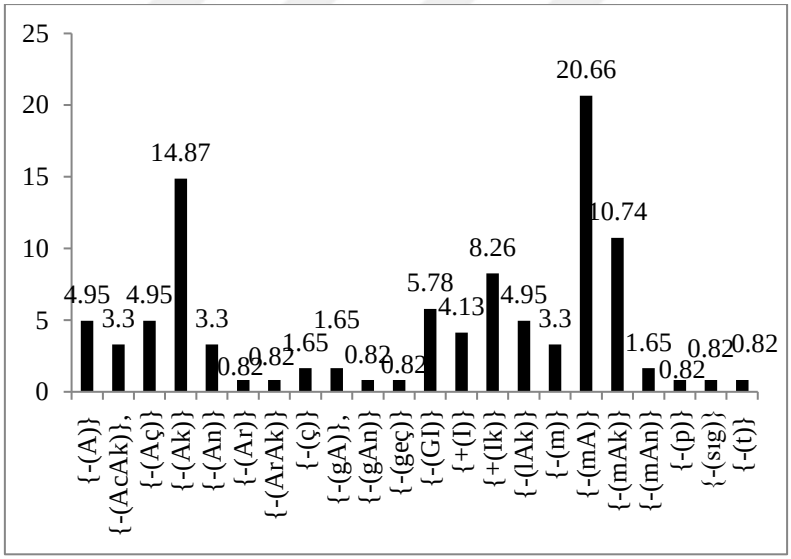
Şekil 1: Elazığ Yöresi Ağızları İsim Söz Varlığının Dağılımı

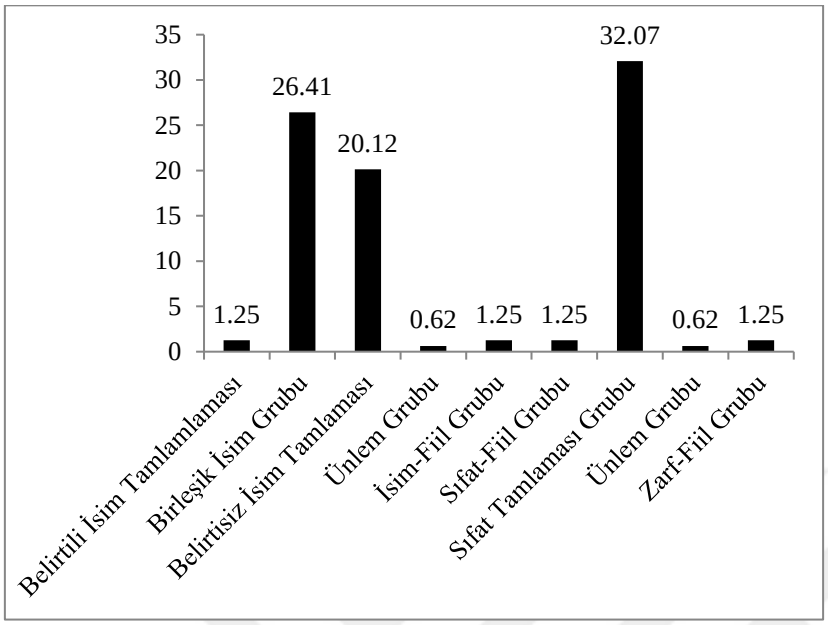
Şekil 2: Elazığ Yöre Ağızlarında Tespit Edilen Sözcüklerin Yapı Bakımından Dağılımı

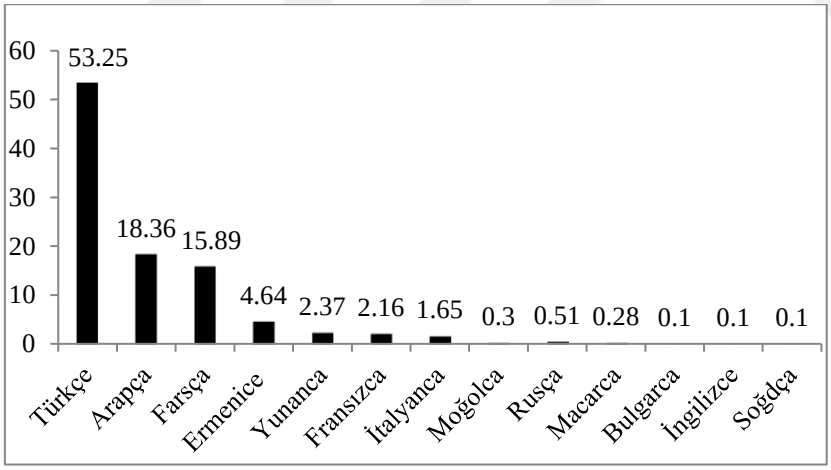
Şekil 3: Yöre Ağızlarında Kullanılan İsimden İsim Yapım Eklerinin Dağılımı

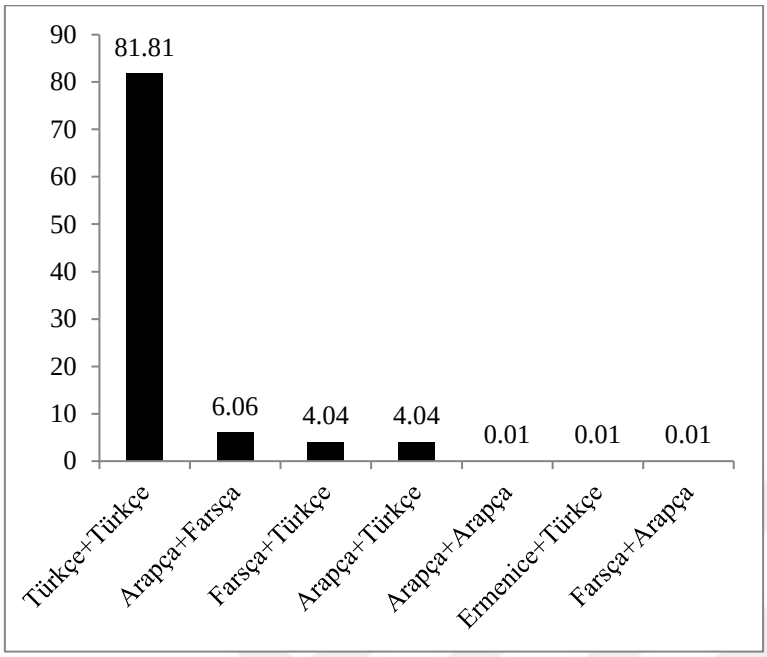
Şekil 4: Yöre Ağızlarında Kullanılan Fiilden İsim Eklerinin Dağılımı

Şekil 5: Yöre Ağızlarında Sözcük Grubu Şeklinde Oluşmuş Sözcüklerin Dağılımı

Şekil 6: Yöre Ağızlarında Tek Sözcük Kuruluşunda Oluşmuş Sözcüklerin Köken Dağılımı

Şekil 7: Yöre Ağızında İsim Söz Varlığında Sözcük Grubu Kuruluşunda Oluşmuş Sözcüklerin Köken Dağılım Grafiği

KAYNAKÇA

Akar, A. (2003). "*-GAn* Sıfat-Fiil Eki". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 14, ss. 103-115.

Akarsu, B. (1998). *Dil-Kültür Bağlantısı,* İstanbul, İnkılap Yayınevi.

Akça, H. (2017). "Eski Anadolu Türkçesinde Kelime Başı t-/d- Meselesi", *Türkbilig Dergisi*, (34), ss. 7-24.

Aksan D. (2017). *Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını*. Ankara, Bilgi Yayınları.

Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D. (2018). *Türkçenin Söz Varlığı*, Ankara, Bilgi Yayınevi.

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Buran A., İlhan N. (2008). *Elazığ Yöresi Söz Varlığı*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Buran, A. (1992). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üzerine Araştırmalar II. (Ağızlar)*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

Buran, A. (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Buran, A., Oğraş Ş. (2003). *Elazığ İli Ağızları*, Elazığ, Elazığ Kültür Kurultayı.

Caferoğlu, A. (1995). *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar (Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilayetleri Ağızları)*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Clauson, SG. (1972). *An Etimological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkısh*, Oxford Univesity, London.

Dankoff, R. (1995). *Armenian Loanwords in Turkish*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden.

Demir, N. (2002). "Ağız Terimi Üzerine", *Türkbilig*, C.4, ss.105-116.

Derleme Sözlüğü. (1993). C.I-XII, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Doğan, M. (2018). *Kovancılar Ağzı.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Eker, S. (2017). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara, Bizim Büro Basım Evi.

Ergin, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

Gülensoy T., Alkaya E. (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (I-II),* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülensoy, T., Buran A. (1994). *Elazığ Yöresi Ağızlarından Derlemeler-I,* Ankara, Türk Dil Kuru Yayınları.

Güler, Z. (1992). *Harput Ağzı*, Elazığ, Elazığ Belediyesi Yayınları.

Gülsevin, G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güzel, F. (2012). "Şahsuvar (Elazığ) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar", *Türk Dili Dergisi*, C-III, S. 728, ss. 68-80.

Güzel, F. (2013). "Şahsuvar Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar-2". *Diyalektolog-Ağız Araştırmaları Dergisi*, (6), 15-33.

Hatioğlu, V. (1978). *Dilbilgisi Terimler Sözlüğü.* Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.

İpek, B. (2009). "Alıntı Sözüklerde Ses Değişimleri ve Elazığ İli Ağızları Örneği", *Turkish Studies*, Volume 4/8.

Karaağaç, G. (2018). *Türkçenin Ses Bilgisi*, İstanbul, Kesit Yayınları.

Karahan, L. (2010). *Türkçe Söz Dizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karahan, L. (2017). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması,* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaymaz, M. (1996). *Sivrice Yöresi Ağızları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Kısaparmak, FG. (1991). *Dil Folkloru Açısından Harput Ağzı*, İstanbul, Ünite Bilgisi Yayınları.

Koç, A. (2010). "Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 28, ss. 47-67.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi,* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2017). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü,* Ankara, Türk Dil Kurumu.

Küçük, M. (2008). "Anadolu Ağızlarındaki Doğu Kökenli Kelimelerin Ses Bilgisi Açısından Görünümleri-Ünlüler"*, Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (25-30 Mart 2008),* Ankara, Türk Dil Kurumu.

Mansuroğlu M. (1953). "Türkçede -*GU* Ekinin Fonksiyonları", *Türkiyat Mecmuası*, C. 10, İstanbul, ss. 341-348.

Oğraş, Ş. (2000). *Elazığ İli Ağızları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Orhan, M. (1999). *Dünden Bugüne Ağın,* Ankara.

Özbay, E. (2006). *Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri Sözlüğü.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Özek, F. (2009). "Doğu Grubu Ağızlarında Ünlü Uyumlarının Bozulması", *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (25-30 Mart 2008),* Ankara, Türk Dil Kurumu.

Özkan, F. (2012). "Dildeki Dünya Görüşü", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* S. 2, ss. 107-123.

Sağır, M. (1995). *Erzincan ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük),* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Salman, R. (2000). "Baskil (Elazığ) Ağzındaki Arkaik Kelimelerin Etimolojisi", *Türk Kültürü,* S.449, 2000, ss. 534-537.

Salman, R. (2001). "Baskil (Elazığ) Ağzındaki Arkaik Kelimelerin Etimolojisi-2", *Türk Kültürü,* S.460, ss. 474-478.

Stachowski, S. (1998). *Osmanlı Türkçesinde Yeni Farsça Alıntılar Sözlüğü: Wörterbuch der neupersischen Lehnwörter im Osmanisch-Türkischen*, İstanbul, Simurg Yayınevi.

Şaştım, Z. (2003). *Arıcak (Elazığ) Yöresi Ağızları.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Tekin, T. (1994). "Türk Dillerinde Önseste *y-* Türemesi", *Türk Dilleri Araştırmaları,* 4, 51-66.

Tietze, A. (1999). *Wörterbuch der griechischen, slavischen, arabischen und persischen und Lehnwörter im Anatolischen Turkisch Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü*, Derleyen: Mehmet Ölmez, Türk Dilleri Araştırmaları, İstanbul, Simurg Yayınevi.

Tietze, A. (2016). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati (A-L),* Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi.

Tietze, A. (2017). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati (M-N),* Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi.

Tietze, A. (2018). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati (O-R),* Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi.

Topal, M. (1992). *Elazığca*, Elazığ.

Tunç, A. (1999). *Konuşan Harput*, Elazığ.

Türkçe Sözlük. (2019). Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Üstüner, A. (2001). "Eski Türkiye Türkçesinde *+sUz* Eki", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 11, S. 2, ss. 177-184.

Yılmaz E., Demir N. (2012). *Türk Dili El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Zülfikar, H. (2007). "Meslek Adları ve -CI Ekinin Türkçedeki İşlevleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten,* 1, ss. 173-218.